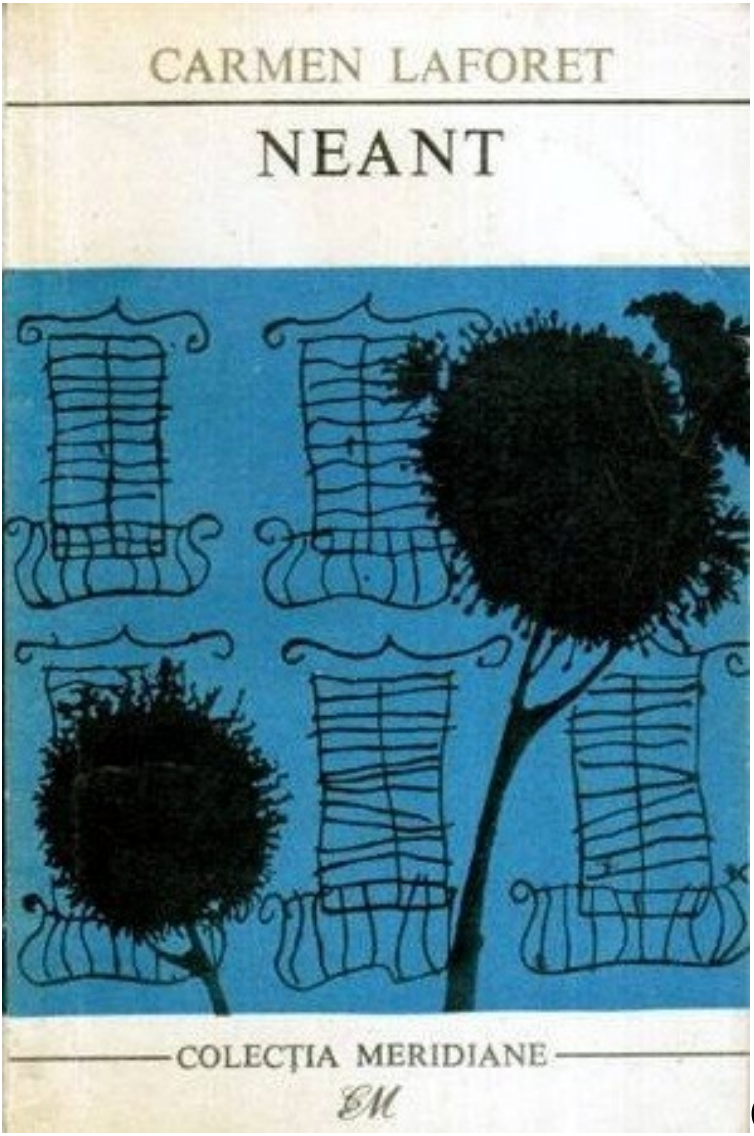

Carmen Laforet

Neant

Traducere şi studiu introductiv de
Darie Novăceanu

Editura pentru Literatură Universală
Bucureşti - 1967

CARMEN LAFORET
ŞI
ROMANUL SPANIOL CONTEMPORAN

Prin datele specifice pe care le oferă în prezent literatura spaniolă din ultimele două decenii, impune tratarea ei într-un capitol aparte de istorie literară. Acest lucru presupune, bineînţeles, crearea unui compartiment nou în periodizarea şi clasificarea ei, implicit asumarea riscului ce-l comportă orice tentativă de acest fel.

Noul compartiment trebuie să rămână însă deschis: anii viitori vor adăuga note în plus, cele două decenii nefiind, în acest caz, echivalentul aritmetic al cifrei douăzeci.

Considerentele care ne îndreptăţesc, totuşi, să analizăm separat această perioadă literară sunt, deopotrivă, multiple şi diverse.

Mai întâi, cele două decenii prezintă imaginea unei reînviorări a literelor spaniole, a unei revitalizări. În al doilea rând, tot acum, se constată o încercare, reuşită mai mult decât în alte împrejurări, de comunicare cu celelalte literaturi ale lumii contemporane. E vorba de o comunicare în ambele sensuri, deci de asumarea unei calităţi care a fost, vreme îndelungată, un privilegiu doar pentru câteva literaturi; mai ales pentru cea franceză.

Istoricul literar J. Demegot părea nedumerit, prin 1909, când, alcătuind tratatul său intitulat *Histoires des littératures étrangères,* dădea, în secţiunea dedicată literaturii spaniole, peste o stare de lucruri particulară: scriitorii francezi reluaseră de nenumărate ori teme şi, uneori, subiecte întregi din Peninsula Iberică, recreând după acestea opere noi, cu aerul de desăvârşită originalitate.

Exemplele sunt, într-adevăr, numeroase: Corneille

transformă lucrarea lui Guillén de Castro *(Las Mocedades del Cid),* (de fapt, uneori, nu face decât efortul unei traduceri lărgite, copiind, pur şi simplu, în franceză pasaje întregi) şi oferă literaturii universale *Le Cid;* Molière îşi construieşte opera *Princesse d'Elide* după Agustin Moreto *(El desden con el desden),* care o luase şi el, la rându-i, de la Lope de Vega *(Los milagros del desprecio);* Le Sage răpeşte definitiv gloria lui Vélez de Guevara, transcriind în franceză *El Diablo Cojuelo (Le diable boiteux),* primind, cam în acelaşi timp, de la Voltaire, acuzaţia de plagiere a lui Vicente Espinel *(Vida de Marcos Obregòn)* în *Gil Blas.* Este, prin urmare, vorba în aceste cazuri de o copiere fidelă a originalelor, de transformare a lor puţin voalată şi nu de o influenţă, cum a avut, de exemplu, *Don Quijote* asupra romanului universal. Dar toate aceste date nu intră, decât tangenţial, în vederea însemnărilor de faţă.

Spania a trăit şi ea în unele timpuri, sub influenţa culturilor străine şi, între acestea, se află şi cultura franceză (îndeosebi sub Filip al V-lea, când ia fiinţă Academia Real Española). Dar un proces de calchiere, la modul făcut de către numele amintite mai sus, nu a cunoscut niciodată. Literatura spaniolă a receptat surse străine mai mult dinspre Mediterană (arabe, italiene etc.), decât dinspre Pirinei. Istoria ei înregistrează la un moment dat, prin persoana părintelui iezuit din León, José Francisco de Isla, o atitudine foarte demnă: după ce a parcurs *Gil Blas,* Isla a dat o admirabila traducere în castellană a lucrării, recunoscând că aventurile din aceste pagini au fost furate din Spania şi adoptate în Franţa de M. Le Sage *(robadas en España y adaptadas en Francia por M. Le Sage...)* şi că, prin urmare, trebuiau restituite patriei şi limbii sale de către un spaniol plin de râvnă, care nu poate suporta ca alţii să-şi bată joc de poporul său, (*restituidas a su patria y a su lengua por un español celoso que no sufre que se burlen de su nación)...*

Aşadar, literatura spaniolă nu calchiază, ci se străduieşte să-şi recupereze originalele deteriorate. E o atitudine pe care n-am fi amintit-o, dacă ea nu ar fi devenit, pe parcurs, o trăsătură caracteristică şi mai ales dacă ea nu i-ar fi dăunat, într-un anume fel, peste timp. I-a dăunat în sensul că, cel puţin în roman, dacă ar fi primit mai mult „aer" dinspre Pirinei, n-ar fi avut decât de câştigat. Acest lucru nu trebuie înţeles la absolut: s-au tradus romane franceze, s-au şi imitat, dar nu abuziv şi, mai ales, neacceptându-se orice formulă. Pentru că Spania şi-a găsit, de fiecare dată, pe solul ei, izvoare de artă, precum şi forţe creatoare proprii care să le desăvârşească. Şi mult, foarte mult timp, a acceptat un fel de izolare, de retragere în spatele Pirineilor.

Aşa se explică faptul că în *Libro de Patronio o del Conde Lucanor,* carte denumită şi de „exemple", scrisă de Don Juan Manuel (1282–1349?) se găsesc multe subiecte pe care cititorul european le ştie din fabulele lui La Fontaine *(Le Corbeau et le Rénard, La laitière el le pot au lait* etc.) sau din Boccaccio, al cărui *Decameron* apare cu treisprezece ani mai târziu. E foarte posibil ca în ambele cazuri să fie vorba de alte surse decât *Libro de Patronio,* dar Juan Manuel le aduce primul în Europa,

Şi tot aşa, dacă ne-am aminti de Mira di Amescua (1574–1644), andaluzul retoric, neîntrecut în lansarea de subiecte şi teme, l-am recunoaşte în compatrioţii săi, Ruiz de Alarcón, în Moreto, cel citat mai înainte, sau în Calderón, ultimii doi semnatari ai unor comedii (primul: *Robul Diavolului;* al doilea: *Principele Constant)* în care protagonistul încheie un pact cu dracul, în condiţii asemănătoare celor din *Faust...*

Îl înţelegem, poate, din această pricină mai bine pe părintele din León, când retraduce *Gil Blas.*

Găsind, deci, în propria sa geografie spirituală o lume literară bogată, Spania nu a circulat prea mult pe artere

europene.

Şi, după ce trecuse şi ea prin epoca marilor epopei *(Cantar del Mio Cid),* prin cea a romanului bucolic *(Diana, Galatea* etc.) sau cea a romanului cavaleresc, pe care-l desăvârşeşte cu rară personalitate, literatura spaniolă dă Europei proza picarescă.

Iar, pe când Dumas scria *Cei trei muşchetari,* romanul spaniol nu se configura. Abia când Stendhal, Balzac, Flaubert sau Zola îşi dădeau întreaga lor valoare în arta romanesca, Spania începea să cultive ceea ce se cheamă *„novela de costumbre*" (roman de obiceiuri, de tradiţie) şi, mai târziu, încă o specie, *„novela realista y regional*" (romanul realist şi provincial). Primul a circulat puţin peste Pirinei*;* în schimb, a trecut Atlanticul, în America Latină.

A rămas, deci, originală, după ce tot originală fusese şi în cazul prozei picareşti şi după ce, prin *Don Quijote* dăduse, absolut, primul roman modern, a cărui răspândire şi influenţă au fost enorme şi imediate.

Adevăratul roman realist spaniol vine mult mai târziu. Prin Benito Peréz Galdos, Pardo Bazán, Clarín (Leopoldo Alas Ureña), Blasco Ibáñez şi alţii, ale căror prime cărţi apar la scurt timp după cele semnate de Gogol, Dostoievski, Turgheniev şi Tolstoi; adică la sfârşitul secolului trecut.

Generaţia literelor spaniole din aceste timpuri – *generación del '98* – pune bazele culturii moderne spaniole, în ea vor intra Antonio Machado, Juan Ramón Jiménez, Unamuno, Valle-Inclán, Pio Baroja, Jacinto Benavente (care se izolează repede de ea), Perez de Ayala etc. Iar între alte nume trebuiesc amintite cele ale lui Ramón y Cajal, Manuel de Falla, Giner de los Rios, Ortega y Gasset.

Romanul spaniol cunoaşte în această vreme adevărata lui înflorire, iar trăsăturile ce i se imprimă acum vor rămâne, mult timp, neschimbate. Numele care vor închide

gloria romanului vor fi Perez de Ayala, Azorin (José Martínez Ruiz) şi Pio Baroja, care, stingându-se ultimii, pot fi numiţi amurgul târziu, trist şi contradictoriu al unei zile cu multă lumină.

Trist şi contradictoriu pentru că ei (aici intră şi Ortega y Gasset, care dă, primul, cel mai bun studiu european dedicat romanului), deşi ar fi putut prelungi şcoala romanului, în ciuda valorii incontestabile a operei lor, nu au avut urmaşi. N-a fost urmat nici Valle-Inclán, mort şi el, ca şi Unamuno, în acelaşi an, 1936, dată după care literatura spaniolă cunoaşte o perioadă de permanentă căutare şi incertitudine. O perioadă „sin norte" (fără busolă) în care majoritatea scriitorilor spanioli, mai vârstnici sau mai tineri, nu reuşesc, în noile condiţii sociale şi politice, să intuiască drumul ferm în literatura pe care o scriu. Perioadă în care, cel puţin în roman, substanţa principală rămâne să fie reprezentată de evenimentele petrecute în războiul civil.

S-au căutat aici tot felul de explicaţii şi majoritatea istoricilor şi teoreticienilor literari sunt de acord cu o epuizare a formulei realiste în roman, o epuizare prin anemie. Nora subliniază limpede şi concis acest lucru: „fără substanţa de altădată şi fără conţinut ideologic, formula realistă devine săracă şi se transformă într-un simplu costumbrism local..."[1]

Reţinem că Nora se referă, aici, la romanul spaniol din primele trei decenii ale secolului nostru, când acesta accepta mai mult vestejirea decât înviorarea sa sub umbra *generaţiei din '98.* Sunt cele trei decenii în care, cu toate că înşişi unii dintre cei care alcătuiesc această generaţie publică opere literare de valoare, acestea aparţin, prin concepţie, începutului de secol sau chiar perioadei anterioare. Sunt cele trei decenii pe care acelaşi Nora le

1 Eugenio G. De Nora: *La novela española contemporanea,* Editorial Gredos. Madrid, 1962, vol. I, pag. 343.

apreciază drept o întoarcere la costumbrism, urmată de o perioadă de literatură galantă, o literatură a romanului „erotic”.

Pe plan universal, intrarea în cel de al patrulea deceniu a însemnat, pentru roman, afirmarea unor personalităţi puternice, care au fundamentat arta modernă a acestuia, de acord cu cerinţele timpului. E vorba de Mauriac sau Malraux, în Franţa, de Dos Passos, Hemingway sau Steinbeck, în S.U.A., de Moravia în Italia, de Mariano Azuela, Güiraldes, Vallejo, Jorge Coronel, Icaza, Ciro Alegria sau Rómulo Gullegos, toţi aceştia din America Latină.

Şi e vorba, în Spania, de multe nume, între care am aminti pe Joaquin Arderius, Andres Carranque de Rios sau José Diaz Fernandez, nume care încearcă valenţe proprii într-o formulă empirică de neorealism.

Anii din acest al patrulea deceniu spaniol nu pot reînviora arta romanescă.

Substanţa principală a prozei, aşa cum am spus, rămâne războiul civil. E substanţa pe care o transfigurează mulţi, chiar în anii aceia sau în imediat următorii (Arturo Barea, Max Aub, Paulino Masip etc.), cu puţin succes însă în ceea ce priveşte redescoperirea secretului care să întinerească realismul.

Încercări de depăşire vor fi. Între acestea se află José Camilo Cela, cel care, în 1941, încredinţează tiparului romanul său *La Familia de Pascual Duarte,* urmat, în 1943, de *Pabellón de reposo,* un an mai târziu de *Nuevas andanzas y desaventuras de Lazarillo de Tormes* şi *La Colmena,* în 1951.

L-am numit pe Cela şi nu pe un altul, pentru că, înainte de a fi dat primul său roman la tipografie, acesta a cerut o prefaţă de la Pio Baroja, ultimul în viaţă (a murit în 1956) din cei care alcătuiau la *generación del ’98.* Baroja, oscilant în concepţiile sale, puţin receptiv în ultima sa

perioadă de viaţă, izolat şi uitat de lume, a refuzat să transcrie acest testament al trecutului pentru prezent. Romanul lui Cela a apărut fără acest testament, s-a bucurat de un succes rapid, dar – trecând, după cum spune Marañon, în galeria romanului clasic[2], prin întreaga sa construcţie, nu poate fi considerat veriga dintre cele două timpuri. Cartea lui apare în vremea când se credea că în roman e foarte dificil de inovat şi că „actele umane nu pot fi narate”[3].

Erau timoraţi, poate, tinerii scriitori şi de părerile puţin mobilizatoare ale celor dinaintea lor, în legătură cu romanul. Juan Valera, autorul unor romane de circulaţie *(Pepita Jimenez, Juanita la Larga* etc.), cu câţiva ani înainte de moarte (1905) scrie nişte însemnări[4] în care găsim păreri ca acestea: „...în ceea ce priveşte romanul, până de curând, am fost sterili, imitatori neîndemânatici (*desmañados) şi* nefericiţi. Privind numai la prezent, s-ar putea spune că geniul fiinţei noastre n-a fost cel de romancier”.

Într-un anume fel, la data aceea, Juan Valera avea dreptate: romanele semnate de el şi de cei pe care i-am amintit mai înainte nu cuceriseră încă definitiv publicul spaniol, iar acest public era, la rându-i, puţin numeros. Însuşi Valera spune, în aceleaşi însemnări, că acest număr era restrâns şi că „pentru consumul zilnic îi ajungeau romanele traduse din franceză sau engleză”.

Exact în aceeaşi epocă, o părere aparent opusă, susţinea Benito Perez Galdos. „Am ajuns vremuri – notează el – în care părerea estetică, ritmul social asemănător fluxului şi refluxului mării, determină mutaţii atât de capricioase şi

---

2 Gregorio Marañon: *Insula,* nr. 5, mai, 1946.

3 G. Torrente Ballester: *Panorama de la literatura española contemporanea,* Ed. Guadarrama, Madrid, 1965, vol, II.

4 *Apuntes sobre el nuevo arte de escribir novelas.* (Însemnări asupra noii arte de a scrie romane.)

de repezi, încât, dacă un romancier lasă să treacă doi sau trei ani de la scrierea cărţii sale şi până la imprimarea ei, riscă să devină învechit…" (mai exact, îmbătrânit – *envejecido*)[5].

Ballester susţine în studiul citat că o criză permanentă a romanului spaniol se resimte începând chiar din 1870, argumentându-şi această afirmaţie pe lipsa de tradiţie. Afirmaţia e mult prea categorică. Deşi nu covârşitoare, o tradiţie, am văzut că există. Ea exista şi se cunoştea şi în perioada de după 1936, dar nimeni nu ştia prea bine cum se putea inova în interiorul acesteia. Nu se ştia pentru că tinerii scriitori nu făcuseră în acei ani studii universitare, ci, indiferent pe care din poziţii, război civil.

Se citea mult, pe atunci, aşa cum se citeşte oriunde, Sartre, Camus, Moravia etc. Se citea mult şi fără discernământ. Dar numai atât. Părerea lui Unamuno – posterioară mult şi descinzând din cea a lui Dostoievski – conform căreia trebuie doar să zgârâi puţin un om pentru a da peste un erou de roman, nu se bucura de încredere.

În această stare incertă apare, în 1945, o carte încununată în acelaşi an cu premiul „Nadal" şi retipărită în primii şapte ani de opt ori. O carte prin care părerile enumerate până aici erau infirmate: realitatea putea fi narată. E vorba de o carte pe care toţi istoricii literari spanioli o consideră drept primul roman contemporan spaniol. Ea se numeşte *Nada* (Neant), iar autoarea ei este Carmen Laforet.

Carmen Laforet avea pe atunci doar 24 de ani[6] şi, ca

---

5 Citat după Ballester, *op. cit.*

6 Carmen Laforet s-a născut în 1921, în Barcelona. A trăit mai întâi în Las Palmas de Gran Canarias, unde tatăl său era arhitect. A revenit la Barcelona, unde a studiat filosofia, dreptul şi literele, fără să-şi termine vreodată studiile universitare. Ultima facultate pe care a urmat-o a fost cea de drept.

A debutat în 1945 cu *Nada.* Dintre cărţile sale următoare, notăm: *La isla y los demonios* (Insula şi demonii) (1952), *El piano* (Pianul) (1952),

mulţi din generaţia sa, nu-şi terminase studiile.

II

Publicând *Nada,* Carmen Laforet rezolva, de fapt, mult mai multe lucruri decât infirmarea practică a părerii că realitatea nu putea fi narată. Ea impunea în proza spaniolă o tehnică originală, în care nota autobiografică fuzionează perfect cu observaţia; o sensibilitate poetică foarte feminină, aşa cum izbutise să facă, în poezie, Rosalia de Castro (1837–1885), cea care a prelungit, peste timpul firesc, romantismul spaniol, într-o perioadă când acest lucru părea imposibil; şi, după care susţine Consuelo Burell, tânăra romancieră aducea în proza din Peninsula Iberică un realism „nou", crud, moderat doar de o gingăşie emoţionantă, fără dulcegărie[7].

Cât de importante sunt noutăţile acestea, vom vedea puţin mai încolo. Nu trebuie să se creadă însă că ele sunt merite exclusive ale unei puternice personalităţi. José Camilo Cela încercase şi el să inoveze. Dar încercările lui nu fuseseră receptate decât foarte puţin. Ballester îl consideră pe Cela numai pe jumătate spaniol (născut în Galicia, la Iria Flavia, după mamă, el este de origină engleză, numindu-se Trulock; dar, după bunică, e şi italian) şi înclină să creadă că apariţia sa singulară în proza spaniolă are, şi prin aceasta, o explicaţie. De fapt, Cela

---

Un noviazgo (O logodnă) (1953), *El viaje divertido* (Călătorie plăcută) (1954), *La niña* (Fata) (1954), *La llamada* (Chemarea) (1954) – ultimele patru apărute în cadrul colecţiei *La novela de sabado* – şi *La mujer nueva* (Noua Nevastă) (1955).

Căsătorită cu scriitorul Manuel Gonzales Ceresales.

Federico Carlos Luis de Robles *(Diccionario de literatura universal)* consideră *Nada,* drept „cel mai bun roman publicat în Spania după 1925", insistând asupra „enormei sincerităţi" a literaturii scriitoarei.

7 În *Diccionario de la literatura española* – Revista del Occidente, 1952.

publicase înaintea romanelor sale câteva volume de poeme, foarte apreciate. Şi poezia, a cărei cercetare nu ne-am propus-o aici, nu cunoaşte o stare de criză asemănătoare celei din proză.

Meritul lui Cela, neîndoielnic, nu poate fi negat: el încearcă, printre primii, în epoca postbelică, să recupereze, pentru roman, realismul. Dar, drumul ales de el în primul roman – *La Familia de Pascual Duarte* – e un drum izolat. Protagonistul e mai mult făcut, e o imagine virtuală foarte departe de prototip. Căci, cel puţin aşa îl apreciez pe Pascual, ţăranul sărac din Extramadura care ucide la nesfârşit, şi pe neaşteptate, pretinzând că nu-i un om rău, deşi ar avea motive să fie, e foarte plăsmuit. La un moment dat, cititorul are senzaţia că acest Pascual nici nu ştie să facă altceva. Îl ucide pe Paco, amantul surorii şi al soţiei sale, îl ucide pe Gonzales de la Riva, pe mama sa, apoi viitorul copil (nevasta lui avortează atunci când acesta ucide iapa) şi, în sfârşit, pe Chispa, căţeluşa supusă şi inocentă. Ucide pentru că suferă din cauza soarelui violent, după cum singur mărturiseşte, în primele pagini ale cărţii, exact ca Mersault din *L'Etranger* al lui Camus. S-a şi vorbit, la apariţia cărţii, de această filiaţie, dar trebuie spus că nu-i fundamentată. Când a publicat Camus cartea sa, Cela o avea terminată. El îl descoperise pe Mersault pe sol spaniol.

Suntem înclinaţi, din această cauză, să considerăm că mult mai multe merite, pe linia descoperirii realismului, trebuie recunoscute în proza scrisă de Carmen Laforet. Dincolo de nota sa de personalitate, Carmen Laforet a reuşit să-şi asimileze şi să valorifice date din trecutul, mai apropiat sau mai îndepărtat al prozei realiste spaniole; al culturii, în general. Debutul ei nu trebuie apreciat drept o apariţie pe un sol prea puţin cultivat. Nici ea nu inovează prea mult. Dar în afara calităţilor amintite, tinerei romanciere îi trebuiesc recunoscute încă două trăsături,

am zice esenţiale pentru arta ei narativă: dialogul şi atmosfera.

Carmen Laforet trece, de exemplu, în sarcina dialogului partea cea mai dificilă a naraţiunii artistice: analiza psihologică a eroilor. Ea nu insistă în altă parte a construcţiei cărţii asupra psihicului personajelor. În dialog stările sufleteşti sunt surprinse în mişcare continuă, activă şi, deci, cu atât mai convingătoare.

Sarcina celorlalte elemente ale construcţiei cărţii este de a reda aceste stări într-o unitate, iar firul care urmează să realizeze acest scop final este nararea întregului la persoana întâia.

Nada nu are propriu-zis o acţiune. În fond, aşa cum se subliniază chiar din titlu, în aceste pagini nu se întâmplă nimic. Ni se narează povestea simplă a unei tinere fete care părăseşte mediul rural pentru cel din metropolă. Andrea, eroina centrală a cărţii, vine la Barcelona ca să înveţe, exact aşa cum, înaintea ei, revenise însăşi autoarea. E, prin urmare, multă autobiografie aici. Dar totul pare un pretext: Carmen Laforet acordă puţină atenţie studentei Andrea; atât cât este suficient pentru ca această întreagă arhitectură să nu suporte degradări. În rest, ea va insista, capitol cu capitol, asupra vieţii Andreei în casa rudelor sale. Universul cărţii rămâne fixat definitiv pe strada Aribau, în casa cu mobilă îngrămădită ca înaintea unei mutări, în casa ale cărei balcoane, făcute în aşa fel – cum numai Barcelona are – ca să primească mult soare, dar care filtrează razele de lumină şi le seamănă înăuntru numai atunci când autoarea pare să aibă nevoie de aceasta. Se observă foarte bine acest lucru, pe întreg parcursul cărţii: când lumina pătrunde în camere, ea pare să aibă rolul unui erou, se descarcă peste atmosfera de permanentă tensiune dintre cei ce convieţuiesc sub acelaşi acoperiş ca un trăsnet de vată, care ozonează universul încăperilor şi al personajelor cu un calm pasager.

Ecoul anilor din vremea războiului civil e şi el prezent. Carmen Laforet nu putea trece peste aceste evenimente.

Eroii săi s-au născut, au copilărit sau au trăit şi au luptat în timpul războiului civil; într-un fel cartea e şi cronică a acelor vremuri, o cronică în care războiul e văzut retrospectiv, prin destinul unor oameni care l-au trăit. Cei doi fraţi, Juan şi Román, au oscilat în acele vremuri, unul mai mult decât celălalt. Amândoi sunt nişte firi de artişti şi, acum, se pândesc şi se ceartă continuu. Peste conflictele dintre ei, care izbucnesc brusc, exact când nu te aştepţi, sângele pare să fie mai puternic. Andrea, în sarcina căreia cade întreaga observaţie, îşi va da seama de acest fapt abia când Román îşi va ridica singur viaţa: Juan, fără Román, pare o epavă, o jumătate de om care nu calcă pământul. Acelaşi sânge vorbeşte şi prin bunica Andreei, mama celor doi, care se străduieşte, fără de odihnă, să-i împace.

Un destin aparte, deşi obţinut printr-o independenţă artificială, pare să aibă Angustias, mătuşa Andreei. Ea este singura care păstrează în camera ei un univers, o lume a ordinei şi a echilibrului. Atmosfera generală însă, cea care constituie adevărata valoare a cărţii, înlocuind la un mod strălucit absenţa unei acţiuni bogate, o va înfrânge şi pe Angustias. Căci atmosfera aceasta pare să aibă rolul unui acid, deosebit de corosiv, care macină totul. Angustias, ipocrită, va pleca, în cele din urmă, căutându-şi pacea într-o mănăstire – atitudine pe care Juan o interpretează la modul său, ironic – retrăgându-se din această lume, aşa cum procedau, de mult eroii lui José María Pereda (1833–1905) în *Peñas arriba* sau *Sotileza* etc., sau cei ai unei altei mari prozatoare spaniole, Emilia Pardo Bazan (1851–1921) din *Los pasos de Ulloa* şi *Morriña.*

Nu va rezista nici Andrea. Acidul este corosiv şi în cazul ei. La sfârşitul cărţii, în drum spre Madrid, ea îşi va mai arunca, pentru o ultimă dată, privirea asupra Barcelonei,

care rămâne în urmă şi în amintire.

Rezistă, în schimb, Gloria, soţia lui Juan, a cărei principală virtute este adaptarea la orice împrejurare, asemeni vietăţilor din deşerturi.

Şi, un timp, mai pare să reziste şi Antonia, bătrâna casei, sufletul ei vechi, care funcţionează ca un mecanism neostenit, ca o mare ureche a întregului – cum notează Carmen Laforet. Dar Antonia va pleca şi ea: într-o bună zi, îl va răpi pe Trăsnet, câinele lui Román, aşa cum ginerele îşi răpeşte mireasa, făcându-se nevăzută.

Atmosfera, am spus, constituie întregul farmec al cărţii de faţă. Acţiunea nu se face necesară ca prezenţă. Andrea va lega de această atmosferă câteva personaje noi. Încercând să evadeze dincolo de Aribau, o va cunoaşte pe Ena, vor deveni prietene, va merge în casa acesteia şi vor rămâne împreună şi după ce cartea se termină. Ena, însă, va trece şi ea pe strada Aribau, va avea lungi discuţii cu Román (în adolescenţă, mama ei l-a iubit mult), desprinzându-se prima din acest infern necruţător.

Tot aşa, Andrea îl va cunoaşte pe Iturdiaga, pe Pons, cu care va încerca un prim experiment de pasiune, pe Gerardo, cel care-i tulbură puritatea din faţa inegalatei Catedrale din Barcelona. Toţi aceşti eroi sunt însă nedefiniţi. Imunitatea lor faţă de continentul de pe Aribau e recunoscută. Mediile sociale, în acelaşi timp, cărora le aparţine, trag şi ele frontiere de netrecut.

Acesta e de fapt întregul subiect al cărţii. Aici nu contează conflictele, ci personajele, nu interesează acţiunea, ci atmosfera; şi, de aici, ideile, implicate subiectiv sau nu.

Când această atmosferă terifiantă devine totală şi atinge, prin aceasta, punctul critic, începe destrămarea, şi cartea se termină. La ultima frază a romanului cititorul încearcă senzaţia că explozia a distrus totul: nu a mai rămas nimic.

Iată, aşadar, cam prea explicit, recunosc, un mod de interpretare al cărţii de faţă. Nu-i singurul. Virtuţile prozei lui Carmen Laforet oferă infinite posibilităţi de analiză.

Tocmai de aceea, Carmen Laforet trebuie considerată, şi este, drept o deschizătoare de drumuri. Ea oferă tinerilor scriitori spanioli unul din terenurile pe care se poate reafirma arta narativă.. Surprinzător în această carte, spune acelaşi Nora – şi, efectiv, valoros, înaintea materiei narate, înaintea profunzimii sau chiar înaintea veridicităţii percepţiilor (dispuse în jurul unor tipuri nu atât de autentice şi de convingătoare, cât par la prima vedere), rezidă arta de a povesti; fără vreo noutate vizibilă, cu o „tehnică" narativă absolut tradiţională, cu o dicţie simplă, transparentă, Carmen Laforet reuşeşte să exprime o sensibilitate nouă"[8].

Arta de a povesti pe care o ilustrează Carmen Laforet cucereşte cititorul de la primele pagini. Ea i-a cucerit şi pe scriitorii spanioli a căror biografie nu se deosebeşte prea mult de a sa. Şi la scurt timp, va fi urmată de un adevărat pluton al noii generaţii, fiecare aducând nota sa de personalitate. Am putea spune, la o cercetare mai atentă a titlurilor de romane apărute în cele două decenii de care ne ocupăm, că tinerii romancieri spanioli reinventează de fapt romanul. Şi-l reinventează mai ales din greşeli, în sensul că fiecare încearcă să depăşească riscurile celui dinaintea sa, asumându-şi altele noi.

S-au detaşat, până în prezent, ca individualităţi, multe din nume: Armando Lopez Salinas, Juan şi José Goytisolo, Jesus Lopez Pachero, Luis Martín-Santos, Castillo-Navarro – toţi şase cunoscuţi prin traducerile publicate de către Editura pentru literatură universală – Ramón Nieto, Manuel Arce etc.

Individualităţi, fireşte, trebuiesc să fie considerate şi prozatoarele, mai numeroase decât oricând în câmpul

8 Eugenio G. De Nora, *op. cit.,* vol III, pag 142

literelor spaniole: Eulalia Galvarriato, Eugenia Serrano, Mercedes Ballesteros, Josefa Canellada, Felicidad Blanc, Josefina Rodriguez Alvarez etc. etc.

Ordinea în stabilirea valorii individuale a fiecăreia e greu de făcut. Alături de Carmen Laforet, se află, am putea spune, în baza unei documentări pe care nu o considerăm completă, patru nume: Elena Quiroga, Ana Maria Matute, Dolores Medio, Carmen Martin Gaite.

Dintre acestea, cunoscută la noi, este, după cât ştiu, numai Dolores Medio (premiul Nadal, în 1952, pentru *Nosotros los Riveros)* prin romanul *Funcionario publico* (În căutarea Nataliei Blay), unde cititorul va recunoaşte ceva din arta lui Carmen Laforet.

Elena Quiroga, în ale cărei romane vibrează un uşor aer „costumbrist" a câştigat premiul Nadal, în 1950, cu *Viento del norte,* roman necunoscut nouă, la această dată. În unul din romanele sale – *La Sangre* (1952) – cititorul găseşte un cuplu care aminteşte foarte de aproape pe cel al lui Carmen Laforet: Dolores şi Xavier trăiesc, repetând stări încercate şi de către Gloria şi Juan, amândouă cuplurile fiind legate de un copil.

Celelalte două romane amintite aici şi-au cucerit dreptul la comentarii şi aprecieri prin aceeaşi valorificare în cărţile lor a unei realităţi care părea neconvertibilă. Am putea spune că fac acest lucru, şi nu numai el, cu un sentiment de magie, o magie a datelor reale, de care era veşnic neliniştit Balzac.

Ana María Matute deţine trei premii literare (Nadal, Planeta şi Premiul naţional pentru literatură), fiind autoarea unor romane foarte citite – *Los Abel, Fiesta al Noroeste, Los hijos muertos, Primera memoria,* aceasta din urmă, poate cea mai bună. Este o romancieră neselectivă. Obiectizează puţin, lăsând să se aştearnă peste paginile ei (mai ales în ultimele două) un umanism copleşitor.

Să sfârşim aici şirul enumerărilor. Concluzia care se

impune cercetătorului literar după un astfel de tur de orizont este că, într-adevăr, cele două decenii amintite la începutul acestor rânduri, fac corp aparte, deschid un compartiment nou în literatura spaniolă, reafirmându-i încă o dată valoarea particulară. Încercarea de comunicare în afara graniţelor, amintită şi ea la începutul paginilor de faţă, se verifică: în multe din aceste cărţi, simţământul că literatura spaniolă nu se izolează, ca altădată, devine certitudine. Pluteşte peste tot aerul unei lumi noi, în prefacere, o lume ale cărei trăsături europene sunt vizibile.

Carmen Laforet n-a mai publicat în ultimii ani cărţi de răsunet. Aproape că a tăcut. Ultima pe care am parcurs-o (după *La isla y los demonios,* a cărei acţiune, plasată în lumea de paradis a insulelor Canare, ne-a atras mai puţin) este *La mujer nueva* (1955). Am recunoscut aici arta din *Nada.* Eroina din *La mujer nueva* nu aminteşte însă prea mult alte eroine ale ei. Carmen Laforet a încercat, am impresia, să dea un tip nou, evoluat în nişte condiţii şi ele noi: cartea e lungă, foarte lungă conversaţia religioasă a unei femei căsătorite şi adultere, care sfârşeşte prin convertire. Fără să aibă caracterul Angustiei. Sunt însă, aici, pasagii în care pare să participe amintirea Andreei. Iată unul, dedicat Paulinei, pe care cititorul paginilor ce urmează îl va găsi chiar la începuturi: *În timp ce se spăla şi-şi îmbiba părul scurt şi negru cu colonie, oglinda lavaboului îi restituia imaginea, firavă, şi ea nu observa. (...) Nici măcar pentru o clipă nu o inunda marea strălucire care îi umpluse sufletul în dimineaţa aceea".*

Încheind aceste însemnări, care nu au putinţa de a rezolva, în amănunt, pentru cititorul de la noi o panoramă a romanului contemporan spaniol, trebuie spus că, prin proza sa, Carmen Laforet a izbutit o primă formulă, sintetică încă, a acestui roman. Că a făcut acest lucru la o vârstă prematură (avea 22 de ani când a scris *Nada...),*

arătând totuşi, că într-un roman al zilelor noastre contează foarte mult mesajul realist pe care-l transmite cititorului, mesaj care nu-i decât vehiculul, am zice fizic, al unei realităţi transfigurate cu măiestrie pentru ca semnificaţiile ei să fie vizibile.

La început, când *Nada* abia îşi croia drum, datorită caracteristicelor sale formale, precum şi atmosferei (căreia am văzut ce pondere i se acordă), critica literară spaniolă era înclinată s-o considere pe Carmen Laforet uşor existenţialistă. Note foarte slabe de angoasă se găsesc în aceste pagini. Dar ele nu sunt semnificative. Dovadă e şi faptul că, prin toate numele indicate mai înainte, romanul spaniol a îndepărtat aceste note, a învăţat din greşelile acesteia, preluând elementele fertile.

Tocmai de aceea meritul acestei cărţi, de reîncetăţenire şi revitalizare a romanului spaniol de azi, este incontestabil.

DARIE NOVĂCEANU

Bucureşti, martie 1967.

Prietenilor
mei
Linka Babecka de Borrell
şi
pictorul *Pedro Borrell*

Neant
(fragment)

Adeseori un gust amar,
Un miros greu, o stranie
Lumină, -un ton dezacordat,
O-nşelătoare atingere, precum
realităţi de neclintit
Trec peste simţurile noastre
şi nouă ni se par că sunt
Adevăr adevărat…

J (uan) R (amón) J (imenez)

PARTEA ÎNTÂI

I

Greutăţi de ultim moment pentru procurarea biletului m-au obligat să ajung la Barcelona abia după miezul nopţii, cu un alt tren decât cel anunţat, şi nu mă aştepta nimeni.

Călătoream pentru prima dată singură, dar nu eram îngrijorată; dimpotrivă, această libertate deplină în adânc de noapte mi se părea a fi o aventură destul de plăcută. Sângele, după o călătorie atât de lungă şi obositoare, începea să circule mai repede prin picioarele umflate, iar eu, cu un surâs de uimire pe buze, priveam marea gară a Franţei şi grupurile care aşteptau expresul, aruncându-şi din când în când ochii şi spre noi, cei sosiţi cu o întârziere de trei ore.

Mirosul aparte, hărmălaia de glasuri, luminile mereu triste, mă încântau în mod deosebit, înfăşurând impresiile mele în minunăţia sosirii, în sfârşit, într-un oraş mare, necunoscut, şi, poate, tocmai de aceea, atât de adorat în visele mele.

Am pornit – picătură în mare – o dată cu lumea încărcată cu geamantane ce se precipita spre ieşire. Tot bagajul meu se rezuma la un cufăr greu – plin cu cărţi – pe care îl duceam eu însămi cu toată vigoarea şi dorinţa tinereţii mele de a fi admirată.

Un aer de mare, apăsător şi proaspăt, mi-a pătruns în piept o dată cu prima senzaţie confuză a oraşului: o pădure de case adormite; de prăvălii închise; de felinare, ca nişte paznici îmbătaţi de singurătate. Un suflu uriaş, greoi, plutea peste oraş o dată cu venirea zorilor. Foarte aproape, în urma mea, în faţa tainicelor străduţe ce dau înspre Borne şi pe sufletul meu, neliniştit, se zbătea marea.

Cu surâsul meu de nedumerire, cu paltonul ponosit, care la bătaia brizei îmi atingea picioarele, şi ferindu-mi cufărul din calea tuturor, neîncrezătoare în amabilitatea „hamalilor”, trebuie că semănam cu o fiinţă destul de

ciudată.

În câteva minute m-am trezit singură, pe caldarâmul unui trotuar larg, privind lumea care se întrecea să se urce în puţinele taxiuri de noapte sau se zbătea cu toate puterile pentru a se face ciorchine pe scările tramvaielor.

O trăsură hodorogită, dintre cele ce începuseră să circule din nou pe la sfârşitul războiului, s-a oprit lângă mine şi m-am urcat fără să stau la gânduri, provocând invidia unui domn care a alergat o bucată de timp în spatele nostru, agitând, desperat, pălăria.

Am străbătut în noaptea aceea, în vechea trăsură, străzi largi şi pustii, am traversat inima oraşului, plin de lumină, ca ziua, aşa cum îmi dorisem, făcând o călătorie scurtă, dar plină de farmec.

Trăsura a făcut un ocol prin Piaţa Universităţii şi mi-amintesc că splendidul edificiu m-a mişcat adânc. Parcă saluta, grav, sosirea mea.

Am ajuns, în sfârşit, la capătul străzii Aribau, unde trăiau rudele mele; o stradă cu platani bătrâni, încărcaţi încă, în acel octombrie, cu verdele sănătos al frunzelor şi cu liniştea pe care o trăia respiraţia miilor de suflete din spatele ferestrelor stinse. Roţile vehiculului făceau un zgomot asurzitor, călcându-mă pe nervi. Deodată însă echipajul a scrâşnit din toate încheieturile şi a rămas nemişcat.

— Aici este, a rostit birjarul.

M-am uitat la casa din faţă. Un şir de balcoane, aliniate unul după altul, cu grilajul de fier mâncat de rugină, străjuiau taina încăperilor. Le-am cercetat atentă, încercând să ghicesc la care din ele voi apărea eu. Cu mâna puţin nesigură, am dat câteva monede paznicului şi după ce acesta a închis uşa înapoia mea, cu o teamă necunoscută, provocată, poate, şi de zgomotul de fier şi geamuri de la intrare, am început să urc scara, foarte încet, chinuită de greutatea cufărului.

Totul începea să fie ciudat pentru închipuirea mea; treptele scării, mici şi cu mozaicul crăpat, nu mi le mai aminteam cu niciun chip.

Ajunsă sus, în faţa apartamentului, teama a crescut brusc, numai la gândul că va trebui să trezesc din somn persoanele acelea necunoscute, care, la urma urmelor, erau rudele mele şi am şovăit un moment înainte de a apăsa, timidă, soneria. Nu mi-a răspuns nimeni. Inima a început să-mi bată cu putere şi am apăsat din nou. S-a auzit o voce, pierdută, înapoia uşii:

— Îndată! Îndată!

Nişte picioare târşite şi nişte mâini greoaie deschizând broasca.

Tot ce-a urmat mi s-a părut un coşmar.

Stăteam în faţa unui hol luminat de pâlpâirea singură şi nevoiaşă a unui bec atârnat de unul din braţele candelabrului, frumos şi încărcat cu pânze de păianjen, sub tavan. Un amestec întunecat de mobile, îngrămădite una peste alta, pregătite parcă pentru mutarea într-o altă casă. În faţă, chipul alb-negru al unei bătrâne în halat, cu un testemel aruncat pe umeri. Am dorit să cred că am greşit etajul, dar nefericita aceea de bătrânică mai păstra încă un surâs de bunătate dulce, încât am fost sigură că era bunica.

— Tu eşti, Gloria? îngăimă ea.

Am dat din cap că nu, neputând să vorbesc, dar ea nu m-a putut vedea din întuneric.

— Intră, intră, copila mea. Ce făceai aici? Pentru Dumnezeu, să nu afle Angustias că te întorci atât de târziu!

Intrigată, am târât cufărul înăuntru şi am închis uşa. Atunci, biata bătrână a început să murmure ceva, nedumerită.

— Nu mă mai cunoşti, bunicuţo? Sunt eu, Andrea.

— Andrea?

Şovăia încă. Făcea eforturi să-şi amintească. Era ceva

trist.

— Da, iubito, nepoata ta… n-am putut să vin de dimineaţă, aşa cum anunţasem.

Bătrâna continua încă să nu priceapă mare lucru, când pe una din uşile care dădeau în hol şi-a făcut apariţia, numai în pijama, un bărbat uscăţiv şi înalt, care şi-a luat asupră-şi întreaga situaţie. Era Juan, unul din unchii mei. La lumina aceluiaşi bec estropiat, avea faţa scobită, ca un craniu.

Şi-n timp ce mă bătea pe umăr spunându-mi nepoată, bunica m-a luat în braţe şi, cu ochii ei limpezi, încărcaţi cu lacrimi, a murmurat de câteva ori: „Sărăcuţa de ea”…

Era ceva neliniştitor în toată această scenă, iar în casă era o căldură sufocantă ca şi când aerul, închis, ar fi început să putrezească. Ridicând ochii, m-am trezit înconjurată de câteva femei, ca de nişte fantome. Mi s-a făcut părul măciucă, observând mai bine una din ele, îmbrăcată cu o rochie neagră, ca o cămaşă de noapte. Totul în femeia aceea, până la dantura verzuie cu care-mi surâdea, părea oribil şi nefericit. Lipit de picioarele ei, un câine adulmeca sau căsca plictisit, negru şi el, ca o continuare a doliului de pe ea. Mi s-a spus, mai târziu, că era femeia din casă, dar niciodată nu mi-a fost dat să văd o creatură care să-mi producă o scârbă atât de mare.

În spatele unchiului Juan apăruse încă o femeie, slabă şi tânără, cu părul roşcat, răvăşit peste faţa ascuţită şi albă, cu o lâncezeală de cearşaf în obraji, ceea ce sporea impresia stânjenitoare a întregului.

Simţeam încă pe umerii mei capul bunicii, îi simţeam mâinile strângându-mi carnea şi toate chipurile acelea mi se păreau alungite şi sumbre. Prelungi, tăcute şi triste, ca luminile unui priveghiu în sat.

— E bine, mamă, e mai bine aşa, a spus cineva cu o voce uscată şi şubredă.

Abia atunci mi-am dat seama că în spatele meu mai

exista încă o femeie. Şi imediat am simţit o mână pe umăr şi alta sub bărbie. Sunt destul de înaltă, dar mătuşa mea, Angustias, fiind şi mai înaltă, m-a obligat s-o privesc de jos. Exista o urmă de dispreţ în gesturile ei. Părul îi era aproape cărunt, căzut până peste umeri, şi-un rest de frumuseţe aparte întârziat pe faţa întunecată şi îngustă.

— M-ai obligat să fac o plimbare destul de frumoasă de dimineaţă, fetiţo!... De unde să ştiu eu că ai să vii tocmai acum?

Îmi ridicase bărbia şi stătea în faţa mea, întreagă, în cămăşoiul ei alb şi într-un capot albastru.

— Doamne, Dumnezeule! ce aiureală! O fată ca ea, singură...

L-am auzit pe Juan îngânând:

— Aţi văzut? Vrăjitoarea de Angustias a şi început s-o acapareze.

Angustias s-a făcut că n-aude.

— Poate că eşti obosită, Antonia, s-a adresat ea femeii din casă, cea îmbrăcată în negru, trebuie să pregăteşti un pat pentru domnişoara.

Eram într-adevăr obosită şi, pe deasupra, în momentul acela mă simţeam îngrozitor de murdară. Lumea aceea, foindu-se sau privindu-mă, într-un mediu stătut pe care aglomerarea de lucruri îl întuneca, părea să mă fi umplut din nou cu toată zăpuşeala şi funinginea drumului, de care începusem să uit. În afară de asta, doream din toată inima să iau o gură de aer curat.

Mi-am dat seama că femeia ciufulită, urâţită de somn, mă privea surâzând, şi, cu acelaşi surâs, îmi cerceta cufărul. M-a obligat să-mi întorc ochii în partea aceea şi tovarăşul meu de drum mi s-a părut înduioşător, stânjenind cu aerul său de sărăcie de la ţară. Cenuşiu, legat cu sfoară, şi stând alături de mine, părea centrul acelei întregi şi stranii adunări.

Juan s-a apropiat de mine.

— N-o cunoşti pe nevastă-mea, Andrea?

Şi-a împins-o spre mine pe femeia nepieptănată.

— Mă cheamă Gloria, a zis ea.

Am văzut că bunica ne privea cu un surâs de nelinişte.

— Of, of!… ce-o mai fi însemnând şi datul ăsta al mâinilor? Îmbrăţişaţi-vă, fetelor… Aşa, aşa!

Gloria mi-a şoptit la ureche:

— Ţi-e frică?

Şi-atunci aproape că mi-a fost, căci l-am văzut pe Juan nervos, muşcându-şi buzele. Încerca să surâdă.

Mătuşa Angustias a devenit însă autoritară:

— Gata, la culcare. E destul de târziu.

— Aş fi vrut să mă spăl un pic, am îngăimat eu.

— Poftim? Vorbeşte mai tare! Să te speli?

M-au privit miraţi. Angustias şi toţi ceilalţi.

— Nu avem apă caldă, a spus în cele din urmă Angustias.

— N-are importanţă…

— Că n-ai fi vrând să faci un duş rece la ora asta?

— Ba da, i-am spus eu; sigur că da.

Cât de mult mă potolea apa aceea rece curgând peste mine! Şi câtă alinare simţeam dincolo de privirile acelor femei atât de ciudate! Mi-am dat seama că baia n-o folosea nimeni. În oglinda pătată a lavaboului – ce lumini veştede, de mucegai, ca în toată casa! – se reflecta tavanul, plin cu pânze de păianjen, şi trupul meu, printre firele strălucitoare de apă, încercând să nu atingă pereţii aceia murdari, în picioare, în cada de porţelan, slinoasă.

Părea casa unei vrăjitoare camera aceasta de baie. Pereţii păstrau încă pe ei urme de mâini încârligate, ca nişte strigăte de desperare. Peste tot, zidul scorojit rânjea, roşu, sub umezeală. O oglindă care nu mai avusese loc în casă fusese adusă aici şi un şirag de peşti nenorociţi şi nişte funii de ceapă, înnegrită, atârnau peste ea. Nebunia surâdea din robinetele închise.

Am început să văd lucruri stranii, ca beţivii. Şi-am închis brusc duşul, oprind cristalinul sunet protector care mă vrăjea şi rămânând singură, în mijlocul mizeriei.

Nu ştiu cum am reuşit să dorm în noaptea aceea. În camera pe care mi-o dăduseră mie era un pian cu claviatura descoperită. Numeroase oglinzi cu sfeşnice – unele de mare valoare – atârnau pe pereţi. Un mic birou chinezesc, tablouri, mobilă de tot felul, una peste alta. Părea mansarda unui palat părăsit. Am aflat mai apoi că, de fapt, acesta era salonul casei.

În mijloc, ca un mormânt desfundat, o sofa turcească, unde urma să dorm, acoperită cu un pled negru, înconjurată de un şir dublu de scaune invalide, ca nişte fiinţe îndurerate. Pe pian era aşezată o lumânare, căci lampadarul, plin de ornamente greoaie, nu mai avea bec.

Angustias s-a despărţit de mine după ce mi-a făcut semnul crucii pe frunte, iar bunica m-a îmbrăţişat cu căldură. I-am simţit inima cum se zbătea ca o mică sălbăticiune lângă pieptul meu.

— Dacă ai să te trezeşti înspăimântată, cheamă-mă, fetiţa mea, a îngânat ea cu glas tremurător.

Şi-apoi, cu un surâs tainic, la urechile mele:

— Eu nu dorm niciodată, fetiţo. Întotdeauna, noaptea, fac câte ceva prin casă. Niciodată, niciodată nu dorm.

Până la urmă s-au dus cu toţii, lăsându-mă cu umbrele mobilelor, cu lumina lumânării care le mărea, însufleţindu-le. Duhoarea, bănuită prin toată casa, m-a atins puternic, ca o pală de vânt. Duhoare de pisici. Simţeam că mă sufoc şi-am riscat o clipă de alpinism periculos, căţărându-mă pe un scaun ca să deschid o fereastră pierdută pe după draperiile de catifea prăfuită. Am reuşit s-o deschid numai atât cât îmi îngăduiau mobilele şi-abia atunci mi-am dat seama că de fapt era o uşă ce dădea spre un balcon deschis, de felul celor care dau atât de multă lumină caselor din Barcelona. Tremurau trei stele în cerul puţin şi

negru şi-mi venea să plâng, ca şi când m-aş fi întâlnit cu nişte prieteni vechi, de care uitasem.

Tresărirea aceea luminoasă de stele mi-a readus, în talmeş-balmeşul de lucruri din cameră, toate iluziile mele despre Barcelona încercate până în clipa când pusesem piciorul în casa asta plină cu umbre şi surâsuri reci.

Mi-era teamă să mă bag în patul acela care semăna cu un coşciug. Şi cred că mult timp după ce-am stins lumânarea, am tremurat de frică.

II

Spre dimineaţă, rufăria patului căzuse, răvăşită, pe duşumea. Mi-a fost frig şi am îngrămădit-o pe mine.

Primele tramvaie începeau să străbată oraşul şi sunetul ca de clopoţel al unuia, înmuiat de ferestrele bine închise, a ajuns până la mine, suav, ca în vara aceea îndepărtată, când aveam şapte ani şi când venisem pentru ultima oară la bunici. O imagine vagă, dorită însă din tot sufletul, de parcă mi-ar fi adus mireasma unui fruct abia cules, mi-a reamintit de Barcelona cunoscută atunci: zgomotul acesta de dimineaţă, al primelor tramvaie, când mătuşa Angustias ocolea patul meu, improvizat, pentru a lăsa jaluzelele ca să nu am prea multă lumină. Sau zgomotul de noapte, când nu puteam dormi din cauza zăpuşelii şi-l ascultam cum urcă pe Aribau, îndepărtându-se, în timp ce vântul arunca în balconul deschis mireasma verde şi prăfuită a crengilor de platan. Barcelona mai însemna şi nişte trotuare proaspăt stropite şi lume multă, bând răcoritoare sau cafea… Restul, marile magazine scăldate de lumini, automobilele, hărmălaia de voci şi chiar şi plimbarea de la gară pe care o făcusem cu o zi mai înainte, era ceva palid şi fals, ca tot ceea ce, fiind construit cu atâta grijă, îşi pierde prospeţimea şi trăsăturile adevărate.

Fără să deschid ochii, am simţit iarăşi adierea

mirositoare şi caldă a vântului prin crengi. Eram în Barcelona. Îngropasem atâtea vise în acest fapt concret, încât rumoarea oraşului n-avea cum să-mi mai pară un miracol. Ea îmi spunea, limpede, că totul e adevăr, ca trupul meu, ca răcoarea aspră a pledului care-mi cădea pe faţă. Cred că visasem lucruri urâte, dar acum mă odihneam în această veselie căutată.

Când am deschis ochii, am văzut-o pe bunica stând lângă mine. Nu pe bătrânica de peste noapte, mică şi prăpădită, ci o femeie cu faţa rotundă, ascunsă sub vălul de tul al unei pălării din secolul trecut. Surâdea dulce, iar mătasa albastră a hainelor ei tremura. Lângă ea, în umbră, bunicul, frumos, cu barba lui puţin roşcată, cu ochii albaştri, sub sprâncenele drepte şi stufoase.

Nu-i văzusem niciodată împreună, în vremea aceea a tinereţii lor, şi-am vrut să ştiu cine-i pictase. Aşa trebuie să fi arătat, amândoi, pe-atunci, când au venit la Barcelona, în urmă cu vreo cincizeci de ani. Exista o poveste lungă şi destul de încurcată a iubirii lor – nu mai ştiu bine ce… poate ceva în legătura cu pierderea unei mari averi. Dar pe-atunci lumea era încrezătoare şi ei se iubeau mult. S-au instalat în casa aceasta de pe strada Aribau, care abia începea să aibă trotuare. Mai erau încă multe terenuri libere şi, poate, mireasma pământului îi amintea bunicii de grădinile din care plecase. Mi-am închipuit-o cu hainele acestea albastre, cu pălăria cochetă, intrând pentru prima dată în apartamentul pustiu, mirosind proaspăt a zugrăveală. „Mi-ar place să locuim aici, o fi gândit ea, privind câmpia prin ferestrele largi, e ca şi când ne-am afla la ţară, e linişte multă, iar casa e nouă şi curată…” Veniseră la Barcelona cu un gând opus celui care mă adusese pe mine: odihna, munca sigură şi ordonată. Pentru ei oraşul a fost ca un fel de refugiu. Pentru mine el însemna singura mea salvare.

Şi apartamentul acesta cu opt balcoane s-a umplut

repede de perdele, dantele, catifea, funde; lăzile şi-au deşertat nimicurile, unele preţioase. Ungherele au început să se umple. Pereţii la fel. Ceasurile, fiecare cu istoria lui, au dăruit casei bătăile vitale. Un pian – cum să fi lipsit? – a început să sune spre seară, închegând în aer melodii cubaneze…

Cu toate că nu mai erau foarte tineri, au avut o droaie de copii. Ca în poveşti. Între timp, strada Aribau a început să crească. Una după alta, casele, la fel ca a lor, altele mai mari, au început să apară. Arborii şi-au întins primele crengi, iar pe sub ele a trecut, grăbit, primul tramvai. Şi casa a început să îmbătrânească, au reparat-o de mai multe ori, i s-au schimbat stăpânii, portarii, iar ei au rămas mai departe în ea, la acel prim etaj, – ca o instituţie imposibil de mutat.

Pe când eram singura lor nepoată, mi-am petrecut aici cele mai frumoase vacanţe din copilăria mea. Dar casa nu mai era cea de la începuturi. Liniştea dispăruse. Clădirea rămăsese închisă în inima oraşului. Luminile, zgomotele, murmurul întregii mulţimi se loveau de balcoanele şi ferestrele ei, încărcate cu draperii şi perdele. Iar înăuntru, acelaşi lucru; numărul familiei crescuse. Pentru mine, însă, zgomotul acesta era încântător. Toţi unchii mei îmi aduceau dulciuri şi-mi premiau nebuniile pe care le făceam altora. Bunicii încărunţiseră, dar erau încă sănătoşi şi râdeau la fiecare din şotiile mele. Oare nu mai rămăsese nimic din toate astea?

Încercam o senzaţie de nesiguranţă în faţa a tot ceea ce se schimbase, şi această stare m-a învăluit din ce în ce mai mult, amintindu-mi că va trebui să mă întâlnesc cu toţi cei pe care abia îi cunoscusem. „Cum or fi, oare?” mă gândeam eu, şi mă adânceam în pat, neîndrăznind să dau ochii cu ei.

La lumina zilei, camera îşi pierduse înfăţişarea oribilă de peste noapte, dar nu şi aerul de spaimă, nici pe cel de

încăpere pustie. Portretele bunicilor atârnau, strâmbe şi şterse, pe unul din pereţii tapetaţi cenuşiu, cu pete de igrasie pe el, şi o rază de soare plină de praf urca până la ele. Mi-a plăcut să cred că amândoi erau morţi de mult. Că între tânăra cu văl de tul şi momâia de nerecunoscut care-mi deschisese uşa nu era nicio legătură. Dar adevărul era că, totuşi, ea trăia, oricât ar fi fost de neplăcut, între grămada de vechituri inutile care se strânseseră cu anii în toată casa.

Se împliniseră trei ani de când murise bunicul şi familia hotărâse să rămână numai cu o jumătate de etaj. Vechile nimicuri şi mobilele de prisos au fost o adevărată avalanşă, pe care lucrătorii, însărcinaţi să închidă uşa de trecere le-au îngrămădit fără nicio socoteală unele peste altele. Şi casa a rămas în dezordinea provizorie pe care aceştia o creaseră.

Pe scaunul pe care mă urcasem peste noapte am descoperit o pisică năpârlită, lingându-şi labele la soare. Părea bătrână, ca tot ceea ce o înconjura. M-a privit cu ochii ei mari, înzestraţi, parcă, cu o lumină aparte. Ca nişte lentile verzi şi strălucitoare, fixate pe bot şi deasupra mustăţii cărunte. Mi-am frecat ochii şi am privit-o din nou. Şi-a arcuit spinarea lăsând să i se vadă oasele corpului slab. Mi-am dat seama că, de fapt, avea acelaşi bizar aer de familie ca toţi ceilalţi ai casei; ca şi ei, avea înfăţişare excentrică şi părea spiritualizată, slăbită parcă de posturi lungi, de lipsa luminii sau de cugetare. I-am surâs şi am început să mă îmbrac.

Deschizând uşa de la camera mea m-am trezit brusc în aerul sumbru şi încărcat al holului de primire, către care dădeau toate încăperile casei. În faţă era sufrageria cu un balcon deschis spre soare. În drum m-am împiedicat de un os bine ros, probabil de vreun câine. În încăpere nu era nimeni, în afara unui papagal care-şi bodogănea, la nesfârşit, cuvintele învăţate, aproape râzând. Întotdeauna

am avut impresia că pasărea asta-i nebună. În clipele cele mai neaşteptate scotea nişte şuierături înfiorătoare. O masă mare, cu o zaharniţă goală, abandonată pe ea. Pe un scaun, o păpuşă de gumă veche şi murdară.

Mi-era foame, dar nu se găsea absolut nimic de mâncare, în afară de ceea ce fusese pictat pe pereţii cu aer de cârciumă. Tocmai începusem să-i cercetez cu atenţie când m-a strigat mătuşa Angustias.

Camera ei dădea spre sufragerie şi avea un balcon la stradă. Stătea cu spatele în faţa unui birou scund. M-am oprit înspăimântată, privind camera, căci, curată şi ordonată cum era, părea o lume aparte. Un şifonier strălucitor şi un crucifix acopereau o altă uşă care ducea spre hol. La capul patului, un telefon.

Mătuşa şi-a întors faţa spre mine, privindu-mi mirarea cu o oarecare plăcere.

O clipă am rămas una înaintea celeilalte tăcând, apoi eu am încercat un surâs de prietenie.

— Vino, Andrea, mi-a spus ea. Apropie-te. Şezi.

Am observat că la lumina zilei Angustias părea mai mare, căpătând volum şi formă sub halatul verde şi am surâs de-a binelea, gândindu-mă că imaginaţia mea la primele impresii, îmi juca mereu feste.

— Draga mea, nu ştiu cum te-au crescut…

(Din primele clipe, Angustias începuse să vorbească de parcă s-ar fi pregătit să ţină un discurs).

Am vrut să-i răspund, dar m-a oprit cu un gest hotărât, ridicând un deget.

— Da. Ştiu că ai făcut o parte din liceu la un colegiu de călugăriţe şi că ai rămas acolo aproape tot timpul războiului. Pentru mine asta-i o garanţie… dar… Dar aceşti ultimi doi ani petrecuţi lângă verişoara ta – familia tatălui tău a fost întotdeauna destul de ciudată – în atmosfera unui mic târguşor, nu ştiu cum au fost. N-o să-ţi ascund, Andrea, că mi-am petrecut noaptea asta gândindu-mă la

tine… E foarte greu să aibă cineva grijă de tine, să te modeleze cu răbdare şi grijă. O să pot, oare? Cred că da. Depinde de tine.

Nu mă lăsa să spun nimic şi mă vedeam obligată să-i ascult discursul până la capăt fără să înţeleg mare lucru.

— Oraşul, draga mea, e un iad. Şi nu găseşti în toată Spania unul mai rău ca Barcelona… Mă gândeam cum de-ai avut curajul să vii, singură, noaptea trecută de la gară. S-ar fi putut să ţi se întâmple vreun rău. Aici oamenii trăiesc înghesuiţi, asmuţiţi unul împotriva celuilalt! Şi ori cu câtă băgare de seamă te-ai purta, tot degeaba, căci dracu ştie să scornească tot felul de ispite ademenitoare… În Barcelona o fată trebuie să fie ca o fortăreaţă. Mă înţelegi?

— Nu, mătuşă.

Angustias m-a privit neliniştită.

— Nu pari prea deşteaptă, nepoţico.

Am tăcut.

— Am să-ţi explic totul într-alt fel: eşti nepoata mea; deci, o fată de familie bună, manierată, credincioasă şi nevinovată. Dacă eu nu m-aş ocupa de tot ceea ce îţi trebuie, vei întâlni în Barcelona tot felul de pericole. Tocmai de asta vreau să-ţi spun că nu-ţi voi da voie să faci măcar un pas fără îngăduinţa mea. Acum înţelegi?

— Da.

— Bun. Atunci să trecem mai departe. Pentru ce ai venit aici?

I-am răspuns repede:

— Să învăţ.

(Toată fiinţa mea se cutremura din pricina întrebării.)

— Să studiezi literele, nu?… Am primit deja o scrisoare de la verişoara ta, Isabel. Bineînţeles, eu nu mă opun, dar trebuie să nu uiţi niciodată că totul ni se datoreşte nouă, rudelor mamei tale. Şi că, graţie carităţii noastre ai putut reuşi în viaţă.

— Nu ştiu dacă aţi aflat că…

— Da. Ai o pensie de două sute de pesetas pe lună, bani care în vremurile de azi nu-ţi ajung nici pentru două săptămâni ca să poţi trăi. N-ai meritat o bursă pentru universitate?

— Nu, dar nu plătesc niciun fel de taxă.

— Ăsta nu-i meritul tău, ci al faptului că eşti orfană.

Din nou începusem să nu mai pricep nimic, când Angustias reuşi să lege discuţia într-un mod cu totul neaşteptat.

— Trebuie să-ţi atrag atenţia asupra câtorva lucruri. Dacă nu mi-ar fi greu să vorbesc despre fraţii mei, ţi-aş spune că după război au rămas cu nervii puţin şubrezi… Au suferit mult amândoi, fetiţa mea, şi împreună cu ei a suferit inima mea… Ei nu-mi sunt recunoscători pentru asta, dar eu îi iert şi mă rog la bunul Dumnezeu pentru ei. Şi totuşi, trebuia să-ţi atrag atenţia…

Şi-a înmuiat vocea până i-a devenit o şoaptă cu murmur plăcut.

— Unchiu-tău Juan s-a căsătorit cu o femeie plină de păcate… O femeie care i-a întunecat toată viaţa… Andrea; dacă o să aflu că ai devenit prietenă cu ea, să nu uiţi că asta are să mă supere mult, şi că are să mă chinuie.

Stăteam în faţa mătuşii Angustias pe un scaun de lemn care mi se îngropa în carne. Eram tristă pentru că apucase să-mi spună că nu aveam voie să mă mişc fără aprobarea ei. Şi-o judecam, fără niciun fel de milă, drept proastă şi autoritară. Făcusem atâtea judecăţi greşite, în viaţa mea, încât nici acum nu ştiu încă dacă cea de atunci a fost dreaptă. Fapt este că, după ce a coborât vocea şi a început s-o vorbească de rău pe Gloria, mi-a devenit antipatică. Am socotit că e momentul destul de potrivit ca s-o indispun un pic şi am privit-o chiorâş.

Mi-am dat seama că, la un loc, trăsăturile feţei nu erau de loc urâte, şi că, mai mult, mâinile ei aveau chiar o

oarecare frumuseţe a liniilor. Căutam desperată un detaliu urât şi respingător, iar ea se străduia să reia discuţia presărată cu sfaturi. Când mi-a îngăduit să plec, i-am văzut dinţii de culoare murdară…

— Sărută-mă, Andrea, mi-a cerut ea.

l-am atins obrazul cu buzele şi am fugit spre sufragerie, înainte ca ea să fi avut timp să mă sărute la rândul ei.

În sufragerie se strânseseră deja ceilalţi. Am recunoscut-o de îndată pe Gloria, îmbrăcată într-un chimono ponosit, dând un fel de terci, cu linguriţa, unui copil mic. Văzându-mă, m-a salutat surâzând.

Mă simţeam apăsată ca de un aer ameninţător, pregătit de furtună, dar aveam senzaţia că nu sunt singura care încercam această stare, dată, poate, de o prea mare încordare a nervilor.

La capul celălalt al mesei un bărbat cu părul creţ, cu faţa plăcută şi inteligentă era ocupat cu ungerea unui pistol. Ştiam că e un alt unchi de al meu: Román. S-a ridicat de îndată să mă îmbrăţişeze cu căldură. Câinele negru, pe care îl văzusem la sosirea mea stând mereu pe lângă femeia din casă, îl urma pas cu pas. Mi s-a spus că îl chema „Trăsnet” şi că era al lui. Animalele păreau să aibă faţă de el o afecţiune instinctivă. Eu însămi m-am simţit capabilă de un sentiment de admiraţie pentru exuberanţa lui plină de căldură. În cinstea mea, a scos papagalul din colivie şi l-a obligat să arate ce ştie. Pasărea încerca să spună ceva ca pentru sine. Abia după aceea mi-am dat seama că, de fapt, spunea nişte necuviinţe. Dar Román râdea fericit.

— S-a obişnuit să le asculte mereu, nefericitul de el.

Gloria se uita la noi prostită, uitând de terciul copilului. Román a schimbat dintr-o dată tonul, înspăimântându-mă, deconcertându-mă.

— Ai văzut ce femeie tâmpită? mi-a spus el, fără s-o privească pentru nimic în lume. Ai văzut cum se uită la

mine „asta”?

Mă înfricoşasem de-a binelea. Gloria a strigat, nervoasă:

— Nu mă uit la tine. N-am ce să văd la tine, băiete.

— Auzi? a continuat să-mi vorbească Román. Acum are neruşinarea să-mi spună până şi porcăria asta…

Am crezut că unchiul meu a înnebunit de-a binelea şi m-am uitat, desperată, spre uşă. Juan, auzind gălăgie, sosise şi el.

— Mă provoci, Román? a strigat.

— Tu, mai întâi să-ţi legi pantalonii şi-apoi să taci! i-a spus Román, întorcându-se spre el.

Cu faţa crispată, Juan s-a apropiat de Román şi-au rămas amândoi faţă în faţă, într-o poziţie ridiculă şi-n acelaşi timp sinistră, de cocoşi gata de luptă.

— Loveşte, bădăranule, dacă îndrăzneşti! a ţipat Román. Mi-ar face plăcere să ai curajul ăsta!

— Să te lovesc? Mai degrabă te-aş strânge de gât!… Şi-ar fi trebuit s-o fac mai de mult…

Juan îşi ieşise din fire. I se umflaseră vinele, dar nu făcea niciun pas. Îşi strângea doar pumnii.

Román îl privea calm şi încerca să-i surâdă.

— Poftim, ia pistolul meu, i-a spus el.

— Nu mă provoca, canalie!… Să nu mă provoci că…

— Juan! a ţipat Gloria. Vino încoa!

Papagalul a început să ţipe ca un desperat şi am văzut-o pe Gloria cu faţa înspăimântată sub părul despletit şi roşcat. Nimeni nu i-a dat atenţie. Juan a privit-o doar câteva clipe.

— Poftim, ia pistolul meu, continua Román.

Iar celălalt strângea şi mai tare pumnii. Gloria a reînceput să ţipe.

— Juan! Juan!

— Taci, blestemato!

— Vino încoa, omule; vino o dată!

— Taci!

Furia lui Juan părea să se descarce pentru moment asupra femeii şi a prins s-o insulte. Ea a început să ţipe şi-a terminat în plâns.

Román îi privea mulţumit. S-a întors spre mine şi mi-a spus liniştit:

— Nu te înspăimânta, fetiţo. Asta se repetă în fiecare zi.

Şi-a vârât pistolul în buzunar. Eu l-am privit lucindu-i în mâini, negru, curăţat cu grijă. Román mi-a surâs şi mi-a mângâiat obrajii. Şi-n timp ce discuţia dintre Gloria şi Juan începea să se aprindă, a ieşit cu paşi rari. În uşă s-a întâlnit nas în nas cu bunica, abia sosită de la liturghia de dimineaţă. A mângâiat-o şi pe ea, în trecere. Bunica şi-a făcut apariţia în sufragerie tocmai când intrase şi mătuşa Angustias, înfuriată de gălăgie, cerând linişte.

Juan a luat farfuria cu terciul copilului şi i-a aruncat-o în cap. N-a ţintit bine şi farfuria s-a spart de uşa pe care mătuşa Angustias a închis-o în mare viteză. Copilul plângea cu bărbia plină de salivă.

În clipa aceea Juan a început să se liniştească. Bunica şi-a lăsat broboada neagră cu care-şi acoperise capul, suspinând.

A intrat femeia să pună masa. Ca şi noaptea trecută, femeia aceasta mi-a atras întreaga atenţie. Pe faţa-i urâtă desluşeam un aer dispreţuitor, ca de triumf, în timp ce bodogănea provocator, aşezând faţa de masă roasă şi ceştile pentru ceai, ca şi cum ea era cea care punea, în felul acesta, capăt discuţiei.

III

— Te-ai distrat, fetiţo? m-a întrebat Angustias, când, înainte de a se întuneca, m-am întors din oraş.

În timp ce-mi spunea astea, mâna ei dreaptă se înfigea adânc în umărul meu, atrăgându-mă spre ea. Întotdeauna când mă îmbrăţişa sau îmi spunea vorbe dulci, aveam

impresia că lucrurile merg cam pe dos, răsturnate. Că ceva nu era normal. Trebuia însă să mă obişnuiesc, pentru că Angustias mă îmbrăţişa destul de des.

Uneori mi se părea că-i înfuriată pe mine. Se învârtea în jurul meu. Dacă mă ascundeam prin vreun colţ, mă căuta. Când vedea că râd sau sunt atrasă de discuţia celor din casă, cuvintele ei erau pline de umilinţă. Se aşeza alături de mine, îmi lua capul în mâini şi mi-l apăsa la sânul ei. Mă durea gâtul, dar trebuia să stau aşa, apăsată de mâinile ei, lăsând-o să mă mustre părinteşte. Când, dimpotrivă, i se părea că-s tristă sau înspăimântată, era autoritară şi mulţumită.

Alteori, când mă obliga să ies cu ea în oraş, mi-era ruşine. O vedeam cum îşi aşază, ca pe o cască, pălăria de fetru cenuşiu, împodobită cu o pană de cocoş, care dădea feţei ei aspre un aer de războinic. Mă obliga să-mi pun şi eu o pălărie veche, ponosită, albastră şi să merg cu rochia mea prost croită. Pe atunci nu cunoşteam altă formă de nesupunere decât pasivitatea.

Luată de braţ, băteam străzile care mi se păreau mai puţin strălucitoare şi mai puţin fascinante decât mi le închipuisem.

— Nu întoarce capul, îmi spunea Angustias. Nu te uita aşa la lume.

Şi nu puteam să uit decât pentru foarte puţin timp că mergem împreună.

Câteodată vedeam vreun bărbat sau vreo femeie care aveau în înfăţişarea lor ceva ciudat, nedesluşit, şi-mi venea să mă iau după ei. Mi-aminteam însă dintr-o dată de pălăria mea şi a Angustiei şi lăsam totul baltă, roşindu-mă.

— Eşti prea sălbatică şi prea ţărancă, fata mea, zicea Angustias cu o oarecare plăcere. Când stai între oameni eşti tăcută, îndurerată, de parcă ai vrea să fugi în fiecare clipă. Uneori, când intrăm în câte o prăvălie şi mă uit la tine, îmi vine să râd.

Plimbările astea prin Barcelona erau cele mai triste din câte se pot închipui.

La cină, Román îmi ghicea tristeţea şi râdea. Asta năştea o discuţie înveninată cu mătuşa Angustias, în care, în cele din urmă, se amesteca şi Juan. Mi-am dat seama că el era mereu de partea lui Román, care nu-l prea accepta, neplăcându-i acest ajutor.

Când avea loc o astfel de discuţie, Gloria ieşea dintr-o dată din obişnuita-i apatie. Devenea nervoasă, striga:

— Dacă te simţi în stare să vorbeşti cu fratele tău, cu mine să nu încerci.

— Sigur că sunt în stare! Nu sunt un porc, cum crezi tu. Asta eşti tu şi cu el.

— Da, fiul meu, spunea bunica, învăluindu-l într-o privire drăgăstoasă, faci bine ceea ce faci.

— Taci, mamă, şi nu mă obliga să te blestem şi pe tine. Nu mă face să…

Sărmana, îşi clătina capul şi îngâna în şoaptă:

— El e cel mai bun dintre toţi, fata mea. Cel mai bun şi cel mai nefericit. Un sfânt…

— Mamă, vrei să-mi faci plăcerea şi să taci? Vrei să nu-i mai bagi în cap fetei ăstia tot felul de prostii de care n-are nevoie?

Tonul era destul de ridicat şi destul de fără de control.

Román, ocupat cu prepararea mâncării pentru papagal, termina cina fără să se preocupe de noi. Mătuşa Angustias suspina lângă mine, muşcându-şi batista, pentru că nu numai că se simţea puternică şi capabilă să-i conducă pe ceilalţi, ci şi sensibilă, nefericită şi dispreţuită. Nu prea ştiu ce i-ar fi plăcut mai mult din toate astea. Gloria îndepărta scaunul copilului de masă şi-mi surâdea din spatele lui Juan, ducându-şi, cu subînţeles, arătătorul la tâmplă: „E nebun, săracul!”

Juan, absent şi tăcut, părea neliniştit, gata de harţă.

Când Román îşi termina treburile, o mângâia pe bunica

pe umeri, plecând înaintea tuturora din sufragerie. Se oprea în uşă pentru a-şi aprinde ţigara şi mai arunca o ultimă frază:

— Până şi tâmpita de nevastă-ta râde de tine, Juan. Ai grijă…

Şi, ca de obicei, nu ridica niciodată ochii spre Gloria. Finalul nu se lăsa aşteptat. Un pumn zdravăn în masă şi o avalanşă de înjurături împotriva lui Román care nu încetau nici după ce acesta trântise uşa în urma lui.

Gloria îşi lua copilul în braţe şi pleca să se culce. Mă privea în treacăt, întrebându-mă:

— Nu vii, Andrea?

Mătuşa Angustias stătea cu capul în palme. Îi simţeam privirea printre degetele întredeschise. Ochi neliniştiţi, uscaţi de rugăciune. Mă ridicam.

— Da, vin şi eu.

Şi, din prag, bunicuţa îmi arunca un zâmbet vag. Atunci mătuşa se grăbea să se închidă în camera ei, indignată şi, bănuiesc, tremurând de furie.

Camera Gloriei semăna cu o cuşcă de fiare. Era aşezată în interiorul casei şi aproape toată era ocupată de patul matrimonial şi de leagănul copilului. Mirosea greu, a copil, pudră şi rufe murdare. Pereţii erau plini cu fotografii de tot felul, iar între ele, într-un loc bine ales, trona o vedere luminoasă cu doi pisoi.

Gloria se aşeza pe marginea patului, cu copilul în braţe. Copilul era drăguţ, iar când dormea, picioruşele-i atârnau grăsuţe şi murdare. Ea îl lua şi-l punea în pat, şi-apoi se întindea cu plăcere, trecându-şi degetele prin părul bogat, strălucitor. Apoi se trântea alături, cu gesturi cochete.

— Ce crezi despre mine? mă întreba în şoaptă.

Îmi plăcea să stau de vorbă cu ea pentru că niciodată nu mă obliga să-i răspund.

— Nu-i aşa că-s tânără şi foarte frumoasă? Ce crezi?…

Avea o vanitate prosteasc ă şi nevinovată, care nu-mi

displăcea; în afară de asta, era într-adevăr tânără şi ştia să râdă ca o nebună când îmi povestea întâmplări din casă. Când îmi vorbea de Antonia sau de Angustias, avea o graţie aparte.

— Cu timpul ai să-i cunoşti pe toţi; sunt groaznici, ai să vezi… Nu-i nimeni cinstit aici, în afară de bunica, iar ea, sărăcuţa, s-a ramolit… Juan, da, Juan e un om bun, drăguţo. Nu vezi câtă gălăgie face? E foarte bun, însă…

Mă privea şi, în faţa obrazului meu împietrit, începea să râdă…

— Iar eu, ce crezi? încheia ea. Dacă eu n-aş fi bună, Andrea, cum i-aş fi răbdat?

O urmăream cum se mişcă şi cum vorbeşte cu o plăcere inexplicabilă. În atmosfera apăsătoare a camerei, întinsă pe pat, semăna cu o păpuşă de cârpă cu părul lung, bogat şi roşu. Abia la sfârşit, îmi povestea tot felul de minciuni de care ştia să lege câte un fapt adevărat. Nu mi se părea prea inteligentă, iar farmecul ei personal nu cred că se datora sufletului. Poate că simpatia mea pentru ea s-a născut în ziua când am văzut-o dezbrăcată, servindu-i de model lui Juan.

Nu intram niciodată în camera unde lucra unchiul Juan pentru că-mi inspira oarecare teamă. Într-o dimineaţă, la sfatul bunicii, m-am dus să caut un creion, asigurându-mă că am să găsesc acolo.

Înfăţişarea acestui atelier, destul de mare, era foarte ciudată. Era instalat în vechiul apartament al bunicului. Urmând tradiţia celorlalte încăperi ale casei, se îngrămădiseră şi aici, fără nicio ordine, cărţi, cartoane şi figuri de ghips, care serveau drept model pentru emulii lui Juan. Pereţii erau plini cu tablouri în tonuri ţipătoare pictaţi de unchiul Juan. Într-un colţ se găsea, inexplicabil, un schelet din cele folosite de către studenţii de la medicină, ţinut drept cu o vergea de aramă care trecea, în sus, pe lângă şira spinării. Pe o pernă mare, pătată de

vopsele, stăteau, tolăniţi, copilul şi pisica, scăldaţi de razele soarelui ce pătrundeau prin balcon. Motanul părea că agonizează, cu coada lui moale, lăsându-se chinuit de şotiile băiatului.

Toate astea le-am văzut în jurul Gloriei, care stătea pe un taburet acoperit cu o draperie, goală, într-o poziţie destul de incomodă.

Juan picta mult, harnic şi fără talent, încercând să reproducă fidel, tuşă cu tuşă, corpul acela fin şi elastic. Mi se părea o muncă inutilă. Pe pânză apărea un fel de păpuşă de carton, cu o expresie la fel de stupidă ca mutra Gloriei când asculta toate discuţiile mele cu Román. Acum însă, în faţa noastră, fără de îmbrăcămintea ei ponosită, era nespus de frumoasă, albă între atâtea lucruri murdare, ca o minune a naturii. Un suflet blând, malign, vibra în formele graţioase ale picioarelor, în braţe, în sânii ei frumoşi. O inteligenţă subtilă şi diluată în calda suprafaţă a pielii perfecte. Ceva care nu strălucea niciodată în ochii ei. Chemarea aceea a sufletului care atrage oamenii excepţionali spre opera de artă.

Eu, care intrasem doar pentru câteva clipe, am rămas fascinată. Juan părea încântat de vizita mea şi mi-a vorbit de îndată de proiectele lui în ale picturii. Nu-l ascultam.

Şi-n noaptea aceea, aproape fără să-mi dau seama, m-am surprins discutând cu Gloria şi am intrat, pentru prima dată, în camera ei. Pălăvrăgeala ei, fără substanţă, semăna cu zgomotul unei ploi pe care o asculţi cu plăcere şi lene. Începeam să mă obişnuiesc cu ea, cu întrebările ei repezi, la care nu primea răspuns, cu inteligenţa ei redusă şi destul de întortochiată.

— Da, da, sunt o femeie de treabă… nu râde.

Tăceam. Apoi se apropia de mine şi mă întreba:

— Dar de Román? Ce crezi de Román?

Şi făcea un gest deosebit pentru a adăuga:

— Da, ştiu că-ţi pare simpatic, nu?

Dădeam din umeri. După câteva clipe începea iar:

— Ţi-e mai simpatic decât Juan, nu?

Într-o zi, pe neaşteptate, s-a pus pe plâns. Un plâns ciudat, scurt şi înteţit, de parcă ar fi încercat să-l sfârşească repede.

— Román e un blestemat, mi-a spus, ai să-ţi dai tu singură seama. Mie mi-a făcut un rău îngrozitor, Andrea. Şi-a şters lacrimile. N-o să-ţi pot spune dintr-o dată toate relele pe care mi le-a făcut, căci sunt multe; încet, încet, ai să afli totul. Acum eşti fermecată de el şi nici nu m-ai crede.

Eu, sincer vorbind, nu eram fermecată de Román. Dimpotrivă, adesea îl cercetam cu răceală. Dar în puţinele seri când, după cină, totdeauna furtunoasă, devenea amabil şi mă invita: „Vii, mititico?" mă simţeam bine. Román nu dormea la acelaşi etaj cu noi: îşi aranjase o cameră la mansarda casei, făcând din ea un refugiu destul de plăcut. Îşi construise un şemineu din cărămizi vechi şi câteva rafturi de cărţi, scunde, vopsite în negru. Dormea pe o sofa turcească, iar sub fereastra zăbrelită pusese o masă frumoasă, plină întotdeauna cu hârtii, călimări de toate formele şi din toate vremurile, cu pene de gâscă înăuntru. Un telefon rudimentar servea, după cum mi-a explicat chiar el, pentru a vorbi cu femeia din casă. Mai exista un orologiu mic destul de încărcat, care bătea ora cu un timbru plăcut, aparte. De altfel, în toată încăperea erau trei ceasuri, toate vechi şi împodobite, măsurând în neştire, trecerea vremii. Pe rafturi, monede, unele foarte ciudate; opaiţe romane din ultima epocă şi un pistol vechi cu mâner de fildeş.

Pe rafturi, prin toate colţurile, se ascundeau neaşteptate casete umplute cu mici nimicuri rare, pe care Román avea să mi le arate, încetul cu încetul. În ciuda atâtor lucruri mărunte, totul era curat şi aranjat într-o anume ordine.

— Aici fiecare lucru se află la locul lui. Cel puţin aşa

încerc să fac… Îmi place ordinea, surâdea el; să nu crezi că prin asta aş vrea să fiu original, dar ăsta-i adevărul. Cei de jos nu ştiu să aranjeze. Şi ţi se pare că aerul e plin de strigăte… Şi de asta sunt vinovate lucrurile, asfixiate, îndurerate, încărcate de tristeţe. În rest, să nu-ţi închipui tot felul de romane; nici discuţiile noastre, nici strigătele nemotivate nu duc la nimica… Ce-ai început să crezi despre noi?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu însă că te gândeşti la tot felul de poveşti în legătură cu firea noastră.

— Nu.

Román punea în priză maşina de cafea şi scotea, nu ştiu de unde, nişte ceşti magice, cupe şi lichior; apoi, ţigări.

— Ştiu că-ţi place să fumezi.

— Nu, nu-mi place.

— De ce mă minţi şi pe mine?

Faţă de mine glasul lui Román avea de fiecare dată o nuanţă de curiozitate sinceră.

— Ştiu foarte bine tot ceea ce verişoara ta i-a scris Angustiei… Mai mult: am citit scrisoarea, fără să am acest drept; din curiozitate.

— Şi totuşi, nu-mi place să fumez. La ţară fumam înadins fără niciun alt motiv, numai ca s-o supăr pe Isabel, s-o înfurii, să-i devin nesuferită şi să mă lase să vin la Barcelona.

Pentru că roşeam, Román nu mă credea decât pe jumătate, dar eu îi spuneam adevărul adevărat. În cele din urmă acceptam o ţigară, căci erau foarte bune; aveau o aromă şi un gust plăcut. Cred că abia atunci am început să găsesc *o* oarecare plăcere în fumat. Román surâdea.

Îmi dădeam seama că mă lua drept o fiinţă deosebită; mult mai umblată şi, deci, mai inteligentă, prin urmare mult mai ipocrită şi mai plină de dorinţe ciudate. Nu-mi plăcea să-l deziluzionez, căci, vag, mă simţeam inferioară:

puţin prostuţă, cu visele mele, cu faţa mea de sentimentală, pe care încercam s-o ascund.

Román avea o agilitate deosebită în corpul lui slab. Vorbea cu mine stând în genunchi, jos, pe duşumea, şi atunci părea nervos, plin de moliciune, sub muşchii cenuşii. Pe neaşteptate, se trântea pe sofa, ca într-un mormânt, fumând abundent, cu faţa relaxată, ca şi când timpul n-ar fi însemnat nimic pentru el, ca şi când ar fi vrut să moară cu ţigara în gură.

Uneori, îi priveam mâinile, cenuşii ca şi obrazul, pline de viaţă, de vine, de noduri, cu degete subţiri şi prelungi. Nişte mâini care-mi plăceau foarte mult.

Şi totuşi, aşezată pe singurul scaun din cameră, în faţa mesei, mă simţeam foarte departe de el. Senzaţia de a mă simţi târâtă de simpatia lui, pe care am încercat-o când mi-a vorbit prima dată, n-am mai încercat-o în nicio altă împrejurare.

Făcea o cafea minunată şi camera se umplea cu mireasmă caldă. Mă simţeam bine aici, ca într-un refugiu, scăpată de iadul de jos.

— Jos, totul seamănă cu o corabie gata să se scufunde. Noi suntem ca nişte şobolani nenorociţi, care se uită la apă şi nu ştiu ce să facă… Mama ta a evitat nenorocirea, plecând înaintea tuturor. Două dintre mătuşile tale s-au măritat cu primul venit, tot ca să fugă. Am rămas numai noi, nefericita de Angustias, Juan şi eu, ca două canalii. Tu, şoricel rătăcit, dar nu într-atât de nefericit pe cât crezi, ai venit abia acum.

— Nu vrei să cânţi, astăzi?

Şi-atunci, Román deschidea dulapul şi scotea o vioară. Pe fundul dulapului se mai găseau nişte pânze pictate, răsucite ca vai de ele.

— Şi tu pictezi?

— Am făcut de toate. Nu ştiai că la început am studiat medicina şi-am părăsit-o pentru a mă face inginer? N-am

ajuns nici asta, pentru că n-am luat examenele. Am început să pictez din plăcere… Pictam însă mult mai bine ca Juan. Te-asigur.

Nu mă îndoiam: ghiceam în Román un fond infinit de posibilităţi. În clipa când, în picioare, lângă şemineu, începea să cânte, mă schimbam brusc. Toate rezervele mele dispăreau, iar mantia uşoară de ostilitate pe care mi-o croisem împotriva tuturor dispărea şi ea. Sufletul meu, întins ca şi mâinile mele, primea sunetul viorii aşa cum primeşte ţărâna uscată ploile binefăcătoare. Román mi se părea un artist minunat şi unic. Ştia să smulgă din coardele viorii o bucurie atât de subtilă, încât părea că trece dincolo de tristeţe.

O muzică fără nume. Muzica lui Román, pe care după aceea n-am mai auzit-o niciodată.

Fereastra se deschidea spre cerul întunecat al nopţii. Lampa, aprinsă, îl făcea pe Román mult mai înalt şi mai nemişcat, contopit cu muzica lui. Veneau spre mine, în valuri, primele amintiri nevinovate, vise, lupte, propriul prezent şovăielnic, iar apoi veselii puternice, tristeţi şi desperări, o crispare neputincioasă de viaţă şi senzaţia de-a nu şti ce doreşti. Poate chiar moartea mea, sentimentul desperării mele devenit în întregime frumuseţe, neliniştită armonie fără lumină.

Şi, brusc, o linişte puternică, iar mai apoi vocea lui Román:

— Pe tine te-aş putea hipnotiza… Ce-ţi spune muzica?

Mi se-nchideau mâinile şi sufletul.

— Nimic, nu ştiu; îmi place, dar…

— Nu-i adevărat. Mărturiseşte-mi ce-ţi spune. Ce-ţi spune la sfârşit?

— Nimic.

Mă privea, păgubit parcă, apoi, în timp ce-şi aranja vioara în dulap, îmi vorbea din nou:

— Nu-i adevărat.

La plecare, îmi lumina treptele cu o lanternă, pentru că becul scării se aprindea numai de la intrare şi până la locuinţa noastră trebuia să cobori trei etaje.

Prima dată mi s-a părut că alături de mine, învăluit în umbră, cobora cineva. Am luat totul drept o copilărie şi n-am zis nimic.

Cu un alt prilej însă, impresia aceasta a fost mult mai vie. Román m-a lăsat atunci în întuneric şi a îndreptat fasciculul luminos pe partea scării de unde părea că se mişcă ceva. Am zărit-o, clară şi grăbită, coborând scările spre ieşire, pe Gloria.

IV

Câteva zile fără importanţă! Toate câte trecuseră de la sosirea mea, când mă-ntorceam de la universitate, târându-mi picioarele, îmi apăsau sufletul. Le simţeam grele, ca o piatră cenuşie pe creier.

Vremea era umedă şi dimineaţa aceea mirosea a nori şi a roţi de cauciuc ude… Frunzele veştede şi ruginite cădeau ca o ploaie liniştită din crengi. O dimineaţă de toamnă în oraş, aşa cum visasem de atâtea ori că trebuie să fie toamna aici: frumoasă, cu natura adunată pe terasele caselor şi pe troleele tramvaielor; şi, totuşi, eram tristă. Îmi venea să mă sprijin de un zid, să-mi iau capu-ntre mâini, să închid ochii şi să întorc spatele la tot ce există.

Câte zile fără de rost! Pline de poveşti, o groază de poveşti întunecate. Poveşti terminate, altele abia începute, înfipte-n întunecimea zilei ca o creangă moartă. Unele, destul de misterioase pentru mine. Mireasma lor, care nu era alta decât mireasma de putreziciune din casă, îmi făcea greaţă… Şi totuşi, începuseră să reprezinte singurul interes al vieţii mele. Încetul cu încetul începusem s-ajung în propriii mei ochi pe un al doilea plan, cu simţurile larg deschise numai la viaţa care se desfăşura în casa de pe

strada Aribau. Mă obişnuiam să uit de înfăţişarea şi visurile mele. Începuseră să nu mai aibă niciun gust lunile, închipuirile de viitor, şi în schimb să ia proporţii fiecare gest de-al Gloriei, fiecare obiecţie de-a lui Román. Iar rezultatul părea să fie exact acea tristeţe aşteptată.

Când am intrat pe uşă, a început să plouă, iar portăreasa a strigat la mine să-mi şterg picioarele de preş.

Întreaga zi se scursese ca un vis. După ce-am mâncat, m-am aşezat, ghemuită, pe un scaun scund, încălţată cu nişte papuci largi, de pâslă, lângă soba bunicii. Ascultam murmurul ploii. Firele de apă, prelungi, curăţau, cu putere, praful de pe geamurile dinspre balcon. La început formaseră o mantie lipicioasă de noroi, iar acum, îndepărtând-o, lunecau, strălucitoare, pe netezimea sticlei cenuşii.

N-aveam niciun chef să mă mişc, nici să fac ceva, şi pentru prima dată am zvârlit, abia aprinsă, o ţigară pe care mi-o dăduse Román. Bunica s-a apropiat să-mi ţină de urât. Mi-am dat seama că încerca să coase, cu mâinile ei tremurânde, o cămăşuţă de copil. Gloria a sosit de îndată şi ea şi a început să vorbească, ţinându-şi mâinile încrucişate după ceafă. Vorbea şi bunica, şi, desigur, ca de obicei, aceleaşi lucruri. Erau fapte proaspete, petrecute în războiul de-acum, şi altele de mai de mult, când fiii ei erau nişte copii. În capul meu, care mă durea puţin, vocile lor s-au amestecat, prefăcându-se într-un cântec de leagăn cu murmur de ploaie ce-mi făcea somn.

BUNICA. – Nu existau doi fraţi care să se iubească mai mult ca ei. (M-auzi, Andrea?) Nu existau doi fraţi ca Román şi Juanito… Şi-am avut şase copii. Ceilalţi patru erau altfel; fetele se băteau întotdeauna între ele, dar ăştia doi erau mici şi cuminţi ca nişte îngeri… Juan era blond şi Román brunet, iar eu îi îmbrăcam întotdeauna la fel. Duminica mergeau cu mine şi cu bunicu-tău la biserică… La şcoală, dacă vreun copil se bătea cu vreunul din ei, celălalt îi sărea

imediat în ajutor. Román era mai ştrengar… dar, Doamne, cât de mult se iubeau între ei!… Pentru o mamă, toţi copiii trebuie să fie la fel, dar ăştia au fost totul pentru mine… erau şi cei mai mici… şi cei mai neajutoraţi… Mai ales Juan.

GLORIA. – Ştiai că Juan a vrut să se facă ofiţer, dar pentru că l-au dat afară din examene a plecat în Africa şi-a trăit acolo ani de zile?

BUNICA. – Când s-a întors, a adus o grămadă de picturi de-acolo… Bunicu-tău s-a supărat foc când i-a spus că vrea să se apuce de pictură, dar eu i-am luat apărarea, şi Román la fel, pentru că pe-atunci, fata mea, Román era de treabă… Întotdeauna mi-au fost dragi amândoi şi am căutat de fiecare dată să le trec cu vederea ştrengăriile şi nebuniile. Bunicu-tău se făcea foc pe mine, dar eu nu puteam suporta să-l văd cum îi muştruluieşte. Mă gândeam: „Mai multe muşte se prind cu o linguriţă de miere”… Şi ştiam foarte bine că spre seară ieşeau ca să petreacă şi nu ca să înveţe… Îi aşteptam cu frica-n sân c-o să-i găsească bunicu-tău… Îmi povesteau toate năzbâtiile şi nu mă supăram pe ei, fetiţo… Eram sigură că, încetul cu încetul, o să-şi dea singuri seama încotro se află binele, împinşi de propria lor inimă…

GLORIA. – Dar Román nu te iubeşte, mamă; zice că tu, cu obiceiurile tale, i-ai făcut nefericiţi pe toţi.

BUNICA. – Román?… Eh, da! Mă iubeşte, totuşi. Sunt sigură că mă iubeşte… Se mânie însă mai repede decât Juan şi-i gelos din cauza ta, Gloria, zice că ţin mai mult la tine…

GLORIA. – Aşa a zis Román?

BUNICA. – Da; azi-noapte, când îmi căutam foarfecele… Era târziu şi vă culcaserăţi toţi. S-a deschis uşa şi-a apărut Román. Venea să mă sărute. Şi eu i-am spus: „Te porţi necuviincios faţă de nevasta fratelui tău; e un păcat pe care Dumnezeu n-o să ţi-l ierte”. Şi atunci… Iar eu i-am

spus: „E o femeie nefericită şi asta numai din vina ta, iar frate-tău suferă şi el din pricina asta. Cum mai vrei tu, atunci, să te iubesc ca altădată?”…

GLORIA. – Pe-atunci Román mă iubea ca un desperat. Asta-i o taină, Andrea, dar a fost îndrăgostit de mine.

BUNICA. – Vai de tine, fato. Cum putea să se-ndrăgostească Román de o femeie măritată? Te iubea ca pe o soră şi atâta tot…

GLORIA. – Da, dar el m-a adus în casa asta… Chiar el, în timpul războiului. Şi-acum nu-mi dă nici bună ziua… Tu, Andrea, spune-mi, tu nu te-ai înspăimântat când ai intrat prima dată aici? Cu mine lucrurile s-au petrecut mult mai prost… Nimeni nu mă iubea…

BUNICA. – Nu-i adevărat: eu te iubeam, toţi te iubeam. De ce eşti atât de nerecunoscătoare?

GLORIA. – Era timp de foamete, mizeria în casă era la fel ca acum şi, pe deasupra, aici mai locuia şi un om fugit, pe care-l căutau să-l omoare: patronul Angustiei, don Jerónimo; nu ţi-au vorbit de el niciodată? Angustias îi dăduse camera ei, iar ea dormea unde dormi tu acum… Mie îmi dăduseră un colţ în camera bunicii. Toţi mă priveau cu neîncredere. Don Jerónimo nu voia să-mi vorbească pentru că eram iubita lui Juan şi prezenţa mea îi devenise insuportabilă…

BUNICA. – Don Jerónimo era un om ciudat; închipuieşte-ţi că voia să omoare pisica… Biata de ea, era foarte bătrână şi vomita prin toate colţurile, iar el n-o putea suferi. Am apărat-o însă, aşa cum apăr întotdeauna pe cineva care-i urmărit şi plin de tristeţe…

GLORIA. – Eu eram la fel ca pisica aceea, iar mama m-a apărat. O dată m-am încăierat cu femeia din casă, cu Antonia, care-i şi-acum aici…

BUNICA. – E de neînţeles cum de se poate bate cineva cu o slujnică… Pe vremea mea nu se pomenea aşa ceva. Când eram tânără aveam o grădină care ducea până la

malul mării. Bunicu-tău, într-o zi, m-a sărutat. Mult timp nu l-am putut ierta. Eram…

GLORIA. – Când am venit aici eram înspăimântată. Román îmi spunea: „Nu-ţi fie teamă!” De-atunci, însă, s-a schimbat şi el.

BUNICA. – S-a schimbat în lunile când a fost închis. L-au torturat. Când s-a întors acasă nu-l mai recunoşteam. Dar Juan a fost mult mai nefericit decât el şi de asta ţin mai mult la el. El îmi lipseşte mai mult ca Román. Şi fata asta la fel. Dacă n-aş fi fost eu, ce s-ar fi ales de cinstea ta*?*

GLORIA. – Román se schimbase dinainte. Chiar din clipa când am intrat în Barcelona, în maşina aceea oficială. Nu ştii că Román avea o funcţie de răspundere la republicani? Era însă un spion, o fiinţă murdară şi decăzută, un fel de Iuda. Pentru orice s-ar face, spionajul e o meserie de laşi…

BUNICA. – Laşi? Fata mea, în casa asta nu există laşi… Román e bun şi-i curajos. Îşi punea viaţa-n joc pentru mine, căci eu nu vroiam să se dea cu lumea aceea. Când era mic…

GLORIA. – O să-ţi spun o istorie-ntreagă, Andrea. Istoria mea. Şi ai să vezi că-i un roman adevărat… Tu ştii că în vremea războiului trăiam într-un sătuleţ din Tarragona, evacuată… Pe vremea aceea toţi eram în afara căminelor noastre. Ne luam aşternuturile, boarfele şi fugeam. Mulţi plângeau. Pe mine mă distra, însă. Cred că era prin ianuarie sau februarie când l-am cunoscut pe Juan. S-a îndrăgostit de mine lulea şi-n două zile ne-am şi căsătorit… L-am urmat peste tot pe unde mergea el… Era o viaţă minunată, Andrea. Juan era fericit cu mine, ţi-o jur, şi pe-atunci era foarte drăguţ, nu ca acum, un nebun. Şi erau multe fete care îşi urmau bărbaţii sau logodnicii pretutindeni unde erau ei. Aveam întotdeauna prieteni veseli… Şi nu mi-a fost niciodată frică nici de gloanţe, nici de bombardamente… Dar nu ne prea apropiam de locurile periculoase. Nu ştiu prea bine ce sarcini îndeplinea Juan,

dar erau importante. Eram fericită. Venea primăvara şi noi treceam prin locuri foarte frumoase. Într-o zi mi-a spus: „O să te prezint lui frate-meu”. Şi, la început, Román mi s-a părut simpatic… Ţie ţi se pare că-i mai frumos ca Juan? Am rămas câteva zile împreună cu el, într-un sat. Un sat pe malul mării. În fiecare noapte Juan şi Román se-nchideau în cameră să discute, lângă camera unde dormeam eu. Vroiam să ştiu ce discută. N-ai fi făcut la fel? Mai ales că între cele două camere exista o uşă. Credeam că discută despre mine. Eram sigură. Şi-ntr-o noapte mi-am lipit urechea de uşă. Am privit prin gaura cheii. Stăteau aplecaţi peste un plan, iar Román vorbea: „Eu trebuie să mă întorc la Barcelona. Tu, însă, poţi să treci. E foarte simplu…” Încet, încet, am început să-mi dau seama că Román vroia să-l facă pe Juan să plece de la republicani… Şi închipuieşte-ţi, Andrea, că în zilele acelea mi-am dat seama că eram însărcinată. I-am spus lui Juan, iar el a rămas pe gânduri… Şi-n noaptea următoare am rămas din nou lângă uşa care ne despărţea de camera lui Román. Eram desculţă, numai în cămaşă şi parcă şi azi simt neliniştea aceea. Juan era cel care vorbea de data asta: „Sunt hotărât, zicea el. Nimic nu mă poate opri.” Nu puteam crede. Dac-aş fi crezut, chiar în clipa aceea l-aş fi ucis…

BUNICA. – Juan judeca foarte bine. Te-a trimis aici, la mine…

GLORIA. – În noaptea aceea n-au vorbit nimic despre mine. Când Juan a venit să se culce, m-a găsit plângând. I-am spus că am avut nişte vise urâte. Că am crezut că vrea să mă părăsească cu copil cu tot. M-a mângâiat şi-a adormit fără să-mi spună nimica. Am rămas trează, să-l văd cum doarme şi să ghicesc ce visuri visează…

BUNICA. – E frumos să-i vezi pe cei pe care-i iubeşti dormind. Fiecare copil doarme în felul lui…

GLORIA. – În ziua următoare Juan i-a cerut lui Román, în

faţa mea, să mă aducă în casa asta, când o să vină la Barcelona. Román a rămas surprins şi-a spus: „Nu ştiu dacă o să pot”. Peste noapte au discutat iarăşi. Juan zicea: „E tot ce pot face; pentru că n-are nicio rudă”. Iar Román: „Bine, dar Paquita?” N-auzisem niciodată numele ăsta şi eram foarte curioasă. Dar Juan a repetat din nou: „Ia-o acasă”. Şi-n noaptea aceea n-au mai vorbit nimic despre mine. S-a mai petrecut încă un lucru curios: Juan i-a dat lui Román o grămadă de bani şi multe alte lucruri, pe care acesta nu a mai vrut să i le restituie. Dumneata ştii foarte bine, mamă.

BUNICA. – Fata mea, nu-i frumos să te uiţi prin gaura cheii. Mama nu mi-ar fi dat voie. Tu însă eşti orfană şi de asta…

GLORIA. – Din cauza mării, însă, nu puteam s-aud tot ce-şi spuneau. Şi n-am putut afla nici cine era Paquita, nici nimic altceva interesant. A doua zi ne-am despărţit. Eram foarte tristă, dar mă consolasem cu ideea că veneam acasă la Juan; Román conducea maşina, iar eu stăteam alături de el. Pe drum a început să glumească… Era foarte simpatic. Când vrea e foarte simpatic, dar în sufletul lui e un om rău. Pe drum ne-am oprit de mai multe ori. Într-un sat am rămas timp de patru zile, într-un castel… Era un castel minunat, refăcut de curând pe dinăuntru şi avea tot confortul modern. Dar câteva camere fuseseră devastate. Soldaţii locuiau în camerele de jos. Noi dormeam sus, cu oficialităţile… Pe atunci Román era foarte atent cu mine. Era foarte amabil, fetiţo. A făcut rost de un pian şi-a început să cânte pentru mine. Aşa cum face acum pentru tine. Mai mult: mi-a cerut să mă las goală; să mă picteze. Aşa cum face Juan acuma. Am un corp foarte frumos.

BUNICA. – Fata mea, de ce vorbeşti prostii? Şmechera asta inventează tot felul de poveşti… Să n-o asculţi, Andrea…

GLORIA. – Dar e-adevărat, mamă. Dar eu n-am vrut,

pentru că, tu ştii foarte bine că, deşi Román spune tot felul de lucruri despre mine, eu sunt o fată cinstită…

BUNICA. – Sigur, fata mea. Sigur că da… Bărbatu-tău face rău că te pictează aşa. Dacă bietul Juan ar avea bani pentru modele, sunt convinsă că n-ar face aşa ceva… Ştiu, fata mea, ştiu că te sacrifici pentru el şi de asta te iubesc eu pe tine.

GLORIA. – Parcul castelului era plin cu crini. Román vroia să mă picteze cu crinii aceia în păr… Ce zici de asta?

BUNICA. – Crini? Ce frumoşi sunt! Şi de cât timp nu mai am nicio floare pentru biserică!

GLORIA. – Apoi am venit aici. Îţi poţi închipui cât de nefericită am fost. Toată lumea de-aici mi se părea scoasă din balamuc. Don Jerónimo şi Angustias ziceau că unirea noastră nu era prea nimerită şi că Juan, când o să se-ntoarcă acasă, n-o să se însoare cu mine, pentru că eram o femeie decăzută şi ignorantă… Într-o zi a venit pe la noi nevasta lui don Jerónimo, care sosea, adesea, pe ascuns, să-şi vadă bărbatul şi să-i aducă lucruri bune. Când a aflat că în casă se afla o femeie de moravuri uşoare, cum zicea ea, a avut un atac. Mama i-a răcorit faţa cu apă. Eu i-am cerut lui Román să-mi restituie banii pe care îi primise de la Juan, pentru că vroiam să plec de-aici. Erau bani buni de argint, dinainte de război. Dar în zadar. Când şi-a dat seama că ascultasem discuţiile lor s-a făcut foc. M-a tratat mai rău ca pe-un câine. Mai rău ca pe-un câine turbat…

BUNICA. – Şi ce, nu cumva vrei să plângi de asta, prostuţo? Román era, ce-i drept, puţin furios. Aşa sunt bărbaţii. Dar ca să asculţi pe la uşi, asta-i treabă urâtă. Eu ţi-am spus întotdeauna…

GLORIA. – Într-una din zile au venit să-l caute pe Román şi l-au dus la poliţie. Vroiau să-l facă să vorbească şi din cauza asta nu l-au împuşcat. Antonia, slujnica, era îndrăgostită de el şi parcă turbase. A declarat în favoarea lui. A spus că eu sunt o curvă şi-o neruşinată. Şi că Juan,

când o să se întoarcă, o să mă arunce de la fereastră. Şi că eu l-aş fi denunţat pe Román. Şi că o să mă spintece cu cuţitul. Atunci m-am încăierat cu ea…

BUNICA. – Femeia asta e ca o fiară. Dar, mulţumită ei, nu l-au împuşcat pe Román. De asta am ţinut-o în casă. Şi niciodată nu doarme. Câteodată, noaptea, când viu să-mi caut coşul de lucru sau foarfecele, pe care niciodată nu le găsesc, ea apare în faţa uşii şi ţipă la mine: „De ce nu vă duceţi la culcare, doamnă? Ce faceţi la ora asta?” Într-o noapte m-a speriat atât de rău, încât am căzut jos şi…

GLORIA. – Făceam foame. Mama, sărăcuţa de ea, îmi păstra o parte din mâncarea ei. Angustias şi don Jerónimo aveau o groază de bunătăţi, se aprovizionaseră bine, dar mâncau numai ei. Slujnicei îi dădeau câte ceva, din când în când, de frică…

BUNICA. – Don Jerónimo era un laş. Şi mie nu-mi plac oamenii laşi… Dar era şi mai rău. Când a venit un republican să percheziţioneze casa, i-am arătat toate icoanele mele. „Şi dumneata, a zis el, crezi în paparudele astea?” „Sigur că da, i-am spus eu. Dar ce, dumneavoastră nu credeţi?” „Nu. Şi nu-i îngădui nimănui să creadă în bazaconiile astea”, a încheiat el. „Atunci, i-am replicat eu, înseamnă că eu sunt mai republicană decât dumneavoastră, pentru că nu mă interesează ce cred alţii. Eu cred în libertatea ideilor.” A clătinat din cap şi mi-a dat dreptate. Într-una din zilele următoare mi-a dăruit un şirag de mătănii, dintre cele pe care le ridicaseră de la alţii. În aceeaşi zi, vecinilor de sus le-au aruncat pe fereastră statueta Sfântului Anton, singura pe care-o aveau în casă…

GLORIA. – Nu pot să-ţi spun câte-am pătimit în lunile-acelea. Dar sfârşitul a fost mult mai rău. Copilul s-a născut când au intrat în oraş brigăzile naţionale. Angustias m-a dus la o clinică şi m-a părăsit acolo… Era o noapte de bombardament groaznic, iar infirmierele m-au lăsat singură. După naştere, am avut o infecţie. Am stat cu febră

mai mult de-o lună. Şi nu mă cunoştea nimeni. Nici nu ştiu cum de nu mi-a murit copilul. Când s-a terminat războiul, eram încă în pat şi-mi treceam zilele fără să mă pot mişca, nici măcar să gândesc nu puteam. Într-o dimineaţă s-a deschis uşa şi a venit Juan. Nu l-am recunoscut dintr-o dată. Mi se părea mai înalt şi foarte slab. S-a aşezat pe marginea patului şi m-a îmbrăţişat. Mi-am aplecat capul pe umărul lui şi-am început să plâng. Iar el mi-a spus: „Iartă-mă. Iartă-mă", în şoaptă. Am început să-i pipăi obrajii, căci nu credeam că-i el, şi-am stat aşa o bucată bună de timp.

BUNICA. – Juan adusese o groază de bunătăţi pentru mâncat; lapte condensat, cafea şi zahăr… M-am bucurat pentru Gloria, gândindu-mă: „O să-i fac o prăjitură, ca pe la noi". Dar Antonia, femeia asta cu suflet de fiară, nu m-a lăsat să intru în bucătărie…

GLORIA. – Şi-am stat aşa, îmbrăţişaţi mult timp. De unde să ştiu eu ce avea să vină? Trăiam parcă sfârşitul unui roman. Sfârşitul tuturor tristeţelor. Cum puteam şti eu că răul abia începea? Román s-a-ntors de la închisoare şi semăna cu un înviat din morţi. Mi-a făcut tot răul care a fost în stare faţă de Juan. Nu vroia să-l lase să se însoare cu mine sub niciun chip. Ar fi vrut să ne vadă azvârliţi în brânci, afară din casă, pe mine şi pe copil… A trebuit să mă apăr şi-am spus adevărul. De asta Román nu mă poate suferi.

BUNICA. – Fata mea, tainele trebuiesc ţinute pentru tine şi nu ca să bagi vrăjmăşie între oameni. O dată, când eram foarte tânără, într-o seară de august, o seară senină – senină, îmi amintesc bine, senină şi caldă, am văzut ceva…

GLORIA. – Eu n-am să pot uita niciodată clipele acelea cât am stat îmbrăţişată cu Juan şi cât de tare-i bătea inima… Ţin minte că don Jerónimo şi Angustias ziceau că Juan avea o logodnică frumoasă şi putred de bogată şi că are să se însoare cu ea. L-am întrebat, iar el a dat din cap şi-a spus că nu. Şi-mi săruta părul. Nenorocirea a fost c-a

trebuit să ne întoarcem tot aici, căci n-aveam bani. Altfel, am fi fost fericiţi şi Juan nu s-ar fi amărât atâta… Întoarcerea a fost ca-n filme.

BUNICA. – Şi eu am fost naşa copilului… Andrea, dormi?

GLORIA. – Andrea, ai adormit?

Nu dormeam. Şi cred că-mi amintesc foarte bine poveştile astea. Dar febra, care urca, mă muiase de tot. Aveam frisoane, şi Angustias m-a dus la culcare. Patul era umed, mobila, sub lumina puţină, părea mai tristă, monstruoasă, neagră. Am închis ochii şi am văzut o întunecime roşiatică pe după pleoape. Apoi am văzut-o pe Gloria la maternitate, albă, sprijinită de umărul lui Juan, distins şi înduioşat, datorită poate chipului fără umbră…

Am zăcut câteva zile. Febra creştea şi visam tot felul de năzbâtii. O dată am visat că a venit să mă vadă Antonia, cu mirosul îmbâcsit al hainelor ei negre, ascuţind un cuţit mare. Am visat-o şi pe bunica, tânără, îmbrăcată în albastru, într-o după-amiază de august, la marginea mării. Dar cea pe care-o visam mereu era Gloria. Plângea pe umărul lui Juan, iar el îi mângâia părul cu mâinile lui mari, butucănoase. Ochii lui, pe care-i ştiam neliniştiţi şi umezi, aveau o lumină aparte, tandră şi necunoscută.

În ultima după-amiază când am rămas în pat, a venit pe la mine Román. A venit cu papagalul pe umăr, iar câinele a năvălit după el zgomotos şi s-a apropiat să mă lingă pe faţă.

— De ce nu cânţi oleacă la pian pentru mine? Am auzit că ştii să cânţi foarte bine.

— Da. Cânt pentru plăcerea mea.

— Şi n-ai compus niciodată nimic pentru pian?

— Ba da, am compus. Dar de ce mă-ntrebi?

— Cred că făceai foarte bine dacă te-ai fi ocupat numai de muzică, Román. Cântă-mi ceva din ce-ai compus pentru pian.

A lovit clapele de câteva ori şi mi-a spus:

— Asta-i ceva uşor, dar o să-ţi cânt legenda lui Xochipilli… Mai ţii minte idolul de lut pe care-l am sus, în cameră?… Să nu crezi că-i autentic. L-am făcut chiar eu. Dar îl reprezintă pe Xochipilli, zeul cântecelor şi al florilor la azteci. În timpurile bune, zeii aceştia primeau drept ofrandă inimile oamenilor… E mult de-atunci, iar eu, într-un moment de entuziasm pentru el, am compus o melodie. Bietul Xochipilli a decăzut… Ai să vezi…

S-a aşezat la pian şi a cântat ceva vesel, ceea ce nu făcea niciodată. Apoi a urmat o parte care-mi evoca o revenire la viaţă, primăvara, o melodie cu note joase, puternice, ca o mireasmă care se-mprăştie şi-mbată.

— Tu eşti un mare muzician, Román, i-am spus eu, şi eram sigură că aşa e.

— Nu-i adevărat. Tu n-ai pic de cultură muzicală şi de asta vorbeşti aşa. Dar îmi place ce-mi spui. Ah! a spus el când era deja lângă uşă; să nu uiţi că am făcut un mic sacrificiu cântând pentru tine. Xochipilli mi-aduce întotdeauna nenoroc.

În noaptea aceea am avut un vis limpede, în care se repeta o imagine veche, obsedantă: Gloria, sprijinită de umărul lui Juan, plângea… Încet, încet, Juan a început să se schimbe într-un mod ciudat. La sfârşit era cât un uriaş, întunecat, şi împrumutase trăsăturile feţei plină de mistere a zeului Xochipilli. Faţa Gloriei a început să se înseninеze, surâzând o dată cu Xochipilli care surâdea, la rându-i, şi el. Brusc, i-am recunoscut surâsul: era surâsul alb, puţin sălbatic al lui Román. Román era cel ce a îmbrăţişat-o pe Gloria, iar ei surâdeau. Nu erau la maternitate, ci pe câmp. Într-o poiană plină cu crini, iar vântul se umfla în părul Gloriei.

M-am trezit fără febră, cu gura amară, nedumerită, ca şi când aş fi dezlegat o taină deosebită.

V

Nu ştiu cărui fapt s-au datorat frigurile acelea, care au trecut peste mine ca un vânt dureros, cutremurându-mi toate ungherele sufletului, dar ştergând, în acelaşi timp, norii negri aşezaţi peste el. Fapt e că au dispărut înainte ca cineva să se fi gândit să cheme doctorul şi că, pierind, mi-au lăsat o stare ciudată de bună dispoziţie. În prima zi când am putut să mă ridic din pat, mi s-a părut că o dată cu aşternutul care cădea de pe mine cădea şi atmosfera aceea apăsătoare care mă anulase definitiv de la sosirea mea aici.

Angustias, cercetându-mi pantofii, a căror piele brăzdată, asemeni unui obraz expresiv, arăta bătrâneţe, a observat că aveau tălpile rupte şi mi-a spus că m-au luat frigurile pentru că am stat cu picioarele ude.

— În afară de asta, fata mea, când eşti săracă şi te vezi nevoită să trăieşti pe seama rudelor, e bine să-ţi îngrijeşti hainele mai cu atenţie. Trebuie să te plimbi mai puţin şi să calci mai cu grijă... Nu mă privi aşa, căci ştiu foarte bine cu ce te ocupi când sunt plecată. Ştiu că pleci în oraş şi tentorci înaintea mea, ca să nu te pot certa. S-ar putea şti unde te duci?

— În niciun loc anume. Îmi place să văd străzile, oraşul...

— Da, dar îţi place să te plimbi singură, fata mea, ca şi când ai fi o haimana. Expusă obrăzniciilor oamenilor. Crezi, cumva, că eşti o servitoare? La vârsta ta, pe mine nu mă lăsau să ies singură nici până la poartă. Ştiu foarte bine că trebuie să te duci şi să vii singură de la universitate, dar ca să umbli aşa, teleleu, ca un câine vagabond... Când eşti singură pe lume, faci ce-ţi place. Acum, însă, ai o familie, o casă, un nume. Bănuiam eu că verişoara ta nu te-a putut învăţa lucruri prea bune. Taicătău era un om destul de ciudat... Nu pot spune că verişoara ta n-ar fi o femeie foarte cumsecade, dar îi

lipseşte educaţia. Cu toate astea, nădăjduiesc că nu te lăsa să baţi uliţele satului.

— Nu.

— Cu atât mai mult la oraş. Mă-nţelegi?

N-am insistat. Ce puteam spune?

S-a dus în cameră şi s-a întors cu pălăria ei cu pană de cocoş, gata de plecare.

— Sper că n-ai coborât niciodată până la port, pe Ramblas.

— Şi de ce nu?

— Fata mea, există nişte străzi pe care, dacă o domnişoară calcă o singură dată şi-a pierdut cinstea pentru totdeauna. Vorbesc despre cartierul chinezesc… Tu nu ştii unde-ncepe…

— Ba ştiu foarte bine. N-am intrat în el niciodată… Dar, ce-i acolo?

Angustias m-a privit furioasă.

— Curve, hoţi şi lumina atrăgătoare a diavolului. Asta-i acolo.

(Iar eu, în clipa aceea, mi-am închipuit cartierul chinezesc strălucind de o flacără a frumuseţii…)

Momentul de bătălie cu mătuşa mea Angustias, se apropia din ce în ce, ca o furtună inevitabilă. De la prima discuţie cu ea mi-am dat seama că n-o să ne putem înţelege. După aceea, uimirea şi tristeţea primelor mele impresii i-au creat un mare avantaj faţă de mine. „Dar, m-am gândit eu, tulburată după discuţie, perioada asta o să treacă.” M-am trezit intrând într-o viaţă nouă, în care dispuneam singură de timpul meu şi-i surâdeam Angustiei cu viclenie.

Când am început cursurile, mi s-a părut că impresiile mele de început prindeau să fermenteze. Şi pentru prima dată în viaţa mea m-am trezit veselă, expansivă, dornică de prietenii. Fără prea mare greutate am devenit prietena unui grup de băieţi şi fete din aceeaşi clasă. Adevărul e că

mă mâna spre ei o dorinţă nedesluşită, pe care acum o pot explica printr-un instinct de apărare: numai fiinţele acelea, de aceeaşi vârstă cu mine şi cu vise asemănătoare, puteau să mă facă tare, să mă apere de lumea puţin fantomatică a celor maturi. Şi cred sincer că, pe vremea aceea, aveam nevoie de acest sprijin.

Mi-am dat imediat seama că în cazul băieţilor tonul misterios şi reticent al confidenţelor era imposibil, deşi fetelor le e mai la îndemână. Căci lor le place să-şi uşureze sufletul şi bruma de sensibilitate înmagazinată de-a lungul câtorva ani… În prieteniile mele cu grupul acesta de tineri m-am trezit cufundată într-o serie de discuţii despre probleme generale pe care nici măcar nu le visasem altădată şi mă simţeam dezorientată şi-n acelaşi timp mulţumită.

Pons, cel mai tânăr din grupul nostru, mi-a spus într-o zi:

— Cum puteai să trăieşti înainte, fugind de lume? Şi-ţi mărturisesc că erai destul de caraghioasă. Ena râdea de tine. Zicea că eşti ridicolă. Ce se petrecea cu tine pe atunci?

Am dat din umeri, puţin întristată, căci din toţi prietenii mei Ena îmi era cea mai apropiată.

Încă din timpul când nu mă gândeam să fiu prietenă cu ea, mi-era dragă şi eram sigură de sinceritatea ei. Se apropiase de mine de câteva ori şi încercase să discute cu mine folosind tot felul de pretexte. În prima zi de curs m-a întrebat dacă nu sunt cumva rudă cu un celebru violonist. Ţin minte că întrebarea mi s-a părut nelalocul ei şi m-a făcut să râd.

Nu eram singura care-o iubea pe Ena. Ea era asemeni unui centru de atracţie al discuţiilor noastre, pe care, de altfel, le conducea de multe ori. Maliţia şi inteligenţa ei erau proverbiale. Şi eram sigură că dacă, într-o zi, i-aş fi luat în serios glumele, m-aş fi făcut de râsul întregului an.

Am cercetat-o distantă, cu o anumită ciudă. Avea o faţă

plăcută, senzuală, în care străluceau doi ochi teribili. Exista ceva fascinant în acest contrast dintre gesturile suave, tinereţea trupului, părul blond şi privirea verde, încărcată de strălucirea şi ironia ochilor ei mari.

În timp ce vorbeam cu Pons, m-a salutat cu mâna. Apoi s-a apropiat brusc de mine, străbătând grupurile gălăgioase care aşteptau intrarea la curs în curtea Facultăţii de litere. Când a ajuns lângă mine avea faţa aprinsă şi părea de o dispoziţie nespus de bună.

— Lasă-ne singure, Pons. Te superi? Faţă de Pons, mi-a spus, când acesta s-a îndepărtat, trebuie să te porţi cu grijă. E unul din cei ce se bosumflă din nimica toată. Chiar acum, pentru că i-am cerut să ne lase singure, crede că i-am făcut un mare rău. Dar trebuie să-ţi vorbesc.

Eu mă gândeam că numai cu câteva clipe mai înainte mă simţisem şi eu rănită de glumele ei, despre care până aici nici n-aveam idee… Şi-acum eram cucerită cu totul de simpatia ei.

Îmi plăcea să mă plimb cu ea prin curtea pietruită a universităţii, s-o ascult vorbind şi să mă gândesc că în una din zile trebuie să-i povestesc viaţa aceea întunecată din casa mea, poveste care, în clipa când începea să devină motiv de discuţie, mi se părea plină de romantism. Ena părea însă foarte interesată de aceste lucruri, şi mai ales, părea că le înţelegea mult mai bine ca mine. Şi totuşi, până atunci nu-i povestisem nimic despre viaţa mea. Mă împrietenisem cu ea numai din dorinţa de a-i vorbi. Dar, de la a dori şi până la a vorbi mi-era foarte greu şi de aceea preferam s-o ascult cu o senzaţie de aşteptare care părea să mă dezorienteze şi, în acelaşi timp, să mă atragă. Astfel, când ne-a lăsat Pons, în seara aceea, nu puteam crede că încordarea acru-dulce dintre şovăiala mea şi dorinţa de confidentă avea să se termine.

— Am descoperit azi că violonistul despre care ţi-am vorbit o dată… mai ţii minte? nu numai că poartă numele

tău, dar locuieşte pe aceeaşi stradă cu tine. Îl cheamă Román. Şi zici că, într-adevăr, nu-i rudă cu tine?

— Ba da, e unchiul meu; dar nu ştiam că-i un muzician atât de cunoscut. Eram sigură că în afara familiei nimeni nu mai ştie că ar cânta la vioară.

— Vezi, că eu, totuşi, îl ştiam din auzite.

Am început să mă tem că Ena ar fi putut avea vreo legătură cu casa noastră. Şi m-am simţit frustrată.

— Vreau să mă prezinţi unchiului tău.

— Bine. Dacă-ţi face plăcere.

Am tăcut. Aşteptam ca Ena să-mi dea o explicaţie. Iar ea aştepta să vorbesc eu. Dar, fără să ştiu de ce, mi s-a părut imposibil să discut cu prietena mea despre lumea din casa noastră. Şi m-am gândit că ar fi într-adevăr un chin s-o duc pe Ena şi s-o prezint lui Román – „un violonist celebru” – presimţind deziluzia şi jocul ochilor ei în faţa omului acesta cu aspect neîngrijit. Am trăit, cred, unul din momentele acelea de leşin şi ruşine, ce se trăiesc atât de des în tinereţe, simţindu-mă pe mine însumi prost îmbrăcată, mirosind a leşie şi săpun aspru, alături de hainele Enei, bine croite, şi de parfumul ei suav.

Ena mă privea. Şi, mi-amintesc, că mi-a fost ciudă că trebuia să intrăm la curs.

— Aşteaptă-mă la ieşire, mi-a spus.

Eu mă aşezam întotdeauna în ultima bancă, iar ei îi păstrau prietenii, de fiecare dată, un loc în primul rând. Tot timpul explicaţiilor profesorului n-am putut fi atentă şi-am rămas cu privirea pierdută. M-am jurat să nu amestec niciodată acele două lumi ce începeau să se distingă, limpede, în viaţa mea: cea a prieteniilor de studenţie, cu atât de plăcuta ei cordialitate, şi cea a casei mele, murdară şi foarte puţin atrăgătoare. Dorinţa mea de a vorbi despre muzica lui Román, despre părul roşu al Gloriei şi despre bunica mea, copilăroasă şi umblând dintr-o cameră în alta toată noaptea, mi s-a părut o idioţenie. În afară de

încântarea de a fi îmbrăcat toată această lume în presupuneri fantastice şi în discuţii lungi, rămânea numai realitatea mizerabilă, care mă înspăimântase la sosire mea, iar asta era exact ceea ce putea să vadă Ena, dacă ajungea să-l cunoască pe Román.

Astfel, când s-au terminat cursurile din ziua aceea, am ţâşnit afară şi-am fugit acasă ca şi când s-ar fi întâmplat un lucru groaznic, ferindu-mă de privirea încrezătoare a prietenei mele.

Când am ajuns la etajul unde locuiam noi, am vrut, totuşi, să-l întâlnesc pe Román, căci era o tentaţie destul de mare să-i dau să înţeleagă că ştiam secretul – secret pe care el părea să-l păstreze cu mare grijă – celebrităţii şi gloriei lui de altădată. Dar în ziua aceea Román n-a venit la masă. Asta m-a întristat cu toate că nu mi s-a părut nimic curios, căci mai lipsise şi altădată. Gloria, suflând nasul băiatului, mi s-a părut o fiinţă nespus de vulgară, iar Angustias insuportabilă.

A doua zi, şi încă vreo câteva zile după aceea, m-am ferit de Ena până ce am început să cred că uitase de întrebările ei. Iar Román nu mai apărea pe acasă.

— Tu nu ştii că din când în când pleacă în voiaj? Nu spune nimănui şi nimeni nu ştie unde pleacă în afară de Antonia…

(„Oare ştie Román, mă gândeam eu, că unii oameni îl considerau o celebritate şi că lumea nu-l dăduse uitării?”)

Într-o după-amiază m-am apropiat de Antonia:

— Spune-mi, dumneata ştii când se-ntoarce unchiul Román?

Femeia s-a răsucit spre mine cu un râs înspăimântător:

— O să se-ntoarcă. Întotdeauna se-ntoarce. Pleacă şi vine. Revine şi se duce iar… Dar niciodată nu se rătăceşte; adevărat, Trăsnet? N-ai de ce să-ţi faci griji.

S-a întors spre câinele care stătea, ca de obicei, în spatele ei, cu limba scoasă.

— Nu-i aşa, Trăsnet, că nu se rătăceşte niciodată?

Ochii animalului luceau, galbeni, privind-o pe femeie, iar ochii aceştia străluceau de asemeni, mici şi întunecaţi, în spatele focului abia aţâţat.

Am stat aşa câteva clipe, înmărmuriţi, ca nişte hipnotizaţi. Şi-am fost sigură că Antonia n-o să mai adauge niciun cuvânt în plus la ceea ce spusese deja.

N-am putut afla nimic despre Román până când n-a apărut el însuşi, într-o după-masă. Eram singură în casă, doar cu bunica şi Angustias, şi începusem să am senzaţia că mă aflu ca într-o casă de corecţie, căci Angustias mă oprise chiar în clipa când ieşeam în stradă pentru a da o raită prin oraş. Astfel că, sosirea lui Román m-a bucurat nespus de mult.

Mi s-a părut că-i mai brunet decât îl ştiam, cu fruntea şi nasul pârlit de soare, dar slăbit, neras şi cu gulerul de la cămaşă murdar. Angustias l-a măsurat de sus până jos.

— S-ar putea şti pe unde-ai umblat?

El a privit-o din nou, viclean, în timp ce scotea papagalul ca să-l mângâie.

— Poţi fi sigură c-ai să afli… cine-a avut grijă de papagal, mamă?

— Eu, băiatul meu, a spus bunica surâzând. Niciodată nu mi-am uitat de el.

— Mulţumesc, mamă.

A strâns-o de mijloc, ca şi când ar fi vrut s-o ridice, şi i-a sărutat părul.

— N-ai umblat tu pe drumuri prea bune. Mi s-a atras deja atenţia asupra hoinărelilor tale, Román. Bagă de seamă că eu ştiu că te-ai cam schimbat… purtarea ta lasă mult de dorit.

Román şi-a umflat pieptul, ca şi când ar fi vrut să se scuture de enervarea călătoriei.

— Şi dacă ţi-aş spune că în hoinărelile astea am reuşit să aflu câte ceva despre comportarea morală a surioarei

mele?

— Nu vorbi prostii, băiete; şi, mai ales, în faţa nepoatei.

— Nepoţica n-o să se înspăimânte, iar tu, mamă, degeaba faci mutra asta…

Obrajii Angustiei au pălit, apoi au roşit şi mi s-a părut destul de curios că pieptul său tresălta ca la orice femeie tulburată.

— Am umblat puţin prin Pirinei, a spus Román. M-am oprit câteva zile la Puigcerdá, un sătuleţ frumos şi, bineînţeles, am vizitat o biată doamnă pe care am cunoscut-o în vremurile bune şi pe care soţul ei a închis-o în casa-i imensă şi lugubră şi a pus slugile s-o păzească de parcă ar fi un criminal.

— Dacă vorbeşti de nevasta lui don Jerónimo, şeful de la serviciul meu, ştii perfect de bine că biata de ea a înnebunit şi că el, în loc s-o trimită la ospiciu, a preferat să…

— Da, văd că eşti la curent cu treburile şefului tău; e vorba de biata doamnă Sanz… Că e nebună, nu mă îndoiesc, dar cine e vinovat c-a ajuns în halul ăsta?

— Ce-ai vrea să insinuezi? a strigat Angustias atât de îndurerată, (de data asta sincer), încât m-a întristat.

— Nimic, a spus Román, cu o surprinzătoare uşurinţă, în timp ce pe buzele lui se năştea un rânjet înspăimântător.

Rămăsesem cu gura căscată, la mijlocul dorinţei de a vorbi cu Román. Îmi petrecusem zilele gândindu-mă numai la posibilitatea de a vorbi cu unchiul meu şi-acum, toate ştirile pe care le credeam interesante şi plăcute pentru el, simţeam că trebuie să le ţin în taină.

Gând m-am ridicat de pe scaun pentru a-l îmbrăţişa, cu un elan mai mare decât obişnuiam, bucuria acestei surprize pe care i-o pregătisem îmi stătea în vârful limbii. Dar scena care a urmat mi-a tăiat orice entuziasm.

Am văzut-o pe mătuşa Angustias cu coada ochiului, în timp ce Román îmi vorbea, sprijinită cu capul pe masă,

gânditoare, urâţită de o mutră îndurerată, dar fără să plângă, ceea ce era destul de ciudat pentru ea.

Román s-a aşezat liniştit pe un scaun şi a început să-mi vorbească despre Pirinei. Mi-a spus că acele minunate brazde de pământ care se ridică între noi, spaniolii, şi restul Europei, constituie unul dintre locurile într-adevăr grandioase ale globului. Mi-a vorbit de zăpadă, de văi adânci, de cerul îngheţat şi strălucitor.

— Nu ştiu de ce nu pot să iubesc natura; e atât de teribilă, atât de crudă şi de minunată, adeseori… cred că am pierdut gustul pentru colosal. Tic-tacul ceasornicelor mele îmi trezeşte mai multe amintiri decât curgerea vântului prin defileuri… Sunt un om sfârşit, a încheiat el.

Ascultându-l, mă gândeam că nu merita să-i vorbesc de faptul că o fată de vârsta mea îi cunoştea talentul, căci pe el gloria şi talentul nu-l interesau. Că era, într-adevăr, în mod voit, un om terminat.

În timp ce vorbea, Román mângâia urechile câinelui care închidea ochii de plăcere. În uşă, servitoarea îi privea. Îşi ştergea mâinile de şorţ, mâinile acelea aspre, cu unghii negre, fără să ştie ce făcea şi privea sigură, cu răbdare, mâinile lui Román mângâind urechile câinelui.

VI

M-a surprins de foarte multe ori, în lumea aceea din strada Aribau, aspectul tragic pe care îl luau întâmplările cele mai mărunte, deşi toate fiinţele acelea purtau în ele o obsesie reală, numai a lor, la care de puţine dăţi făceau aluzie.

În ziua de Crăciun m-am trezit amestecată într-unul din scandalurile lor, şi poate că datorită faptului că până atunci obişnuiam să mă ţin departe de astfel de lucruri, scandalul acesta mi-a făcut o impresie mai mare decât oricare altul. S-ar putea ca senzaţia aceasta să se fi datorat

şi stării sufleteşti în care mă lăsase unchiul Román, şi pentru care nu am mai avut alt remediu decât să încep a privi lucrurile şi sub aspectul lor neplăcut.

Discuţia aceea s-a datorat prieteniei mele cu Ena. Mult mai târziu, amintindu-mi de asta, m-am gândit că numai o anumită predestinare a apropiat-o pe Ena chiar de la început de viaţa ce se desfăşura în strada Aribau, atât de impregnată cu fapte stranii.

Prietenia mea cu Ena îşi urmase cursul normal al unor relaţii între două colege de an, care se simpatizau nespus de mult. Am început să-mi amintesc de încântarea prieteniilor mele din şcoală, uitate deja, datorită ei. Nu-mi erau ascunse nici avantajele prieteniei cu Ena. Ceilalţi colegi mă stimau mai mult. Li se părea, bineînţeles, mai uşor să se apropie în felul acesta de frumoasa mea prietenă.

Şi totuşi, pentru mine era un lux destul de scump să iau parte la obiceiurile ei. Mă târa în toate zilele la bar, singurul loc în care era cald, din câte-mi amintesc, din toată universitatea de piatră (în afara soarelui din parc), şi îmi plătea consumaţia, căci făcusem o convenţie prin care interziceam băieţilor, aproape toţi foarte tineri şi, în majoritate, cu puţine resurse băneşti, să invite fetele în contul lor. Eu n-aveam bani pentru o cafea. Nu puteam să-mi plătesc nici chiar tramvaiul – dacă, în vreo după-amiază, reuşeam să înşel atenţia Angustiei şi să ies cu prietena mea la plimbare – şi nici să cumpăr castane. Iar Ena le prevedea pe toate. Şi asta-mi făcea viaţa mult prea neplăcută. Toate micile mele bucurii din lunile acelea erau îngrădite de obsesia unui singur gând; să-i răsplătesc Enei, pentru atenţiile ei faţă de mine. Până atunci nimeni, din toate fiinţele pe care le-am iubit, nu-mi dovedise atâta afecţiune şi mă rodea nevoia de a-i oferi ceva în plus faţă de prietenia mea, nevoia pe care o simt cei iubiţi de a plăti, băneşte, un lucru cu valoare extraordinară pentru ei:

interesul şi simpatia.

Nu-mi dau seama dacă era un sentiment frumos sau meschin – şi atunci nu mi-ar fi trecut prin gând să-l analizez – sentimentul care m-a împins să deschid geamantanul pentru a face o revizuire a bunurilor mele. Am cercetat cărţile pe rând, una câte una, le-am privit şi le-am scuturat de praf. Le luasem, pe toate, din biblioteca tatălui meu, pe care verişoara Isabel o aruncase în holul casei. Erau nişte cărţi îngălbenite, care prinseseră, parcă, mucegai. Lenjeria mea şi o casetuţă de tablă completau tabloul a tot ceea ce aveam pe lume. În casetă am găsit nişte fotografii vechi, verighetele părinţilor mei şi un medalion de argint cu data naşterii mele. La fund de tot, înfăşurat în hârtie de mătase, aveam un minunat şal de dantelă, pe care mi-l dăduse bunica în ziua primei comuniuni. Nu mai ştiam dacă e atât de frumos şi bucuria de-al putea dărui Enei îmi compensa multe din amărăciuni, îmi compensa mai întâi strădania, care începuse să mă coste cam mult, de a mă duce la universitate curată sau, cel puţin, de a părea la fel de îngrijită ca şi colegele mele. Tristeţea aceea de a-mi cârpi mânuşile, de a-mi spăla bluzele în apa cenuşie şi rece a spălătorului din galerie, cu aceeaşi bucată de săpun cu care Antonia îşi curăţa cratiţile şi cu care, în fiecare dimineaţă, mă frecam, zgâriindu-mă, sub duş. A putea să-i dăruiesc Enei un lucru atât de delicat şi frumos mă compensa de toată meschinătatea vieţii mele. Mi-amintesc că l-am luat cu mine la universitate, în ultima zi de cursuri, înainte de vacanţa de Crăciun, şi că am ascuns acest lucru cu foarte mare grijă de privirile rudelor mele. Nu pentru că mi s-ar fi părut că fac o faptă urâtă dacă dăruiesc ceva care îmi aparţine, ci pentru că acel dar aparţinea lucrurilor mele, celor mai intime, de la care excludeam pe toată lumea. Pe atunci mi s-ar fi părut imposibil să-i vorbesc lui Román despre Ena. Nici măcar să-i fi spus că cineva admira arta lui.

Ena a fost înduioşată şi-atât de veselă când a găsit în pacheţel fleacul frumos pe care i l-am dat, încât această veselie a ei ne-a unit mai mult decât toate celelalte dovezi de afecţiune pe care mi le dăduse până aci. M-a făcut să mă simt cum nu puteam fi: bogată şi fericită. Şi asta n-am s-o pot uita niciodată.

Mi-amintesc că acest eveniment mi-a creat o bună dispoziţie şi că mi-am început vacanţa cu un calm şi o plăcere pe care nu le cunoscusem până atunci. Până şi cu Angustias devenisem amabilă. În noaptea de Crăciun m-am îmbrăcat, pregătindu-mă pentru a mă duce la biserică împreună cu ea, deşi nu-mi ceruse acest lucru. A fost însă o mare surpriză pentru mine când am văzut-o înfuriindu-se.

— Prefer să mă duc singură în noaptea asta, fetiţo…

I s-a părut că am rămas decepţionată şi m-a mângâiat pe obraz.

— Ai să mergi dimineaţă cu bunică-ta…

Eu nu eram decepţionată, ci doar surprinsă, căci la toate celelalte slujbe Angustias mă obliga să merg cu ea şi chiar îi plăcea să-mi supravegheze şi să-mi critice devoţiunea.

Dimineaţa a fost splendidă, iar eu dormisem destul de mult. Am însoţit-o, într-adevăr, pe bunica la biserică. La lumina puternică a soarelui, bătrânica, în paltonul ei negru, părea o mică stafidă scorojită. Mergea lângă mine atât de mulţumită, încât m-a cutremurat o remuşcare neclară de a n-o putea iubi mai mult decât o iubeam.

Când ne întorceam, mi-a spus că s-a rugat tot timpul pentru pacea familiei.

— Să se împace fraţii ăştia, fetiţa mea, asta e singura mea dorinţă, şi, de asemeni, ca Angustias să înţeleagă cât de bună e Gloria şi cât de nefericită a fost.

Când urcam scara am auzit nişte ţipete care ieşeau din apartamentul nostru. Bunica s-a ghemuit lângă mine şi-a suspinat.

Când am intrat, Gloria, Angustias şi Juan se certau în sufragerie. Gloria plângea ca o isterică.

Juan încerca s-o lovească pe Angustias cu un scaun în cap, iar ea apucase un altul şi îl ţinea ca pe un scut, mişcându-se dintr-o parte în alta ca să se apere.

Papagalul bolborosea, înfuriat şi el, iar Antonia cânta liniştită, în bucătărie. Scena avea oarecare haz.

Bunica s-a vârât de îndată în bătălie, agitată, încercând s-o înmoaie pe Angustias, care începuse să dea semne de desperare.

Gloria s-a apropiat de mine.

— Andrea, numai tu poţi să spui că nu-i adevărat.

Juan a lăsat scaunul şi m-a privit.

— Ce poate să spună Andrea? a strigat Angustias. Ştiu foarte bine că l-ai furat.

— Angustias, bagă de seamă, dacă mai continui cu insultele, îţi crăp capul! Blestemato!

— Bine, dar ce trebuie să spun eu?

— Angustias zice că Gloria ţi-a luat şalul de dantelă pe care-l aveai în geamantan.

Am simţit că roşesc fără niciun motiv, de parcă pe mine însămi m-ar fi acuzat de ceva. M-a luat cu călduri. Sângele mi s-a zbătut în obraji, în urechi, în vinele gâtului.

— Eu nu vorbesc fără dovezi! a spus Angustias întinzând arătătorul către Gloria. Există cineva care te-a văzut ieşind cu şalul din casă ca să-l vinzi. În mod sigur, ăsta-i singurul lucru de preţ pe care-l avea nepoata în geamantanul ei şi n-ai să-mi spui că e pentru prima dată când îi inspectezi lucrurile pentru a-i lua câte ceva. De două ori te-am prins îmbrăcată cu lucrurile Andreei.

Asta era, într-adevăr, aşa. Un nefericit obicei de-al Gloriei, murdară şi neîngrijită, şi fără niciun fel de scrupul faţă de bunurile altcuiva.

— Dar că mi-ar fi furat şalul, asta nu-i adevărat, am spus eu, gâtuită de o nelinişte copilărească.

— Ai văzut, vrăjitoare neruşinată! mai bine ţi-ar fi ruşine de purtările tale şi nu te-ai amesteca în treburile altora.

Ăsta era, bineînţeles, Juan.

— Şi ce, nu-i adevărat? Nu-i adevărat că ţi-a furat şalul tău de la prima comuniune? Unde-i, dacă nu ţi l-a furat? Pentru că eu, chiar azi dimineaţă m-am uitat în geamantan şi nu l-am văzut.

— L-am dat cuiva, am zis eu, încercând să-mi stăpânesc bătăile inimii. L-am dăruit.

Mătuşa Angustias s-a apropiat atât de repede de mine, încât am închis ochii, într-un gest instinctiv, temându-mă c-o să mă lovească. I-am simţit respiraţia în obraz.

— Să-mi spui cui l-ai dat! Imediat! Logodnicului tău? Ai un logodnic?

Am dat din cap, în semn că nu.

— Atunci nu-i adevărat. E o minciună pe care o spui ca s-o aperi pe Gloria. Nu-ţi pasă că pe mine mă faci de râs, iar pe curva asta o scoţi basma curată…

În mod obişnuit mătuşa Angustias îşi măsura bine cuvintele. De data asta însă s-a lăsat târâtă de atmosfera generală. Ceea ce a urmat s-a petrecut foarte repede: un pumn al lui Juan, atât de tare, încât Angustias a început să se clatine şi a căzut jos, pe duşumea.

M-am aplecat în grabă peste ea şi am încercat s-o ajut să se ridice. M-a respins, cu brutalitate, izbucnind în plâns. Scena îşi pierduse, de fapt, tot hazul pentru mine.

— Şi ia aminte, vrăjitoareo, a strigat Juan, nu ţi-am spus-o până acuma pentru că sunt de o sută de ori mai bun decât tine şi decât tot neamul blestemat de sub acoperişul ăsta, dar mă interesează foarte puţin faptul că nevasta şefului tău are dreptate când te insultă la telefon adeseori şi că aseară n-ai fost la biserică şi nici într-un alt loc sfânt.

O să-mi fie foarte greu să uit mutra pe care a făcut-o Angustias în clipa aceea. Cu părul despletit, cu ochii atât de măriţi încât mă înspăimântau, şi ştergându-şi cu două

degete un firicel de sânge din colţul gurii. Părea beată.

— Canalie, canalie! Descreieratule! a strigat ea.

Apoi şi-a acoperit faţa cu mâinile şi s-a dus în camera ei. Am auzit patul scârţâind sub greutatea trupului şi după aceea i-am deslușit plânsul.

Sufrageria a rămas învăluită într-o liniște înfricoşătoare. M-am uitat la Gloria şi mi-am dat seama că îmi surâdea, dar habar n-aveam ce trebuie să fac. Am bătut timid în uşa Angustiei şi parcă mi-a părut bine că n-a vrut să-mi răspundă.

Juan s-a dus în atelier şi de aci a chemat-o pe Gloria, după care i-am auzit începând o nouă discuţie, ce răzbătea până la mine înmuiată, ca o furtună care se îndepărtează.

M-am apropiat de balcon şi mi-am rezemat fruntea de fereastră. În stradă, ziua aceea de Crăciun avea un aspect de uriaşă cofetărie aurită, plină cu lucruri ispititoare.

Am simţit-o pe bunica apropiindu-se în spatele meu şi după aceea mâna ei mică, întotdeauna învineţită de frig, a încercat o uşoară mângâiere.

— Hoţomano! mi-a spus. Hoţomano, ai dat şalul meu!

M-am uitat la ea şi mi-am dat seama că era tristă, cu o adâncă mâhnire sufletească în ochi.

— Nu-ţi plăcea şalul meu? Îl aveam de la mama mea şi am vrut să-ţi rămână ţie…

Nu am ştiut ce să-i răspund şi i-am răsucit mâna pentru a-i săruta palma crăpată şi, totuşi, suavă. Mă gâtuia şi pe mine această mâhnire, ca o frânghie aspră. M-am gândit, atunci pentru prima dată, că orice bucurie din viaţa mea trebuie s-o răscumpăr cu ceva neplăcut. Că poate asta era o lege fatală.

A venit Antonia să pună masa. La mijloc, ca şi când ar fi fost nişte flori, a pus o tavă mare cu alviţă. Mătuşa Angustias nu a vrut să iasă din camera ei ca să mănânce.

Eram numai noi, bunica adică, Gloria, Juan, Román şi eu, stând la acea masă stranie de Crăciun, o masă mare cu o

faţă în carouri şi cu marginile de dantelă deşirate.

Juan şi-a frecat mâinile nerăbdător.

— Să ne veselim, a spus şi a desfundat o sticlă.

Fiind ziua Crăciunului, Juan se simţea foarte bine. Gloria a început să mănânce încă de la supă bucăţi de alviţă, folosindu-le drept pâine. După primul pahar de vin, bunica râdea clătinând din cap.

— Nu mai există pui, nici curcani, dar un iepure bine gătit e mai bun decât orice, a spus Juan.

Numai Román, ca întotdeauna, părea departe de cele lumeşti. Din când în când lua câte o bucată de alviţă şi o dădea câinelui.

Semănăm cu oricare familie liniştită şi fericită, învăluită într-o sărăcie curată, fără să şi mai dorească altceva.

Un ceas, care rămânea întotdeauna în urmă. A bătut de câteva ori furtunos, iar papagalul a scuturat din aripi, mulţumit.

Deodată, toată povestea asta a început să mi se pară idioată, comică, lipsită de importanţă. Şi fără să pot îndrepta cu ceva lucrurile, am izbucnit în râs, când nimeni nu vorbea, şi m-am înecat. Au început să-mi dea cu pumnul după ceafă, iar eu râdeam în continuare, crispată, tuşind de-mi dădeau lacrimile. Am terminat într-un plâns adevărat, mâhnită, tristă şi pustie.

După-amiază mătuşa Angustias m-a chemat în camera ei. Se vârâse în pat şi îşi pusese câteva prosoape cu apă şi oţet pe frunte. Se liniştise şi părea bolnavă.

— Apropie-te, fetiţo, apropie-te, mi-a spus, trebuie să-ţi explic ceva. E interesul meu ca tu să ştii că mătuşa ta este incapabilă să facă vreun rău cuiva, oricât de mic ar fi el.

— Ştiu foarte bine asta, nu m-am îndoit niciodată.

— Mulţumesc, fetiţo. Chiar n-ai crezut în calomniile lui Juan?

— Ah, că aseară n-ai fost la biserică? am încercat eu să surâd. Nu. De ce să nu fi fost? Şi în afară de asta nu mi se

pare ceva prea important.

S-a foit, neliniştită.

— Mi-e foarte greu să-ţi explic, dar…

Glasul ei parcă venea încărcat cu ape, ca nişte nori de primăvară umflaţi. Mi-ar fi fost imposibil să mai suport o nouă scenă, şi i-am atins braţul cu vârful degetelor.

— Nu vreau să-mi explici nimic. Nu cred că trebuie să-mi dai socoteală de treburile tale, mătuşo. Dacă tu crezi că asta îţi serveşte la ceva, o să-ţi spun că socotesc imposibil orice lucru urât ce mi s-ar spune despre tine.

Ea m-a privit, clipind de sub prosoapele ude, cu care era îmbrobodită.

— O să plec foarte repede din casa asta, fetiţo, a spus cu voce nehotărâtă. Mai repede decât îşi poate închipui cineva. Şi atunci adevărul o să iasă la lumină.

Am încercat să-mi imaginez cum ar arăta viaţa fără mătuşa Angustias şi situaţia în care aş fi rămas eu după aceea… Nu mi-a lăsat timp să mă gândesc.

— Şi acum, Andrea, ascultă-mă – îşi schimbase vocea; dacă ai dăruit şalul acela cuiva, trebuie să-l rogi să ţi-l dea înapoi.

— Pentru ce? Era doar al meu.

— Fiindcă eu îţi cer lucrul ăsta.

Am râs, gândindu-mă la ciudăţeniile acestei femei.

— Nu pot să fac asta. N-o să fac asemenea tâmpenie.

Ceva ca un hârâit se auzea în gâtul mătuşii Angustias. Ca un sfârâit de pisică. S-a ridicat din pat şi şi-a scos de pe frunte prosoapele umede.

— Ai avea curajul să juri că l-ai dăruit cuiva?

— Bineînţeles că da. Pe însuşi Dumnezeu!

În clipa aceea eram deja plictisită şi desperată de subiectul în cauză.

— L-am făcut cadou unei colege de la universitate.

— Gândeşte-te că juri strâmb.

— Mătuşo, nu-ţi dai seama că toată povestea asta devine

ridicolă? Doar spun adevărul. Cine ţi-a vârât în cap că mi l-ar fi furat Gloria?

— M-a asigurat unchiul tău Román, fetiţo! a spus ea, aşezându-şi pernele sub cap. Să-l ierte Dumnezeu dacă m-a minţit. Mi-a spus că el ar fi văzut-o pe Gloria vânzând şalul tău într-o prăvălie de vechituri; de asta ţi-am inspectat geamantanul azi-dimineaţă.

Am rămas înmărmurită, ca şi când mi-aş fi vârât mâinile în ceva murdar, nemaiştiind nici ce să fac şi nici ce să spun.

Şi am sfârşit ziua de Crăciun în camera mea, între acea fantastică îngrămădire de mobilă acoperită de amurg. Stăteam pe patul turcesc, învelită cu o cuvertură şi cu capul sprijinit pe genunchii îndoiţi.

Afară, în magazine, ţâşneau jeturi de lumină, iar lumea ieşea încărcată de pachete. Betleemurile, gătite cu mulţimea lor de ciobani şi de oi, începeau să se aprindă. Vor trece peste străzi bomboane, buchete de flori, panglici împodobite, felicitări şi daruri.

Gloria şi Juan ieşiseră să se plimbe cu copilul. M-am gândit că mutrele lor între atâta lume vor fi şi mai palide, şi mai şterse, şi mai pierdute. Antonia ieşise şi ea şi am ascultat paşii bunicuţei, nervoasă şi plină de speranţă, ca un şoricel, adulmecând lumea interzisă a bucătăriei. Erau domeniile unei femei teribile: Antonia. Bunicuţa a tras un scaun pentru a ajunge la uşa dulapului. Când a găsit cutia cu zahăr, am auzit scârţâindu-i între dinţi bucăţelele albe.

Ceilalţi stăteau în pat. Mătuşa Angustias, eu, iar sus, izolat de straturile care amortizează zgomotele (sunetul patefonului, dansul, discuţiile gălăgioase) ale fiecărui apartament, mi-l puteam închipui pe Román, întins şi el în pat, fumând, fumând…

Toţi trei ne gândeam la noi înşine, fără să putem ieşi din limitele acelei vieţi restrânse. Nici chiar el, Román, cu toată falsa lui aparenţă spiritualizată. El, Román, mai

meschin, mai strâns decât oricine în nimicurile zilnice. Cheltuindu-şi viaţa, deprinderile şi arta sa pentru pasiunea acestei forfote continui din casă. El, Román, capabil de a se uita în geamantanul meu şi de a născoci minciuni; de a arunca vinovăţii împotriva unei fiinţe pe care o dispreţuia într-atâta, încât îi ignora, la modul absolut, până şi existenţa.

Aşa s-a sfârşit, pentru mine, ziua aceea de Crăciun, dârdâind de frig în camera mea şi gândindu-mă la lucrurile acestea.

VII

Două zile după furtunoasa scenă pe care am povestit-o, Angustias şi-a scuturat de praf geamantanele şi a dispărut fără să ne spună nici unde se duce, nici când are de gând să revină.

Şi totuşi, călătoria asta nu a schimbat cu nimic caracterul de tainică escapadă pe care Román voia să-l insinueze. S-a întors după două zile, cu ordinele şi ţipetele ei de întotdeauna. Era nervoasă şi se contrazicea. Uneori plângea.

Şi din nou, când geamantanele au fost închise, iar un taxi se afla în faţa casei, s-a îmbrăţişat cu bunica.

— Binecuvântează-mă, mamă!

— Da, fata mea, da, fata mea.

— Şi ţine minte ce ţi-am spus.

— Da, fata mea.

Juan privea scena cu mâinile în buzunar, neliniştit.

— Eşti mai nebună decât o capră, Angustias!

Ea nu i-a răspuns. O vedeam în paltonul ei larg şi cenuşiu, cu eterna ei pălărie, sprijinită de umărul bunicii, aplecându-se până să atingă cu fruntea ei fruntea albă a bunicii, şi-am avut senzaţia că mă aflu în faţa uneia din acele ultime frunze de toamnă, moartă în copac, înainte ca

vântul s-o smulgă.

Când, în sfârşit, a plecat, mult timp am avut senzaţia că în aer plutesc încă vorbele ei. Chiar în după-amiaza aceea a sunat cineva. Am deschis unui necunoscut venit în căutarea ei.

— A plecat deja? a întrebat el, îngrijorat, ca şi când ar fi venit alergând.

— A plecat.

— Atunci, pot intra s-o văd pe bunica?

L-am invitat în sufragerie, iar el a aruncat peste toată acea ruinată tristeţe o privire neliniştită. Era un om înalt şi gros, cu sprâncene negre şi rare.

Bunicuţa a apărut cu copilul atârnat de fustă şi cu aerul acela, spectral şi dezastruos de femeie bogată, surâzându-i dulce, fără să-l recunoască.

— Nu mai ştiu de unde vă...

— Am trăit multe luni de zile în casa aceasta, doamnă. Sunt Jerónimo Sanz.

L-am cercetat pe şeful Angustiei cu o curiozitate obraznică. Părea un om rău, care se stăpâneşte cu dificultate. Se purta foarte bine îmbrăcat. Ochii negri, aproape fără pic de alb, mi-au amintit de porcii pe care-i creştea Isabel, când eram la ţară.

— Doamne, Doamne, spunea bunica, clătinând din cap. Sigur că da, luaţi loc. O cunoaşteţi pe Andrea?

— Da, doamnă; am văzut-o când am fost aici ultima dată. S-a schimbat foarte puţin. Seamănă cu mama ei la ochi, la înălţime şi la subţirime. În realitate, Andrea are o mare asemănare cu familia dumneavoastră.

— Este leită fiul meu, Román; dacă ar fi avut ochii lui negri, ar fi mai mult decât leită, a zis bunica, pe neaşteptate.

Don Jerónimo a răsuflat adânc din scaunul lui. Discuţia despre mine îl interesa tot atât de mult ca şi pe mine însămi. S-a întors spre bunica şi şi-a dat seama că aceasta

îşi uitase de el şi se juca nepăsătoare cu copilul.

— Doamnă, aş fi vrut să aflu adresa Angustiei… E o rugăminte pe care v-o fac dumneavoastră. Ştiţi foarte bine… Am multe probleme la birou, pe care numai ea poate să mi le rezolve căci… Nu şi-a amintit de asta… Şi…

— Da, da, a spus bunica. Se vede treaba că a uitat. Şi a uitat să-mi spună şi unde pleacă; nu, Andrea?

A surâs din nou lui don Jerónimo, cu ochii ei clari şi dulci.

— A uitat să-şi lase adresa, a încheiat ea. Poate că o să ne scrie. Fata mea e o fiinţă aparte, închipuiţi-vă şi dumneavoastră, are mania să spună că nora mea, cumnata ei, Gloria, nu este perfectă…

Don Jerónimo, roşind pe gâtul lui alb, a căutat un moment ca să poată pleca. Din uşă, mi-a aruncat o privire de nemăsurată ură. Am avut senzaţia că trebuie să alerg după el, să-l apuc de pulpană şi să-i strig furioasă:

„De ce mă priviţi aşa? Cu ce v-am greşit eu dumneavoastră?”

Dar, bineînţeles, i-am surâs şi am închis uşa cu băgare de seamă. Întorcându-mă, am dat peste faţa bunicii, copilăroasă, căzând la pieptul meu.

— Sunt mulţumită, fata mea. Sunt mulţumită, dar de data asta mi se pare că trebuie să mă spovedesc. Sunt sigură, totuşi, că nu e un păcat prea mare. Oricum, tot trebuie să mă duc mâine la biserică, aşa că…

— Înseamnă că i-ai spus o minciună lui don Jerónimo?

— Da, da… şi bunicuţa a surâs iarăşi.

— Şi-atunci, unde e Angustias, bunicuţo?

— Nici ţie nu pot să ţi-o spun, hoţomano… Şi mi-ar face plăcere să ştii, pentru că despre biata Angustias unchii tăi cred tot felul de prostii care nu sunt adevărate şi s-ar putea ca şi tu să crezi acelaşi lucru… Biata fată are un singur defect: acela că e foarte supărăcioasă… Dar nu trebuie făcut un caz din asta.

Gloria şi Juan au venit lângă noi.

— Dacă nu cumva Angustias a fugit chiar cu don Jerónimo, a aruncat, Juan, brutal.

— Taci! Taci odată! Ştii foarte bine că sora ta nu e în stare de astfel de lucruri.

— Bine, bine, dar noi, mamă, am văzut-o în noaptea de Crăciun, aproape spre dimineaţă, întorcându-se acasă cu don Jerónimo. Juan şi eu ne-am ascuns în umbră, ca să-i vedem trecând. Sub felinarul care se află la intrare s-au despărţit; don Jerónimo i-a sărutat mâna, iar ea a izbucnit în plâns…

— Fata mea, a spus bunica dând din cap, nu toate lucrurile care se văd sunt ceea ce par.

Puţin după aceea am privit-o cum pleacă, sfidând întunericul rece al înserării, pentru a se spovedi la biserica din apropiere.

Am intrat în camera Angustiei şi salteaua moale şi goală m-a făcut să-mi vină ideea de a dormi aici atâta timp cât ea va fi plecată. Şi, fără să întreb pe nimeni, mi-am adus lucrurile pe patul acela, nu fără o oarecare nelinişte, căci toată camera era impregnată de naftalina şi de tămâia pe care le folosea stăpâna camerei, iar ordinea în care se aflau scaunele părea dictată încă de vocea ei. Camera avea ceva dur, ca şi trupul Angustiei, dar aici totul era mai curat şi mai independent decât în oricare parte din întreaga casă. M-am acoperit, instinctiv, încercând să mă simt bine.

Câteva ore mai târziu, când toată casa se adâncise în liniştea nopţii – un scurt repaus obligatoriu aproape de ziuă, m-am deşteptat cu lumina electrică în ochi. M-am ridicat din pat şi l-am văzut pe Román.

— Ah! a spus el, încruntându-se, dar în acelaşi timp încercând să schiţeze un surâs. Profiţi de absenţa Angustiei ca să dormi în alcovul ei… Nu ţi-e teamă c-o să te strângă de gât când o să se întoarcă?

Nu i-am răspuns, dar l-am privit întrebătoare.

— Nimic, a zis el, nimic… Nu voiam nimic de aici.

A stins lumina şi a dispărut. După aceea l-am auzit ieşind din casă.

Primele zile am avut impresia că apariţia aceasta a lui Román la o astfel de oră din noapte a fost un vis; dar mi-am amintit-o foarte pe viu, puţin după aceea.

A fost o după-amiază cu lumina tristă. Obosisem privind fotografiile vechi pe care mi le arăta bunica, în camera ei. Avea o ladă plină cu fotografii în cea mai înspăimântătoare dezordine, multe cu colţurile mâncate de şoareci.

— Asta eşti tu, bunicuţo?

— Da…

— Ăsta e bunicuţul?

— Da, e tatăl tău.

— Tatăl meu?

— Da, adică soţul meu.

— Atunci nu e tatăl meu, ci bunicul…

— Ah… Da, da.

— Cine e fata asta atât de grasă?

— Nu ştiu.

Dar pe dosul fotografiei era o dată foarte veche şi un nume: „Amalia”.

— E mama mea când era mică, bunicuţo!

— Mi se pare că te înşeli.

— Nu, bunicuţo.

Îşi amintea de toţi prietenii ei din tinereţe.

— Acesta e fratele meu… Un văr care a stat în America…

Am obosit şi m-am dus în camera Angustiei. Voiam să rămân singură un moment, pe întuneric. „Dacă am poftă – m-am gândit cu uşoara indispoziţie pe care-o încercam ori de câte ori mă gândeam la ceva – o să învăţ puţin.”

Am deschis uşa cu grijă şi-am dat înapoi, înspăimântată: lângă balcon, profitând de ultima lumină a după-amiezii pentru a citi, stătea Román cu o scrisoare în mână.

S-a întors brusc, dar văzându-mă, a schiţat un surâs.

— Ah, tu eşti, mititico? Bine, măcar acum să nu mă alungi, fă-mi plăcerea.

Am rămas liniştită şi-am văzut că el, cu o mare îndemânare şi stăpânire de sine, îndoia scrisoarea aceea şi o aşeza pe un maldăr de alte scrisori care se aflau pe birou. (îi priveam mâinile îndemânatice, arse de soare, pline de viaţă.)

A deschis unul din sertarele Angustiei, după aceea a scos un portchei din buzunar, a găsit de îndată cheia pe care o căuta şi a închis, după ce pusese înăuntru scrisorile, fără zgomot, sertarul.

În timp ce făcea toate aceste operaţii, continua să-mi vorbească:

— Simţeam foarte mult nevoia să vorbesc cu tine în după-amiaza aceasta, mititico. Am sus o cafea excelentă şi voiam să te invit la o ceaşcă. Mai am nişte ţigări şi nişte bomboane, pe care le-am cumpărat ieri gândindu-mă la tine… Ce zici? a spus el la sfârşit, văzând că eu continuam să tac. Se sprijinise de biroul Angustiei, iar ultima lumină de zi năvălea prin balcon, conturându-i umbra pe perete. Stăteam în faţa lui.

— Încep să-ţi sclipească ochii, ca la pisici.

Eu am încercat să ies din aiureala aceasta, scoţând un oftat care semăna mai degrabă a suspin.

— Răspunde-mi, nu vrei să vii?

— Nu, Román, mulţumesc. După-masă vreau să învăţ.

Román a aprins un chibrit pentru ţigară; o clipă, printre umbre, pe faţa lui luminată de o scânteiere roşiatică am întrezărit surâsul lui aparte, apoi am văzut ţigara arzând. Un punct roşu în jurul căruia se rotea lumina cenuşiu-violetă a înserării.

— Nu cred că ai atât de mult chef de învăţat, Andrea… Haidem, a spus el, apropiindu-se brusc de mine, şi apucându-mă de umăr. Să mergem!

Mă simţeam ţeapănă şi am încercat, fără putere, să-i

desprind degetele de pe braţ.

— Nu astăzi… mulţumesc.

M-a eliberat de îndată; dar stăteam încă aproape unul de altul şi niciunul nu se mişca.

S-au aprins luminile pe stradă şi un şuvoi galben s-a reflectat pe scaunul pustiu al Angustiei, alergând pe spătar…

— Poţi să faci ce vrei, Andrea, a spus el în cele din urmă. Pentru mine nu-i o problemă de viaţă sau de moarte.

Glasul îi răsuna profund, cu un ton nou.

„E desperat”, m-am gândit, fără să ştiu prea bine cum de puteam recunoaşte desperarea în felul lui de a vorbi. A ieşit repede şi a trântit uşa cu putere, ca întotdeauna. Mă simţeam emoţionată într-un fel neplăcut, şi m-a încercat imediat dorinţa de a-l urma, dar ajungând în hol, m-am oprit din nou. Cu câteva zile în urmă, când refuzam efuziunea lui Román, mi se părea imposibil c-o să mai mă pot considera prietenă cu el după acest atât de neplăcut episod cu şalul. Cu toate acestea el îmi inspira mai mult interes decât toţi ceilalţi din casă la un loc… „E meschin, e o fiinţă nedemnă”, am gândit eu cu voce tare, în obscuritatea liniştită a casei.

Şi totuşi, m-am hotărât să deschid uşa şi să urc scara. Simţind pentru prima dată, fără să înţeleg, că interesul şi stima pe care ţi-o inspiră o persoană sunt două lucruri care nu merg întotdeauna împreună.

Urcând, mă gândeam că în prima noapte când am dormit în camera Angustiei, îndată după apariţia lui Román şi după aceea, când a trântit uşa în urma lui, i-am auzit paşii pe scară şi-apoi am auzit-o pe Gloria părăsind casa. Camera Angustiei primea zgomotele direct de pe scară. Era ca o mare ureche a casei. Şoapte, uşi trântite, discuţii, totul se auzea aici. Surescitată cum eram, am încercat să ascult. Închisesem ochii să aud mai bine; mi se părea că o văd pe Gloria, cu faţa ei albă şi triunghiulară,

şovăind pe palierul scării. A făcut câţiva paşi şi s-a oprit din nou, nehotărâtă; şi iar a început să meargă şi iar s-a oprit. Îmi bătea inima puternic pentru că eram sigură că ea n-o să poată rezista dorinţei de a urca treptele scării care despărţeau locuinţa noastră de camera lui Román. Poate că nu putea rezista tentaţiei de a-l spiona… Şi totuşi, în cele din urmă paşii Gloriei s-au hotărât brusc, începând să coboare scara, pentru a se pierde în stradă. Mi se părea totul atât de înspăimântător, încât am atribuit zăpăceala mea faptului că eram pe jumătate adormită.

Acum, însă, eu eram cea care urca scara, încercând să-mi stăpânesc bătăile inimii, spre camera lui Román. Mi se părea că, într-adevăr, avea nevoie de mine, că simţea neapărat dorinţa de a-mi vorbi, aşa cum îmi spusese. Poate că dorea să se mărturisească în faţa mea. Să se pocăiască sau să se justifice.

Când am intrat, l-am găsit trântit în pat, mângâind câinele.

— Crezi că mi-ai făcut o favoare că ai venit?

— Nu… Dar cred că doreai să vin.

S-a ridicat şi m-a privit cu o expresie de curiozitate.

— Aş vrea să ştiu cam până unde pot conta pe tine; cam cât de mult ai să mă poţi iubi… Tu mă iubeşti, Andrea?

— Da, e firesc… am spus eu stânjenită. Dar nu ştiu cam cât trebuie să-şi iubească nepoatele obişnuite unchii.

Román a început să râdă.

— Nepoatele obişnuite? Dar ce, tu te consideri o nepoată neobişnuită? Hai, Andrea, priveşte-mă… Prostuţo… Nepoatele, de toate felurile, obişnuiesc să se poarte fără teamă faţă de unchii lor…

— Da, uneori am impresia că e mai bună prietenia decât familia, iar cineva, în anumite împrejurări, se poate înţelege mai degrabă cu un străin, decât cu cineva din sângele lui…

Chipul Enei, uitat cu desăvârşire în zilele acelea,

începea să se deseneze în imaginaţia mea ca un profil vag. Urmărită de această idee, l-am întrebat pe Román:

— Tu nu ai prieteni?

— Nu; Román mă observa. Eu nu sunt om pentru prieteni. Nimeni din casa asta nu are nevoie de prieteni. Ne ajungem nouă înşine. O să te convingi şi tu singură…

— Nu cred. Nu sunt prea sigură… Ar fi mai bine să vorbeşti cu un om de vârsta ta, decât cu mine…

Gândurile îmi înăbuşeau vocea şi nu puteam să vorbesc.

Román avea un ton iritat, cu toate că surâdea încă.

— Dacă aş fi avut nevoie de prieteni, i-aş avea. Am avut şi m-am străduit să-i pierd. O să te saturi şi tu de toate… Oare ce fiinţă există, în această murdară şi civilizată lume, care să aibă vreun interes deosebit pentru a te suporta? O să trimiţi şi tu, foarte curând, toată lumea la dracu. Când o să-ţi treacă romantismul ăsta de şcolăriţă pentru prietenii.

— Dar şi tu, Román, ai să te duci la dracu cu lumea asta cu tot… Niciodată nu am făcut atâta caz de lume cum faci tu, şi nici nu m-au interesat, măcar din curiozitate, treburile ei intime… Eu nu bodicăi prin sertarele altora, nici nu mă interesează ceea ce au alţii în geamantanele lor.

Am roşit şi am simţit asta, pentru că lumina era aprinsă şi ardea şi focul din cămin. Dându-mi seama, un nou val de sânge mi-a năvălit în obraz, dar am avut îndrăzneala să-l privesc pe unchiul meu drept în ochi.

— Ah, vasăzică ai vrea să ştii ce a fost cu dispariţia mea din zilele acestea?

— Da.

— Ascultă, a schimbat el tonul, tu să nu te amesteci în ceea ce nu înţelegi… N-ai să înţelegi mare lucru dacă o să-ţi explic treburile mele, şi, la urma urmei, nici nu m-am gândit să-ţi dau socoteală.

— Nici nu-ţi cer asta.

— Da, dar eu sunt cel care vrea să-ţi vorbească. Vreau

să-ţi spun unele lucruri.

Mi s-a părut destul de zăpăcit. Şi pentru întâia oară, lângă el, am avut aceeaşi senzaţie de dezechilibru, pe care o încercam întotdeauna când mă aflam lângă Juan. În timpul discuţiei pe care am avut-o, au existat clipe în care faţa i se lumina de o răutăcioasă bună dispoziţie, şi clipe când eram privită de o frunte pe jumătate încreţită şi de nişte ochi pătrunzători, de parcă ar fi fost cu adevărat pasionant ceea ce îmi spunea. Ca şi cum ar fi fost cel mai important lucru din viaţa lui.

Prima dată mi s-a părut că nu ştie cum să înceapă. A umblat puţin cu ibricul, apoi a stins lumina şi am rămas numai cu licărirea căminului, pentru a ne bea în felul acesta cafeaua. M-am aşezat pe covor, lângă foc, iar el a stat o clipă lângă mine, în genunchi, fumând. După aceea s-a ridicat.

„O să mă facă să-l rog ca de obicei, să-mi cânte ceva”, m-am gândit, dându-mi seama că liniştea începea să dureze. Mi se părea că regăsiserăm, în sfârşit, atmosfera normală. Deodată, însă, vocea lui m-a înspăimântat.

— Ascultă, voiam să vorbesc cu tine, dar mi-e imposibil. Tu eşti o fiinţă ciudată… „Ceea ce-i bun”, „Ceea ce-i rău”, „Ceea ce-mi place”, „Ceea ce nu-mi place să fac”… Asta-i tot ce ai în cap, cu o limpezime de copil. Uneori mi se pare că semeni cu mine, că mă înţelegi, că înţelegi muzica mea, că înţelegi muzica acestei case… Prima dată când am cântat la vioară pentru tine tremuram de speranţă, de o bucurie atât de mare, căci mi se părea că ochii tăi se schimbau o dată cu melodia… Mă gândeam, mititico, atunci, că tu ai să poţi să mă înţelegi chiar şi fără cuvinte; că tu eşti auditoriul meu, auditoriul care-mi lipseşte… Şi tu nici măcar nu ţi-ai dat seama de ceea ce eu ştiam, pentru că, într-adevăr, ştiu absolut totul, ştiu absolut tot ceea ce se află pe dedesubtul lucrurilor. Ştiu tot ceea ce simte Gloria, toate poveştile ridicole ale Angustiei, ştiu cât suferă

Juan... Tu nu ţi-ai dat, oare, seama că eu îi dirijez pe toţi şi că dispun după cum am eu chef de nervii şi de gândurile lor?... Dacă ţi-aş putea explica faptul că uneori sunt pe punctul de a-l înnebuni pe Juan!... Dar n-ai văzut chiar tu lucrul ăsta? Trag de puterea lui de înţelegere, de nervii lui, până sunt gata să se rupă... Uneori, când ţipă cu ochii măriţi, mă emoţionez. Dacă tu ai simţi măcar o dată această emoţie atât de rară, atât de ciudată, înăbuşindu-te, m-ai înţelege. Mă gândesc că îl pot calma cu o singură vorbă, îl pot înmuia, îl pot face să fie al meu, îl pot face să surâdă... Tu nu ştii treaba asta? Tu ştii foarte bine până în ce punct îmi aparţine Juan, până în ce punct se târăşte după mine, până în ce punct îl maltratez. Să nu-mi spui că nu ţi-ai dat seama... Nu vreau să-l fac fericit. O să-l las aşa, să se scufunde singur. Şi pe ceilalţi la fel. Toată familia din casa asta, murdară ca un râu tulbure... După ce-o să trăieşti mai mult timp aici, după ce-o să inspiri mai mult casa asta şi aerul ei, lucrurile ei învechite, dacă eşti într-adevăr ca mine, ai să simţi şi tu cum îţi sfâşie viaţa. Şi tu eşti, într-adevăr, ca mine. Vrei să spui că nu? Spune, nu ţi se pare că semeni cu mine?

Stăteam nemişcaţi: eu pe covor, el în picioare. Nu ştiu dacă se bucura înspăimântându-mă, sau era de-a dreptul nebun. Încetase de-a mai vorbi din clipa când mi-a adresat ultima întrebare. Eu eram liniştită, doream numai să scap, să nu mă înfurii.

Mi-a atins părul cu degetele, obligându-mă să mă ridic, brusc, gata să strig.

Atunci a început să râdă de-a binelea, entuziasmat, copilăros, încântător ca întotdeauna.

— Ce spaimă! Nu, Andrea?

— De ce mi-ai spus atâtea aiureli, Román?

— Aiureli!? Şi râdea. Nu sunt atât de sigur că sunt aiureli... Nu ţi-am spus povestea zeului Xochipilli, micul meu idol, obişnuit să primească suflete de oameni. Într-o zi

se va plictisi din cauza palidelor mele ofrande muzicale şi-atunci…

— Román, pe mine nu mă mai înspăimânţi, dar sunt nervoasă… N-ai putea să-mi vorbeşti pe alt ton? Dacă nu se poate, plec…

— Şi-atunci, Román râdea cu şi mai mare poftă, arătându-şi dinţii albi, sub mustaţa mică şi neagră, atunci o să i-l ofer lui Xochipilli pe Juan, o să-i ofer creierul lui Juan şi inima Gloriei…

A oftat.

— Ofrande meschine, totuşi. Frumosul şi ordonatul tău creier poate c-ar fi mai bun…

Am coborât scările mai mult alergând, urmărită de râsul distrat al lui Román. Căci, într-adevăr, am scăpat greu de acolo şi treptele scării îmi zburau sub picioare. Râsul lui Román mă ajungea ca mâna osoasă a unui drac şi mi se agăţa de poalele rochiei…

N-am vrut să mănânc ca să nu dau ochii cu el.

Nu pentru că mi-ar fi fost frică. Nu. La un minut numai după toată povestea asta, discuţia mi s-a părut absurdă, dar mă cam tulburase, eram nervoasă şi n-aveam niciun chef să-i văd mutra. Acum, când am văzut cum adulmecă, meschin, fără niciun respect faţă de viaţă şi faţă de ceilalţi, acum, şi nu în acele zile de demult, când fugeam de el, crezând că îl dispreţuiesc, abia acum îmi dădeam seama de repulsia nemăsurată pe care-o aveam faţă de el.

M-am culcat şi n-am putut să dorm. Lumina din bucătărie arunca o rază strălucitoare pe sub uşă. Se auzeau glasuri. Ochii lui Román erau aţintiţi asupra mea: „Atunci când lucrurile din casa asta o să-ţi calce pe nervi n-o să mai ai nevoie de nimic”… Mi s-a părut oarecum îngrozitor faptul că mai continuam să rumeg gândurile pe care mi le sugerase. Şi m-am gândit singură şi pierdută sub păturile mele. Pentru prima dată am simţit o dorinţă puternică de prietenie omenească. Pentru prima dată

simţeam nevoia unei alte mâini, mângâind mâna mea şi liniştind-o…

Şi atunci telefonul, aici, pe noptiera patului, a început să sune. Uitasem de-a binelea că există un astfel de fleac în casa aceasta, căci numai Angustias se folosea de el. Am ridicat receptorul, scuturată încă de frică, datorită impresiei pe care mi-o făcuse sunetul lui ascuţit, iar prin urechi mi-a pătruns o bucurie atât de mare (căci era ca şi un răspuns dat dispoziţiei mele din acel moment), încât nici nu mi-am dat seama imediat ce se întâmplă cu mine.

Era Ena. Găsise numărul în cartea de telefon şi mă chema.

VIII

Angustias s-a întors cu un tren de la miezul nopţii şi a întâlnit-o pe Gloria coborând scările. M-a trezit discuţia lor. Şi imediat mi-am dat seama că dormeam într-o cameră care nu era a mea şi din care trebuia să ies pentru că stăpâna avea să mi-o ceară.

Am sărit din pat, scuturată de frig şi de vis, atât de înspăimântată, încât aveam senzaţia că n-o să mă pot mişca deşi, în realitate, nu am făcut nimic altceva decât asta: în câteva clipe am smuls lucrurile de pe pat şi m-am înfăşurat în ele. Am luat perna în fugă şi-am pus-o pe un scaun din sufragerie. Apoi m-am dus până în hol, numai în capod, desculţă, pe mozaicul rece, exact în momentul în care Angustias intra, însoţită de şofer, cu geamantanele şi conducând-o pe Gloria de braţ. Bunica a apărut şi ea, imediat.

— Intră, fata mea, intră în camera mea, i-a spus.

— Nu, mamă, sub niciun chip.

Şoferul privea scena nedumerit. Angustias i-a plătit, a închis uşa şi s-a întors spre Gloria.

— Neruşinato! Ce făceai la ora asta pe scări? Ia spune!

Gloria, deconcertată, semăna cu o pisică plouată. Buzele, rujate puternic, îi dădeau o lumină tristă.

— Ţi-am spus doar că te simţisem sosind şi-am ieşit să-ţi ţin calea.

— Ce neobrăzare! a strigat Angustias.

Mătuşa mea avea o înfăţişare lamentabilă.

Purta, ca de obicei, veşnica ei pălărie, aceeaşi din ziua în care plecase; dar pana, răsucită, semăna cu un corn ameninţător. S-a închinat şi a început să se roage, cu mâinile împreunate la piept.

— Doamne, Dumnezeule, dă-mi puterea să rabd! Dă-mi răbdare, Dumnezeul meu!

Am simţit frigul aprinzându-mi tălpile picioarelor şi tremuram din tot trupul.

„Ce-o să spună, mă gândeam eu, când va afla că am dormit în camera ei?”

Bunicuţa a început să plângă.

— Angustias, las-o în pace pe fata asta. Las-o în pace!

Părea un animal neajutorat.

— E o neobrăzare, mamă, e o neobrăzare curată, a început Angustias să strige din nou. Nici măcar n-ai întrebat-o unde-am găsit-o. Ţi-ar fi plăcut ţie ca o fată de-a ta să se poarte astfel? Tocmai tu, mamă, tu, care nici măcar duminica nu ne lăsai în casele prietenilor noştri, când eram tinere? Tocmai tu iei apărarea escapadelor nocturne ale acestei neruşinate?

Şi-a dus mâinile la cap şi şi-a scos pălăria. Apoi s-a aşezat pe geamantan şi a început să geamă.

— O să înnebunesc! O să înnebunesc de-a binelea.

Gloria a ţâşnit ca o umbră către camera bunicii, exact în clipa în care îşi făcea apariţia Antonia, adulmecând, şi după ea Juan, pierdut sub paltonul lui ponosit.

— Se poate şti de ce se ţipă atâta în casa asta? Nesimţito, a spus el, adresându-i-se Angustiei. Nu ştii că dimineaţa trebuie să mă scol la cinci şi că pentru asta

trebuie să dorm?

— Mai bine ai întreba-o pe femeia ta cu ce se ocupă noaptea pe stradă. Şi nu mai m-ai insulta pe mine.

Juan a rămas pe loc, cu falca de jos căzută, uitându-se spre bunica.

— Ce legătură are asta cu Gloria?

— Gloria e în camera ei, băiatule… adică în camera mea, vreau să spun, cu copilul… A ieşit s-o întâmpine pe Angustias pe scară, şi ea a crezut că vrea să plece în oraş. E o neînţelegere.

Angustias se uita furioasă la bunica, iar Juan părea, între noi toţi, uriaş. Reacţia lui, însă, nu a întârziat.

— De ce minţi, mamă? Blestemată să fie… Şi tu la fel, vrăjitoareo. Pentru ce te amesteci unde nu-ţi fierbe oala? Ce treabă ai tu cu femeia mea? Cine eşti tu ca s-o împiedici să nu iasă noaptea din casă, dacă-i face plăcere? Eu sunt singurul din toată casa asta căruia trebuie să-i ceară voie, şi singurul care poate să-i dea voie. Du-te în camera ta şi nu mai ţipa.

Angustias s-a dus într-adevăr în camera ei, iar Juan a rămas să-şi muşte buzele, ca întotdeauna când era nervos. Antonia a dat un ţipăt de plăcere, neliniştită cum era, în faţa uşii ei. Juan s-a întors spre ea cu pumnul ridicat, dar l-a lăsat să-i cadă, moale, de-a lungul trupului.

Am intrat în salon, unde dormisem prima dată, şi am fost izbită de duhoarea aerului stătut şi îmbâcsit. Şi cât de frig era! Pe salteaua acelei sofale nenorocite, subţire ca frunza, n-aş fi putut face altceva decât să tremur toată noaptea. S-a deschis însă uşa în spatele meu şi înaintea ochilor mei a apărut încă o dată Angustias. A gemut lovindu-se de un scrin, ascuns în întuneric.

— Andrea, a ţipat ea, Andrea!

Simţeam că respiră puternic.

— Sunt aici.

— Să te ierte Dumnezeu pentru amărăciunea pe care mi-

ai făcut-o… S-ar putea şti ce caută rochia ta la mine în cameră?

Am şovăit. Şi în liniştea aceasta s-a auzit o discuţie aprinsă în camera bunicii.

— Am dormit în ultimele nopţi acolo, i-am spus eu, în cele din urmă.

Şi-a deschis braţele ca şi când ar fi fost gata să cadă sau să pipăie aerul pentru a mă găsi. Am închis ochii, iar ea s-a lovit din nou de scrin şi iarăşi a gemut.

— Dumnezeu să te ierte pentru neplăcerea pe care mi-ai făcut-o. În ochii mei semeni cu un corb… Un corb care ar dori să mă moştenească.

În clipa aceea strigătul Gloriei a străbătut holul, şi apoi uşa care despărţea dormitorul ei de cel al lui Juan s-a auzit trântită cu zgomot, închizându-se. Angustias a ascultat, atentă. Acum părea că e vorba de un plâns înăbuşit.

— Doamne, Dumnezeule, aşa se poate înnebuni! a murmurat mătuşa mea.

Şi-a schimbat tonul:

— Iar cu tine, domnişoară, o să ne socotim dimineaţă. Îndată ce te scoli, vino la mine. Ai înţeles?

— Da. Am înţeles.

A închis uşa şi a dispărut. Casa a rămas plină de ecouri, gemând ca un animal îmbătrânit. De după uşa Antoniei, câinele a început să urle, să scâncească, iar la scâncetul lui s-a adăugat un alt ţipăt, al Gloriei, iar plânsului ei, care a continuat, i s-a adăugat un alt plâns, mai îndepărtat, cel al copilului. După aceea, plânsul copilului a fost cel care a predominat şi a umplut toate ungherele casei cu luminile stinse. L-am simţit pe Juan ieşind din nou din camera lui pentru a-şi căuta copilul. Şi l-am auzit după aceea, cum, tot el, îl plimba prin hol şi îi vorbea, blând, pentru a-l linişti şi a-l face să adoarmă. Nu era pentru prima dată când în nopţile friguroase cantilenele lui Juan pentru fiul lui pătrundeau până la mine. Avea o dragoste nebănuită

pentru copilul lui, o dragoste puternică, aproape sălbatică. Numai o dată la două săptămâni se ducea Gloria să doarmă cu copilul în camera bunicii, pentru ca plânsul acestuia, capricios, să nu-l trezească pe Juan, atunci când acesta era obligat să se scoale înainte de a se lumina de ziuă şi după aceea să lucreze câteva ore în plus, să câştige şi el ceva peste, şi să revină acasă abia noaptea târziu.

Noaptea aceea, atât de nefericită, în care s-a reîntors Angustias, era una din nopţile în care unchiul meu trebuia să se scoale devreme.

Trează încă, l-am auzit ieşind înainte de sunetul sirenelor care rup cu şuierăturile lor ceaţa leneşă a dimineţilor. Gerul Barcelonei mai era încă încărcat cu întunericul mării şi-al stelelor.

Încercam să adorm, ghemuită şi îngheţată, când m-am trezit sub impresia că văd ochii Antoniei.

Era într-adevăr ea, surâzându-mi cu intimitate. Mi-a spus:

— Mătuşa dumneavoastră spune că vrea să vă vadă.

Şi în timp ce eu mă frecam la ochi şi încercam să mă-mbrac a rămas nemişcată, cu mâinile în şolduri.

Când m-am deşteptat de-a binelea, aşezată pe marginea patului, m-am simţit din nou în una din perioadele mele de furie împotriva Angustiei. Poate cea mai puternică din toate. Mi-am dat seama că n-o să-i pot răbda, după aceste zile de completă libertate de care mă bucurasem în absenţa ei, toate mofturile. Noaptea, agitată, mă tulburase şi simţeam cum eu însămi devin isterică, plângăreaţă şi desperată. Înţelegeam că puteam suporta orice: frigul care se ascundea în îmbrăcămintea mea, tristeţea mizeriei mele fără margini, oroarea surdă pentru casa aceasta murdară. Absolut totul, însă fără autoritatea Angustiei asupra mea. Aceasta era cea care mă înăbuşise îndată după sosirea mea la Barcelona, cea care mă făcuse să cad în apatie, cea care îmi frângea orice iniţiativă; privirea aceea a

Angustiei, mâna aceea care îmi strângea ca o gheară mişcarea şi curiozitatea noii mele vieţi… Angustias, totuşi, în felul ei, şi între nebunii aceia era o fiinţă dreaptă şi bună. O fiinţă mai completă şi mai dinamică decât ceilalţi… Eu nu ştiam însă de ce mă încerca atâta indignare împotriva ei, de ce mi se întuneca în faţa ochilor chiar şi numai văzându-i faţa largă şi, mai ales, când era vorba de maniile ei nevinovate de grandomanie. E greu să te înţelegi cu oamenii dintr-o altă generaţie. Chiar şi atunci când aceştia nu caută să-ţi impună neapărat modul lor de a vedea lucrurile. Iar în aceste cazuri, când vor să ne facă să vedem cu ochii lor, e nevoie de un tact şi de-o sensibilitate deosebită din partea vârstnicilor şi de o mare admiraţie faţă de ei din partea celor tineri.

Înfuriată, am stat o bună bucată de timp fără să răspund chemării ei. M-am îmbrăcat şi m-am pregătit să plec la universitate, aranjându-mi caietele în servietă, şi abia după aceea m-am hotărât să intru în camera ei.

Stătea pe scaun, în faţa biroului. Atât de înaltă şi de obişnuită în rigiditatea halatului ei, ca şi când niciodată – de la prima noastră discuţie, din dimineaţa sosirii mele aici – nu s-ar fi mişcat de pe locul acela. Ca şi când soarele, care-i lumina părul răvăşit şi buzele groase, ar fi fost acelaşi soare din ziua aceea, îndepărtată. Ca şi când nu şi-ar fi ridicat încă degetele, gânditoare, de la tâmplă.

(Era o imagine destul de inexactă despre această cameră cu lumină de amurg, cu un scaun pustiu şi cu mâinile lui Román, vioaie, diabolice şi atractive, mişcându-se peste acel birou mic, în căutarea unui sertar).

Am observat că Angustias avea un aer de om împăcat cu soarta şi cam nehotărât. Ochii îi erau umezi şi trişti. Timp de trei sferturi de oră se îngrijise de dulceaţa glasului ei.

— Ia loc, micuţo. Trebuie să vorbesc cu tine serios.

Cuvinte obişnuite, de care eram sătulă până peste cap. Am suportat însă cu resemnare; ca întotdeauna, eram

dispusă să suport în linişte toate măgăriile. Şi totuşi, ceea ce mi-a spus era extraordinar:

— Ai să fii mulţumită, Andrea (pentru că tu nu mă iubeşti…); peste câteva zile am să plec pentru totdeauna din casa asta. Foarte curând ai să poţi dormi în patul meu, la care râvneşti atât de mult. Ai să poţi privi în oglinda şifonierului; ai să poţi studia la masă… Azi-noapte m-am înfuriat pe tine pentru că ceea ce se petrecea îmi era insuportabil… Am păcătuit din cauza mândriei mele. Iartă-mă.

Mă privea cu coada ochiului, cerându-mi o iertare atât de puţin sinceră, încât m-a făcut să surâd. Şi atunci ea a rămas cu faţa întinsă, semănată de dungi verticale.

— N-ai pic de inimă, Andrea!

Mă temeam că nu-i înţelesesem bine primele vorbe. Că nu ar fi fost adevărată acea veste fantastică de libertate.

— Unde te duci?

Mi-a explicat că se întorcea la mănăstirea unde-şi petrecuse zilele acelea de intensă pregătire sufletească. Un ordin monahal pentru care mulţi ani la rând a trebuit să-şi strângă o dotă şi pe care acum o avea completă. Mie mi se părea absurdă ideea Angustiei de a se supune unui mediu contemplativ.

— Întotdeauna ai fost credincioasă?

— Când ai să fii mare ai să înţelegi pentru ce o femeie nu trebuie să treacă singură prin lume.

— După părerea ta, o femeie dacă nu se poate căsători, nu mai are niciun fel de scăpare decât să intre într-o mănăstire?

— Asta nu-i ideea mea.

(S-a foit, neliniştită.)

— Dar e adevărat că nu există decât două drumuri pentru o femeie. Numai două drumuri cinstite… Eu l-am ales pe-al meu şi sunt mândră de el. Am procedat aşa cum trebuia să procedeze o fată din familia noastră. Aşa cum ar

fi făcut şi mama ta în cazul meu. Dumnezeu o să-mi înţeleagă sacrificiul…

A rămas cu privirile în gol.

„Unde se dusese, mă gândeam eu, familia aceea care se aduna în zile de sărbătoare în jurul pianului, apărată de frigul de afară, de draperii confortabile şi urâte, din catifea verde? Unde se duseseră fetele acelea ruşinoase, apăsate de pălării enorme, care – supravegheate de tatăl lor – atunci când călcau trotuarul străzii Aribau, veselă şi puţin răvăşită, unde trăiau, coborau ochii, privind pe furiş la trecători?" M-a cuprins un fior de teamă, gândindu-mă că una dintre ele murise şi că frumoasa ei coadă lungă şi neagră se păstra într-un şifonier vechi, într-un sat, foarte departe de aici. Cealaltă, cea mai mare, va dispare din scaunul ei, din balconul ei, ducându-şi pălăria – ultima pălărie din casă! – foarte curând.

Angustias a oftat şi mi-a apărut în faţa ochilor aşa cum era. A bătut de câteva ori cu creionul în masă.

— În toate zilele astea m-am gândit la tine… A fost o vreme (după sosire), când mi s-a părut că aveam obligaţia să-ţi fiu mamă. Să rămân alături de tine, să te apăr. Tu m-ai înşelat însă, m-ai decepţionat. Am crezut că dau peste o orfană mică, dornică de mângâiere, şi-am întâlnit un demon revoltat, o fiinţă care alintată, devenea obraznică. Ai fost ultima mea iluzie şi ultima mea decepţie, fetiţo. Şi nu-mi mai rămâne altceva decât să mă rog pentru tine. Căci ai nevoie de aşa ceva. Ai absolută nevoie.

După aceea mi-a spus:

— Dacă te-aş fi cunoscut mai de mică, te-aş fi omorât în bătaie.

Glasul ei avea o oarecare amărăciune, făcându-mă să mă simt în afară de orice pericol.

Am schiţat un gest ca şi când aş fi vrut să plec, dar m-a oprit.

— Nu contează că azi o să-ţi pierzi orele de la facultate.

Trebuie să mă asculţi… Timp de cincisprezece zile m-am rugat la Dumnezeu să te ia… sau să te salveze. O să te las singură în casa asta, care nu mai e ceea ce a fost… pentru că înainte era ca un paradis şi acum – mătuşa Angustias a avut o flacără de inspiraţie – o dată cu sosirea nevestei unchiului tău, Juan, aici, a intrat şarpele. Ea a înveninat totul. Ea, numai ea, a înnebunit-o pe mama mea… căci bunica ta e nebună, fetiţo, şi, ceea ce e şi mai rău, e faptul că dacă nu se îndreaptă înainte de a muri, o şi văd prăbuşindu-se în tenebrele infernului. Bunica ta a fost o sfântă, Andrea; în tinereţea mea, mulţumită ei am trăit cel mai pur vis din câte exista. Dar acum, cu vârsta a înnebunit. Datorită războiului pe care, aparent, îl suporta foarte uşor, a înnebunit. Şi apoi, femeia asta, cu linguşelile ei, a sfârşit prin a-i zdruncina nervii. Eu nu pot să înţeleg decât aşa faptele ei.

— Bunica încearcă să-i înţeleagă pe toţi.

(Mă gândeam la cuvintele ei: „Nu tot ceea ce se vede este adevărat”, atunci când încerca s-o apere pe Angustias… dar puteam eu oare îndrăzni să-i vorbesc mătuşii de don Jerónimo?)

— Da, fata mea… Ţie îţi convine situaţia asta. Se pare că în timpul războiului ai trăit liberă, nu într-o mănăstire de călugăriţe. Chiar Gloria, şi ea, în dorinţele ei de emancipare şi desfrâu, are mai multe scuze decât tine. Ea e o haimana de pe stradă, în timp ce tu ai primit o educaţie… să nu te scuzi prin curiozitatea de a cunoaşte Barcelona. Barcelona ţi-am arătat-o eu.

M-am uitat la ceas cu insistenţă.

— Mă asculţi aşa cum ascultă cineva ploaia. Îmi dau seama… Nefericita de tine! Ai să te loveşti tu de viaţă, ai să te sfărâmi şi abia atunci ai să-ţi aminteşti de mine. Ar fi fost bine să te fi ucis de mică, decât să creşti în felul acesta. Să te uiţi la mine cu nedumerire. Eu ştiu că până acum n-ai făcut nimic rău, dar ai s-o faci de îndată ce eu n-

o să mai fiu aici. Ai s-o faci, ai s-o faci! Pentru că tu nu ştii să-ţi stăpâneşti sufletul şi trupul. Tu nu, tu nu şti… Tu n-ai să poţi să te stăpâneşti.

Vedeam în oglindă, pieziş, imaginea celor 18 ani ai mei, arizi, închişi într-o figură neclară şi vedeam frumoasa şi rotunda mână a Angustiei crispându-se pe spătarul scaunului. O mână albă, cu palma plinuţă, suavă. O mână senzuală, acum brăzdată de vârstă, strigând cu crisparea degetelor mai puternic decât cu vocea mătuşii mele.

Mă simţeam emoţionată şi un pic înspăimântată, căci aiureala Angustiei ameninţă să se transforme în îmbrăţişare. Să mă târască o dată cu ea.

A terminat în sughiţuri. Rareori plângea mătuşa Angustias cu adevărat. Întotdeauna plânsul o urâţea, dar de data aceasta era înspăimântător. Şi nu-mi provoca repulsie, ci o anumită plăcere. Ceva asemănător cu ceea ce simţi când trece o furtună.

— Andrea, a spus în cele din urmă, Andrea… Trebuie să vorbesc cu tine despre *altceva.* S-a frecat la ochi şi a început să facă socoteli. De acum încolo ai să primeşti tu singură pensia. Tu singură ai să-i dai bunicii ceea ce crezi că se cuvine pentru a contribui la hrana ta şi tot tu ai să faci economii ca să-ţi cumperi ceea ce îţi va trebui… Nu vreau să spun că tu ai să fii ultimul lor sprijin. În ziua în care o să lipsească leafa mea, casa aceasta va fi o ruină. Bunica ta şi-a dorit întotdeauna numai băieţi, – aici mi se păru că se bucură – dar aceşti băieţi o s-o facă să sufere de foame… În casa aceasta femeile sunt cele care au ştiut să-şi păstreze mai bine demnitatea.

A suspinat.

— Şi poate şi mai mult. Dacă n-ar fi venit Gloria!

Gloria, femeia şarpe, a dormit dusă până la amiază în patul ei, gemând, ghemuită, în vis. Spre seară mi-a arătat vânătăile pe care i le făcuse Juan noaptea trecută şi care începeau să se lăţească pe corp.

IX

În ziua aceea, îmbrăcate în negru, prietenele Angustiei stăteau în camera ei ca un stol de corbi pe creanga spânzuratului. Angustias era singura fiinţă care păstrase cu sfinţenie manierele de societate ale casei noastre.

Prietenele ei erau aceleaşi care valsaseră la melodiile pianului bunicii. Aceleaşi pe care anii şi necazurile le îndepărtaseră şi care, acum, se întorceau, bătând din aripi, să revadă acea pudică şi frumoasă moarte pentru viaţa din această lume a Angustiei. Veniseră din toate colţurile Barcelonei şi se aflau la o vârstă atât de ciudată a trupului lor, încât păreau nişte adolescente. Foarte puţine mai păstrau o înfăţişare normală. Slabe sau grase, cu feţele mici sau mari, după împrejurări. Mă distram, uitându-mă la ele. Unele încărunţiseră, şi asta le dădea o nobleţe pe care celelalte nu o aveau.

Toate îşi aminteau de vremurile de altădată.

— Tatăl tău!… Ce om! Cu barba lui…

— Surorile tale! Cât de neastâmpărate erau!… Doamne, Doamne!… Cum s-a schimbat casa asta!

— Mai întâi s-au schimbat vremurile.

— Da, vremurile…

(Se priveau cu şiretenie.)

— Ţi-aminteşti, Angustias, de rochia aceea verde pe care ai îmbrăcat-o când ai împlinit 20 de ani? În după-amiaza aceea ne-am adunat un grup întreg de fete… Şi, îl mai ţii minte pe pretendentul acela al tău, Jerónimo Sanz, după care umblai ca o nebună? Pe unde o mai fi? Ce s-o fi ales de el?

Cineva calcă piciorul vorbăreţei, care amuţeşte, înspăimântată. Trec câteva clipe de nelinişte şi după aceea vorbesc toate deodată.

(Adevărul e că semănau cu nişte păsări bătrâne şi

cenuşii, cu piepturile tresărind din cauza zborului îndelungat pe un petic de cer foarte mic.)

— Eu nu ştiu, fetiţo, spunea Gloria, de ce Angustias asta n-a plecat cu don Jerónimo, nici pentru ce se călugăreşte; căci ea nu-i făcută pentru rugăciuni…

Gloria stătea înmormântată în patul ei, unde se juca şi copilul, iar ea se forţa să gândească, poate pentru prima dată în viaţa ei.

— De ce crezi că Angustias nu-i făcută pentru rugăciuni? am întrebat-o eu. Ştii foarte bine cât de mult îi place să meargă la biserică.

— Pentru că o compar cu bunica ta, care este foarte credincioasă, şi-mi dau seama de diferenţa dintre ele… Mama rămâne transportată, ca şi când ar auzi o muzică cerească. Peste noapte vorbeşte cu Dumnezeu şi cu Sfânta Fecioară. Spune că Dumnezeu e în stare să vindece toate suferinţele şi că pentru asta Dumnezeu mă va vindeca şi pe mine, cea care nu mă rog cât ar trebui… Şi cât de bună e! Niciodată n-a ieşit din casa ei, şi totuşi, înţelege toate nebuniile şi le iartă. Angustiei însă Dumnezeu nu i-a dat niciun fel de înţelegere, iar când se roagă la biserică, n-aude muzica cerului, ci întoarce capul, să vadă cine a intrat cu mânecile scurte şi fără ciorapi… Eu cred că rugăciunile o interesează tot atât de puţin ca şi pe mine, care nu sunt bună pentru asta… Dar adevărul, conchidea ea, e că bine face că pleacă… Noaptea trecută Juan m-a bătut datorită ei. Datorită ei şi pentru nimic altceva…

— Unde te duci, Gloria?

— Vai, fetiţo, la nimic rău. S-o văd pe sora mea… Ştiu că nu mă crezi, dar acolo mă duc. Pot să jur. Juan nu mă lasă şi mă pândeşte mereu. Nu te uita aşa la mine, Andrea. Nu te uita cu mutra asta la mine că-mi vine să râd.

— Bahh! făcu Román. Mă bucur că pleacă Angustias, căci acum nu-i decât o bucată vie de trecut care împiedică mersul lucrurilor… Al lucrurilor mele. Pentru că ne

oboseşte pe toţi, pentru că ne aminteşte tuturora că nu suntem nişte fiinţe mature, aşezate, ca ea; ci doar nişte ape tulburi, care curg peste ţărână, aşa cum pot, ca să ajungă nici ele nu ştiu unde... De asta mă bucur. Când o să plece am s-o iubesc, Andrea! Înţelegi? Şi-o să mă înduioşeze amintirea pălăriei ei de fetru, urâtă, cu pana ridicată până în ultima clipă, ca un pavilion... arătând că încă bate inima unui cămin care a fost şi pe care noi toţi ceilalţi l-am pierdut... S-a întors spre mine surâzând, ca şi când am fi împărţit amândoi o taină. În acelaşi timp, îmi pare rău că pleacă, pentru că nu mai pot să citesc scrisorile de dragoste pe care le primeşte, nici jurnalul ei masochist. Citirea acestor lucruri îmi satisfăcea toate instinctele mele de cruzime.

Şi Román şi-a trecut vârful limbii peste buze.

Juan şi eu păream să fim singurii fără niciun fel de opinie în faţa desfăşurării evenimentelor. Eu eram destul de uimită pentru că unica mea dorinţă a fost să mă lase în pace, să-mi satisfac capriciile mele şi, în clipele acelea, părea că sosise momentul când puteam obţine acest lucru fără niciun fel de efort din parte-mi. Îmi aminteam de lupta surdă pe care am dus-o timp de doi ani cu verişoara mea Isabel, pentru ca în cele din urmă să-mi dea voie să plec de lângă ea pentru a urma facultatea. Când am sosit la Barcelona, eram înspăimântată de primul meu triumf, dar după aceea m-am întâlnit cu ochii vigilenţi ai Angustiei aţintiţi asupra mea şi m-am obişnuit cu jocul de a mă preface şi de a mă ascunde... Şi acum, dintr-o dată, mă găseam fără duşman.

Am devenit supusă faţă de Angustias, în acele zile. I-aş fi sărutat mâinile dacă ar fi vrut. O bucurie înspăimântătoare părea să iasă din mine. La ceilalţi nu mă mai gândeam: mă gândeam doar la mine.

Mi s-a părut totuşi ciudată absenţa lui don Jerónimo de la acea nesfârşită paradă a prieteniilor. Erau femei toate,

cu excepţia câte unui soţ burtos, dar şi acela destul de rar.

— Parcă sunt zile de înmormântare, nu? a ţipat Antonia din uşa bucătăriei.

Şi toţi, în acele ore, am trăit închipuiri şi gânduri macabre.

Gloria mi-a spus că don Jerónimo şi Angustias se vedeau în toate dimineţile la biserică, şi că ea ştia totul… Întreaga poveste a Angustiei, semănând cu un roman din secolul trecut.

În ziua când a plecat mătuşa Angustias, toţi cei din familie ne-am sculat încă din zorii zilei. Ţin minte că ne ciocneam unii de alţii prin casă, nervoşi până în vârful degetelor. Juan a început să spună necuviinţe la fiecare pas. În ultima oră ne-am hotărât să plecăm cu toţii la gară; în afară de Román. El a fost singurul care nu şi-a făcut apariţia întreaga zi. Mai târziu avea să-mi spună că s-a dus foarte de dimineaţă la biserică, urmărind-o pe Angustias şi spionând-o la spovedanie. Mi l-am imaginat pe Román cu urechile ciulite către acea lungă mărturisire, invidiindu-l pe bietul popă bătrân şi obosit, aruncând, fără niciun chef, iertarea peste capul mătuşii mele.

Maşina care ne-a dus la gară era plină vârf. Cu noi veneau încă trei prietene de-ale Angustiei; cele mai apropiate.

Copilul, înspăimântat, se apuca de gâtul lui Juan. Nu-l scotea la plimbare decât foarte rar şi, deşi era gras, pielea lui, la întâlnirea cu soarele, avea un ton trist.

Pe peron stăteam strânşi în jurul Angustiei, care ne săruta şi ne îmbrăţişa pe rând. A apărut şi bunica, plângăreaţă, la ultima îmbrăţişare.

Eram o adunătură atât de grotescă, încât toată lumea întorcea capul şi se uita la noi.

Cu câteva minute înainte de plecarea trenului, Angustias s-a urcat în vagon şi ne-a privit de la fereastră, hieratică, tristă, cu lacrimi în ochi, de parcă ne-ar fi binecuvântat ca

o sfântă adevărată.

Juan era nervos; făcea nişte strâmbături ironice faţă de toţi ceilalţi, înspăimântându-le pe prietenele Angustiei – care se strânseseră la un loc, cât mai departe posibil – ori de câte ori îşi dădea ochii peste cap. Picioarele au început să-i tremure. Nu putea să se stăpânească.

— Să nu faci pe martira, Angustias, că nu duci pe nimeni cu asta. Ai să simţi o plăcere mai mare decât a hoţului cu buzunarele pline… Pe mine n-o să mă poţi duce cu comedia asta a sfinţeniei tale.

Trenul a început să se îndepărteze, iar Angustias s-a închinat şi şi-a înfundat urechile, pentru că glasul lui Juan plutea peste tot peronul.

Gloria l-a apucat de haină, înspăimântată. El s-a întors către ea, cu ochii lui de nebun furios, tremurând, ca şi când l-ar fi lovit epilepsia. Şi apoi a început să fugă pe lângă fereastra trenului, strigând către Angustias, care nu mai putea să-l audă:

— Eşti o meschină! Mă auzi? Nu te-ai căsătorit cu el pentru că tatălui tău i-a dat prin cap să-ţi spună că un fiu de negustoraş, pentru tine, nu era mare brânză. De asta! Şi acum, când s-a întors căsătorit şi bogat din America, i-ai fost ţiitoare, l-ai furat de la nevasta lui timp de douăzeci de ani… Şi nu-ţi convine să pleci cu el pentru că tu crezi că toată strada Aribau şi chiar toată Barcelona ar depinde de tine… Şi o dispreţuieşti pe nevasta mea! Blestemato! Şi pleci cu o aureolă de sfântă!

Lumea a început să râdă şi să alerge după el, până la marginea peronului unde, după ce trenul dispăruse, se învârtea pe loc. Îi curgeau lacrimile, dar râdea împăcat.

Întoarcerea acasă a fost o calamitate.

PARTEA A DOUA

X

Am ieşit din casa Enei ameţită, cu senzaţia că trebuie să fie foarte târziu. Toate porţile erau închise, iar cerul coborâse peste terase cu o ploaie măruntă de stele.

Pentru prima dată mă simţeam liberă şi eliberată, fără teamă de fantasma timpului. Băusem puţin lichior. Căldura şi alcoolul pluteau prin trupul meu în aşa fel că nu simţeam frigul şi nici măcar forţa gravitaţiei sub picioarele mele.

M-am oprit la mijlocul străzii Layetana şi m-am uitat la clădirea înaltă, spre ultimul etaj, unde locuia prietena mea. Nu se vedea lumina de după jaluzelele lăsate, cu toate că mai rămăseseră, la plecarea mea, câteva persoane, iar înăuntru camerele confortabile erau luminate. Poate că mama Enei se aşezase din nou la pian şi cânta. M-a zguduit un fior amintindu-mi de vocea aceea pătimaşă, care, când am ieşit, părea să aprindă şi să îmbrace în splendoare trupul pipernicit al stăpânei ei.

Glasul acela trezise toate izvoarele sentimentalismului şi nestăvilitului meu romantism de la optsprezece ani. Din clipa când a tăcut, am fost neliniştită şi am vrut atât de mult să scap de tot ceea ce mă înconjura. Mi se părea imposibil că ceilalţi continuau să fumeze şi să mănânce dulciuri. Chiar Ena, care o ascultase pe mama ei cu o înspăimântătoare şi deconcertantă atenţie, se întorsese la distracţie, la râs, străduindu-se să strălucească între prietenii ei, ca şi când petrecerea aceea începută în ultima oră a după-amiezei, pe neprevăzute, nu luase sfârşit. M-am trezit în stradă. Aproape că fugisem, împinsă de o nelinişte atât de puternică şi atât de ireală, ca tot ceea ce mă înfricoşa la acea vârstă.

Nu ştiu dacă simţeam nevoia să merg printre casele liniştite, într-un cartier adormit, respirând vântul întunecat al mării sau să simt valurile de lumină ale reclamelor

colorate care plouau cu foc peste centrul oraşului. Încă nu eram sigură şi nu ştiam ce putea să calmeze mai bine acea, aproape neliniştită, sete de frumuseţe pe care mi-o insuflase mama Enei, când am auzit-o cântând. Aceeaşi stradă Layetana, cu panta ei uşoară, care pleacă din Piaţa Urquinaona, unde cerul se ştergea sub culoarea roşie a luminii artificiale, până la marele edificiu al poştei şi la portul scăldat în umbre, argintat de lumina stelară, sub flăcările albe ale felinarelor. Nehotărârea creştea.

Am auzit, grav, prin aerul curat al iernii, clopotele bătând ora unsprezece într-un concert care venea din turlele vechilor biserici.

Strada Layetana, atât de largă, de mare şi de nouă, străbătea inima bătrânului cartier. Abia atunci mi-am dat seama ce doream: doream să văd Catedrala, învelită în farmecul şi misterul nopţii. Şi, fără să mă mai gândesc prea mult, m-am pierdut prin întunecimea ulicioarelor care o înconjoară. Nimic nu putea să liniştească şi să minuneze imaginaţia mea ca acea citadelă gotică naufragiind printre case umede, fără niciun stil, în mijlocul venerabilelor ei trepte, peste care anii depuseseră o patină specială, ca şi când ar fi îmbolnăvit-o cu frumuseţe, cu minunăţie.

Pe străduţele răsucite cerul părea şi mai înghesuit. Fâşii strălucitoare printre terasele aproape împreunate. O singurătate impresionantă, ca şi când toţi locuitorii acelui oraş ar fi murit. Doar câte un vaiet al aerului izbit de porţi venea până la mine. Nimic altceva.

Lângă altarul Catedralei, am rămas cu ochii pironiţi la dansul de lumină pe care îl făceau felinarele prin toate ungherele, romantice şi tenebroase. Am auzit un foşnet aspru ca şi când i s-ar fi sfâşiat cuiva pieptul în hăţişul ulicioarelor. Era un sunet sinistru, întretăiat de ecouri, care începea să se apropie. Am petrecut câteva clipe de spaimă. Şi-am văzut apărând prin ceaţă un bătrân uriaş, cu o înfăţişare mizeră. M-am strâns lângă zid. M-a privit cu

neîncredere şi a trecut mai departe. Purta o barbă mare, argintie, risipită în vânt. Inima a început să-mi bată cu putere şi, luată de acel impuls emotiv, am început să alerg după el. L-am luat de braţ. După aceea am început să-mi scotocesc poşeta, nervoasă, în timp ce bătrânul se uita la mine. I-am dat două pesetas. Am desluşit în ochii lui o uşoară strălucire de ironie. Le-a vârât în buzunar fără a spune nimic şi a plecat, aruncând parcă în spatele lui, ca pe o glumă proastă, tusea sa seacă. Acest contact omenesc, în concertul tainic al pietrelor, m-a liniştit însă puţin. M-am gândit că trăiam poate, în noaptea aceea, fără voinţă, ca o hârtie dusă de vânt. Totuşi, am grăbit pasul, până am ajuns în faţa Catedralei şi, ridicându-mi ochii, am găsit, în cele din urmă, împlinirea a ceea ce căutam.

O forţă mai puternică decât cea a vinului şi a muzicii a coborât în mine privind corul de umbre al pietrei dantelate. Catedrala se ridica într-o armonie severă, stilizată în forme aproape vegetale, până la înălţimea limpede a cerului mediteranean. O pace, o impunătoare limpezime se cernea, se revărsa peste minunea arhitecturii. În jurul dantelelor întunecate, noaptea tresărea strălucitoare, rotindu-se lent, sub scurgerea orelor. Am lăsat ca acea profundă vrajă a formelor să pătrundă în mine pentru câteva clipe. Apoi am vrut să plec.

Şi mi-am dat seama că nu eram singură-n piaţă. O siluetă, oarecum diabolică, se desluşea în partea cea mai obscură. Mărturisesc că m-am simţit posedată de toate spaimele din copilăria mea şi că m-am închinat. Se apropia de mine şi am văzut că era un om înfăşurat într-un palton bun şi cu o pălărie trasă până peste ochi. M-a oprit în clipa când începeam să cobor treptele de piatră.

— Andrea! Nu te cheamă Andrea?

Era ceva insultător, care m-a durut, în felul lui de a mă chema, dar m-am oprit, înspăimântată. El râdea cu nişte dinţi frumoşi şi puternici.

— Asta-i spaima pe care o au toate fetele când se plimbă singure la ore târzii… Nu mă mai ţii minte din casa Enei?

— Ah… da, da, am spus eu nehotărâtă.

„Blestematule! am gândit; mi-ai furat toată fericirea cu care vroiam să plec de aici.”

— Păi, a continuat el, mulţumit, eu sunt Gerardo.

Stătea nemişcat, cu mâinile în buzunare, privindu-mă. Am făcut un pas pentru a coborî prima treaptă, iar el m-a apucat de braţ.

— Priveşte! mi-a poruncit el.

Şi am văzut, la picioarele scării, strângându-se nişte case vechi pe care războiul le transformase în ruine luminate de felinare.

— Toate astea o să dispară. Pe aici o să treacă o stradă largă, şi va fi spaţiu mult pentru a putea vedea Catedrala de departe.

Nu mi-a spus nimic mai mult în clipa aceea, şi am început să coborâm, împreună, treptele de piatră. Parcurseserăm deja o bucată bună când s-a oprit.

— Nu ţi-e frică să te plimbi atât de singură pe străzi? Dacă te mănâncă cineva?…

Nu i-am răspuns.

— Eşti mută?

— Prefer să merg singură, i-am răspuns cu asprime.

— Nu, asta nu se face, fetiţo… Astăzi o să te însoţesc eu; până acasă… Vorbesc serios, Andrea. Dacă aş fi tatăl tău, nu te-aş lăsa atât de liberă.

M-am înfuriat, insultându-l în gând. Încă din clipa în care-l văzusem în casa Enei, mi se păruse un băiat urât şi prostuţ.

Am traversat Ramblas, pline de animaţie şi de lumini, şi am luat-o pe strada Pelayo, până în Piaţa Universităţii. Aici mi-am luat rămas bun.

— Nu, nu; până acasă.

— Eşti un imbecil! i-am spus fără echivoc; şi te rog să

pleci imediat!

— Aş fi vrut să fiu prietenul tău. Eşti o pasăre destul de ciudată. Dacă îmi promiţi că într-una din zile ai să mă chemi la telefon pentru a te plimba cu mine, ne despărţim. Şi mie îmi plac mult străzile vechi şi cunosc toate colţurile pitoreşti ale oraşului. Aşadar, ne-am înţeles?

— Da, i-am răspuns nervoasă.

Mi-a dat cartea lui de vizită şi a plecat.

Intrând pe strada Aribau, era ca şi când aş fi intrat în casa mea. Acelaşi paznic din ziua când sosisem la oraş mi-a deschis poarta, şi bunicuţa, tot ca atunci, a ieşit pentru a mă primi, vânătă de ger. Ceilalţi se culcaseră.

Am intrat în camera Angustiei, pe care o moştenisem, în sfârşit, de câteva zile, şi, aprinzând lumina, am descoperit că puseseră pe şifonierul meu nişte scaune, din cele care prisoseau prin toate colţurile casei şi care aici, ameninţau să cadă, sumbre. De asemenea, instalaseră în cameră dulapul care servea pentru hainele copilului şi o maşină de cusut, veche, care mai înainte stătuse într-un colţ din dormitorul bunicii. Patul, desfăcut, păstra urmele unei sieste a Gloriei. Am înţeles îndată că visul meu de independenţă, izolată de restul casei în acest refugiu moştenit, începea să se prăbuşească. Am oftat şi am început să mă dezbrac. Pe noptieră era o hârtie cu o însemnare de-a lui Juan: „Nepoato, fii atât de bună şi nu închide cu cheia. Camera ta trebuie să fie deschisă în orice moment pentru a putea răspunde la telefon.” Supusă, am traversat camera rece pentru a deschide uşa, după care m-am întins pe pat şi m-am înfăşurat, cu voluptate, în cuvertură.

Am auzit pe cineva în stradă chemând paznicul. Mult după aceea, sirena unui tren trecând peste strada Aragon, îndepărtată şi nostalgică. Ziua următoare mi-a adus începutul unei vieţi noi. Înţelegeam că Juan a dorit să mă stingherească atât cât era posibil, dându-mi să înţeleg că,

dacă mi se dădea un pat în casă, asta era tot ceea ce mi se putea da…

Chiar în noaptea în care a plecat Angustias le spusesem că nu doream să mănânc acasă şi ca prin urmare o să plătesc o chirie lunară numai pentru cameră. Folosisem ocazia de a spune acest lucru când Juan, beat şi furios după emoţiile din ziua aceea, s-a certat cu mine.

— Ia să vedem, nepoată, cu ce-o să contribui tu în casă… pentru că eu, îţi spun adevărul, nu sunt dispus să întreţin pe nimeni…

— Nu, ceea ce pot da eu e atât de puţin, că nu merită atenţie, i-am spus, diplomată. O să aranjez eu însă, cumva, încercând să mănânc pe banii mei. O să-mi plătesc numai raţia de pâine şi camera.

Juan a dat din umeri.

— Faci ce vrei, a zis el, prost dispus.

Bunicuţa a ascultat, dând din cap cu un aer de reproş, supusă parcă voinţei lui Juan, şi a izbucnit în plâns.

— Nu, nu, să nu plătească pentru cameră. Nepoata mea să nu plătească pentru cameră în casa bunicii ei.

Dar aşa a rămas hotărât. Şi nu trebuia să plătesc mai mult decât pâinea.

Luasem în ziua aceea banii pe februarie şi, furată de bunătăţile pe care puteam să le gust, am pornit pe stradă, cumpărând imediat prăjiturile pe care le doream atât şi tot felul de fleacuri: un săpun bun, parfum şi, de asemeni, o bluză pentru a mă putea duce în casa Enei, care mă invitase la masă. Mai cumpărasem şi câţiva trandafiri pentru mama ei. Asta m-a emoţionat în mod deosebit. Erau nişte flori minunate, destul de scumpe în luna aceea. Se putea chiar spune că, pentru mine, erau inaccesibile. Şi, totuşi, le-am avut în braţele mele şi le-am dăruit. Această plăcere în care regăseam dorinţa de revoltă care a fost viciul – într-un anume fel vulgar – al tinereţii mele, s-a transformat mai târziu în obsesie.

Îmi aminteam – adâncită în pat – de cordialitatea cu care m-au primit în casa Enei părinţii ei şi cum, obişnuită cu feţele brunete, cu trăsături bine marcate ale oamenilor din casa mea, am început să ameţesc de atâtea capete blonde care mă înconjurau, stând la masă.

Părinţii Enei şi toţi cei cinci fraţi erau blonzi. Aceşti fraţi, mai mici decât ea, se confundau, în imaginaţia mea, cu chipurile lor plăcute, visătoare şi vulgare. Nici măcar răsfăţatul de şapte ani, căruia schimbarea dinţilor îi dădea o expresie comică atunci când râdea, şi pe care-l chema Ramón Berenguer, ca şi când ar fi fost un conte de demult al Barcelonei, nu se distingea de fraţii lui mai mari prin aceste două particularităţi.

Tatăl părea să aibă acelaşi caracter bun ca al progeniturilor sale, şi în afară de asta era un om într-adevăr frumos, cu care Ena semăna foarte mult. Avea, ca şi ea, ochii verzi, deşi nu cu acea stranie şi magnifică lumină care a înflăcărat privirile fiicei lui. Era liniştit şi sincer în toate, fără niciun fel de cochetărie. Mi-amintesc că în timpul mesei a râs, povestindu-mi anecdote despre călătoriile lor, făcute împreună, în diverse locuri din Europa, pe unde petrecuseră mulţi ani. Părea că mă cunoaşte dintotdeauna, că numai pentru faptul de a mă avea la masa sa îmi acorda atenţia patriarhală a familiei.

Mama Enei, dimpotrivă, făcea impresia unei fiinţe retrase, cu toate că şi ea, prin surâsul ei, contribuia la ambianţa aceea plăcută. Între soţ şi copii – toţi înalţi şi bine făcuţi – ea era o pasăre străină şi slabă. Era mititică şi mi se părea înspăimântător faptul că trupul ei mărunţel suportase, de şase ori, greutatea unui copil. Prima dată mi-a făcut impresia unei femei de o stranie urâţenie. După aceea am recunoscut în ea două-trei trăsături de minunată frumuseţe: un păr mai luminos decât al Enei, bogat, nişte ochi mari, strălucitori şi un glas nemaiîntâlnit.

— Aşa cum o vezi dumneata, Andrea, spuse capul

familiei, nevasta mea are în ea ceva de vagabond. Nu poate să stea liniştită în niciun loc şi ne târăşte după ea pe toţi.

— Nu exagera, Luis; stăpâna casei surâdea cu suavitate.

— La urma urmei este adevărat. Sigur că tatăl tău e cel care a hotărât să reprezint şi să-i conduc afacerile în locurile cele mai ciudate… socrul meu este, în acelaşi timp, şi şeful meu comercial, ştiai asta, Andrea?…; dar tu eşti la curent cu toate fleacurile. Dacă tu ai vrea, n-o să-mi spui că tatăl tău nu te-ar lăsa să trăieşti o viaţă liniştită în Barcelona. S-a văzut foarte bine influenţa pe care o ai asupra lui când cu afacerea aceea de la Londra… Desigur, eu sunt încântat de gusturile tale, fata mea; nu sunt eu cel care ţi le reproşează, şi a învăluit-o într-un surâs drăgăstos. Toată viaţa mea mi-am cheltuit-o călătorind şi văzând lucruri noi. Nici eu nu pot să-mi stăpânesc o anumită febră de activitate, care aproape că e o plăcere atunci când intru într-un nou mediu comercial, cu o lume a cărei psihologie mi-e atât de necunoscută. E ca şi când aş începe din nou lupta şi mă simt reîntinerit…

— Dar mamei, a spus Ena, Barcelona îi place mai mult decât oricare alt loc din lume. O ştiu foarte bine.

Mama i-a aruncat un surâs anume, visător şi vesel în acelaşi timp.

— Mă simt întotdeauna bine în oricare loc unde vă aflaţi voi. Tatăl tău are dreptate când spune că adesea simt dorinţa de a călători. Desigur că de aici până a conduce pe tatăl meu, a surâs ea mai pronunţat, e cale lungă…

— Şi, fiindcă veni vorba tocmai despre lucrurile astea, a continuat el, ştiai, Margarita, ce mi-a spus taică-tău mai ieri? Că s-ar putea ca în următoarele luni să fie nevoie de noi la Madrid… Ce părere ai? Adevăru-i că-n acest timp aş fi preferat să stau la Barcelona mai mult decât în oricare alt loc. Mai ales dacă ţinem cont că fratele tău…

— Da, Luis, ai dreptate. Cred că va trebui să mai

discutăm despre asta. Dar acum o cam plictisim pe biata fată. Iartă-l, Andrea. La urma urmelor suntem o familie de comercianţi, care-şi încheie toate discuţiile cu treburi negustoreşti…

Ena ascultase ultima parte cu un interes extraordinar.

— Ah! Mi se pare că bunicuţul e puţin cam ţicnit. E-atât de înduioşat şi de plângăreţ când o revede pe mama după o călătorie îndepărtată, dar, imediat, îi vine ideea că ar trebui să plecăm iar. Eu nu vreau să plec acum din Barcelona… Ar fi o prostie… Căci, la urma urmelor, s-ar putea spune că Barcelona e oraşul meu şi că-l cunosc numai de când s-a terminat războiul.

(M-a privit scurt, iar eu am înţeles de îndată pentru că ştiam că se îndrăgostise de curând şi că ăsta era supremul şi tainicul ei argument pentru care nu vroia să părăsească oraşul.)

Sub cearşafurile mele, în strada Aribau, îmi aminteam de toată această discuţie, parte cu parte, în toate amănuntele ei, şi m-am înfricoşat numai la gândul că ar fi fost posibil să mă despart de prietena mea tocmai acum, când ne apropiaserăm atât de mult. M-am gândit că planurile acelui bătrân important – bunicul ei – puneau în mişcare o lume întreagă, rănind destule suflete.

Sub plăcuta curgere nedesluşită a ideilor de dinaintea somnului, frica mea a început să scadă treptat, fiind înlocuită cu privelişti vagi de străzi sub noapte. Visul frumos al Catedralei a năvălit în mine.

Am adormit agitată, cu ultima privire a ochilor mamei Enei care, după ce ne despărţiserăm deja, s-au ridicat spre mine, repede, cu o lucire stranie, de nelinişte şi teamă.

Ochii aceia s-au înfipt adânc în visul meu şi mi-au dat coşmaruri.

XI

— Nu fi încăpăţânată, nepoato, mi-a spus unchiul Juan, o să mori de foame; şi mi-a pus mâinile pe umeri, într-o mângâiere prostească.

— Nu, mulţumesc, o să mă descurc destul de bine…

În acelaşi timp, l-am privit cu coada ochiului şi mi-am dat seama că-i convenea de minune hotărârea mea. Mă văzuse bând apa care rămânea de la fiertul legumelor, rece şi pusă la întâmplare într-un colţ al bucătăriei, gata să fie aruncată. Antonia strigase cu scârbă:

— Ce-i porcăria asta?

Am roşit.

— Nicio porcărie. Mie-mi place supa asta şi, cum trebuia s-o aruncaţi…

La ţipetele Antoniei alergaseră toţi ceilalţi din casă. Juan mi-a propus o reconciliere a intereselor noastre economice. Am refuzat.

Şi adevărul e că, de când nu mai eram legată de lumea aceea de la bucătărie, mă simţeam fericită. Nu mă interesa faptul că în luna aceea cheltuisem cam mult şi că, pentru mâncare, abia de-mi mai rămăsese câte-o peseta pe zi. Iarna, ora de la amiază este cea mai frumoasă. Numai bună pentru a ţi-o petrece stând la soare, într-un parc sau în Piaţa Cataluña. Uneori, mi se întâmpla să mă gândesc, nu fără o oarecare plăcere, la ceea ce s-ar fi putut petrece, la ora aceea, în casă. Auzul mi se umplea de ţipetele copilului şi ale papagalului, sau de necuviinţele lui Juan. Preferam hoinăreala mea, liberă.

Am început să cunosc lucruri şi plăceri care, înainte, nici nu-mi trecuseră prin cap; de exemplu, fructele uscate au însemnat pentru mine o descoperire. Migdalele prăjite sau, mai ales, alunele americane, a căror desfătare durează mai mult pentru că trebuie să le cureţi de coajă, îmi produceau o adevărată bucurie.

E drept că n-am avut puterea să-mi repartizez cele treizeci de pesetas, care-mi rămăseseră din prima zi, în aşa

fel ca să-mi ajungă treizeci de zile. Pe strada Tallers am descoperit un restaurant destul de ieftin, şi am făcut prostia de a mânca aici de două sau trei ori. Mâncarea aceea mi s-a părut mai bună decât tot ceea ce gustasem până atunci şi de zeci de ori mai bună decât cea pregătită de Antonia. Era un restaurant ciudat. Întunecos, cu mese triste. Servea un ospătar distrat. Oamenii mâncau grăbiţi, privindu-se unii pe alţii şi fără să schimbe o vorbă în timpul acesta. Toate restaurantele şi cantinele prin care intrasem până atunci erau mult mai gălăgioase. Acesta, nu. Se servea o supă care mi se părea foarte bună, făcută cu apă fierbinte şi bucăţi de pâine. Întotdeauna era la fel, colorată în galben, cu şofran, sau în roşu, cu boia de ardei. În meniu însă îşi schimba numele foarte des. Ieşeam de aici mulţumită şi sătulă.

Dimineaţa mâncam pâine – de îndată ce Antonia lua raţiile de la brutărie – mâncam toată porţia de pâine şi-mi plăcea că era caldă şi înmiresmată. Seara, de obicei, nu mâncam nimic; doar în cazul când mama Enei insista să rămân la cină. Îmi luasem obiceiul să învăţ cu ea în fiecare după-amiază şi familia Enei începuse să se poarte cu mine ca şi când aş fi fost de-a lor.

Mi-am dat seama că, într-adevăr, pentru mine începea o perioadă nouă, că această perioadă era una din cele mai frumoase din viaţa mea, căci nu avusesem niciodată o prietenă căreia să-i împărtăşesc gândurile şi nicio libertate atât de mare ca aceasta de care mă bucuram acum. Ultimele zile din lună le-am petrecut mâncând numai şi numai raţia mea de pâine pe care o devoram dimineaţa – atunci m-a surprins Antonia bând apa în care fiersese zarzavatul – dar începeam să mă obişnuiesc, şi că a fost aşa, dovadă e faptul că de îndată ce am primit banii pe luna martie, i-am cheltuit exact ca şi pe cei din luna trecută. Mi-amintesc că am simţit o foame de lup în clipa când am primit banii în mână şi m-am bucurat ca o nebună

gândindu-mă c-o să mă pot sătura imediat. Mai mult decât orice, îmi plăceau prăjiturile şi dulciurile. Am cumpărat un tort şi m-am dus la un cinematograf scump. Eram atât de nerăbdătoare că, înainte de a se fi stins lumina, am rupt o bucată de hârtie din ambalajul tortului şi am mâncat puţină cremă, cu toate că roşisem şi trăgeam cu ochiul în toate părţile. Când sala a rămas în întuneric, iar ecranul s-a aprins, am desfăcut pachetul şi l-am înghiţit în întregime, bucată cu bucată. Nu bănuisem niciodată până atunci că mâncarea ar fi putut fi atât de bună, atât de extraordinară…

Când s-a făcut iarăşi lumină, nu mai aveam nimic în faţă. Mi-am dat seama că, lângă mine, o doamnă mă privea cu dispreţ şi făcea haz cu însoţitorul ei. Râdeau.

Cei din strada Aribau îndurau şi ei foamea, fără compensaţiile pe care mi le ofeream eu. Nu vorbesc de Antonia, nici de Trăsnet. Bănuiesc că aceştia aveau hrana asigurată, datorită generozităţii lui Román. Câinele era dolofan, cu părul neted, strălucitor şi, deseori, l-am văzut ocupându-se cu nişte oase destul de gustoase. Antonia avea şi ea partea ei asigurată. Cei care făceau foame erau Juan şi Gloria. De asemeni bunica şi, uneori, chiar copilul.

Román a dispărut iar, într-o călătorie de aproape două luni. Înainte de a pleca a lăsat ceva provizii pentru bunica, lapte condensat şi alte bunătăţi, destul de greu de procurat în timpurile acelea. N-am văzut-o însă niciodată pe bunica mâncându-le. Dispăreau într-un mod misterios şi mai târziu apăreau în gura copilului.

Chiar în ziua în care Juan m-a rugat să mă unesc din nou cu familia, a avut o discuţie îngrozitoare cu Gloria. Toţi cei din casă am auzit ţipetele care veneau din camera lui. Am ieşit în hol unde am descoperit-o pe Antonia, cu urechile lipite de zid.

— M-am săturat de-atâtea murdării, a ţipat Juan. Mă înţelegi? Nu pot nici măcar să-mi schimb pensulele. Lumea

ne datorează o mulţime de bani. Ceea ce nu pricep eu e faptul că nu vrei să mă laşi să-i cer.

— Bine, omule, dar mi-am dat cuvântul că n-ai să te amesteci în nimic şi nu poţi da înapoi. Şi ştii foarte bine că erai foarte mulţumit atunci când ai reuşit să vinzi porcăria asta de tablou în rate…

— O să te sugrum! Blestemato!

Antonia a suspinat cu plăcere, iar eu am ieşit în stradă să respir aerul rece, încărcat de mireasma prăvăliilor. Sub umezeala amurgului, trotuarele reflectau lumina felinarelor abia aprinse.

Când m-am întors, bunica şi Juan stăteau la masă. Juan mânca neatent, iar bunica, ţinând copilul pe genunchi, spunea ceva incoerent, dumica pâine într-o cană cu cafea de malţ, pe care copilul o bea fără lapte şi zahăr. Gloria lipsea. Ieşise, imediat după mine, în oraş.

Şi încă nu venise când, cu stomacul pofticios şi pustiu, mă vârâsem în pat. Am căzut de îndată într-un vis greu, în care lumea se mişca asemeni unei corăbii pe crestele valurilor… Poate că eram într-o bucătărie a vasului şi mâncam prăjituri bune sau fructe. M-au trezit nişte ţipete care cereau îndurare.

Mi-am dat seama că cea care striga era Gloria şi că, probabil, Juan îi dădea o bătaie zdravănă. M-am ridicat din pat şi-am stat un minut, gândindu-mă dacă-i bine sau nu să-i vin în ajutor. Ţipetele continuau, urmate de blestemele şi înjurăturile cele mai tari din câte există în limba spaniolă. De data asta Juan folosea, cu o uşurinţă şi o plăcere înspăimântătoare, deopotrivă, spaniola şi catalana.

M-am oprit să-mi pun paltonul pe mine şi am ieşit, în cele din urmă, în obscuritatea locuinţei. Camera lui Juan era zăvorâtă, iar bunica şi servitoarea loveau cu putere în uşă.

— Juan, Juan! Copilul meu, deschide!

— Domnu Juan, deschide! Deschide odată!

Desluşeam, în clipele de răgaz, insultele. Cineva fugea prin cameră şi se lovea de mobilă. Copilul s-a pus şi el pe plâns, înăuntru, iar bunica era desperată. A ridicat mâinile pentru a lovi încă o dată, şi i-am văzut braţele până sus, numai oase.

— Juan, Juan! Copilul…

Uşa s-a deschis brusc, dintr-o lovitură de picior, şi Gloria a ieşit singură, pe jumătate goală, sughiţând. Juan a ajuns-o din nou şi, cu toate că ea încerca să-l zgârie şi să-l muşte a apucat-o de braţ, târând-o în baie…

— Bietul de el!

Bunica fusese cea care strigase, şi-acum alerga la copil, care stătea, în picioare, în pătucul lui, ţinându-se cu mâinile de margini şi gemând… L-a luat în braţe şi a apărut de îndată la locul scandalului.

Juan a băgat-o pe Gloria în cadă şi, fără să-i scoată hainele, a pus duşul rece pe ea. O ţinea de păr, aşa că, dacă ar fi deschis gura n-avea decât să înghită apă. Între timp, s-a întors spre noi şi a ţipat:

— În cameră cu voi! Nimeni n-are ce căuta aici!

Noi însă nu ne mişcam. Bunica îl ruga:

— Pentru copilul tău, pentru copilul tău! Juan, vino-ţi în fire!

Juan a lăsat-o dintr-o dată pe Gloria – când, de fapt, ea nu mai avea puterea să-i reziste – şi s-a îndreptat spre noi cu atâta furie, încât Antonia s-a făcut imediat nevăzută, urmată de Trăsnet, care mergea mârâind, cu coada între picioare.

— Şi tu, mamă! Du mai repede copilul ăsta de-aici, să nu-l mai văd; sau îl zdrobesc!

Gloria, în genunchi în baie, începuse să plângă sprijinindu-şi capul de marginea căzii, înecându-se din cauza sughiţurilor.

Stăteam ghemuită într-un colţ din holul întunecos. Nu ştiam ce să fac. Juan m-a văzut. Se mai liniştise.

— Să vedem dacă eşti bună de ceva! mi-a zis el. Adă un prosop!

Îi vedeam coastele jucându-i pe sub maiou. Nu ştiam unde se ţin rufele în casa aceea şi am adus prosopul meu. Am luat şi-un cearşaf de pe pat, gândindu-mă c-o să trebuiască. Mi-era teamă ca nu cumva Gloria să facă vreo pneumonie. Mie însămi îmi era frig.

Juan a încercat s-o scoată pe Gloria din cadă printr-o lovitură, dar ea i-a muşcat mâna. A înjurat-o şi a început să-i care la pumni în cap. Apoi a rămas, încă o dată, calm şi gâfâind.

— Din partea mea, poţi să mori, bestie! a zis în cele din urmă.

Şi a dispărut, lăsându-ne numai pe noi două.

— Hai să mergem! Ieşi mai repede de acolo! Ea continua să tremure, fără să se mişte şi, auzind glasul meu, a izbucnit iarăşi în plâns, insultându-şi bărbatul. Nu s-a împotrivit când am început s-o ajut ca să iasă din cadă. Şi-a scos singură hainele răsmuiate, deşi mâinile-i tremurau şi-abia se putea servi de ele. Frecându-i trupul, m-am încălzit şi eu. Apoi m-a luat o frică de-mi tremurau genunchii.

— Dacă vrei, vino în camera mea, i-am spus, părându-mi-se imposibil s-o las, iarăşi, pe mâinile lui Juan.

M-a urmat înfăşurată-n cearşaf, clănţănind. Ne-am culcat una lângă alta, acoperindu-ne cu pledul meu. Trupul îi era ca un sloi de gheaţă şi mă pătrundea şi pe mine frigul, dar nu puteam fugi de lângă ea. Părul, ud, i se răsfira pe pernă, negru şi lipicios ca sângele, atingându-mi uneori obrazul. Vorbea încontinuu. Şi-mi era un somn de-mi cădeau pleoapele, ca de plumb.

— Animalul!… Bestia… După tot ce fac pentru el. Pentru că eu sunt atât de bună, fetiţo, atât de bună… M-asculţi, Andrea? E nebun. Mi-e frică. Într-o zi are să mă omoare… Să nu adormi, Andrea… Ce-ai zice dacă aş pleca din casa asta? Nu-i aşa că şi tu ai face la fel? Nu-i aşa că, în locul

meu, tu nu te-ai lăsa bătută?... Şi eu, atât de tânără... Román mi-a spus odată că sunt una dintre cele mai frumoase femei pe care le-a văzut. Ţie o să-ţi spun adevărul, Andrea. Román m-a pictat în Parcul Castillo... Eu însămi am rămas surprinsă cât de frumoasă eram, când am văzut tabloul... Vai, fetiţo! Nu-i aşa că-s foarte nefericită?

Somnul îmi apăsa pieptul. Din când în când, abia apucam să aţipesc că mă şi trezeam, ca să răspund la câte-un cuvânt mai tare spus de Gloria sau la sughiţurile de plâns care nu mai conteneau.

— Eu sunt foarte bună, foarte bună... Chiar bunică-ta spune asta. Îmi place, fetiţo, îmi place să mă rujez puţin şi să mă distrez câte-o lecuţă, dar e natural la vârsta mea... Ce zici de povestea asta că nu mă lasă să-mi văd propria-mi soră? O soră care mi-a fost ca o mamă... Şi asta numai pentru că-i femeie din popor şi nu face atâtea mofturi. Dar în casa ei se mănâncă bine. Are pâine albă, fetiţo, şi se mănâncă bine la ea... Vai de mine, Andrea, mai bine mă măritam după un muncitor. Muncitorii trăiesc mai bine decât funcţionarii, Andrea; umblă-n sandale, dar nu le lipseşte mâncarea bună şi nici salariul. Aş fi dorit ca Juan să aibă salariul unui muncitor bun dintr-o fabrică... Vrei să-ţi spun un secret? Sora mea mă împrumută uneori cu bani, când rămânem lefteri. Dacă ar şti Juan m-ar rupe-n bătaie. M-ar ucide cu pistolul lui Román. Chiar eu l-am auzit pe Román spunându-i asta: „Când vrei să-ţi zbori creierii ţie sau tâmpitei ăleia de nevastă-ta, poţi să te foloseşti de pistolul meu”... Ştii, Andrea, că-i interzis să ai arme? Román se joacă cu legile...

Faţa Gloriei se apleca peste somnul meu. Faţă de şobolan ud.

— Vai, Andrea! Uneori mă duc la sora mea numai ca să mănânc şi eu pe săturate, căci are o gospodărie frumoasă, fetiţo, şi câştigă bani buni. La ea găseşti tot ce pofteşti... Unt proaspăt, ulei, cartofi, şuncă... O să te iau şi pe tine o

dată.

Am oftat, complet trează, auzind vorbindu-se numai de mâncare. Stomacul meu a început să aştepte cu nerăbdare, în timp ce asculta înşiruirea bunătăţilor din casa surorii Gloriei. Şi mi-a fost o foame cum n-am mai simţit niciodată. Stăteam în pat, legată de Gloria prin uriaşa dorinţă a organismului meu pe care vorbele ei îl treziseră, aşa cum mă simţeam legată de Román când îmi evoca, prin muzica lui, dorurile neputincioase ale sufletului meu.

Şi ceva, asemeni nebuniei, a pus stăpânire pe sălbăticia mea, simţind atât de aproape bătaia aceea a gâtului Gloriei, care vorbea şi vorbea, fără să obosească. Îmi venea să-mi înfig dinţii în carnea ei şi să mestec. Să beau sânge cald şi limpede... M-am cutremurat de propriile mele aiureli înspăimântătoare, stăpânindu-mă cu greu pentru ca Gloria să nu-şi dea seama ce se petrece cu mine.

Afară, frigul a început să se desfacă în picături de apă, sunând pe geamuri. M-am gândit că întotdeauna, când Gloria vorbea îndelung cu mine, ploua. În noaptea aceea părea că ploaia nu se va mai sfârşi niciodată. Somnu-mi dispăruse cu totul. Gloria a tresărit deodată şi mi-a pus o mână pe umăr:

— Auzi?... Auzi ceva?

Se desluşeau paşii lui Juan. Se vede că era nervos. Paşii se apropiau de uşă. Şi se îndepărtau iarăşi. În cele din urmă s-au întors, Juan a intrat înăuntru, şi, aprinzând lumina, ne-a făcut să clipim. Peste maioul de bumbac şi pantaloni îşi pusese paltonul cel nou. Era nepieptănat şi ceva, ca o umbră înfricoşătoare, îi aluneca peste obraji şi privire. Avea ceva comic. S-a oprit în mijlocul camerei, cu mâinile-n buzunar, clătinând din cap şi surâzând cu o ironie agresivă.

— Perfect. De ce nu vorbiţi mai departe?... Ce dacă sunt eu aici?... Nu-ţi fie frică, femeie, n-o să te mănânc... Ştiu

perfect de bine, Andrea, ce sporovăieşte nevastă-mea. Ştiu foarte bine că mă socoteşte nebun, pentru că cer banii care se cuvin pe picturile mele… Crezi tu, oare, că nudul acela, lucrat după Gloria, merită numai zece duros? Numai pentru vopsele şi pensule am cheltuit mai mulţi bani. Dar bestia asta crede că arta mea e la fel cu cea a unui necioplit de pe ganguri!

— Du-te de te culcă, omule, şi nu mă plictisi! Asta nu-i oră potrivită ca să trăncăneşti, indiferent în faţa cui, despre minunatele tale tablouri… Am văzut şi pe alţii, care pictau mai bine ca tine şi nu se purtau atât de mândri. M-ai schimonosit destul de bine ca să nu plac nimănui…

— Să nu mă scoţi din fire! Blestemato! Sau, de unde nu…

Gloria, de sub cuvertură, s-a întors cu spatele şi a început să plângă.

— Nu mai pot să trăiesc aşa. Nu mai pot.

— Trebuie să te-nveţi să rabzi, neruşinato, că altfel, într-o bună zi, dacă te mai legi de tablourile mele, o să-ţi frâng gâtul. De azi încolo tablourile mele nu le mai vinde nimeni altul decât eu… Înţelegi? Înţelegi ce-ţi spun? Cum o să te prind că intri în atelier, îţi crăp capul. Prefer să mor de foame decât să…

A început să străbată camera dintr-un colţ într-altul, cu o furie atât de mare, încât abia de-şi putea mişca buzele, îndrugând vorbe fără sens.

Gloria a avut o sclipire de moment. S-a ridicat din pat, vânătă de frig şi, apropiindu-se de bărbatu-său, l-a împins de spate.

— Să mergem, omule. Am supărat-o destul pe Andrea.

Juan a respins-o cu brutalitate.

— Să suporte şi Andrea. Toată lumea să suporte. Şi eu îi suport pe toţi.

— Haide, să mergem la culcare…

Juan a început să privească în toate părţile, nervos.

Când ieşeau pe uşă, i-a spus:

— Stinge lumina ca să poată adormi nepoata…

XII

Timpurie, primăvara mediteraneană începuse să-şi trimită rafalele de vânt printre crengile copacilor încă îngheţaţi. O bucurie descătuşată plutea pe sus, aproape vizibilă, asemenea norilor transparenţi care colindă uneori peste cerul albastru.

— Aş vrea să mă duc pe câmpie, să văd copacii, mi-a spus Ena, adulmecând aerul cu nările lărgite… Vreau să văd pinii (şi nu platanii aceştia din oraş care miros de la o poştă a tristeţe şi a putreziciune) sau, poate că ceea ce aş dori să văd mai mult ar fi marea… Duminica viitoare o să mă duc cu Jaime şi, de asemeni, cu tine… Nu vrei, Andrea?

Cunoşteam la fel de bine ca şi Ena felul de a fi al lui Jaime: gusturile lui, lenevia, melancoliile – care o desperau şi o încântau pe prietena mea – inteligenţa lui ascuţită. Deşi nu-l văzusem încă niciodată. Seri la rând însă, aplecate peste dicţionarul grec, întrerupeam traducerea pentru a vorbi despre el. Ena devenea mai frumoasă, cu ochii îndulciţi de bucurie. Când îşi făcea apariţia mama ei, tăceam, brusc, căci Jaime era marele secret al prietenei mele.

— Cred că aş muri dacă ar afla despre el. Tu nu ştii… Sunt foarte mândră. Mama mă cunoaşte numai într-un fel: o fiinţă glumeaţă, gata oricând de şotii, şi aşa-i şi plac. Pe toţi ai casei îi fac să râdă cu felul în care mă port cu pretendenţii mei… Pe toţi, în afară de bunicul, bineînţeles; astă-vară, când am refuzat un om respectabil şi foarte bogat, cu care cochetasem un timp, aproape că a avut un atac de apoplexie… Pentru că îmi place să-i privesc pe dinăuntru… Să-i văd gândind. Din ce fel de idei sunt făcute gândurile lor? Şi ce simt ei, atunci când se îndrăgostesc de

mine? Adevăru-i că, dacă stai şi te gândeşti bine, jocul e cam plictisitor, căci au nişte şiretlicuri copilăreşti, mereu aceleaşi. Şi totuşi, pentru mine e o adevărată plăcere să-i am în mâini, să-i încurc în propriile lor iţe şi să mă joc cu ei, ca şoarecele cu pisica… Şi, bineînţeles, am destule ocazii să mă distrez pentru că bărbaţii sunt proşti şi le plac mult… Cei din casă cred însă că n-o să mă îndrăgostesc niciodată. De asta nu pot să-mi fac iluzii ca o proastă şi să-l prezint pe Jaime… În plus, ar veni toţi să-l vadă: unchi, mătuşi… ar trebui să-l prezint bunicului, ca pe un om aparte… şi-apoi s-ar declara mulţumiţi pentru că e bogat, dar ar rămâne desperaţi pentru că nu se pricepe nici cât e negru sub unghie să-şi administreze averea. Ştiu absolut tot ceea ce ar spune fiecare. Ar dori să vină în casă în fiecare zi… Tu mă-nţelegi însă, Andrea, nu-i aşa?

Aş sfârşi prin a nu-l mai putea suporta pe Jaime Dacă o să ne căsătorim vreodată, atunci n-o să am încotro şi va trebui să le spun. Dar nu-i timpul. În niciun caz.

— Şi de ce vrei să merg cu voi la iarbă verde? am întrebat-o eu.

— Am să-i spun mamei că plec cu tine pentru toată ziua… şi-i bine ca întotdeauna să fie adevărat. Tu nu mă plictiseşti niciodată, şi Jaime o să fie încântat să te cunoască. Ai să vezi. I-am vorbit mult despre tine.

Ştiam că Jaime semăna cu Sfântul Gheorghe din picturile lui Jaime Huguet. Sfântul Gheorghe despre care se spune că ar fi un portret al Prinţului de Viana[9], Mi-o spusese chiar Ena de mai multe ori şi o dată am privit împreună fotografia acestui tablou, pe care ea o aşezase, cu grijă, pe noptieră. Când l-am văzut pe Jaime, mi-am dat

9 Don Carlos, infante de Navarra şi principe de Viana (1420–1461), cunoscut mai ales datorită neînţelegerilor cu tatăl său, Juan de Aragon, şi mama sa vitregă, Juana Enriquez. Blanca de Navarra, mama lui bună, i-a lăsat moştenire regatul cu acelaşi nume, şi Don Carlos a trebuit să-l apere de propriul său tată, care voia să-l dea fiului Juanei, viitorul rege Ferdinand Catolicul. A murit otrăvit. (N. tr.)

seama, efectiv, de asemănarea aceasta şi am rămas impresionată de aceeaşi uşoară melancolie a obrazului său. Când râdea, asemănarea, atât de izbitoare înainte, se ştergea într-un mod deconcertant, Jaime rămânând mult mai frumos şi mai bine legat decât cel din pictură. Părea fericit că ne va putea duce pe amândouă la marginea mării, în perioada aceea din an când nu se ducea mai nimeni. Avea un automobil uriaş. Ena şi-a frecat fruntea.

— Ai prăpădit maşina punându-i gazogenul ăsta.

— Da, dar mulţumită lui am să vă pot duce unde doriţi.

Am ieşit în toate cele patru duminici din martie şi încă în una din aprilie. Mergeam mai mult la mare decât la munte. Ţin minte că plaja era murdară de algele de peste iarnă, iar Ena şi eu alergam desculţe pe lângă apa rece şi ţipam când ne atingea picioarele. Ultima oară se-ncălzise de-a binelea şi am făcut baie. Ena a dansat un dans închipuit de ea. Eu stăteam îngropată-n nisip, alături de Jaime, şi priveam figura ei fermecătoare decupată pe Mediterana jucăuşă şi albastră. Apoi a venit spre noi, râzând, iar Jaime a sărutat-o. Am văzut-o aplecată spre el, închizând pentru o clipă genele aurii.

— Cât te iubesc!

A spus-o înspăimântată, ca şi când ar fi făcut o mare descoperire. Jaime m-a privit surâzând, emoţionat şi-n acelaşi timp puţin confuz. Ena m-a privit şi ea, întinzându-mi mâna.

— Şi pe tine, de asemeni, iubita mea scumpă… Tu eşti sora mea. Nu-i aşa, Andrea? Vezi bine… L-am sărutat pe Jaime de faţă cu tine.

Ne-am întors târziu, pe drumul de pe lângă ţărmul mării. Priveam dantelăria fantastică pe care o formau valurile înserării şi misterioasele lumini îndepărtate ale bărcilor…

— Nu mai există decât o singură fiinţă pe care o iubesc la fel de mult ca pe voi. Poate că mai mult decât pe voi amândoi la un loc… sau poate că nu, Jaime, poate că n-o

iubesc atât de mult cât te iubesc pe tine... Nu-mi dau seama. Nu te uita aşa la mine că ai să răstorni maşina. Uneori mă munceşte gândul dacă te iubesc mai mult pe tine sau...

Eu ascultam, atentă.

— Ştii, iubito, a zis Jaime cu un ton în care ghiceai o ironie atât de furioasă încât semăna cu furia copiilor, că-i timpul să ne spui numele acelei fiinţe?

— Nu pot; apoi a tăcut un moment. Nu pot pentru nimic în lume. Şi faţă de voi pot să am un secret.

Ce zile minunate! Întreaga săptămână părea luminată de ele. Plecam devreme şi Jaime ne aştepta cu maşina în orice loc pe care l-am fi stabilit noi. Oraşul rămânea în urmă, iar noi îi străbăteam cartierele triste şi mărginaşe, ameninţaţi de umbra impunătoare a fabricilor, lângă care se ridicau case înalte, înnegrite de fum. Sub bătaia primelor raze de soare, ferestrele acestor case, afumate, străluceau ca nişte constelaţii de diamant. De pe firele de telegraf zburau cârduri de păsări, înspăimântate de claxonul strident şi răguşit...

Ena stătea lângă Jaime. Iar eu, în spate, îngenuncheam pe canapea şi priveam înapoi să văd masa diformă şi minunată a Barcelonei care, îndepărtându-ne, se ridica şi se risipea ca o turmă de monştri. Uneori Ena îl lăsa pe Jaime singur în faţă şi venea lângă mine, să privească şi ea, să discute cu mine despre fericirea aceea.

În niciuna din zilele săptămânii Ena nu semăna cu fetiţa aceasta zăpăcită, de-o bucurie aproape copilăroasă, din ceasurile duminicilor. Pe mine – sosită de la ţară – m-a făcut să înţeleg natura într-un fel la care nici nu mă gândisem măcar. M-a făcut să simt tresărirea ţărânii umede, încărcată cu însăşi seva vieţii, misterioasa emoţie a înfloririi, încă plăpândă, încântarea melancoliei algelor risipite, ca o moleşeală, peste nisipuri, atotputernicia, ardoarea şi farmecul inegalat al mării.

— Să nu faci istorie cu mine! ţipa Ena desperată, atunci când eu vedeam în marea latină amintirea fenicienilor şi a grecilor. Şi mi-o imaginam brăzdată (atât de calmă, de strălucitoare şi de albastră) de corăbii ciudate.

Ena înota cu o plăcere egală cu a celui ce îmbrăţişează o fiinţă iubită. Eu mă bucuram de o fericire acordată puţinor suflete omeneşti: aceea de a se simţi târâtă sub această sfântă aureolă, aproape palpabilă, emanată de doi îndrăgostiţi tineri, care face ca lumea să vibreze mai mult şi mai puternic, să risipească mai multă mireasmă, să răsune, să fie mai nesfârşită şi mai adâncă.

Mâncam la bufetele de pe malul mării sau la chioşcurile ascunse printre pini bătrâni, sub cerul liber. Uneori ploua. Atunci, Ena şi cu mine ne refugiam sub impermeabilul lui Jaime, care se muia răbdător… În multe după-amieze mi-am pus câte-o vestă de lână sau un jerseu de-al lui. Prevăzător faţă de nestatornicia primăverii, avea o grămadă de lucruri din astea în automobil. În anul acela însă a fost o vreme splendidă. Ţin minte că în martie ne întorceam încărcaţi cu flori proaspete de migdal şi că mimozele începuseră să-şi aştearnă galbenul tremurător pe gardurile grădinilor.

Aceste fluvii de lumină de care mă bucuram graţie Enei erau tulburate de amărăciunea sumbră sub care sufletul meu se zbătea în toate celelalte zile din săptămână. Nu mă refer la ceea ce se întâmpla în strada Aribau, care conta destul de puţin în viaţa mea, ci la starea dezlănţuită a nervilor mei, îndeajuns de ascuţiţi din cauza foamei, şi pe care, devenind cronică, abia de-o mai simţeam. Adesea mă supăram pe Ena dintr-un fleac. Şi plecam din casa ei desperată. Apoi mă întorceam fără să-i spun absolut nimic şi începeam să învăţ alături de ea. Ena se prefăcea că a uitat totul şi lucrurile continuau ca atare. Amintirea acestor scene mă făcea câteodată să plâng de durere, mai ales când le cântăream, în timpul plimbărilor mele prin

cartierele oraşului, sau când, noaptea, mă durea capul şi nu puteam să dorm şi pentru asta dădeam perna la o parte. Mă gândeam la Juan şi găseam că semăn cu el în multe privinţe. Nu ar fi putut nici măcar să-mi treacă prin cap că aş fi fost isterică din cauza nemâncării. Când îmi primeam banii, mergeam acasă, la Ena, încărcată cu flori, cumpăram dulciuri pentru bunica şi, de asemeni, începusem să cumpăr ţigări pe care le păstram pentru zilele când n-aveam mâncare, pentru că mă calmau şi mă ajutau să-mi fac tot felul de planuri. Când se întorcea Román din călătoriile lui, ţigările astea mi le dădea el, drept dar. Mă urmărea cu un surâs aparte când mă plimbam prin casă şi mă opream în faţa bucătăriei, adulmecând, sau când mă trânteam în pat şi stăteam, ore-n şir, cu ochii deschişi.

În una din după-amiezile când m-am supărat cu Ena, furia m-a stăpânit mai mult timp. Mergeam cu fruntea încreţită, dusă de-un monolog interior, lung şi exaltat. „N-am să-i mai trec pragul.” „Sunt sătulă de zâmbetul ei de superioritate.” „M-a urmărit cu privirea, distrată, convinsă c-o să mă întorc imediat.” „Crede că nu mă pot lipsi de prietenia ei. Ce greşeală!” „Se joacă şi cu mine aşa cum o face cu ceilalţi – m-am gândit eu, nedreaptă – cu părinţii, cu fraţii ei, cu bieţii băieţi care-o curtează şi cărora le dă speranţe, pentru ca după aceea să se bucure văzându-i suferind”… De fiecare dată îmi apărea şi mai clar caracterul machiavelic al prietenei mele. Simţeam că aproape-o dispreţuiam… Am ajuns acasă mai repede ca oricând. Am început să-mi pun ordine în notele luate la cursuri, nervoasă şi gata să izbucnesc în plâns, căci nu înţelegeam nimic din scrisul meu. De pe fundul servietei a căzut cartea de vizită pe care mi-o dăduse Gerardo în acea primă noapte de libertate din viaţa mea, când l-am întâlnit pe sub umbrele liniştite care înconjurau Catedrala.

Amintirea lui Gerardo m-a distras un moment. Mi-am

adus aminte că-i promisesem să-i telefonez, pentru a ieşi cu el să străbatem colţurile pitoreşti ale Barcelonei. M-am gândit că poate asta ar fi reuşit să mă îndepărteze de ideile mele şi, fără să mai întârzii, am făcut numărul lui de telefon. Şi-a amintit imediat de mine şi ne-am înţeles să ne vedem în după-amiaza următoare. Apoi, deşi era încă devreme, m-am culcat şi am adormit cu ochii la jocul luminilor din stradă, risipite printre penumbra balconului. Am avut un somn greu, ca şi când m-aş fi odihnit după oboseala extenuantă a unei munci istovitoare.

Când m-am trezit, mi s-a părut că lucrurile merg prost. Încercam o senzaţie asemănătoare cu cea pe care aş fi simţit-o dacă cineva mi-ar fi spus că Angustias are să se întoarcă. Aparent, ziua aceea avea să fie o zi ca toate celelalte, la fel de neputincioasă, dar în care, deodată, o foarte firavă rază face ca viaţa noastră să ia un curs nou.

Nu m-am dus la universitate de dimineaţă, datorită încăpăţânării mele de a nu da ochii cu Ena, deşi cu fiecare ceas care trecea îmi era tot mai greu să mă ştiu supărată cu prietena mea şi-mi aminteam de calităţile ei, de afecţiunea ei sinceră faţă de mine. Singura spontană şi dezinteresată din câte cunoscusem până atunci.

După-masă a venit Gerardo să mă caute. L-am recunoscut pentru că aştepta în faţa intrării, şi imediat s-a îndreptat spre mine, fără să-şi scoată mâinile din buzunar, aşa cum îi era obiceiul. Uitasem definitiv trăsăturile feţei lui, deloc fine. De data asta nu avea palton, nici pălărie. Era îmbrăcat într-un costum bine croit, de culoare gri. Era înalt şi robust, iar părul lui semăna cu cel al negrilor.

— Salut, frumoaso!

Doar atât. Şi apoi, cu o mişcare din cap, ca şi când aş fi fost un câine:

— Să mergem!

Am rămas un pic intimidată.

Şi am început să mergem unul lângă altul. Gerardo

vorbea mult, ca şi în ziua când îl cunoscusem. Mi-am dat seama că vorbea ca din carte, citând de fiecare dată fragmente din paginile pe care le citise. Mi-a spus că sunt o fată inteligentă, că şi el este inteligent. Apoi, că el nu crede în inteligenţa feminină. Iar mai târziu, că Schopenhauer spusese că…

M-a întrebat dacă vreau să merg în port sau în parcul Montjuich. Mi-era indiferent. Şi mergeam tăcută, alături de el. Când traversam străzile, mă lua de braţ. Mergeam pe strada Cortes, către grădinile din jurul Expoziţiei. Ajunsă aici, m-am bucurat, căci cerul era senin, strălucind pe cupolele palatului şi-n albele cascade ale fântânilor. O multitudine de flori primăvăratice se legănau în vânt, umplându-l cu flacăra lor de culori. Ne-am pierdut pe cărările parcului uriaş. Într-o poieniţă – de un verde întunecat din cauza chiparoşilor – am privit statuia albă a zeiţei Venus, reflectată în apă. Cineva-i făcuse, grosolan, buzele cu roşu. Gerardo şi eu ne-am privit indignaţi şi-n clipa aceea mi-a părut simpatic. Şi-a înmuiat batista în apă şi dintr-un salt a urcat lângă statuie, sus, ştergându-i buzele de marmură până-au rămas curate.

Din momentul acela am reuşit să vorbim cu mai multă căldură. Am făcut o plimbare destul de lungă. Gerardo mi-a vorbit îndeajuns de mult despre el, apoi a vrut să afle câte ceva despre viaţa mea în Barcelona.

— Deci, eşti singurică, nu? Înseamnă că nu ai părinţi?

Din nou începea să mă plictisească.

Ne-am dus spre Miramar şi ne-am instalat comod pe terasa restaurantului, să putem privy Mediterana, care, sub lumina amurgului, căpăta culoarea vinului. Sub ochii noştri, uriaşul port părea atât de mic, încât îl puteam cuprinde dintr-o privire. În dane, ieşeau încă la suprafaţă scheletele ruginite ale vapoarelor scufundate în timpul războiului. La dreapta bănuiam legănarea chiparoşilor din cimitir, şi-aproape că le simţeam mireasma melancolică

scurgându-se pe orizonturile deschise ale mării.

Lângă noi, la o altă masă de pe terasă, mâncau nişte oameni. Plimbarea şi aerul sărat redeşteptaseră în mine senzaţia aceea cavernoasa de foame pe care o încercam întotdeauna înaintea somnului. În plus, eram obosită. Am contemplat masa şi bunătăţile ispititoare de pe ea cu ochi avizi. Gerardo mi-a urmărit privirea şi a întrebat pe un ton dispreţuitor, ca şi când, dacă i-aş fi răspuns afirmativ, aş fi spus o barbarie:

— Tu nu vrei să mănânci nimic, nu-i aşa?

Şi m-a apucat de braţ, ţinându-mă în afara acestui loc periculos, sub pretextul de a-mi arăta o altă privelişte splendidă. În momentul acela mi s-a părut odios.

Puţin mai târziu, cu spatele spre mare, scrutam panorama impunătoare a oraşului de sub noi.

Gerardo o privea tăcut.

— Barcelona! Atât de mândră şi-atât de bogată şi, totuşi, cât de grea a început să fie viaţa aici! a murmurat el, gânditor.

Mi-o spunea cu un ton de mărturisire şi m-am simţit, brusc, emoţionată, pentru că mă gândeam că se referă la necuviinţa lui săvârşită cu câteva clipe mai înainte. Unul din puţinele lucruri pe care mă simţeam în stare să le înţeleg în vremea aceea era mizeria, oricum s-ar fi prezentat ea; chiar sub stofa de bună calitate şi cămaşa nouă a lui Gerardo… Mi-am pus, într-un gest instinctiv, mâna pe mâna lui, iar el mi-a strâns-o, transmiţându-mi căldura sa. În clipa aceea mi-a venit să plâng, fără să ştiu de ce. El mi-a sărutat părul.

Am rămas nemişcată, împietrită chiar, deşi continuam să stăm unul lângă altul. Eram total nevinovată pe vremea aceea – în ciuda pretinsului meu cinism – în ceea ce priveşte lucrurile astea. Nu mă sărutase niciodată niciun bărbat şi eram sigură că primul care ar fi făcut-o ar fi ales de mine între toţi. Gerardo abia de-mi atinsese părul. Şi

am crezut că totul se datora emoţiei încercată de amândoi şi că aş fi fost ridicolă dacă l-aş fi respins indignată. M-a sărutat din nou, cu căldură. Am avut senzaţia absurdă că-mi alunecă umbre pe obraz, ca în amurg, şi inima a început să-mi bată cu putere, într-o nehotărâre stupidă, ca şi când aş fi fost obligată să suport acele mângâieri. Mi se părea că se petrece ceva extraordinar cu el, ca, pe negândite, s-a îndrăgostit de mine. Căci, pe atunci, eram suficient de neştiutoare ca să nu-mi dau seama că acesta era unul din nenumăraţii bărbaţi care se nasc numai pentru a face pe armăsarii şi care, alături de-o femeie, nu înţeleg să se poarte decât în felul acesta. Mintea şi sufletul lor nu-i duce mai departe. Brusc, Gerardo m-a atras spre el şi m-a sărutat pe gură. Înfuriată, i-am dat un brânci şi m-a cuprins un val de scârbă din cauza salivei şi căldurii buzelor lui groase. L-am îmbrâncit cu toată puterea şi am început să fug. S-a ţinut după mine. Picioarele-mi tremurau de frică şi mă străduiam, în zadar, să gândesc. Mă frământa ideea că, poate, înţelesese strângerea mea de mână drept o dovadă de dragoste.

— Iartă-mă, Gerardo, i-am spus eu cu cel mai mare aer de nevinovăţie, dar, ştii?... eu nu te iubesc, de asta. Nu sunt îndrăgostită de tine.

Şi am rămas împăcată de a-i fi putut explica totul pe înţeles.

El m-a apucat de mână, aşa cum ia cineva ceva care-i al lui, şi m-a privit într-un fel atât de neobrăzat şi de dispreţuitor, încât am îngheţat.

Mai apoi, în tramvaiul cu care ne întorceam, a început să-mi dea sfaturi părinteşti asupra felului cum trebuie să mă port pe viitor şi asupra neplăcerilor pe care le-aş avea dacă aş umbla singură şi aiurită, sau dacă aş pleca la plimbare numai cu băieţi. Mi se părea că o ascult pe Angustias.

I-am promis că n-o să mai ies cu el în oraş, şi a rămas

prostit.

— Nu, „puişor”, nu, cu mine e altceva. Eu te-nvăţ de bine… Eu sunt prietenul tău cel mai bun.

Era foarte mulţumit de el.

În schimb, eu mă simţeam pierdută, fără pic de curaj, la fel ca în ziua când o călugăriţă de la colegiul unde învăţasem mi-a explicat cu oarecare sfială că încetasem de-a mai fi o fetiţă, că devenisem femeie. Fără rost, mi-aminteam cuvintele ei: „N-ai de ce să te-nspăimânţi, asta nu-i o boală, e ceva natural, pe care îl porunceşte Dumnezeu”… Mă gândeam: „De vreme ce bărbatul ăsta stupid e cel ce m-a sărutat prima dată… E foarte posibil ca nici lucrul ăsta să nu aibă vreo importanţă”…

Am urcat scara de la casa în care locuiam fără pic de vlagă. Era noapte plină. Antonia mi-a deschis uşa cu oarecare linguşire:

— Te-a căutat o domnişoară blondă.

Neputincioasă şi tristă cum mă găseam, aproape că mi-a venit să plâng. Ena, mai bună ca mine, venise să mă caute.

— E înăuntru, cu domnişorul Román, a adăugat femeia. Au rămas aici toată după-masa…

Am reflectat câteva clipe. „În sfârşit, l-a cunoscut pe Román, aşa cum dorea ea, m-am gândit eu. Ce impresie i-o fi făcut?” Şi, fără să ştiu prea bine de ce, o furie cumplită mi-a înlocuit curiozitatea. În momentul acela l-am auzit pe Román, care începea să cânte la pian. M-am repezit spre uşa care ducea într-acolo şi, după ce-am dat de două ori cu pumnul în ea, am intrat. Román s-a oprit brusc din cântat, încreţindu-şi fruntea. Ena stătea întinsă pe braţele unui fotoliu hodorogit şi părea trezită dintr-un vis lung.

Pe pian, un muc de lumânare – amintire din nopţile când dormeam în camera aceea – ardea, iar flacăra aceasta, lată şi tremurătoare, era singura lumină din încăpere.

Câteva secunde ne-am privit în tăcere. Apoi Ena a alergat spre mine şi m-a îmbrăţişat. Román a surâs cu

duioşie şi s-a ridicat în picioare.

— Vă las, dragele mele.

Ena i-a întins mâna şi s-au scrutat amândoi, muţi. Ochii Enei străluceau fosforescent, ca la pisici. A început să-mi fie frică. Ceva rece-mi înfăşură trupul. Atunci am avut senzaţia că o rază firavă, fină ca un fir de păr, despărţea viaţa mea, sfărâmând-o ca pe un vas de lut. Când mi-am ridicat ochii din pământ, Román plecase şi Ena mi-a spus:

— Şi eu o să plec. E destul de târziu... Am ţinut să te aştept pentru că uneori te porţi ca o nebună şi n-ai niciun drept... Bine, o să vedem, la revedere... La revedere, Andrea...

Eram nespus de nervoasă.

XIII

În ziua următoare, Ena a fost cea care m-a evitat pe mine la universitate. Mă obişnuisem atât de mult să stăm împreună în timpul orelor sau în pauze, încât eram dezorientată şi nu ştiam ce trebuie să fac. La ultima oră s-a apropiat de mine.

— Să nu vii după-masă la mine, Andrea. Trebuie să ies în oraş... Cel mai bine e să nu treci pe la mine până nu-ţi spun eu. Am să te chem. Am ceva de aranjat... Poţi să treci ca să consulţi dicţionarele... (Pentru că eu, care n-aveam nici cursuri, n-aveam nici dicţionarul grec, iar cel latin, pe care-l păstrasem din vremea liceului, era mic şi prost: traducerile le făceam întotdeauna cu Ena)... Îmi pare rău, a continuat ea după aceea cu un zâmbet împietrit, dar n-o să-ţi pot da nici dicţionarele... E greu, ştiu. Dar, cum se apropie examenele, nu pot lăsa traducerile nefăcute... Va trebui să studiezi la bibliotecă... Crede-mă, Andrea, îmi pare foarte rău.

— Nu-mi purta de grijă.

Şi mă simţeam înfăşurată de sus până jos în aceeaşi

scârbă din ultima după-amiază. Numai că de data asta nu aveam doar presimţirea, ci certitudinea că a început să se petreacă ceva rău. Oricum, era mai puţin neliniştitor decât acel cutremur rece al nervilor, încercat atunci când am surprins-o pe Ena uitându-se la Román.

— Bine… Mă grăbesc, Andrea. Nu te pot aştepta pentru că i-am promis lui Bonet să… A, uite-l deja, îmi face semne. La revedere, Andrea!

M-a sărutat pe faţă, contrar obiceiurilor ei, deşi în treacăt, şi a dispărut, nu înainte de a-mi fi reamintit:

— Nu veni până nu-ţi spun eu… Pentru că n-ai să mă găseşti, înţelegi? Nu vreau să te oboseşti degeaba.

— N-ai nicio grijă.

Am văzut-o ieşind cu unul dintre cel mai puţin agreat curtezan al ei, dar care în ziua aceea era radios.

Şi de-atunci, a trebuit să-mi petrec timpul fără de Ena. A venit duminica, iar ea, care nu-mi dăduse celebra înştiinţare şi se mărginise la a-mi surâde doar şi a mă saluta de departe, la universitate, nu mi-a spus nimic nici despre excursia noastră cu Jaime. Pentru mine, viaţa începea să fie pustie. Şi cum era ceva care părea să n-aibă remediu, m-am resemnat. Atunci am început să-mi dau seama că marile supărări se suportă mult mai uşor decât micile meschinării de fiecare zi.

Acasă, Gloria aştepta primăvara – mereu mai încărcată de efluvii – cu o nervozitate pe care nu i-o cunoscusem niciodată. Plângea din nimica toată. Bunica mi-a spus, cu degetul la buze, că se temea să nu fi rămas cumva iarăşi însărcinată.

— Altădată nu ţi-aş fi spus-o… pentru că erai o fetiţă. Acum însă, după război…

Biata bătrână nu ştia cui trebuie să-i încredinţeze secretele. Şi totuşi, nu se întâmplă nimic din toate astea. Aerul din aprilie şi din mai e supărător, excită şi arde mai rău decât cel din timpul caniculei; doar atât. Arborii de pe

strada Aribau – arborii aceia orăşeneşti, care, cum spunea Ena, miroseau a miasme putrede şi a cimitir de plante – erau plini de frunze fragede, aproape transparente. Gloria, mereu încruntată, stătea la fereastră şi privea peste ei cu un surâs amar, suspinând. Într-o zi, am văzut-o spălându-şi o rochie nouă şi încercând să-i schimbe gulerul. A azvârlit-o pe podea desperată.

— Eu nu-s făcută pentru treburi din astea! a spus ea. Nu mă pricep.

Nimeni nu-i spunea să facă astfel de treburi. S-a închis în camera ei.

Román părea foarte bine dispus. În unele zile vorbea cu Juan şi avea un ton care mergea până la respect. Juan era emoţionat şi râdea din te miri ce fleac. Şi-l bătea pe frate-său pe umăr. Apoi avea nesfârşite certuri cu nevastă-sa, tocmai din cauza raporturilor dintre el şi Román.

Într-o zi l-am auzit pe Román cântând la pian. Cânta o bucată pe care-o cunoşteam. Cântecul lui de primăvară, compus în cinstea zeului Xochipilli. Cântecul acela care, după el, îi aducea nenoroc. Gloria stătea ascunsă într-un colţ întunecat din holul de la intrare şi se sforţa să asculte. Am intrat şi-am început să-i privesc mâinile pe clapele pianului. La sfârşit, s-a ridicat cu o oarecare iritare.

— Doreşti ceva, mititico?

Mi se părea că şi Román se schimbase mult faţă de mine.

— Román, despre ce-aţi vorbit acum câteva zile, Ena şi tu?

A părut surprins.

— Nimic important, cred eu; ce ţi-a spus?

— Nu mi-a spus nimic. Din ziua aceea nu mai suntem prietene.

— Ce să-ţi fac, mititico… Eu n-am niciun amestec în prietenia voastră de colege… N-am ajuns până acolo.

Şi a plecat.

După-amiezile începeau să fie tot mai lungi. Eram obişnuită să mi le petrec punându-mi ordine în notiţe, apoi să fac o mică plimbare, iar la şapte să fiu în casa Enei. Ea se vedea cu Jaime în fiecare zi după-masă, dar la şapte se întorcea acasă pentru a ne face traducerile împreună. Uneori rămânea toată ziua în casă şi atunci ne-adunam la ea toată banda de la facultate. Băieţii, care treceau prin febra literară, ne citeau poeziile lor. La sfârşit de tot, mama Enei ne cânta câte ceva. Şi-n zilele acelea rămâneam să cinez la ei. Acum însă, toate acestea ţineau de trecut (uneori mi-era frică să mă gândesc la felul cum anumite lucruri din viaţa mea apăreau şi dispăreau pentru totdeauna, tocmai atunci când abia începeam să le consider de neînlocuit). Reuniunile din casa Enei au încetat de-a mai avea loc datorită umbrei ameninţătoare a sfârşitului de an şcolar. Şi între mine şi Ena nu s-a mai vorbit despre problema întoarcerii mele în casa ei.

Într-o seară l-am întâlnit pe Pons la biblioteca universităţii. A fost fericit când m-a văzut.

— Vii des pe-aici? Înainte nu te-am întâlnit.

— Da, vin să-nvăţ… pentru că n-am cărţi…

— Serios? Pot să ţi le împrumut pe ale mele. O să ţi le dau chiar mâine dimineaţă.

— Bine, dar tu ce te faci?

— O să ţi le cer când o să am nevoie de ele.

Şi-n ziua următoare, Pons a venit la facultate cu nişte cărţi noi, pe care nimeni nu le folosise.

— Poţi să le ţii… Anul ăsta am cumpărat două rânduri.

Mi-era atât de ruşine, că-mi venea să plâng. Dar, ce i-aş fi putut spune lui Pons? Era atât de entuziasmat.

— Ce, nu mai eşti prietenă cu Ena? m-a întrebat el.

— Ba, da, dar o văd mai rar; din cauza examenelor.

Pons era un băiat tare copilăros. Mic şi slab, cu nişte ochi a căror frumuseţe le-o dădeau genele lungi, fine. Într-o zi am dat peste el la universitate, teribil de mişcat.

— Ascultă, Andrea, fii atentă… Nu ţi-am spus niciodată pentru că n-avem voie să aducem fete. Dar eu le-am spus atât de multe lucruri despre tine, le-am spus cât eşti de deosebită de celelalte, în sfârşit, e vorba de prietenul meu Guíxols şi el a spus că da. Înţelegi?

N-auzisem niciodată vorbindu-se de Guíxols.

— Nu. Cum să-nţeleg?

— Ah, da. E adevărat. Nu ţi-am vorbit niciodată de prietenii mei… Cei de aici, de la universitate, nu-mi sunt prieteni adevăraţi. E vorba de Guíxols, de Iturdiaga în primul rând… În fine, ai să-i cunoşti. Toţi sunt artişti, scriitori, pictori… o lume cu desăvârşire boemă. Cu desăvârşire pitorească. Fără convenţionalisme sociale… Pujol, prietenul lui Guíxols… şi, bineînţeles, şi-al meu… poartă lavalieră şi are părul lung. E un tip minunat… Ne întâlnim în atelierul lui Guíxols, care-i pictor… un băiat tânăr… adică, vreau să spun tânăr ca artist; are vreo douăzeci de ani… dar e un talent uriaş. Până acum nicio fată n-a pus piciorul acolo. I-e teamă c-o să le sperie praful şi c-o să spună tot felul de tâmpenii, aşa cum spun toate. I-a interesat însă faptul că eu le-am spus că tu nu te fardezi niciodată şi că ai tenul închis şi ochii limpezi. Şi, în sfârşit, mi-au spus să te-aduc în după-amiaza asta. Atelierul se află în vechiul cartier…

Nici nu m-am gândit măcar că aş fi putut să refuz o invitaţie atât de ispititoare. Şi, bineînţeles, m-am dus cu el.

Am făcut mai întâi o plimbare bună pe străzile vechi, ocolind drumul drept. Pons părea foarte fericit. Mie-mi fusese dintotdeauna foarte simpatic.

— Ai văzut vreodată biserica Santa María del Mar? m-a întrebat el.

— Nu.

— Să intrăm un moment, dacă vrei. Toţi o dau ca exemplu de pur gotic catalan. Mie mi se pare o adevărată minune. Pe vremea războiului, când i-au dat foc…

Santa María del Mar a apărut în faţa ochilor mei împodobită cu o vrajă aparte, cu turnurile ei caracteristice şi cu piaţa mică înăbuşită de căsuţele mici şi vechi din faţă.

Pons mi-a dat pălăria lui şi a surâs văzând că o aranjez pentru a mi-o pune pe cap. Am intrat. Naosul era uriaş şi răcoros, iar câteva cuvioase se aflau în rugăciune. Am ridicat ochii şi am văzut vitraliile ferestrelor sparte, între pietrele zidului înnegrit de fumul lumânărilor. Era un fel de dezolare care umplea de poezie şi spiritualiza şi mai mult sfântul locaş. Am rămas o clipă pe loc, am ieşit pe-o uşă laterală, pe lângă vânzătoarele de jerbe şi coroane de flori. Pons mi-a cumpărat un mic bucheţel de garoafe mirositoare, roşii şi albe. Îmi cerceta entuziasmul cu ochii încărcaţi de bucurie. Apoi m-a condus până în strada Moncada unde se afla atelierul lui Guíxols.

Am intrat pe sub un portal larg, deasupra căruia se afla un scut de piatră. În curte, un cal mânca liniştit, înhămat la căruţă, iar găinile picoteau la soare, dând priveliştii un aer de pace. De aici, începea o impunătoare şi ruinată scară de piatră, pe care-am urcat cu băgare de seamă. La ultimul etaj, Pons a tras puternic de-o sfoară ce atârna deasupra uşii. S-a auzit, foarte departe, clinchetul unui clopoţel. Ne-a deschis un băiat, căruia Pons îi ajungea până la bărbie. Am crezut că-i Guíxols. Pons şi el s-au îmbrăţişat cu căldură.

— Acesta-i Iturdiaga, Andrea. Abia s-a înapoiat de la mănăstirea Veruela, unde şi-a petrecut câteva săptămâni cercetând urmele lui Bécquer…[10]

Iturdiaga m-a cercetat de sus, de la înălţimea lui. Între degetele lungi şi subţiri ţinea o pipă, dar, în ciuda aerului impunător pe care-l degaja înfăţişarea lui, era tot atât de tânăr ca şi noi.

L-am urmat, străbătând un lung labirint de încăperi

10 Gustavo Adolfo Bécquer (1836–1870), poet spaniol de origine germană, aparţinând romantismului. (N. tr.)

dărăpănate, complet goale, până în camera unde Guíxols îşi aranjase atelierul. O cameră mare, inundată de lumină, cu diferite mobile îmbrăcate în huse – scaune şi fotolii – o canapea şi o măsuţă pe care, într-un vas – ca pe nişte flori pusese o mână de pensule.

Şi peste tot, operele lui Guíxols: pe şevalet, pe pereţi, pe scaune, pe jos…

Înăuntru mai erau doi sau trei băieţi care, văzându-mă, s-au ridicat în picioare. Guíxols era un tânăr cu alură de sportiv. Bine legat, vesel, de-un calm absolut, aproape o antiteză a lui Pons. Între cei prezenţi l-am remarcat pe celebrul Pujol, care, cu toată lavaliera lui cu tot, era cel mai timid. Mai târziu am reuşit să-i cunosc şi picturile, în care imita, trăsătură cu trăsătură, defectele lui Picasso – genialitatea nefiind, bineînţeles, susceptibilă de-a fi imitată. Dar asta nu era vina lui Pujol, nici a celor şaptesprezece ani ai săi, sacrificaţi pentru a-l copia pe maestru. Cel mai interesant dintre toţi părea să fie Iturdiaga. Vorbea gesticulând larg, aproape ţipând. Am aflat mai târziu că scrisese deja un roman în patru volume şi că nu găsise încă editorul care să i-l publice.

— Ce minunăţie, băieţi! Ce minunăţie! spunea el, vorbind de mănăstirea Veruela. Acolo am înţeles ce-nseamnă vocaţia religioasă, exaltarea mistică, retragerea veşnică în singurătate!… Îmi lipseaţi numai voi şi iubirea… Eu aş fi liber ca păsările cerului, Andrea, dacă iubirea nu m-ar înhăma mereu la carul ei, mi s-a adresat el.

Apoi a devenit serios.

— Poimâine dimineaţă, nu-ncape nicio amânare, mă duelez cu Martorell. Tu, Guíxols, ai să-mi fi martor.

— Nu. O să aranjăm lucrurile în aşa fel ca să n-ajungem până acolo, a făcut Guíxols, oferindu-mi o ţigară. Poţi fi sigur că o să aranjez asta… E stupid să te baţi cu Martorell numai pentru faptul de a-i fi spus o necuviinţă florăresei de pe Rambla.

— O florăreasă de pe Rambla e o femeie ca toate femeile!

— Nu mă-ndoiesc, dar tu n-o mai văzuseşi până atunci, iar Martorell e prietenul nostru. Poate că-i puţin cam zăpăcit, dar e un băiat de nădejde. Te asigur că el ia totul în glumă. Trebuie să vă împăcaţi.

— Nu, domnule! a ţipat Iturdiaga. Martorell a-ncetat să-mi mai fie prieten de când…

— Gata. Acum, dacă Andrea-i atât de bună şi-ar vrea să ne facă nişte sandvişuri cu pâinea şi şunca pe care le găseşte ascunse în spatele uşii, o să gustăm câte ceva…

Pons voia să afle ce fel de impresie îmi făcuseră prietenii lui şi-mi căuta mereu privirea, încercând să-mi surâdă. Am făcut cafea şi-am servit-o în ceşti de diferite mărimi şi forme, toate însă de porţelan fin şi foarte vechi, pe care Guíxols le păstra într-o vitrină. Pons m-a lămurit că şi le procura de la Encantes.[11]

Mă uitam la picturile lui Guíxols: mai ales marine. Mi-a atras atenţia un desen care reprezenta capul lui Pons. După cât se părea, Guíxols avea noroc şi-şi vindea destul de bine tablourile, cu toate că nu-şi deschisese nicio expoziţie. Fără să vreau, am comparat pictura lui cu cea a lui Juan. Fără pic de îndoială, Guíxols era mult mai bun. Auzind vorbindu-se de mii de pesetas, m-a fulgerat, asemeni unui pumnal, vocea lui Juan: „Crezi tu că nudul în care-am pictat-o pe Gloria merită numai zece duros?”

Atmosfera aceea de boemă mi s-a părut destul de confortabilă. Singurul în haine proaste şi cu urechile murdare era Pujol, care-şi mânca sandvişul cu o plăcere deosebită, tăcând. În ciuda acestei purtări, am aflat că era bogat. Guíxols însuşi era fiul unui fabricant plin de bani. Iturdiaga şi Pons făceau parte din cunoscute familii de industriaşi catalani. În afară de asta, Pons era singurul

11 Loc de vânzare şi cumpărare de mici obiecte şi articole vestimentare vechi în Barcelona. (N. tr.)

copil la părinţi şi de aceea era atât de răsfăţat. Aflam toate astea în timp ce el roşea până-n vârful urechilor.

— Tatăl meu nu mă înţelege, a strigat Iturdiaga. Cum o să mă-nţeleagă dacă tot ceea ce ştie se rezumă la a strânge milioane? N-a vrut cu niciun chip să-mi dea banii pentru tipărirea romanului. Spune că asta înseamnă comerţ falimentar!… Şi ceea ce e şi mai rău e faptul că de la ultima partidă de cărţi mă ţine din scurt şi nu-mi dă o centimă.

— Mai du-l şi tu cu vorba, a spus Guíxols, surâzând.

— Nu. Eu nu ştiu să mint!… Într-o zi m-a chemat în biroul lui: „Gaspar, băiatul meu… ce-am auzit? Mi s-a spus că nu ţi-a mai rămas o leţcaie din cele două mii de pesetas pe care ţi le-am dat la Crăciun!” (erau două săptămâni de-atunci). Şi eu i-am răspuns: „Da, tată, nicio leţcaie”… Iar el şi-a dat ochii peste cap, ca o fiară: „Perfect! Să-mi spui acum, pe loc, pe ce le-ai cheltuit”. I-am povestit totul, ca un contabil şi nu părea de loc încântat. Şi-atunci mi-a dat prin cap să-i spun: „Restul l-am dat lui López Soler; l-am împrumutat, săracu”… Să-l fi văzut pe taică-meu urlând ca un tigru: „Să împrumuţi bani unui astfel de neruşinat care n-o să ţi-i mai dea niciodată înapoi! Acum te pocnesc… Dacă nu mi te-nfăţişezi cu banii în faţa mea în douăzeci şi patru de ore, o să-l bag pe López Soler la închisoare, iar pe tine-o să te ţin o lună de zile numai cu pâine şi apă… O să te-nvăţ eu minte să fii mână spartă”… „N-am ce-ţi face, tată, López Soler e la Bilbao.” Taică-meu şi-a lăsat braţele să-i cadă moi pe lângă trup şi, după câteva clipe, şi-a revenit: „Ai să pleci chiar în noaptea asta, cu frate-tău, la Bilbao. Mână spartă ce eşti! Te-nvăţ eu minte să mai risipeşti banii!… Şi, o dată cu venirea nopţii, frate-meu şi cu mine ne aflam în vagonul de dormit. Îl cunoaşteţi pe fratele meu, un necioplit serios, cum puţini există, cu capul de piatră. La Bilbao a vizitat toate neamurile lui taică-meu şi m-a obligat să-l însoţesc. López Soler plecase deja la

Madrid. Frate-meu a dat un telefon. „Plecaţi la Madrid, i-a spus taică-meu. Ştii foarte bine, Ignacio, câtă încredere am în tine… Sunt dispus să-l educ pe Gaspar prin forţă”… Şi din nou vagonul de dormit, către Madrid. L-am găsit pe López Soler la Cafeneaua Castilla şi, când m-a văzut, m-a îmbrăţişat plângând de bucurie. Când a aflat însă după ce umblam, m-a făcut asasin şi mi-a spus că, decât să-mi dea banii înapoi, mai bine mă ucide. Apoi, dându-şi seama că în spatele meu se afla Ignacio, cu pumnul lui de boxer, prietenii lui au pus mână de la mână, au închegat suma şi mi-au dat-o. Ignacio însuşi a pus-o în portmoneul său, mulţumit, iar eu am rămas de aci încolo duşman cu López Soler… Ne-am întors acasă. Taică-meu mi-a ţinut un discurs solemn, după care mi-a spus că, drept pedeapsă, banii recuperaţi vor rămâne la el şi că timp de opt zile, ca să-şi acopere cheltuielile călătoriei, o să rămân fără o leţcaie. Atunci Ignacio, cu faţa lui liniştită, a scos bancnota de 25 de pesetas pe care mi-o restituise López Soler şi i-a întins-o. Bietul om a rămas complet descumpănit. „Ce-i asta?” „Banii pe care îi împrumutasem lui López Soler, tată”, i-am spus eu. Şi de aici îmi vin toate necazurile, prieteni… Tocmai acum, când mă gândeam să fac economii ca să-mi public cartea pe socoteala mea…

Eu eram foarte mulţumită şi mă simţeam bine.

— Ah, a spus Iturdiaga privind către un tablou care stătea cu faţa la perete. Ce face *Adevărul* acolo?

— A fost pe-aici Romances, criticul acela nebun şi, cum are cincizeci de ani, am socotit că…

Pujol s-a ridicat şi a întors tabloul. Pe un fond negru pictaseră cu alb nişte litere mari: „Mulţumim cerului că valorăm infinit mai mult decât strămoşii noştri. – Homer.”

Semnătura era impunătoare. A trebuit să râd. Era foarte bine aici; o inconştienţă absolută. Nepăsare faţă de fericire. Un mediu care îmi mângâia sufletul.

XIV

Examenele din anul acela erau uşoare, dar mi-era frică şi studiam cât puteam mai bine.

— O să te îmbolnăveşti, mi-a spus Pons. Eu nu-mi fac griji. Anul care vine e altceva, pentru că va trebui să dăm capacitatea.

Adevărul e că începeam să-mi pierd memoria. Uneori mă durea capul.

Gloria mi-a spus că Ena venise să-l vadă pe Román în camera lui şi că Román cântase la vioară pentru ea. Despre lucrurile astea Gloria era foarte bine informată.

— Crezi c-o să se însoare cu ea? m-a întrebat aşa, din senin, cu aerul acela de entuziasm pe care ţi-l dă primăvara.

— Ena să se mărite cu Román? Ce tâmpenie!

— Zic şi eu, mititico, pentru că ea e foarte bine îmbrăcată şi de familie bună… Şi pentru că Román umblă să se însoare.

— Nu spune prostii! Nu există nimic între ei în sensul ăsta… Să terminăm. Nu fi toantă! Dacă Ena a venit, aici, poţi fi sigură c-a venit numai ca să asculte muzică.

— Şi de ce n-a intrat să te salute şi pe tine?

Mă interesa atât de mult toată povestea asta încât inima a început să-mi bată cu putere.

O vedeam pe Ena la universitate în fiecare zi Uneori schimbam chiar câteva vorbe. Dar, cum puteam să discut cu ea treburi intime? Ea mă îndepărtase complet din viaţa ei. Într-o zi am întrebat-o cu grijă, ca să n-o supăr, ce face Jaime.

— E bine, mi-a spus ea… Acum însă nu ne mai plimbăm duminica. (Evita să se uite la mine, poate, ca să nu-i citesc tristeţea ochilor. Dar, cine putea s-o înţeleagă?)

— Román a plecat într-o călătorie, i-am spus eu, dintr-o dată.

— Da, ştiu, mi-a răspuns ea.

— A, da…

Am tăcut.

— Şi-ai tăi? m-am aventurat eu s-o întreb (era ca şi cum nu ne-am fi văzut de mulţi ani).

— Mama a fost bolnavă.

— O să-i trimit flori când o să pot…

M-a privit într-un fel aparte.

— Şi tu ai o faţă de bolnav, Andrea. Nu vrei să ne plimbăm amândouă după-masă? O să-ţi facă bine aerul. O să putem merge la Tibidabo. Mi-ar place să fim împreună.

— Bine, dar ai lichidat cu problema aceea atât de importantă, pe care trebuia s-o rezolvi?

— Nu, încă nu. Dar nu fi ironică… după-amiază vreau să mă plimb şi m-aş bucura dacă m-ai însoţi.

Nu eram nici mulţumită, nici tristă. Mi se părea că prietenia mea cu Ena pierduse mult din farmecul ei de altădată. În acelaşi timp o voiam pe prietena mea aşa cum era înainte, pentru că o iubeam în mod sincer.

— Da, să mergem… Dacă n-ai altceva mai important care să te împiedice.

Mi-a luat mâna şi mi-a deschis degetele pentru a-mi ghici în palmă.

— Ce mână plăpândă!… Andrea, aş vrea să mă ierţi dacă m-am purtat cumva rău cu tine în zilele astea. Dar nu numai cu tine mă port rău. După-masă însă o să fiu ca mai înainte. Ai să vezi. O să fugim printre pini, o să ne distrăm grozav.

Într-adevăr, ne-am plimbat mult şi am râs mult. Cu Ena orice lucru căpăta interes şi vioiciune. I-am povestit despre Iturdiaga şi noii mei prieteni. De la Tibidabo, dincolo de Barcelona, se vedea marea. Pinii curgeau într-o turmă deasă şi proaspătă peste coastă, întinzându-se în pădurici, până spre marginea oraşului. Verdele îi învăluia, îmbrăţişându-i.

— Am fost într-o zi la tine acasă, a început Ena. Voiam să te văd. Te-am aşteptat patru ore.

— Nu mi-a spus nimeni nimic.

— Am urcat în camera lui Román să tăifăsuim. A fost foarte amabil cu mine. A cântat la vioară. Din când în când dădea telefon şi întreba dacă nu cumva veniseşi.

M-am întristat dintr-o dată, iar Ena a observat acest lucru şi s-a indispus şi ea.

— Sunt unele lucruri în tine, Andrea, care nu-mi plac. Te ruşinezi de familia ta… Şi totuşi, Román e un om atât de original şi un artist cum puţini există… Dacă eu ţi i-aş prezenta pe unchii mei, poţi să cauţi cu lumânarea şi n-ai să găseşti nici cea mai mică scânteie de duh. Chiar tatăl meu este un om vulgar, fără niciun fel de sensibilitate… Ceea ce nu înseamnă că nu e bun, şi în afară de asta e frumos, tu ştii foarte bine. Dar eu aş fi fost mai bucuroasă dacă mama mea s-ar fi căsătorit cu Román sau cu cineva care să-i semene… Ăsta e un exemplu ca oricare altul… Unchiul tău e o personalitate. Numai din felul cum priveşte îţi dai seama ce vrea să spună. Înţelege… Uneori pare tulburat; dar şi tu, Andrea, semeni cu el. De asta am dorit să fiu prietenă cu tine la universitate. Aveai ochii strălucitori şi mergeai aşa, abstractă, fără să dai atenţie nimănui… Toţi râdeam de tine; dar eu, în taină, doream să te cunosc. Într-o dimineaţa te-am văzut ieşind de la cursuri sub o ploaie torenţială… Era în primele zile de şcoală (tu nu-ţi mai aminteşti de asta). Majoritatea băieţilor stăteau înghesuiţi sub poartă şi eu de asemeni, cu toate că aveam cu mine şi un impermeabil şi umbrela. Nu îndrăzneam să înfrunt furia aceea torenţială. Şi deodată te-am văzut pe tine, cu pasul dintotdeauna, fără haină, cu nimic pe cap… Mi-amintesc că vântul şi ploaia te zăpăceau şi îţi lipeau firele de păr pe obraz. Am venit după tine prin apa care curgea ca un potop. Ai clipit un moment, ca o străină, şi după aceea, ca şi când ai fi descoperit un formidabil

refugiu, te-ai rezemat de gard. Ai stat aşa câteva minute, cel puţin până când ţi-ai dat seama că te udai la fel de mult. Era frumos. M-ai înduioşat şi m-ai făcut să râd în acelaşi timp. Cred că de atunci a început să-mi fie drag de tine… Apoi te-ai îmbolnăvit…

— Da, mi-amintesc.

— Ştiu că nu-ţi place să fiu prietenă cu Román. Te rugasem o dată să mi-l prezinţi… Am înţeles că, dacă doream să fiu prietenă cu tine, nu trebuia nici să mă gândesc măcar la Román.

În ziua în care am fost să te caut, atunci când ne-ai găsit împreună, n-ai putut să-ţi ascunzi supărarea şi dispreţul. În ziua următoare mi-am dat seama că voiai să vorbeşti cu mine despre asta. Poate să-mi ceri socoteală. Nu ştiu. Dar n-am vrut să te văd. Trebuie să înţelegi că am tot dreptul să-mi aleg prietenii, iar Román (nu ascund) mă interesează foarte mult, din motive particulare şi pentru genialitatea lui…

— E o fiinţă meschină şi rea.

— Eu nu caut în cineva nici bunătatea, nici măcar buna creştere… Cu toate că ultima e absolut necesară ca să poţi trăi. Îmi plac oamenii care văd viaţa cu ochi deosebiţi decât ceilalţi, care apreciază lucrurile altfel decât majoritatea… Poate că mi se întâmplă asta pentru că am trăit întotdeauna între oameni îndeajuns de normali şi de împăcaţi cu ei înşişi… Sunt sigură că tatăl şi fraţii mei au certitudinea utilităţii lor, indiscutabilă în această lume, că ştiu în orice moment ceea ce vor, ceea ce li se pare că e rău şi ceea ce le convine… Şi că nu au suferit niciodată din niciun fel de motiv.

— Tu nu-ţi iubeşti tatăl?

— Bineînţeles că da. Dar asta e altă poveste. Şi mulţumesc lui Dumnezeu pentru că e atât de frumos şi că eu îi semăn… Dar niciodată nu am înţeles de ce s-a căsătorit cu mama. Mama a fost pasiunea copilăriei mele.

De mică mi-am dat seama că ea se deosebeşte de toţi ceilalţi… Şi am îndrăgit-o. Mi se părea că trebuie să fie nefericită. Când am început să înţeleg că-l iubea pe tata şi că era fericită, am încercat o oarecare decepţie…

Ena vorbea serios.

— Nu pot să îndrept nimica. Toată viaţa mea am fugit de atât de simplii şi de respectuoşii mei părinţi… Simpli, dar în felul lor inteligenţi. Şi asta e ceea ce-i face atât de nesuferiţi… Îmi plac oamenii cu acest dram de nebunie care face ca viaţa să nu fie monotonă, chiar dacă sunt fiinţe nefericite şi stau întotdeauna cu capul în nori. Ca tine… Oameni care, după părerea familiei mele, sunt nişte calamităţi nedorite…

M-am uitat la ea.

— Nu vorbesc de mama… Cu mama nu ştiu niciodată ce va urma şi asta e ceea ce mă atrage… Ce crezi c-ar spune tata sau bunicul despre tine, dacă te-ar cunoaşte cu adevărat? Dacă ar şti, aşa cum ştiu eu, că rămâi nemâncată şi că nu-ţi cumperi rochiile de care ai nevoie pentru a-ţi îngădui faţă de prietenii tăi atenţii de milionară timp de câteva zile… Dacă ar şti că-ţi place să hoinăreşti singură noaptea, că niciodată n-ai ştiut ce vrei şi că întotdeauna doreşti ceva… Ah! Andrea, cred că s-ar închina văzându-te, ca şi când ai fi dracul în persoană.

S-a apropiat de mine şi a rămas pe loc. Mi-a pus mâna pe umăr şi m-a privit.

— Şi tu, draga mea, acum şi întotdeauna când e vorba de unchiul tău sau de casa ta, eşti la fel ca părinţii mei. Te înspăimânţi numai la gândul că sunt aici. Ţi-nchipui că nu ştiu ce înseamnă lumea ta, dar îţi mărturisesc că m-a atras din primul moment şi că vreau s-o descopăr în întregime.

— Te înşeli. Román şi ceilalţi de aici n-au niciun merit, decât acela că sunt mai răi decât alţii, pe care tu îi cunoşti, şi că trăiesc între lucruri vechi şi murdare.

Îi vorbeam cu asprime, dându-mi seama că nu puteam s-

o conving.

— În ziua aceea, când am fost acasă la tine, înaintea ochilor mei a apărut o lume foarte ciudată. Am rămas vrăjită. Niciodată nu mi-aş fi putut închipui că în plină stradă Aribau există un mediu asemănător celui pe care mi-l oferea Román cântând, pentru mine, la flacăra tremurătoare a feştilei, în mijlocul antichităţilor acelora… Nici nu-ţi închipui cât de mult m-am gândit la tine şi cât de mult aş fi vrut să trăiesc în acel loc neverosimil. Te înţelegeam mai bine… Te iubeam. Până când ai venit… Fără să-ţi dai seama, mă priveai cu un aer care mi-a tăiat orice entuziasm. Să nu-mi porţi pică pentru că vreau să intru eu singură în casa ta şi să cunosc totul. Pentru că nu e nimic care să nu mă intereseze… Începând cu această vrăjitoare pe care o ţineţi în casă, Antonia, până la papagalul lui Román… Cât îl priveşte pe Román să nu-mi spui că singurul lui merit e că trăieşte în această atmosferă. El e o fiinţă extraordinară. Dacă l-ai ascultat interpretând compoziţiile lui nu mă poţi contrazice.

Am coborât în oraş cu tramvaiul. Aerul era călduţ, un aer de seară, împrăştiind pletele Enei. Era foarte frumoasă. Mi-a spus încă:

— Vino pe la mine când vrei. Iartă-mă că ţi-am spus să nu vii. Asta e altă poveste. Ştii bine că eşti singura mea prietenă. Mama m-a întrebat de multe ori ce faci şi pare neliniştită… Era mulţumită că, în sfârşit, discutam şi eu cu o fată; de când am început să gândesc, am fost înconjurată numai de băieţi…

XV

Am ajuns acasă cu durere de cap şi m-a înspăimântat liniştea de la ora aceea, când de obicei se servea cina. Antonia se mişca cu o uşurinţă neobişnuită. În bucătărie am văzut-o mângâind câinele, care îşi întindea gâtul de

plăcere. Din când în când, ca şi când ar fi fost scuturată de şocuri electrice, râdea, arătându-şi dinţii înverziţi.

— O să avem doliu, mi-a spus.

— Ce-ai zis?

— O să moară copilul…

Mi-am dat seama că în camera Gloriei era lumină.

— A venit doctorul. Am fost la farmacie să caut nişte doctorii, dar n-au vrut să-mi dea pe datorie pentru că ştii cum merg lucrurile în cartier şi lumea a aflat cum trăim de când a murit domnul… Nu-i aşa, Trăsnet?

Am intrat la Gloria. Juan făcuse un paravan pentru ca lumina să nu supere copilul, dar acesta căzuse-n nesimţire şi era zguduit de frisoane. Juan îl ţinea în braţe, căci, micuţul de el, nu mai suporta în niciun fel să stea în leagăn şi plângea încontinuu. Bunica părea prostită. Am văzut-o vârându-şi mâinile pe sub pătură şi mângâind picioarele copilului. Se ruga şi, în acelaşi timp, plângea. Ea şi Juan stăteau pe marginea patului, iar în pat, sprijinită cu spatele de perete, am văzut-o pe Gloria dând în cărţi, foarte preocupată. Stătea turceşte şi, ca de obicei, nepăsătoare şi murdară. Cred că făcea pasienţe. Uneori îi ieşeau.

— Ce are copilul? am întrebat eu.

— Nu se ştie, a răspuns repede bunica.

Juan a privit-o şi mi-a spus:

— Doctorul spune că e un început de pneumonie. Dar cred că e stomacul.

— Ah!

— N-are nicio importanţă. Copilaşul e bine legat şi o să suporte uşor arzimile, a zis Juan, în timp ce mângâia capul băiatului, sprijinindu-l la piept.

— Juan, a strigat Gloria, e timpul să pleci! El s-a uitat la copil cu un interes care mi s-a părut ciudat, dacă aş fi luat în serios cele ce-mi spusese. Şi-a înmuiat puţin glasul:

— Nu ştiu dac-o să mă mai duc, Gloria… Tu ce crezi?

Copilul vrea să stea numai cu mine.

— Mi se pare, omule, că nu trebuie să ne gândim. Ţi-a picat şi ţie din cer norocul să câştigi câţiva bani liniştit. O să rămân eu cu mama. În afară de asta, la magazin există un telefon, nu? O să te putem chema dacă o să-i fie mai rău… Şi cum nu eşti numai tu care faci de gardă, ai să poţi veni.

Juan s-a ridicat. Copilul a început să geamă. Juan a făcut o mutră nehotărâtă şi a încercat să surâdă.

— Copăcel, băiatule, copăcel! Să i-l dăm mamei!

Juan l-a pus în braţele bunicii şi copilul a izbucnit în plâns.

— Să vedem. Dă-mi-l mie.

În braţele mamei lui, copilaşul părea să se simtă mai bine.

— Ce hoţoman, a spus bunica, tristă. Când e sănătos stă numai cu mine, şi-acum…

Juan îşi punea paltonul, gânditor, uitându-se numai la copil.

— Ia ceva în gură înainte de-a pleca. Ai supă în bucătărie şi nişte pâine în bufet.

— Da, o să gust puţină supă caldă.

Înainte de-a pleca s-a mai întors încă o dată, din prag, spre copil.

— O să las paltonul ăsta acasă. O să mi-l pun pe cel vechi, a zis el, apucând cu mare grijă un altul, făcut ferfeniţă şi plin de pete, care atârna în cuier. Nu-i chiar atât de frig şi noaptea, făcând de gardă, l-aş putea strica pe cel bun.

Se vedea că nu prea voia să plece. Gloria a strigat din nou:

— Se face târziu, omule!

În sfârşit, a plecat.

Gloria a pus copilul în leagăn. Când a simţit uşa închizându-se, a mai stat un moment, ascultând. Şi-apoi a

strigat:

— Mamă!

Bunica plecase să mănânce şi tocmai îşi sorbea supa cu pâine. A lăsat-o la jumătate şi a sosit în fugă.

— Haide, mamă, haide, hai mai repede!

A lăsat băiatul în braţele bunicii, fără să se sinchisească de plânsul lui. A început să se îmbrace cu tot ce-avea mai bun: o rochie imprimată cu gulerul încă desprins, care era aruncată pe un scaun, şi un colier de sticlă albastră. Se asortau la colier cerceii, burduhănoşi, tot albaştri. Şi-a dat pe faţă cu un pumn de pudră, după obiceiul ei, ca să-şi ascundă pistruii, şi-a făcut buzele şi ochii, cu mâna tremurândă.

— A fost un mare noroc pentru mine că Juan are de lucru în noaptea asta, mamă, a spus Gloria, văzând că bunica îşi clătina dispreţuitor capul, plimbând băiatul, destul de greu pentru braţele ei îndeajuns de bătrâne. Mă duc până la sora mea, mamă; roagă-te pentru mine. Vreau să văd dacă nu-mi dă ceva bani pentru doctoriile copilului… Roagă-te pentru mine, mamă, sărmana de mine, nu-ţi face sânge rău… Andrea o să stea cu dumneata tot timpul.

— Da, o să rămân să învăţ.

— Nu mănânci înainte de-a pleca, fata mea?

Gloria s-a gândit un moment şi după aceea s-a hotărât să îmbuce în fugă. Supa bunicii, în farfurie, se răcea, sleindu-se. Nimeni nu şi-a mai amintit de ea.

Când a plecat Gloria, femeia din casă şi Trăsnet s-au dus să se culce. Eu am aprins lumina din sufragerie – era cea mai bună lumină din casă – şi am deschis caietele. Totuşi, nu puteam să învăţ în noaptea aceea. Nu mă interesau notiţele de curs şi nu înţelegeam aproape nimic. Mi-am petrecut însă în felul acesta mai bine de două ore. Era una din ultimele zile de mai şi trebuia să fac un efort ca să învăţ. Mi-amintesc că a început să mă obsedeze farfuria

plină pe jumătate cu supă, părăsită pe masă, în faţa mea. Şi colţul de pâine, abia muşcat.

Am ascultat atentă şi mi s-a părut că aud ceva ca un bâzâit de tăun.

Bunica se apropia de sufragerie cântând copilului să adoarmă şi, fără să înceteze, mi-a spus:

— Andrea, fata mea… Andrea, vino să te rogi cu mine.

Mi-a trebuit mult timp până să înţeleg ce vrea. Şi m-am dus.

— Vrei să-ţi ţin copilul puţin?

A dat din cap că nu. S-a aşezat pe pat. Copilul părea că doarme.

— Caută-mi mătăniile.

— Nu te dor braţele?

— Nu, nu mă dor. Hai să începem.

Am început să murmur frumoasele cuvinte din *Ave Maria.* Cuvinte care mi s-au părut întotdeauna albastre. În momentul acela am auzit cheia scârţâind în broasca de la uşă. Am crezut că e Gloria şi m-am întors, brusc, într-acolo. M-am înspăimântat văzându-l pe Juan. Se pare că nu putuse să-şi înfrângă neliniştea şi se întorsese înainte de vreme. Faţa bunicii s-a crispat de groază, încât Juan şi-a dat imediat seama cum merg lucrurile. S-a aplecat peste copilul care dormea, roşu ca racul, şi cu gura întredeschisă. Şi s-a îndreptat brusc.

— Ce-i cu Gloria? Unde e?

— Gloria se odihneşte puţin… sau poate că nu… A nu, nu se odihneşte, nu-i aşa, Andrea? A ieşit să caute ceva la farmacie… Nu mai ştiu bine ce. Spune-i tu, Andrea!

— Să nu mă minţi, mamă! Nu mă face să te blestem!

Era din nou exasperat. Copilul s-a deşteptat şi a-nceput să se smiorcăie. L-a luat în braţe pentru câteva clipe şi i-a gângurit ceva, fără să-şi lase paltonul, ud de pe drumul străbătut. Uneori blestema printre dinţi, devenind din ce în ce mai furios. Până la urmă a lăsat copilul în poala bunicii.

— Juan, băiete, unde te duci? Copilul are să plângă.

— Mă duc s-o aduc pe Gloria, mamă. Târâş am s-o aduc. De păr, dacă e nevoie. La copilul ei.

Tremura din tot corpul. Şi a trântit uşa. Bunica a început să plângă.

— Du-te cu el, Andrea, du-te cu el, fata mea, c-o s-o omoare. Nu mai sta.

Fără să mă gândesc, mi-am luat paltonul şi am ieşit, începând să alerg în spatele lui Juan.

Am alergat, înspăimântată, ca şi când toată viaţa mea ar fi depins de el. Vedeam cum se apropiau felinarele şi oamenii de ochii mei; ca nişte stampe înceţoşate. Noaptea era călduţă, dar umedă. O lumină albă strălucea, magic, peste crengile încărcate cu un verde fraged, în ultimul copac de pe strada Aribau.

Juan mergea repede, aproape fugind. În primele momente mai mult îl ghiceam, decât îl vedeam, mişcându-se în depărtare. M-am gândit înfricoşată că dacă-i dă cumva prin cap să ia un tramvai, n-o să am bani ca să merg după el.

Am ajuns în Piaţa Universităţii când ceasul a bătut ora douăsprezece şi jumătate. Juan a traversat piaţa şi s-a oprit în faţa pieţei Ronda de San Antonio unde începe, obscură, strada Tallers. Un râu de lumini alerga pe Pelayo în jos. Reclamele scânteiau cu ochii lor elastici într-un joc greoi. În faţa lui Juan, tramvaiele. Privea în toate părţile, ca şi când voia să se orienteze. Era destul de slab şi paltonul spânzura pe el, se umfla din cauza vântului, lovindu-i picioarele. Eram acolo, aproape lângă el, fără să îndrăznesc să-l strig. La ce mi-ar fi servit dacă l-aş fi strigat?

Inima îmi bătea tare din cauza fugii. L-am văzut făcând câţiva paşi spre piaţa Ronda de San Antonio şi l-am urmat. Deodată s-a întors brusc, încât am rămas faţă în faţă. Totuşi, a părut că nu-şi dă seama şi a trecut pe lângă mine

în direcţia opusă, fără să mă vadă. Şi din nou a ajuns în Piaţa Universităţii şi a apucat-o pe strada Tallers. Unde n-am întâlnit pe nimeni. Felinarele păreau mai mult moarte, iar pavajul stricat. Juan s-a oprit la prima răscruce. Mi-amintesc că lângă el era o fântână cu robinetul abia închis şi că pe caldarâm se făcuseră bălţi. Juan a privit un moment către pătratul de lumină care marca începutul străzii Ramblas. După aceea s-a întors cu spatele şi a apucat-o pe strada Ramalleras. La fel de îngustă şi ea şi la fel de murdară. Alergam mereu în urma lui. Dintr-un magazin închis, m-a izbit miros de paie şi fructe. Pe un zid se împrăştiau razele lunii. Sângele meu alerga o dată cu mine, în galop, prin tot corpul.

De câte ori dădea cu ochii de Ramblas, Juan tresărea. Îşi mişca ochii în toate direcţiile. Îşi muşca buzele. La colţ cu strada Carmen, mai bine iluminată decât celelalte, s-a oprit, cu cotul drept sprijinit în palma mâinii stângi, mângâindu-şi gânditor obrazul, ca şi când ar fi făcut un mare efort de gândire.

Goana asta a noastră părea fără sfârşit. Nu aveam idee unde voia să meargă, şi nici nu mă interesa. Îmi intrase în cap ideea să-l urmăresc şi asta mă furase atât de mult, încât nici nu ştiam de ce fug. Abia mai târziu mi-am dat seama că puteam merge pe un drum de două ori mai scurt. Am traversat Piaţa San José. Paşii noştri răsunau sub acoperişul de tablă. Într-o curte enormă, tarabele închise ofereau un spectacol întristător, ca la o înmormântare, şi exista o mare melancolie în palidele lumini galbene, prăbuşite ici colo, la picioarele câte unui stâlp. Şobolani mari, cu ochi strălucitori, ca pisicile, fugeau cu zgomot pe lângă paşii noştri. Unii se opreau greoi, la mijlocul drumului, gândindu-se parcă sau uitându-se la noi, prosteşte. Mirosea încontinuu a fructe putrede, a resturi de carne şi peşte… Un paznic, în clipa în care am ieşit de pe ulicioarele acelea fugind unul în spatele celuilalt, ne-a

privit ca pe nişte răufăcători. Ajungând în strada Spitalului, Juan s-a îndreptat spre luminile de pe Ramblas, tocmai de cele de care părea că fugise. Ne-am întâlnit în Rambla del Centro. Eu, aproape lângă umărul lui. Părea să mă simtă, în mod subconştient, pentru că în fiecare moment îşi întorcea capul înapoi. Dar, cu toate că ochii lui au trecut peste mine de mai multe ori, nu m-a văzut. Semăna cu un individ suspect, cu un hoţ care fugea, lovindu-se de lume. Cred că cineva mi-a vorbit urât. Nu sunt sigură, deşi se prea poate să se fi legat mulţi de mine, să râdă şi să facă haz. Nu m-am gândit nicio clipă unde putea să mă ducă această aventură, nici măcar la ceea ce trebuia să fac pentru a linişti un om a cărui furie o cunoşteam destul de bine. Ştiu că mă simţeam liniştită la gândul că nu are niciun fel de armă la el. Totuşi, gândurile astea mă făceau să tremur de spaimă şi mă înăbuşeam; cu durere, aproape.

Juan a intrat pe strada Conde del Asalto, la ora aceea un adevărat furnicar de lume şi lumini. Mi-am dat seama că de aici începea cartierul chinezesc. „Strălucirea diavolului”, de care îmi vorbise Angustias, părea un local sărăcăcios, sub o abundenţă de afişe cu chipuri de dansatoare şi dansatori în haine de sărbătoare. Muzica se auzea de undeva asemeni unor valuri care, împrăştiindu-se în toate părţile, se amestecau cu nişte zgomote stridente. Am trecut în grabă printr-un val de oameni, care mă făceau uneori să disper, căci mă împiedicau să-l văd pe Juan şi mi-am amintit, fără să vreau, de un carnaval pe care-l văzusem cândva când eram mică. Lumea era într-adevăr grotescă: un bărbat a trecut pe lângă mine cu ochii încărcaţi de rimel sub o pălărie largă. Avea obrajii daţi cu pomadă. Toată lumea mi se părea că se schimonoseşte în mod prostesc, aici, şi mă tulbura zgomotul şi duhoarea de vin. Nu eram totuşi înspăimântată, ca în ziua aceea în care, agăţată de rochia mamei, ascultam ridiculele ţipete ale

măscăricilor. Tot ceea ce vedeam nu era decât o privelişte apăsătoare, ireală, ca tot ceea ce era străin preocupărilor mele.

L-am pierdut din vedere pe unchiul meu şi atunci mi-a fost într-adevăr frică. Cineva m-a îmbrâncit. Mi-am ridicat ochii şi am văzut, la capătul străzii, muntele Montjuich învăluit, împreună cu grădinile sale, în puritatea nopţii…

În sfârşit, l-am regăsit pe Juan. Stătea, sărmanul, pironit pe loc. Privea firma luminoasă de la o lăptărie în care se vedeau câteva şiruri de sticle ispititoare. Îşi mişca buzele, iar cu o mână se trăgea, gânditor, de barbă. „E clipa, mi-am spus, să-i pun mâna pe umăr ca să-l fac să-şi revină. Să-i spun că în mod sigur Gloria e acasă”… Dar n-am făcut nimic din toate astea.

Juan şi-a reînceput marşul, pierzându-se pe una din acele ulicioare întunecoase şi murdare ce se deschid, de aici, ca nişte guri. Şi din nou peregrinarea s-a transformat într-o vânătoare între umbrele din ce în ce mai întunecate. Casele se apropiau una de alta, deveneau înalte, învelite în ceaţă. Din spatele unor uşi se auzea muzică. Ne-am întâlnit cu o pereche îmbrăţişată indecent şi am căzut cu piciorul într-o groapă cu noroi. Mi se părea că unele străzi au, diluate în întuneric, o aură roşiatică. Altele, o lumină albăstruie… Treceau nişte oameni şi glasurile lor se auzeau răguşit în liniştea nopţii. Îmi potriveam părul şi pentru câteva clipe mă apropiam de Juan ca să-şi dea seama că sunt cu el. Când rămâneam din nou singuri, mă linişteam, devenind atentă numai la zgomotul paşilor lui.

Ţin minte că în clipa când străbăteam o stradă întunecată, cu desăvârşire liniştită, una din uşi s-a deschis şi un om beat, care mai mult a ţâşnit parcă, s-a prăbuşit peste Juan, făcându-l să se clatine. Mi s-a părut că Juan fugea ca şi cum cineva i-ar fi trecut un curent electric prin şira spinării. Cât ai clipi din ochi l-a pocnit pe beţiv în falcă şi-apoi a rămas tăcut, aşteptând ca celălalt să-şi revină. La

capătul câtorva secunde începuse însă o luptă animalică. Abia puteam să-i văd. Le auzeam numai gâfâiturile şi înjurăturile. O voce aspră de la o fereastră nevăzută a rupt liniştea de deasupra noastră: „Ce se petrece aici?” Apoi m-a surprins animaţia care a umplut dintr-o dată întreaga stradă. Doi sau trei bărbaţi şi câţiva copii, ca ieşiţi din pământ, i-au înconjurat pe luptători, iar o uşă deschisă arunca în stradă un şuvoi orbitor de lumină.

Groaza mă copleşise şi încercam să rămân, pe cât posibil, nevăzută. Nu ştiam ce putea să se întâmple dintr-o clipă într-alta. Peste infernul acela – ca şi când pe cerul de deasupra străzii ar fi călărit o vrăjitoare – am desluşit din nou voci, aspre ca nişte gheare de pisică. Voci de femei îmbărbătându-i pe luptători, cu ţipetele şi chicotelile lor. Zăpăcită, mi s-a părut că prin aer plutesc feţe grase ca baloanele acelea pe care uneori copiii le scapă din mâini.

Am auzit un geamăt şi am văzut că Juan şi potrivnicul lui se prăbuşiseră în noroiul străzii. Nimeni nu părea hotărât să-i despartă. Cineva i-a luminat, o clipă, cu lanterna şi l-am văzut pe Juan încercând să-l muşte pe celălalt de gât. Apoi unul din privitori i-a dat lui Juan un picior bine ţintit, făcându-l să se răsucească şi să cadă din nou. S-a sculat însă destul de repede.

În acel moment cineva a dat un şuier de alarmă, asemănător cu sirena pompierilor sau cu claxonul de la maşinile poliţiei care fac atât de multă impresie în filme. Un moment am rămas singuri. Juan s-a ridicat, clătinându-se. Am auzit, de sus, râsete înăbuşite. Eu, care stătusem retrasă într-o stranie inactivitate, am reacţionat deodată şi, din câţiva paşi, ca o nebună, am fost lângă Juan. L-am ajutat să se pună bine pe picioare şi i-am scuturat hainele pline de sânge şi de vin. Gâfâia.

Simţeam cum îmi bate sângele în tâmple. Bătea cu un zgomot care mă asurzea.

„Să mergem, am vrut să spun eu. Hai, să mergem!”

Dar n-am putut să vorbesc şi am început să-l împing pe Juan dinapoi. Aş fi vrut să pot zbura. Ştiam, sau credeam, că o să vină foarte curând poliţia şi l-am dus pe Juan pe altă stradă. Înainte de a coti pentru a doua oară, am desluşit paşi. Juan reacţionase destul de prompt, dar se lăsa condus de mine. M-am strâns lângă umărul lui şi el m-a îmbrăţişat. A trecut un grup. Erau nişte indivizi care călcau puternic şi tăifăsuiau, făcând glume. Nu ne-au spus nimic. O clipă după aceea mergeam separaţi. Unchiul meu s-a proptit de perete cu mâinile în buzunare şi cu capul sub lumina unui felinar.

M-a privit, dându-şi abia acum seama cine eram. Dar nu mi-a zis nimic, pentru că, fără îndoială, i se părea natural ca eu să fiu în noaptea aceea în inima cartierului chinezesc. Am scos o batistă din buzunar ca să-şi şteargă sângele care-i curgea pe faţă. S-a legat cu ea şi s-a sprijinit de mine, întorcând capul şi încercând să se orienteze. Am început să mă simt obosită, aşa cum mi se întâmpla foarte des pe vremea aceea. Îmi tremurau genunchii şi nu puteam merge. Ochii mi-erau plini de lacrimi.

— Să mergem acasă, Juan… Să mergem acasă.

— Crezi c-am înnebunit din cauza bătăii, nepoată? Ştiu foarte bine pentru ce am venit aici…

Şi s-a înfuriat din nou, iar dinţii îi clănţăneau.

— Gloria trebuie să fie acasă la ora asta. S-a dus numai să-şi vadă sora, ca să-i ceară s-o împrumute cu nişte bani pentru doctorii.

— Minţi, neruşinato! Cine ţi-a dat voie să te bagi unde nu-ţi fierbe oala? (Un moment a părut să se liniştească.) Gloria nu trebuie să ceară bani de la vrăjitoarea aia. Chiar azi i-am promis, la telefon, că dimineaţă, la opt, o să avem în casă cele 100 de pesetas care au rămas neachitate de la un tablou. Deci, pentru ce să ceară bani? Ca şi când eu n-aş fi ştiut că surioara asta a ei nu ştie să spună nici bună seara… Dar ea nu ştie c-o să-i crăp capul. Cu mine poate

să se poarte rău, dar ca să fie mai rea decât o căţea faţă de plodul ei, asta nu. Mai bine să moară odată, blestemata… Ceea ce-i place ei e să bea şi să se distreze în casa surioarei. O cunosc bine. Dar are cap de gâscă… Ca şi tine. Ca toate femeile. Dar cel puţin să se poarte ca o mamă. Târfa dracului!

Toată discuţia asta era plină cu înjurături de care mi-amintesc bine. Dar, la ce bun să le repet acum? Juan continua să vorbească în timp ce mergea sprijinit de umărul meu şi îmbrâncindu-mă în acelaşi timp. Prin degetele care mă strângeau simţeam toată energia nervilor lui. Şi cu fiecare pas, cu fiecare cuvânt, puterea lui părea să crească.

Ştiu că ne-am întors încă o dată pe strada unde se bătuse, acum învăluită în linişte. Aici Juan a adulmecat ca un câine în căutare de urmă. Ca unul din acei câini râioşi, pe care-i găseam uneori pipăind cu boturile lor scârnăviile… Pe deasupra acelei oboseli se ridica lumina lunii. N-aveai decât să ridici ochii ca s-o priveşti. Jos, pe străduţe, uitai de ea…

Juan a început să bată la o uşă. I-au răspuns doar ecourile. A continuat să bată însă o bucată bună de timp cu pumnii, până i-au deschis. M-a îndepărtat printr-o îmbrâncitură şi a intrat, lăsându-mă în stradă. Am auzit ceva ca un ţipăt înăbuşit. Şi din nou linişte. Iar uşa s-a închis în nasul meu.

Eram atât de obosită încât m-am aşezat jos, cu capul între mâini, fără să mă mai pot gândi la ceva. Puţin mai târziu simţeam că trebuie să râd. Mi-am înfundat gura cu mâinile, care-mi tremurau, căci râsul era mai puternic decât mine. Pentru ce fugisem, oare, atât de mult?... Şi ce are să se întâmple dacă n-or să iasă de aici toată noaptea? Cred că după asta am început să plâng. S-a scurs mult timp, poate chiar o oră. Din pământul ud se ridica umezeala. Luna ilumina acoperişul unei case, învăluind-o

într-o baie de argint. Pe celelalte le lăsa în întuneric. A început să-mi fie frig, cu toate că era o noapte de primăvară. Frig şi spaimă nedefinită. Tremuram. S-a deschis uşa în spatele meu şi un cap de femeie a apărut strigându-mă:

— *Pobreta*!… *Entra, entra.*[12]

M-am trezit în barul unui local de băuturi aperitive, luminat numai de un bec slab. Lângă tejghea, Juan învârtind între degete un pahar plin. Dintr-o altă încăpere venea un zgomot puternic şi un şuvoi de lumină se strecura printre perdele. Fără îndoială se jucau cărţi. „Unde o fi Gloria?”, m-am gândit eu. Femeia care îmi deschisese era foarte grasă şi avea părul cănit. A muiat vârful unui creion în gură şi a însemnat ceva într-un registru.

— Aşa că e timpul să te preocupi de treburile tale, Juan! E timpul să ştii că Gloria te ţine pe tine… Povestea asta, cu sosirea ta ca s-o ucizi, e foarte frumoasă… Numai că, pomana pe care o fac cu sora mea merită mai mult decât tablourile tale, pe care nu le cumpără nimeni, decât peticarii… Şi-ţi mai dai şi aere de mare domn din strada Aribau…

S-a întors spre mine:

— *Vols una mica d’aiguardent, nena?*[13]

— Nu, mulţumesc!

— *Que delicadeta est, noia!*[14]

Şi începu să râdă.

Juan asculta toată povestea asta prostit. Eu, nici măcar nu puteam să-mi imaginez cam ce s-a întâmplat cât timp am stat în stradă. Juan nu mai purta şalul la gât. Mi-am dat seama că avea cămaşa sfâşiată. Femeia a continuat:

— Poţi să-i mulţumeşti lui Dumnezeu, Joanet, că nevastă-

12 În catalană, în original: – Sărăcuţa!… Intră, intră!

13 În catalană, în original: – Doreşti un păhărel de ţuică, fetiţo?

14 *Ibid.:* – Ce drăguţă este, nepoata!

ta te iubeşte. Cu corpul ei putea să-ţi pună coarne frumoase până acum, fără să suporte atâtea ameninţări ca să poată veni aici, să joace cărţi. Şi asta numai ca *domnul* să creadă că este un pictor celebru…

A început să râdă, clătinând din cap. Juan i-a spus:

— Dacă nu taci, te strâng de gât, scroafo!

Ea s-a ridicat, ameninţătoare… Dar în acel moment şi-a schimbat expresia pentru a surâde Gloriei, care apăruse printr-o uşă laterală. Şi Juan a simţit-o sosind, dar s-a făcut că n-o vede. Privind în pahar. Gloria părea obosită. I-a spus:

— Să mergem, omule!

L-a luat de braţ. Neîndoielnic, vorbise cu el şi mai înainte. Dumnezeu ştie ce se petrecuse între ei. Am ieşit în stradă. Când uşa s-a închis înapoia noastră, Juan a apucat-o pe după umeri, sprijinindu-se de ea. Au mers o bună bucată de drum tăcuţi.

— A murit copilul? a întrebat Gloria.

Juan a dat din cap că nu şi a început să plângă.

Gloria era înspăimântată. El a îmbrăţişat-o, a strâns-o la piept şi a continuat să plângă, scuturat de sughiţuri, până când a făcut-o să plângă şi pe ea.

XVI

Román a intrat în casă impetuos, ca şi când ar fi reîntinerit.

— Mi-au adus costumul cel nou? a întrebat-o el pe Antonia.

— Da, domnişorule. Ţi l-am dus sus.

Trăsnet s-a ridicat în două labe, salutându-l pe Román.

— Trăsnet ăsta, a spus unchiul meu, încreţindu-şi fruntea, a început să fie cam leneş… Prietene, dacă o să continui aşa, o să te spintec ca pe-un porc…

Zâmbetul i s-a plimbat liniştit pe faţa femeii. Ochii ei au

început să strălucească.

— Nu spune prostii, domnişorule. Bietul Trăsnet, e din zi în zi mai frumos. Nu-i aşa, Trăsnet? Ce, nu-i adevărat, băieţaşule?

Antonia s-a aşezat pe vine şi câinele i-a pus labele pe umeri, lingându-i faţa întunecată. Román privea scena cu interes, arcuindu-şi buzele într-o expresie nedefinită.

— Oricum, dacă o să se poarte aşa, o să-l ucid… Nu-mi place nici atâta fericire şi nici atâta trândăvie.

S-a răsucit pe loc şi a plecat. Trecând pe lângă mine, mi-a mângâiat obrajii. Ochii lui negri străluceau. Pielea obrazului era bronzată şi aspră, brăzdată de dungi adânci, făcute parcă de cuţit. În părul negru şi cârlionţat, câte un fir nins. Pentru prima dată m-am gândit la vârsta lui Román. Chiar în ziua aceea, când el părea mai tânăr.

— Ai nevoie de bani, mititico? Vreau să-ţi fac un cadou. Am încheiat o afacere bună.

Nu ştiu ce m-a făcut să refuz.

— N-am nevoie de nimic. Mulţumesc, Román…

A rămas zâmbind; confuz.

— Bine, o să-ţi dau ţigări. Am nişte ţigări minunate…

Părea că vrea să mai spună ceva. S-a oprit pe loc.

— Da, ştiu, „ăştia”, şi a arătat ironic spre camera lui Juan, au o săptămână de miere. Nu pot să lipsesc atâta timp de acasă.

N-am zis nimic. L-am lăsat să plece.

— Ai auzit? mi-a spus Gloria. Román şi-a cumpărat un costum nou… Şi cămăşi de mătase… ce zici de asta?

— Îmi pare bine, am înălţat eu din umeri.

— Román nu s-a preocupat niciodată de îmbrăcăminte. Spune-mi adevărul, Andrea. Nu ţi se pare că e îndrăgostit? Román se îndrăgosteşte foarte uşor, fetiţo.

Gloria devenea din ce în mai urâtă. În luna aceea de mai, faţa i se consumase şi ochii i se adânciseră, înconjuraţi de cearcăne.

— Şi ţie îţi plăcea Román la început, nu? Acuma nu-ţi mai place. Acum, în schimb, îi place lui de prietena ta. De Ena.

Ideea că eu l-am plăcut, şi că aş fi putut să-i plac unchiului meu ca femeie, părea atât de absurdă, încât am rămas uluită. „Cum puteau să fi fost purtările şi cuvintele noastre judecate de capetele astea?” m-am gândit înspăimântată, privind fruntea albă a Gloriei.

Am ieşit în stradă, meditând încă la lucrurile astea. Mergeam repede, neatentă, dar mi-am dat seama că un bătrân cu nasul roşu traversa strada ca să vină spre mine. Copleşită de aceeaşi proastă dispoziţie, am traversat la rândul meu strada, pe trotuarul celălalt. Dar nu am putut să evit întâlnirea la mijlocul străzii. El a trecut, nestingherit, scoţându-şi basca ponosită şi salutându-mă:

— Bună ziua, domnişoară.

Cerşetorul acela avea ochii strălucitori de nelinişte. L-am salutat cu o înclinare de cap şi am fugit.

Îl cunoşteam bine. Era un bătrân „sărman”, care nu cerea niciodată nimic. Rezemat la colţul unei străzi, îmbrăcat cu o anumită decenţă, stătea ore întregi în picioare, la pândă, legănându-şi bastonul. Nu-l interesa dacă era frig sau cald: stătea acolo fără să se jeluie, fără să strige, aşa cum fac ceilalţi cerşetori, întotdeauna expuşi în aşa fel ca să-i ia cineva şi să-i ducă la azil. Saluta numai cu o curtoazie respectuoasă pe trecători şi aceştia se înduioşau şi-i puneau câte un bănuţ în palmă. Nu i se putea reproşa nimic. Eu însă aveam faţă de el o antipatie aparte, care, cu timpul, începuse să crească. Era protejatul meu şi tocmai de asta, poate, îl uram atât de mult. Nu mi se întâmpla să mă gândesc atunci la asta, dar mă simţeam obligată să-i dau de pomană şi mă ruşinam atunci când nu aveam bani pentru el. Îl moştenisem de la mătuşa Angustias. Mi-amintesc că ori de câte ori ieşeam cu ea pe stradă, mătuşa îi punea cinci centime în mâna aceea

înroşită, care se ridica în semn de salut. În afară de asta, se oprea să-i vorbească, autoritar, obligându-l să-i povestească minciuni sau adevăruri despre viaţa lui. El răspundea la toate, cu supunere şi plăcere… Uneori ochii îi scăpau în direcţia din care se apropia câte un „client” şi el ardea de nerăbdare să-l salute, dar acesta, văzând-o pe mătuşa mea, se îndepărta. Şi Angustias continua să-l întrebe:

— Răspunde, nu fi distrat! E adevărat că nepoţelul dumitale n-a putut să intre la orfelinat şi că fata a murit până la urmă?… Şi în sfârşit, termina:

— M-ar interesa să-mi spui cât adevăr e în toate astea. O să te coste foarte scump, dacă mă minţi.

Din acele vremuri am rămas uniţi, el şi eu, printr-o legătură forţată; căci, sunt sigură, el a bănuit antipatia mea pentru Angustias. Îi plutea pe buze un surâs de aprobare parcă, şi în acelaşi timp ochii îi străluceau, pentru mine, scăldaţi în inteligenţă. Îl priveam desperată.

„De ce n-o trimiţi la plimbare?” îl întrebam eu, fără să-i vorbesc.

Ochii lui continuau să scapere.

— Da, domnişoară, Dumnezeu să vă ajute, domnişoară. Vai de noi, sărmanii, prin câte trebuie să trecem! Dumnezeu şi Sfânta Fecioară din Montserrat, domnişoară, şi Sfânta Fecioară del Pilar să vă aibă în pază!

La sfârşit îşi primea cele cinci centime cu toată umilinţa şi şiretenia-i linguşitoare. Angustias respira cu mândrie satisfăcută.

— Trebuie să fii caritabilă, fetiţo…

Cam de pe atunci începuse să-mi fie antipatic bătrânul. Prima zi când am devenit stăpână pe banii mei, i-am dat cinci pesetas, să se simtă şi el eliberat de zgârcenia mătuşii Angustias şi, în acelaşi timp, la fel de fericit ca mine; în ziua aceea doream să mă împart, să mă contopesc cu tot ceea ce crease natura. Dar când bătrânul cerşetor a

prins să-şi deşerte asupră-mi toată gama de laude, m-am simţit torturată de plictiseală în aşa mod, încât, înainte de a începe să fug, i-am spus:

— Taci, omule!

A doua zi n-am mai vrut să-i dau bani, şi nici în cea următoare. Dar salutul şi ochii lui strălucitori mă urmăreau în acel colţişor din strada Aribau, ajungând să mă obsedeze chiar. Am născocit tot felul de şiretlicuri ca să scap de el, să nu mă vadă când trec. De câteva dăţi am dat un ocol bun, urcând până în strada Muntaner! Şi tot cam de pe atunci m-am obişnuit să mănânc fructe uscate pe stradă. În câte-o noapte, flămândă, cumpăram un cornet de migdale de la colţul străzii. Mi-ar fi fost imposibil să am răbdare, să le păstrez până acasă… În astfel de cazuri, doi sau trei copii desculţi se ţineau după mine.

— Numai o migdală! Ni-i foame!

— Nu fi suflet rău!

(Ah, blestemaţilor! mă gândeam eu. Voi aţi mâncat totuşi o supă caldă la vreun azil. Voi n-aveţi burta goală.) Îi priveam furioasă. Încercam să scap de ei. Într-o zi, unul m-a scuipat… Dar când treceam prin faţa bătrânului şi aveam nenorocul să dau ochii cu el, îi dădeam tot cornetul, uneori aproape fără să-l fi atins. Nu ştiu de ce. Nu-mi inspira pic de milă, dar ochii lui liniştiţi făceau să-mi zbârnâie nervii. Îi puneam pacheţelul în mâini şi după aceea rămâneam tăcută, tremurând de mânie, înfometată. Nu puteam să-l sufăr. Cum primeam bursa, mă gândeam la el şi bătrânul avea, în felul acesta, un salariu de cinci pesetas lunar, ceea ce pentru mine reprezenta o zi fără masă. Era atât de bun psiholog hoţomanul, încât mai să nu-mi mulţumească. La salut, însă, nu putea renunţa. Dacă nu mi-ar mai fi dat bună ziua, aş fi uitat de el. Asta era arma lui.

Ziua aceea a fost una din primele zile de vacanţă. Se terminaseră examenele şi m-am trezit cu un an de facultate încheiat. Pons m-a întrebat:

— Ce ai de gând să faci în vara asta?

— Nimic. Nu ştiu…

— Dar când o să termini facultatea?

— Nici asta nu ştiu. Cred c-o să predau la şcoală.

(Pons avea obiceiul să mă tulbure cu întrebările lui. În timp ce îi spuneam că o să predau la şcoală, înţelegeam foarte bine că n-o să pot fi niciodată o profesoară bună.)

— Nu ţi-ar place mai bine să te măriţi?

Nu i-am răspuns.

În după-amiaza aceea ieşisem în stradă atrasă de orele de căldură şi hoinăream fără nicio ţintă precisă. Mă gândeam să mă duc până la atelierul lui Guíxols.

Abia mă întâlnisem cu bătrânul cerşetor şi am dat ochii cu Jaime, la fel de neatent ca şi mine. Stătea în maşina lui, oprită acolo, lângă un trotuar al străzii Aribau. Figura lui Jaime mi-a trezit multe amintiri şi, printre acestea, dorinţa de a mă duce s-o văd pe Ena. Jaime fuma, sprijinit pe volan. Mi-am dat seama că până atunci nu-l văzusem fumând. A ridicat ochii din întâmplare şi m-a văzut. Avea nişte mişcări uşoare; a sărit din maşină şi m-a luat de mână.

— Vii tocmai la timp, Andrea; voiam foarte mult să te văd… Ena e la tine?

— Nu.

— Dar trebuie să vină?

— Nu ştiu, Jaime.

Părea dezorientat.

— Vrei să facem o plimbare împreună?

— Da, cu plăcere.

Am luat loc în maşină alături de el, i-am privit faţa şi mi s-a părut scăldată în gânduri complet străine de mine. Am ieşit din Barcelona pe Vallvidrera; imediat am fost înconjuraţi de pini cu mireasmă caldă.

— Ai aflat că Ena şi cu mine nu ne mai vedem? m-a întrebat Jaime.

— Nu. Nici eu n-o văd prea des, în ultima vreme.

— Totuşi vine la tine în casă.

Am roşit puţin.

— Nu vine ca să mă vadă pe mine.

— Da, am aflat; adică presupun… dar credeam c-o vezi; că vorbeşti cu ea.

— Nu.

— Dacă o vezi, ai vrea să-i spui ceva din partea mea?

— Da.

— Aş vrea să ştie că eu am încredere în ea.

— Bine, am să-i spun.

Jaime a oprit automobilul şi ne-am plimbat pe marginea şoselei, printre trunchiurile roşii şi aurii. În ziua aceea aveam un fel aparte de a mă uita la oameni. M-am întrebat, aşa cum făcusem mai înainte cu Román, cam ce vârstă putea să aibă Jaime. Stăm în picioare, alături de el, scrutând frumuseţea priveliştii. Pe frunte i se formau încreţituri verticale. S-a întors spre mine şi mi-a spus:

— Azi am împlinit 29 de ani… Dar ce ai?

Uimirea mea venea de acolo că el răspunsese întrebării mele interioare. Mă privea şi râdea, fără să ştie ce sens să dea expresiei mele. I-am spus eu.

Am stat câteva clipe pe loc, fără să vorbim, şi după aceea, de comun acord, ne-am întors în maşină. Când a pornit motorul, m-a întrebat:

— O iubeşti mult pe Ena?

— Foarte mult. Nu iubesc pe nimeni pe lume mai mult ca pe ea.

M-a privit cu aerul unui om grăbit.

— Bine… Ar trebui să-ţi vorbesc ca cerşetorii… Dumnezeu să te aibă-n pază!… Dar nu asta e ceea ce vreau să-ţi spun. Aş vrea să te rog să n-o laşi singură în timpul acesta, s-o însoţeşti… Se petrece ceva ciudat cu ea. Sunt sigur. Cred că e nefericită.

— Dar, de ce crezi asta?

— Dac-aş şti, Andrea, nu ne-am fi certat şi nici n-ar fi trebuit să te rog pe tine s-o însoţeşti, ci aş fi făcut-o chiar eu. Cred că m-am purtat rău cu ea, că nu am înţeles-o… că nu am vrut s-o înţeleg. Acum m-am gândit bine, şi o urmăresc pe stradă, fac tot felul de prostii numai ca s-o vad, şi ea nici nu vrea să mă asculte. Fuge de mine de îndată ce mă vede. Chiar azi-noapte i-am scris o scrisoare… n-am recitit-o, pentru că ştiu că aş rupe-o, şi n-am dus-o la poştă pentru că mi se pare că îmbătrânesc, că încep să îmbătrânesc scriind scrisori de câte douăsprezece pagini. Şi totuşi i-aş fi trimis-o, în cele din urmă, dacă nu ai fi apărut tu. Aş prefera să-i spui tu toate astea. Vrei? Spune-i că am încredere în ea şi că n-o s-o întreb niciodată nimic. Dar că vreau s-o văd.

— Da, am să-i spun.

După aceea n-am mai vorbit nimic. Cuvintele lui Jaime mi se păruseră confuze, dar, în acelaşi timp, ambiguitatea lor mă înduioşa.

— Unde vrei să te duc? m-a întrebat el, când am ajuns iarăşi în oraş.

— Pe strada Moncada, dacă îmi faci plăcerea asta.

M-a condus până acolo, liniştit. În poarta vechiului palat, unde îşi avea Guíxols atelierul, ne-am despărţit. Chiar în clipa aceea sosea Iturdiaga. Am observat că Jaime şi el s-au salutat cu destulă răceală.

— Ştiţi că domnişoara a venit cu maşina? a spus Iturdiaga, când am intrat în atelier.

— Trebuie să-i atragem atenţia în privinţa lui Jaime, a adăugat el.

— Ah! Da? Şi pentru ce?

Pons m-a privit puţin îndurerat.

Iturdiaga şi-a dat cu părerea că Jaime e calamitate. Tatăl său fusese un arhitect celebru şi făcea parte dintr-o familie bogată.

— Un copil răsfăţat, în sfârşit, a spus Iturdiaga, o fiinţă

fără iniţiativă, care s-a învăţat să nu facă nimic în viaţă.

Jaime era singurul copil şi începuse să studieze aceeaşi meserie ca tatăl său. Războiul i-a întrerupt studiile, iar după aceea s-a trezit singur, orfan, cu o avere destul de mare. Îi mai trebuiau doi ani pentru a-şi termina facultatea ca să devină arhitect, dar n-a făcut nimic ca să-şi termine şi anii aceştia. S-a apucat de distracţii şi s-a deprins să nu facă nimic în tot timpul zilei. După părerea lui Iturdiaga, era o fiinţă detestabilă. Mi-amintesc că, în timp ce spunea asta, Iturdiaga stătea cu picioarele încrucişate, cu o faţă de înger al justiţiei, aproape foc de supărare.

— Şi când ai de gând să te apuci să înveţi pentru examenul de stat, Iturdiaga? i-am spus eu într-o pauză, surâzând.

M-a privit cu un aer de superioritate. Şi-a deschis braţele… Apoi şi-a continuat diatriba împotriva lui Jaime.

Pons m-a cercetat mult timp, şi a început să mă plictisească.

— Azi-noapte, ca să vă daţi mai bine seama cu cine avem de-a face, l-am văzut pe Jaime într-un cabaret de pe Paralelo, a spus Iturdiaga, singur într-un colţ, mai beat decât o maimuţă.

— Şi tu ce făceai acolo?

— Mă inspiram. Căutam eroi pentru romanele mele… În afară de asta, am un chelner care-mi face rost de absint adevărat.

— Aiurea!… Apă chioară, colorată în verde, a spus Guíxols.

— Nu, domnule!… Mai bine m-ai asculta. Am vrut să vă povestesc noua mea aventură de când am sosit, dar m-am luat cu vorba. Chiar azi-noapte mi-am găsit sufletul geamăn, femeia ideală. Ne-am îndrăgostit unul de altul fără să ne spunem niciun cuvânt. E străină. Trebuie să fie rusoaică sau norvegiană. Are un obraz cu pometi slavi, iar ochii îi sunt mai visători şi mai misterioşi decât tot ce-am

cunoscut până acum. Intrase-n acelaşi cabaret unde se afla Jaime, dar părea că nu se simte la locul ei. Era foarte elegantă şi o însoţea un tip ciudat, care-o mânca din ochi. Ea însă nu-i dădea cine ştie ce atenţie… Era plictisită şi nervoasă… În clipa aceea m-a privit pe mine. A fost doar o clipă, prieteni, numai o clipă. Dar, ce privire! Îmi spunea totul: visurile ei, speranţele… Căci, trebuie să vă avertizez că nu-i vorba de o aventură, ci de o fată la fel ca Andrea de tânără, la fel de delicată şi de pură…

— Te cunoaştem, Iturdiaga. Are deja patruzeci de ani, părul vopsit şi s-a născut în Barceloneta…

— Guíxols! a ţipat Iturdiaga.

— Iartă-mă, tinere, dar ştim ce alegi…

— Numai că aventura mea nu se termină aici. În clipa aceea, tipul care-o însoţea a revenit la masă pentru că se dusese să plătească şi s-au ridicat. Nu ştiam ce să fac. Când au ajuns la ieşire, fata s-a întors şi a privit înapoi, ca şi când m-ar fi căutat… Prieteni! Am sărit de pe scaun, am lăsat cafeaua fără s-o plătesc…

— Va să zică era cafea, nu absint.

— Am lăsat cafeaua fără s-o plătesc şi-am alergat după ei. Blonda mea şi însoţitorul ei urcau într-un taxi… Nu ştiu ce-am simţit. Nu există cuvinte ca să exprimi o astfel de stare… Căci ea, când m-a privit pentru ultima oară, m-a privit cu o adevărată tristeţe. Parcă mi-ar fi cerut iertare. Azi am căutat-o ca un nebun, toată ziua. Trebuie s-o regăsesc, prieteni. Aşa ceva nu se întâmplă decât o dată-n viaţă.

— Ţie, fiindcă eşti o fiinţă privilegiată, ţi se întâmplă în fiecare săptămână, Iturdiaga…

Iturdiaga s-a ridicat şi a început să măsoare atelierul cu paşi apăsaţi, aruncând rotocoale de fum din pipă. La puţin după aceea a sosit Pujol, cu o ţigancă murdară pe care voia s-o propună model lui Guíxols. Era o fetiţă cu gura foarte mare, plină de dinţi albi. Pujol se mândrea cu ea şi o

ţinea de braţ. Vroia să ne facă să credem că-i amanta lui. Îmi dădeam seama că prezenţa mea îl stânjenea în discuţie tocmai în ziua când ar fi vrut să strălucească între prietenii săi, şi de aceea îmi purta pică. Pons adusese vin şi prăjituri şi părea, dimpotrivă, încântat de mine. Vroia să celebreze succesul final din acel an. Am petrecut de minune. Am pus-o pe ţigăncuşă să danseze şi aceasta s-a dovedit destul de graţioasă.

Am părăsit atelierul destul de târziu. Vroiam să merg pe jos până acasă, iar Iturdiaga şi Pons m-au însoţit. Era o noapte splendidă, cu răsuflarea caldă, cu un cer roşiatic, ca sângele ţâşnit dintr-o arteră deschisă, calm, peste străzi.

Când urcam pe strada Layetana, n-am avut altceva de făcut decât să privesc spre casa Enei, amintindu-mi de prietena mea şi de ciudatele cuvinte pe care Jaime mă rugase să i le spun. Mă gândeam tocmai la acest lucru când am văzut-o chiar pe ea apărând în faţa ochilor mei. Mergea la braţ cu tatăl ei. Erau atât de frumoşi şi de eleganţi, încât făceau o pereche minunată. Mă zărise şi ea şi-mi surâse. Neîndoielnic, se întorceau acasă.

— Staţi un moment, le-am spus băieţilor, întrerupându-l pe Iturdiaga dintr-o lungă peroraţie.

Am traversat strada şi m-am dus la prietena mea. Am ajuns-o tocmai în clipa când intrau pe poartă.

— Pot să-ţi spun câteva cuvinte?

— Bineînţeles. Nici nu ai idee cât de mult mă bucur că te văd. Nu vrei să urcăm?

Asta ar fi însemnat să rămân la cină.

— Nu pot, căci mă aşteaptă prietenii mei…

Tatăl Enei a zâmbit:

— Eu mă duc în casă, fetelor. Să nu întârzii, Ena.

Ne-a salutat cu mâna ridicată. De loc, tatăl Enei era din Canare şi, cu toate că-şi petrecuse cea mai mare parte din viaţă departe de insulă, păstra încă obiceiul de a vorbi într-

un fel aparte, mângâietor, aşa cum se vorbea pe pământul lui natal.

— L-am întâlnit pe Jaime, i-am spus eu, de îndată ce tatăl ei dispăruse. M-am plimbat azi cu el şi mi-a dat un mesaj pentru tine.

Ena m-a privit cu faţa împietrită.

— Mi-a spus că are încredere în tine, că n-o să te întrebe niciodată nimic şi că vrea să te vadă.

— Mulţumesc, Andrea. E bine aşa. Îţi mulţumesc.

Mi-a strâns mâna şi s-a îndepărtat, lăsându-mă pironită pe loc, nu fără o oarecare decepţie. Nu-mi îngăduise nici măcar să-i văd ochii.

M-am întors spre prietenii mei şi l-am văzut pe Iturdiaga apropiindu-se, după ce traversase strada printr-un val de maşini…

A privit prostit spre intrarea unde stăteam şi de unde ascensorul plecase deja cu Ena înăuntru.

— Ea este! Prinţesa slavă!… Sunt un imbecil. Mi-am dat seama chiar în clipa în care se despărţea de tine. Pentru Dumnezeu! Cum se face de-o cunoşti? Spune-mi! Unde s-a născut? E rusoaică, suedeză sau, poate, poloneză?

— Catalană.

Iturdiaga a amuţit.

— Şi-atunci, cum de-i posibil să fi fost azi-noapte într-un cabaret? Şi de unde-o cunoşti tu?

— Mi-e colegă de facultate… i-am explicat eu, destul de vag, în timp ce Iturdiaga mă lua de braţ să traversăm strada.

— Şi persoanele care-o însoţesc?

— Cel de acum era tatăl ei. Pe cel de ieri, îţi dai seama că n-am de unde să ştiu cine era.

(Şi în timp ce-i spuneam vorbele astea, în minte îmi revenea obsesiv chipul lui Román…)

Tot drumul după aceea am fost absentă de la orice discuţie, gândindu-mă că oricât de multă lume ar cunoaşte

cineva, întotdeauna se simte în acelaşi cerc. Că lumea-i destul de mică.

XVII

Luna lui iunie înainta, iar căldurile începuseră să urce. Din colţurile pline de praf şi de sub tapetul slinos al locuinţei de pe Aribau a apărut, deodată, o turmă înfometată de ploşniţe. Am început o luptă pe viaţă şi pe moarte cu ele, epuizându-mi în fiecare dimineaţă puterile. Mă înspăimânta faptul că toţi ceilalţi din casă nu dădeau niciun fel de atenţie acestui lucru. Se simţeau bine. Prima dată când m-am apucat să fac curăţenie în camera mea cu dezinfectant şi apă fierbinte, bunica a apărut în pragul uşii clătinând din cap.

— Fetiţa mea! Tu nu trebuie să faci munca asta.

— Las-o-n pace, mamă. Nepoata o face pentru că e mai murdară decât ceilalţi… a intervenit Juan…

Pentru a face munca aceasta, care-mi repugna, îmi puneam costumul de baie. Era acelaşi costum albastru cu care intrasem, o vară înainte, în apele transparente ale râului din satul copilăriei. Râul acela, adânc pe lângă grădina verişoarei mele, trecea şerpuind printre malurile cotite pline cu ochiuri de apă şi noroi… Primăvara, apele lui curgeau tulburi, încărcate cu seminţe de arbori şi prinzând în oglinzile-i mate ramuri de copaci înfloriţi. Vara se acoperea cu umbra frunzişurilor care tremurau între braţele mele când înotam… Dacă mă lăsam dusă de curent, umbrele se încărcau cu reflexe pe ochii mei larg deschişi. Iar în amurg, undele căpătau o culoare roşie, de purpură.

Cu acelaşi costum decolorat, care acum mi se murdărea de leşie, lenevisem pe plajă, lângă Ena şi Jaime, în primăvara aceea şi înotam în apele reci şi albastre ale mării, sub lumina crudă de aprilie.

În timp ce spălam patul cu apă fierbinte şi simţeam cum

mi se încreţise pielea pe degete şi pică din cauza cârpei îmbibate cu leşie, amintirea Enei revenea învăluită în atâta tristeţe şi întunecime, încât reuşea să mă apese mai mult decât tot ceea ce mă înconjura. Uneori îmi venea să plâng, ca şi când şi-ar fi bătut joc de mine şi nu de Jaime. Ca şi când eu aş fi fost cea trădată. Mi-era imposibil să cred în frumuseţea şi adevărul sentimentelor omeneşti – aşa cum le concepusem eu la cei optsprezece ani ai mei – şi mă gândeam că tot ceea ce reflectau ochii Enei – strălucitori ca o flacără albă şi totodată încărcaţi cu mângâiere, atunci când vorbea Jaime – dispăruse într-o clipă, fără să lase urmă.

În primăvara aceea Ena şi Jaime mi se păruseră nişte fiinţe deosebite de toate fiinţele omeneşti, sfinţiţi parcă de o taină, care, pentru mine, rămânea îndepărtată şi minunată. Dragostea lor îmi relevase sensul existenţei numai prin faptul de a exista. Şi-acum, mă consideram în mod amarnic şi nedrept înşelată. Ea fugea încontinuu de mine şi, niciodată, dacă o chemam la telefon, nu era acasă pentru mine, iar eu nu cutezam să mă duc la ea.

Din ziua în care i-am transmis cuvintele lui Jaime, nu mai ştiam nimic despre ea. Într-o după-amiază, apărată de liniştea ce mă-nconjura, mi-a venit în gând să-l chem pe Jaime la telefon şi mi s-a spus că plecase din Barcelona. Asta m-a făcut să înţeleg că încercarea lui de a se apropia iarăşi de Ena nu dăduse niciun rezultat.

Aş fi vrut să pot intra în gândurile ei, să-i cercetez sufletul în amănunt şi să înţeleg în sfârşit felul ei atât de ciudat de a fi, cauza încăpăţânării ei. Căci, în acelaşi timp cu desperarea ce mi-o provoca, mă convingeam că o iubesc foarte mult. Pentru că nu puteam avea o altă atitudine faţă de ea, decât aceea de a încerca s-o înţeleg atât cât o puteam face.

Când dădeam cu ochii de Román, inima îmi bătea puternic şi ardeam de nerăbdare să-i pun întrebări. Aş fi

vrut să-l pot urmări pe omul acesta, să-l spionez, să aflu despre întâlnirile lui cu Ena. De câteva ori am urcat treptele scării până la el, mânată de această dorinţă de neînfrânt, bănuind că Ena s-ar putea afla în camera lui! Imaginea Gloriei prinsă în fasciculul de lumină pe aceeaşi scară mă făcea însă să mă ruşinez şi să renunţ la intenţiile şi hotărârile mele.

Román se purta atent cu mine şi, în acelaşi timp ironic. Căuta să-mi facă mici daruri şi să mă bată, părinteşte, cu palma peste obraz, după obiceiul lui, dar niciodată nu mă invita sa urc la el, ca mai înainte.

O dată m-a găsit în plină muncă de curăţenie a camerei şi a părut foarte mulţumit. L-am privit cu răutate, aşa cum obişnuiam să fac pe timpul acela şi – ca întotdeauna – a părut să nu**-şi** dea seama. Îi străluceau dinţii.

— Perfect, Andrea! Te-ai făcut bună de măritat… Mă bucur să ştiu că am o nepoată care, atunci când se va mărita, va şti să-l facă fericit pe alesul ei. Bărbatul tău nu va fi nevoit să-şi cârpească singur ciorapii şi nici să dea de mâncare la copil. Nu-i aşa?

„La ce bun toate astea?” m-am gândit eu, ridicând din umeri.

Uşa sufrageriei era larg deschisă în spatele lui Román. L-am văzut întorcându-se cu faţa într-acolo.

— Ce zici de asta, Juan? Nu ţi-ar place să ai o nevastă harnică, aşa cum e nepoţica noastră?

Abia atunci mi-am dat seama că Juan se afla în sufragerie şi îi dădea copilului – care, după boală, începuse să se răsfeţe – să-şi bea cana cu lapte. Auzind cuvintele lui Román, a izbit cu pumnul în masă, făcând să sară în sus cana de pe ea. Şi s-a ridicat în picioare.

— Sunt mulţumit de nevastă-mea, înţelegi? Iar nepoata nu merită nici măcar să lingă pământul pe unde calcă ea. Ai auzit? Nu ştiu cum se face că nu iei în seamă neruşinările nepoatei tale şi-o linguşeşti atâta; dar să ştii

că nu există o vulpe mai şireată ca ea… Nu-i bună decât să joace teatru şi să-i umilească pe toţi ceilalţi, de asta-i bună, şi ca să se întindă cu tine!

Înspăimântată, mi-am dat seama de ostilitatea lui Juan faţă de mine în zilele acelea. El, care poruncea întotdeauna, dar în mod inutil, să i se facă ordine în cameră, văzându-mă pentru prima dată cu săpunul în mână, a venit să mi-l smulgă cu forţa, să-mi spună că „îi trebuie” şi să dispară cu el în atelier unde, în acel timp, nu mai picta, ci îşi petrecea zilele cu capul între mâini, privind în podea cu ochii larg deschişi. În aceeaşi poziţie l-am văzut imediat după asta, pe când îl pândea, de după uşa abia crăpată, Antonia. Auzindu-mi paşii, femeia s-a îndreptat brusc, a dus degetele la gură, surâzându-mi şi obligându-mă – sub ameninţarea că, altfel, îmi suceşte gâtul cu mâinile ei murdare – să privesc şi eu. Antonia încerca deseori bucuria aceea idioată a copiilor care dau cu pietre în nebunul satului. Mie, însă, imaginea acestui om uriaş, aşezat pe scaun, între dezolarea aceea a mobilelor vechi şi fără rost, şi copleşit, zdrobit de atâta durere, mi-a sfâşiat inima.

Din acest motiv, în perioada aceea, când căldura verii părea să-l moleşească definitiv, eu nu răspundeam niciodată la obrăzniciile lui. La provocarea lui Román se ridicase ca ars, lovind în masă. Román râdea. Iar el continua să ţipe.

— Nepoţica! Minunat exemplu!… Cu o mulţime de amanţi şi bătând străzile Barcelonei ca o căţea… O cunosc bine. Da, te cunosc bine, prefăcuto! a venit să-mi spună din pragul uşii, în timp ce Román pleca.

Eu strângeam apa împrăştiată pe jos şi fără să vreau, îmi tremurau mâinile… Făceam un efort pentru a înţelege partea comică a acestor întâmplări, încercând să mi-i închipui pe presupuşii mei amanţi, dar nu reuşeam. Am luat găleata cu apă murdară şi am ieşit s-o arunc.

— Nu vezi cum tace, curva? a strigat Juan. Nu vezi că nu poate răspunde?

Nimeni nu-i dădea importanţă. Antonia cânta în bucătărie şi pisa ceva în piuliţă. Atunci Juan într-unul din acele momente de cumplită furie a străbătut vestibulul şi s-a dus să bată în propria lui uşă. Gloria – care, acum, nu se mai ferea când pleca să joace cărţi – dormea, obosită. Târziu, uşa a cedat sub loviturile lui şi am auzit ţipetele Gloriei, înspăimântată, căci Juan se aruncase asupra ei şi începuse s-o bată. Copilul, care stătea liniştit în sufragerie, a început să plângă.

Egoistă, am intrat în baie. Apa, ce şiroia în şuvoaie pe trupul meu, mi se părea abia călâie, neputincioasă să-mi învioreze carnea şi să mă cureţe.

Când începe să se înfăşoare în căldura verii, oraşul capătă o frumuseţe sufocantă, puţin tristă. Privindu-l de la fereastra atelierului unde se întâlneau prietenii mei, o dată cu lăsarea serii, mi se părea într-adevăr trist. O nesfârşită panoramă de terase şi acoperişuri se învăluia în vapori roşiateci, iar turlele vechii mănăstiri parcă pluteau printre valuri. Sus, cerul fără nori îşi schimba culorile pure. De la un bleu prăfuit, spre un roşu de sânge, spre auriu, spre ametist. Apoi a venit noaptea.

Pons stătea cu mine în rama ferestrei.

— Mama doreşte să te cunoască. I-am vorbit mereu despre tine. Vrea să te invite să ne petrecem concediul împreună pe Costa Brava.

Din spate se auzeau glasurile prietenilor noştri. Erau toţi în păr. Glasul lui Iturdiaga le acoperea pe celelalte.

Pons îşi muşca unghiile lângă mine. Nervos şi copilăros, aşa cum era, mă obosea un pic şi-n acelaşi timp mă făcea să-mi fie drag.

În după-amiaza aceea ne sărbătoream ultima întâlnire din sezon, căci Guíxols pleca să-şi petreacă întreaga vară

în altă parte. Pe Iturdiaga taică-său voia să-l trimită la Sitges cu tot familionul, dar el refuzase în mod categoric. Şi cum tatăl lui nu-şi îngăduia decât câteva zile de repaus spre sfârşitul verii era, în fond, mulţumit că Gaspar avea să-i ţină de urât la masă.

— Sunt gata să-l conving! Sunt aproape gata! striga Iturdiaga. O dată eliberat de cicăleala mamei şi a surorilor mele, taică-meu pare mai rezonabil... Începe să calculeze cam cât îl costă să-mi editeze cartea... În afară de asta, e fericit că m-am făcut critic de artă...

M-am întors spre el.

— Te-ai făcut critic de artă?

— Al unui ziar foarte cunoscut.

Mi se părea puţin uimitor.

— Ce fel de studii de artă ai făcut tu?

— Niciun studiu. Ca să fii critic nu-ţi trebuie decât sensibilitate, şi eu o am. Şi prieteni... Îi am şi pe ăştia. La prima expoziţie a lui Guíxols mă gândesc să spun că a atins culmea stilului său. În schimb, o să mă lupt cu consacraţii, împotriva cărora nimeni nu îndrăzneşte sa spună ceva... Succesul meu e sigur.

— Nu ţi se pare că m-ai avantaja prea puţin dacă ai să spui că am atins culmea artei mele? După o astfel de afirmaţie nu-mi mai rămâne decât să-mi strâng pensulele şi să dorm pe lauri, a spus Guíxols.

Dar Iturdiaga era prea entuziasmat ca **să mai** dea atenţie unor atari judecăţi.

— Priviţi! Încep să se aprindă ferestrele! a strigat Pujol, cu glasul lui plin de note false...

Era în ajunul Sfântului Ion. Pons mi-a spus:

— Ai timp să te gândeşti cinci zile, Andrea! Până la Sfântul Petru. Atunci e ziua mea şi a lui taică-meu. O să dăm o petrecere în casă şi tu o să vii la noi. O să dansezi cu mine. O să te prezint mamei şi ea o să ştie să te convingă mai bine ca mine. Gândeşte-te că dacă n-o să vii,

pentru mine ziua aceea are să fie pustie… Apoi o să plecăm la mare. Ai să vii, Andrea, de ziua mea, la noi? Şi-ai să te laşi convinsă de mama ca să mergi cu noi?

— Chiar tu ai spus că am cinci zile ca să-ţi răspund.

Simţeam, în timp ce-i spuneam asta lui Pons, o dorinţă nebună de a mă sustrage oricăror preocupări. De-a mă elibera. De a-i accepta invitaţia, ca să mă pot afunda în nisipul de pe plaja **ce** mi-o oferea, să simt trecerea orelor ca pe un joc de copii, fără de lumea aceea apăsătoare care mă înconjura. Dar eram oprită încă de senzaţia plictisitoare pe care mi-o producea dragostea lui Pons. Mă gândeam că un răspuns afirmativ m-ar fi legat de el prin alte lucruri, care mă nelinişteau, căci mi se păreau false.

Oricum, ideea de a lua parte la un dans, chiar dacă ar fi fost după-amiaza – pentru mine cuvântul dans însemna un emoţionant vis, cu haine de seară şi parchet ca oglinda, aşa cum citisem în povestea Cenuşăresei – mă atrăgea, căci eu, care ştiam să mă las furată de muzică şi să mă pierd în ritmurile ei, lucru pe care-l reuşisem, singură, de multe ori, nu dansasem niciodată cu un bărbat.

Pons mi-a strâns mâinile, nervos, şi ne-am despărţit. În spatele nostru Iturdiaga a remarcat:

— Noaptea Sfântului Ion e noaptea farmecelor şi a minunilor!

Pons s-a înclinat spre mine.

— Eu trebuie să-ţi cer o minune în noaptea asta.

În clipa aceea am dorit, cu sinceritate, ca minunea să se producă. Am dorit cu toată fiinţa mea să mă pot îndrăgosti de el. Pons şi-a dat seama de îndată de noua mea atitudine. Şi nu ştia nimic altceva decât să-mi strângă mâinile.

Când am ajuns acasă, aerul pâlpâia parcă, fierbinte, sub vraja pe care n-o are decât în ziua Sfântului Ion. Şi mi-a fost imposibil să dorm. Cerul era complet senin şi, totuşi, în vârful degetelor şi în păr simţeam o anume încărcătură electrică, de parcă ar fi fost timp furtunos. Pieptul mi-era

apăsat de mii de visuri şi amintiri.

Am ieşit la fereastra Angustiei, în cămaşă. Am văzut cerul roşind în diferite părţi sub strălucirea flăcărilor. Aceeaşi stradă Aribau a clocotit de ţipete mult timp, apoi s-au aprins două-trei focuri la anumite încrucişări cu alte străzi. Puţin mai târziu, băieţii au sărit peste foc, cu ochii injectaţi de dogoare, de scântei şi de magia limpede a focului, numai ca să audă numele iubitelor lor strigate de cenuşă. Mai apoi gălăgia a început să scadă, iar lumea s-a risipit pe la sindrofii. Strada Aribau a rămas aproape vibrând, însufleţită încă, dar liniştită. Se auzea pocnetul unor îndepărtate jocuri de artificii iar cerul, pe deasupra caselor, se desfăşura rănit de dungi luminoase. Mi-am amintit de cântecele de ţară din noaptea Sfântului Ion, noaptea care-i ajută să se îndrăgostească pe cei ce culeg din câmpiile înfierbântate magicul trifoi cu patru foi. Stăteam rezemată în semiîntunericul balconului, luminată de pâlpâitul închipuirilor şi a dorinţelor pasionate. Mi se părea imposibil să mă mişc de acolo.

Am auzit paşii paznicului îndepărtându-se spre un loc cu scandal. Mai apoi, mi-a atras atenţia scârţâitul porţii de la casa noastră şi, privind trotuarul, l-am văzut pe Román ieşind în stradă. A făcut câţiva paşi şi s-a oprit să-şi aprindă o ţigară. Chiar dacă nu s-ar fi oprit sub lumină, tot l-aş fi cunoscut. Noaptea era destul de clară. Cerul părea semănat cu lumină de aur… M-am distrat privind mişcările umbrei lui, decupată în negru, înspăimântător de alungită.

Când s-au auzit paşi, iar el a ridicat capul, atent şi nervos ca o pisică, am privit amândoi în acelaşi punct. Gloria traversa strada, apropiindu-se. (Se apropia de el şi de mine, acolo, jos, pe trotuar, în obscuritatea străzii.) Se întorcea, neîndoielnic, de la sora ei.

Trecând pe lângă Román, l-a privit aşa cum obişnuia ea, iar lumina i-a aprins părul şi i-a luminat faţa. Román a făcut un gest care mi s-a părut extraordinar. A zdrobit

ţigara şi s-a dus spre ea, cu mâna întinsă ca pentru salut. Gloria a rămas pe loc, înmărmurită. El a luat-o de braţ şi ea l-a îmbrâncit cu putere. Apoi au rămas unul în faţa celuilalt, vorbind câteva clipe, ca un murmur nedesluşit. Eram atât de surprinsă şi de interesată în toată povestea asta, încât nu îndrăzneam să mă mişc. De unde mă aflam, mişcările perechii de sub mine păreau un dans al apaşilor. În sfârşit, Gloria a reuşit să scape şi a intrat în casă. Román şi-a aprins încă o ţigară; a azvârlit-o şi pe aceasta şi a făcut din nou câţiva paşi să plece, dar s-a reîntors sigur, hotărât s-o urmeze.

Am auzit uşa deschizându-se şi am văzut-o pe Gloria. Am simţit-o traversând sufrageria pe vârful picioarelor, spre balcon. Probabil că vroia să ştie dacă Román plecase. Începea să mă emoţioneze toată afacerea asta, ca şi când ar fi fost vorba de ceva al meu. Nu puteam să-mi cred ochilor. Când am auzit cheia lui Román răsucindu-se-n broasca uşii, am început să tremur. S-au întâlnit în sufragerie. L-am auzit pe Román şoptindu-i clar:

— Ţi-am spus că trebuie să-ţi vorbesc. Vino!

— N-am timp pentru tine.

— Nu vorbi prostii. Vino odată!

I-am simţit îndreptându-se spre balcon şi închizând geamul în spatele lor. Ceea ce se petrecea acum era atât de neaşteptat pentru mine, încât mi se părea că visez. Dacă-i adevărat totuşi că există vrăjitoare în noaptea Sfântului Ion? Şi nu cumva mă făceau să am tot felul de închipuiri? Apropiindu-mă din nou de balconul Angustiei, nici nu m-am mai gândit măcar să săvârşesc un act de spionaj. Erau foarte aproape de mine. Li se auzea respiraţia. Iar glasul lor venea limpede până la urechile mele, pe fundalul uriaş al liniştii în care adormiseră zgomotele îndepărtate ale jocurilor de artificii şi muzica petrecerilor.

L-am auzit pe Román:

— Nu te gândeşti decât la meschinăriile astea… Ai uitat, cumva, Gloria, de călătoria noastră spre Barcelona în plin război? Nu-ţi mai aminteşti nici măcar de crinii aceia din grădina castelului… Aveai trupul alb şi părul roşcat, ca un foc printre zăpada crinilor. M-am gândit de multe ori la tine, aşa cum erai pe vremea aceea, deşi, aparent, te-am chinuit. Dacă vii cu mine sus, în camera mea, am să-ţi arăt tabloul pe care ţi l-am pictat atunci. Îl păstrez încă…

— Mi-amintesc de toate, băiete. Nu m-am gândit decât la asta. Doream însă atât de mult să nu le spui tu, încă o dată, ca să te pot scuipa în obraz…

— Eşti geloasă. Crezi că nu ştiu că de multe ori, noaptea, când totul doarme, ai venit, cu paşi de stafie, până la uşa mea? De multe **ori,** numai în iarna asta, te-am auzit plângând pe scară…

— Nu plângeam după tine. Te iubesc la fel ca pe un porc pe care-l duci la abator. Aşa te iubesc… Crezi că n-am să-i spun asta lui Juan? Abia aşteptam. Abia aşteptam să-mi vorbeşti ca să afle şi el ce frate are…

— Vorbeşte-n şoaptă!… Ai atâtea de-ascuns, aşa că vorbeşte încet… Ştii foarte bine că pot să aduc martori care să-i spună lui Juan cum ai intrat peste mine să mi te dai, în camera mea, să te culci cu mine, şi cum te-am scos afară, în pumni… Aş fi putut s-o fac şi până acum, dar n-am vrut să mă obosesc. Nu uita că erau mulţi soldaţi în castelul acela şi că unii trăiesc încă, aici, în Barcelona…

— În ziua aceea mi-ai dat să beau şi m-ai sărutat… Când am intrat în camera ta, te iubeam. Ţi-ai bătut joc de mine cu o cruzime fără de margini. Îi ascunseseşi înăuntru pe prietenii tăi, care mureau de râs, şi m-ai insultat. Mi-ai zis că n-ai drept să furi ceea ce-i aparţine fratelui tău. Eram tânără pe-atunci, băiete. Când am intrat la tine în noaptea aceea mă consideram dezlegată de Juan şi mă gândeam să-l las. Încă nu ne binecuvântase preotul, să nu uiţi.

— Dar să nu uiţi nici tu că purtai în pântec un copil de-al

lui… Să nu faci în noaptea asta pe cuvioasa cu mine. Nu ţi-ar folosi la nimic… Poate că pe-atunci eram orbit, dar acum te doresc. Urcă în camera mea. Să terminăm o dată.

— Nu ştiu ce ai de gând, băiete, căci tu eşti ca Juda… Nu ştiu ce s-a întâmplat cu tine şi cu Ena, fetiţa aceea blondă pe care-ai prostit-o cum ai vrut; şi-acum îmi vorbeşti mie aşa.

— Pe fata asta las-o în pace!… Nu-i ea cea care mă poate satisface, ci tu; mulţumeşte-te cu atât, Gloria.

— M-ai făcut să plâng multă vreme, dar eu aşteptam clipa asta… Dacă poţi crede că mă interesezi încă, te înşeli. Dacă bănuieşti că sunt desperată pentru c-o aduci pe fata asta la tine, poţi fi sigur că eşti mai prost ca Juan. Te urăsc, băiete. Te urăsc din noaptea în care ţi-ai bătut joc de mine, când eu uitasem absolut totul din pricina ta… Ştii cine te-a pârât ca să te împuşte? Ei bine, eu! Eu! Da, eu!… Ştii datorită cui ai fost închis? Mie! Şi ştii cine te-ar denunţa încă o dată dacă s-ar ivi prilejul? Tot eu! Acum eu sunt cea care te poate scuipa-n obraz; şi te scuip!

— De ce spui toate tâmpeniile astea? Mă oboseşti. Să n-aştepţi să mă rog de tine… Tu mă iubeşti, Gloria! Ascultă, hai să terminăm discuţia în camera mea. Haidem odată!

— Să nu m-atingi, canalie! Acum îl strig pe Juan! Şi-ţi scot ochii dacă pui mâna pe mine!

Gloria apăsase pe ultimul cuvânt atât de puternic, încât glasul i s-a sfărâmat într-un ţipăt de isterie.

Am auzit paşii bunicii prin sufragerie. Aşa cum stăteau, închişi în balcon, bunica le putea vedea doar siluetele tăiate în lumina stelelor.

Román nu se speriase. Glasul lui avea numai ceva nervos, dar bine strunit, lucru pe care-l remarcasem de la începutul discuţiei:

— Taci, tâmpito!… N-am să mişc nici măcar un deget ca să te forţez. Poţi să vii tu singură, dacă vrei… dar dacă nu vii în noaptea asta, să nu te mai oboseşti niciodată să mă

priveşti în faţă.

Îţi dau ultima şansă…

A ieşit din balcon şi s-a întâlnit cu bunica.

— Cine-i? Cine-i aici? a întrebat bătrânica. Doamne, iartă-mă, Román; ai înnebunit, băiete?

Nu s-a oprit, am auzit doar o lovitură-n uşă. Bunica s-a apropiat de balcon, târându-şi picioarele. Glasul ei răsuna înfricoşat şi pierdut:

— Fata mea!… Fata mea! Tu eşti, Gloria? Da? Tu eşti?

Mi-am dat seama că Gloria plângea. A strigat, însă:

— Du-te şi te culcă, mamă. Şi lasă-mă-n pace! După un timp s-a dus spre camera ei, suspinând:

— Juan! Juan!

Bunica a strigat la ea:

— Taci, nefericito, taci… Juan a ieşit. Mi-a spus că nu poate să doarmă…

S-a făcut linişte. Auzeam paşi pe scară. Sosise Juan.

— Nu v-aţi culcat, încă? Ce se-ntâmplă aici? Pauză îndelungată.

— Nimic, a zis, în cele din urmă, Gloria. Hai să ne culcăm.

Noaptea de Sfântul Ion devenise destul de ciudată pentru mine. În picioare, în mijlocul camerei, cu urechile aţintite la murmurul casei, am simţit cum mă dor muşchii gâtului. Aveam mâinile reci. Cine poate înţelege miile de fire care-i leagă pe oameni între ei şi cine le poate tălmăci vorbele? Nu o fată ca cea care eram eu pe atunci. M-am afundat în pat, aproape bolnavă. Mi-am amintit de cuvintele biblice: „Au ochi şi nu văd, au urechi şi nu aud”… Ochii mei, rotunzi de-atâta încordare, urechile mele, obosite de-atâta ascultare, nu reuşiseră să desluşească adevărul din toată povestea asta… Mi se părea imposibil ca Román, cel care o vrăjea pe Ena cu muzica lui… Era imposibil să se fi rugat atâta de Gloria, dintr-o dată, şi fără niciun motiv, tocmai el, cel pe care-l văzusem batjocorind-o

în public. Urechile mele n-au putut percepe, din tremurul glasului lui, acest motiv, iar ochii mei, sub acea densă şi scăpărătoare imensitate a nopţii albastre, năvălită-n balcon, nu l-au aflat nici ei… Mi-am acoperit faţa pentru ca această uriaşă şi neînţeleasă frumuseţe a nopţii să nu-mi rănească privirile. Şi-am adormit.

M-am trezit tocmai când o visam pe Ena. Fantezia mea o înlănţuise pe nesimţite de cuvintele, meschinăriile şi trădările lui Román. Amărăciunea pe care o încercam mereu, în zilele acelea, gândindu-mă la ea, m-a copleşit. Am alergat acasă la ea, pe negândite, fără să ştiu ce-am să-i spun, dorind numai s-o apăr de unchiul meu.

N-am dat de ea. Mi s-a spus că era tocmai ziua bunicului şi că va rămâne până seara în marele „turn” pe care bătrânul domn îl avea în Bonanova. Auzind asta, m-a invadat o bucurie ciudată; mi s-a părut că-i absolut necesar s-o găsesc cât mai repede şi cu orice preţ. Să vorbesc cu ea.

Am traversat Barcelona cu tramvaiul… Ţin minte că era o dimineaţă splendidă. Toate grădinile din Bonanova erau pline cu flori, iar frumuseţea lor îmi umplea sufletul, şi aşa destul de încărcat. Asemenea liliacului prăbuşit în horbote, asemeni glicinii tremurând pe ziduri şi iederii, asemeni lor mi se părea că înfloresc şi eu; mă temeam însă pentru viaţa şi visele prietenei mele… Poate că în toată istoria prieteniei noastre nu mai trăisem clipe atât de frumoase şi de copilăreşti ca acestea, petrecute într-o plimbare inutilă printre grădini, în dimineaţa splendidă de Sfântul Ion.

Am ajuns, în cele din urmă, la casa pe care-o căutam. O poartă grea, de fier, de după grilajul căreia am zărit un bazin, o fântână şi doi câini… Nu ştiam ce anume urma să-i spun Enei. Nu ştiam cum să-i spun încă o dată că Román nu va fi niciodată demn să-şi amestece viaţa lui cu a ei, atât de luminoasă şi atât de bună, părăsind o fiinţă ca Jaime, la fel de nobil la suflet ca şi ea… Eram sigură că de

îndată ce voi deschide gura Ena va începe să râdă.

S-au scurs câteva bune minute, pline cu soare. Mă sprijineam de înfloriturile grilajului grădinii. Mirosea puternic a trandafiri, şi peste capul meu a trecut un roi de albine, lăsându-mi în suflet un ecou adânc de linişte şi pace. Nu aveam curajul să spun.

Am auzit uşa de la intrare – o uşă de cristal deschizându-se pe o terasă albă – scârţâind şi l-am văzut pe micul Ramón Berenguer însoţit de un verişor de-al său cu părul negru. Au coborât în grădină. Mi-a fost frică, aşa, din senin, ca şi când cineva mi-ar fi prins mâna tocmai în clipa în care aş fi furat o floare. Am început să fug, să mă îndepărtez cât mai repede de acolo, fără să mă pot opri şi fără să înţeleg de ce… Când mi-am dat seama că n-are niciun rost fuga aceasta, am început să râd; dar nu m-am întors. Şi-n locul bucuriei nestăvilite şi a dragostei pe care o simţisem puţin mai înainte alergând spre Ena m-a copleşit tristeţea, o tristeţe pe măsura bucuriei pierdute. La sfârşitul acelei zile nu mă mai gândeam de loc la distanta pe care ea însăşi o pusese între noi. Mi s-a părut mai potrivit să las timpul să hotărască în locul meu.

Am auzit câinele schelălăind, coborând scara din camera lui Román. Avea una din urechi muşcată. Mi-a fost iarăşi frică. De trei zile Román nu ieşise din camera lui. Antonia credea că fumează încontinuu şi compune muzică. Pe semne că Trăsnet ştia câte ceva despre dispoziţia stăpânului său. Femeia, văzându-l muşcat de dinţii lui Román, a început să tremure şi s-a apucat să-l spele, aproape gemând.

Am privit calendarul. Trecuseră trei zile de la Sfântul Ion şi mai erau trei până la petrecerea de la Pons. Ardeam de nerăbdare să pot pleca. Gândindu-mă numai la faptul că avea să mă ajute să-mi pot îndeplini această desperată dorinţă de evadare, mi se părea chiar că încep să-l iubesc.

XVIII

Mă încearcă azi amintirea nopţilor de pe strada Aribau. Nopţile acelea care curgeau asemeni unui râu negru pe sub punţile zilelor şi în care miresmele zăgăzuite ţâşneau ca o răsuflare de fantome.

Mi-amintesc de primele nopţi de toamnă şi de primele nelinişti din casă, întărâtate parcă de rugina frunzei. De nopţile de iarnă cu melancolia lor umedă: scârţâitul unui scaun, întrerupându-mi somnul şi fiorul, alunecând ca un fulger de-a lungul nervilor, când întâlneam doi ochi mici şi scăpărători – ochii pisicii – înfipţi în privirile mele. În ceasurile acelea reci, ca de gheaţă, au fost momente când viaţa şi-a sfâşiat în faţa mea toată pudoarea, apărându-mi nudă, ţipându-mi în urechi tristele ei intimităţi, care, pentru mine, erau numai înspăimântătoare. Intimităţi pe care dimineaţa se însărcina să le şteargă ca şi când n-ar fi existat niciodată... Mai apoi au venit nopţile de vară. Dulcile şi clarele nopţi mediteraniene, plutind peste Barcelona, cu culoarea lunii lor de portocal şi cu mireasma lor umedă de nereide care-şi pieptănau şuvoaiele de apă ce cădeau pe umerii de marmură albă, pe cozile lungi cu solzi de aur. În una din acele nopţi călduroase, foamea, tristeţea şi forţa tinereţii mele m-au dus la o liniştire a sentimentelor, la o necesitate fizică de mângâiere, însetată şi stăruitoare, asemeni pământului înfierbântat presimţind furtuna.

În primul ceas de odihnă, când mă lăsam pe pat, obosită, începeau durerile de cap. Eram nevoită să mă culc fără pernă, cu capul mai jos, ca să se liniştească, treptat, sub miile de zgomote din casă şi din stradă.

Astfel, somnul venea ca nişte valuri din ce în ce mai domoale, coborând, adânc, până la totala uitare a corpului şi sufletului meu. Căldura trecea peste mine cu răsuflarea

ei iritantă, ca un dans de urzici, şi mă apăsa până ce, deprimată, mă redeşteptam.

Tăcere de mormânt. Pe stradă, din când în când, paşii paznicului. Cu mult peste balcoane, terase şi acoperişuri, sclipătul stelelor.

Neliniştea mă făcea să sar din pat, căci aceste luminoase fire nepipăibile, ce vin din lumea sideralã, acţionau asupra-mi cu o putere imposibil de precizat, dar reală.

Mi-amintesc de o noapte cu lună. După o zi foarte agitată, nervii îmi erau deosebit de încordaţi. Ridicându-mă din pat am văzut că toată camera mea, plină de o culoare de mătase cenuşie, se aduna în oglinda Angustiei, şi chiar în ea, răsfrântă, o pată de umbră. M-am apropiat, şi spectrul acela m-a însoţit. La sfârşit am reuşit să-mi văd propria-mi faţă redesenată pe cămaşa de noapte. O cămaşă de ţesătură veche, subţiată de timp şi încărcată cu dantele. O cămaşă pe care cu mulţi ani în urmă o purtase mama. Era un fapt destul de rar acesta, de a mă privi astfel, fără să mă văd, cu ochii larg deschişi. Mi-am dus mâinile ca să-mi pipăi obrajii, care păreau că-mi pică, şi-n oglindă au apărut nişte degete lungi, mai palide decât faţa, mişcându-se de-a lungul sprâncenelor, nasului şi pometţilor conform structurii oaselor. În toate felurile, eu însămi, Andrea, trăiam înconjurată de umbre şi patimi. Uneori, însă, mă îndoiam de asta.

În chiar după-amiaza aceea a avut loc petrecerea de la Pons.

Timp de cinci zile încercasem să-mi fac tot felul de iluzii în legătură cu această desprindere a mea din cercul vieţii obişnuite. Până atunci îmi fusese uşor să întorc spatele la tot ceea ce rămânea în urma mea şi să mă gândesc de fiecare dată sa încep o altfel de viaţă. În ziua aceea presimţeam zări noi. Ceva din teribila nelinişte, care mă învăluie uneori, în gară, când aud şuierul locomotivei gata de plecare sau când, plimbându-mă prin rada portului, văd

vapoarele părăsind ţărmurile.

Prietenul meu îmi telefonase de dimineaţă şi vocea lui mă umpluse de afecţiune pentru el. Sentimentul de a fi aşteptată şi iubită trezea în mine instinctele femeii; o emoţie ca un triumf, dorinţa de a fi iubită, lăudată şi admirată, de a mă simţi asemeni Cenuşăresei din poveste, după atâta amar de vreme pierdută întâmplător, măcar pentru câteva ore prinţesă.

Mi-aminteam de un vis care se repetase de multe ori în copilăria mea, când eram doar o fetiţă cu faţa măslinie şi firavă, pentru care musafirii nu au niciodată cuvinte de laudă, ci doar atente şi delicate cuvinte de consolare pe care le adresează părinţilor… Cuvinte pe care copiii, jucându-se şi părând străini de orice discuţie, le înregistrează într-un mod neaşteptat: „Când o să se facă mare, o să fie, neîndoielnic, frumoasă foc”; „Copiii, când cresc, îţi oferă tot felul de surprize.”

Adormită, mă vedeam alergând, lovindu-mă şi, în clipa aceea, simţind cum ceva se desprinde de mine, ca un vestmânt sau ca o crisalidă care se sparge şi cade, zgâriindu-mi picioarele. Vedeam privirile oamenilor, înspăimântate. Alergând spre oglindă, îmi contemplam, tremurând de emoţie, transformarea mea într-o prinţesă blondă – neapărat blondă, ca în poveşti – înzestrată dintr-o dată cu frumuseţe, gingăşie, farmec şi bunătate, gata oricând să risipesc în jur surâsuri…

Fabula aceasta, atât de des repetată în nopţile mele de copil, mă făcea să zâmbesc, când, cu mâinile puţin nesigure, încercam să mă pieptăn cu grijă, în aşa fel ca rochia mea, nu prea veche, călcată cu mare atenţie pentru această petrecere, să pară cât mai frumoasă.

„Poate că, mă gândeam eu, roşind puţin, a sosit ceasul.”

Dacă privirile lui Pons m-ar fi găsit frumoasă şi atractivă (şi prietenul meu îmi spunea asta cu cuvinte simple sau, poate, mai convingătoare decât oricare altele, prin clipele

de tăcere scurse între noi de multe ori) însemna că vălul a fost, în sfârşit, rupt.

„Poate că sensul existenţei unei femei constă numai şi numai în a fi descoperită ca atare, privită în aşa fel, încât ea însuşi să simtă cum iradiază lumină.” Nu privind, nu ascultând vorbele veninoase şi prostiile celorlalţi, ci trăind din plin bucuria sentimentelor şi senzaţiilor, propria ei desperare şi veselie. Propria ei răutate sau bunătate…

Astfel că am ieşit din casă, de pe strada Aribau, şi-a trebuit să-mi astup urechile ca să n-aud pianul frământat de Román.

Unchiul rămăsese cinci zile închis în camera lui. (După cum mi-a spus Gloria, nu ieşise nici măcar o dată în stradă.) În dimineaţa aceea îl găsisem în sufragerie iscodind cu privirile lui pătrunzătoare noutăţile casei. Din câte-un colţ de încăpere dispăruse câte-o mobilă vândută de Gloria, iar el îşi dădea seama de lipsa aceasta: pe locul gol foiau gândacii.

— Ai început s-o furi pe mama! a ţipat el.

Bunica a apărut de îndată:

— Nu, băiatul meu! Le-am vândut eu, sunt ale mele; le-am vândut pentru că nu aveam nevoie de ele, pentru că sunt în drept s-o fac…

Îmi părea atât de nepotrivit s-o aud pe sărmana aceea bătrână şi nefericită vorbind despre drepturile ei, tocmai pe ea, care, dacă mâncarea era scumpă, ar fi fost în stare să moară de foame numai ca să le-ajungă celorlalţi sau să îngheţe de frig, în cazul că ar fi fost nevoie de o păturică în plus pentru copil. A surâs şi Román.

După-masă a început să cânte la pian. L-am zărit în salon, din uşa ce dădea spre hol. În spatele lui un snop de raze. S-a întors spre mine, m-a văzut şi mi-a zâmbit; un zâmbet care părea în afara tuturor gândurilor lui.

— Te-ai gătit aşa de frumos ca să asculţi muzica mea, nu? Şi tu, ca toate femeile din casa asta, fugi…

Lovea clapele cu pasiune, obligându-le să-i redea sentimentul unei splendide primăveri. Avea ochii roşii, ca un om care ar fi băut mult şi n-ar fi dormit nopţi în şir. Cântând, faţa i se umplea de brazde adânci.

Astfel că, aşa cum făcusem şi altădată, am fugit de el. Şi-n stradă nu mi-am mai amintit decât de uşoara lui galanterie. „Cu toate astea, m-am gândit, Román e cel care-i face pe cei din preajma lui să simtă că trăiesc. El e cel care ştie, în fond, ce se-ntâmplă cu ei. Şi tot el ştie că-n seara asta îmi fac iluzii."

Judecându-l pe Román, îmi aminteam, fără să vreau, de Ena. Căci tocmai eu, care am dorit atât de mult să împiedic aceste două fiinţe să se-ntâlnească, nu mai reuşeam, acum, să le separ în gândurile mele.

— Ştii că Ena a venit să-l caute pe Román în ajun de Sfântul Ion?

Mi-a spus-o Gloria, privindu-mă cu coada ochiului.

— Am văzut-o chiar eu, zilele trecute, coborând în fugă scările, ca Trăsnet… La fel ca el, fetiţo, de parc-ar fi înnebunit… Ce zici de asta?… De-atunci, n-a mai venit niciodată.

Mi-am astupat urechile, acolo în stradă, în drum spre Pons şi mi-am ridicat ochii spre coroanele arborilor. Frunzele căpătaseră deja consistenţa unui verde dur. Cerul, înflăcărat, tremura peste ele.

Şi din nou, sub splendoarea străzii, am redevenit fata de optsprezece ani care se ducea să danseze cu primul ei pretendent. O plăcută şi uşoară nădejde a reuşit să-mi stingă, definitiv, din suflet ecourile celorlalţi.

Pons locuia într-o casă splendidă, la capătul străzii Muntaner. De-a lungul grilajului înflorit al grădinii – atât de citadin că florile miroseau a ceară şi a ciment – un lanţ nesfârşit de maşini. Inima a început să-mi bată cu putere, aproape dureros. Ştiam că peste puţine clipe urma să mă văd înconjurată de o lume veselă şi inconştientă.

O lume care se rotea pe solidul piedestal al banului şi de al cărei optimism îmi dăduseră o vagă idee discuţiile prietenilor mei. Mergeam pentru prima dată la o petrecere de societate, căci reuniunile la care luasem parte în casa Enei aveau un caracter intim, însoţite de discuţii literare şi artistice.

Mi-amintesc de portalul de marmură şi de strălucirea lui proaspătă. De şovăiala mea în faţa portarului şi de penumbra din holul împodobit cu plante exotice şi vase de argilă. De aerul de doamnă, acoperită cu bijuterii, a mamei lui Pons, care a venit să-mi strângă mâinile. Ţin minte privirea ei, necunoscută, îndreptată asupra pantofilor mei ponosiţi, încrucişată cu alta, arzătoare, cea a lui Pons, care o observa pe mama lui.

Era o femeie înaltă, impunătoare. Îmi vorbea surâzând, ca şi când surâsul i-ar fi rămas – pentru totdeauna – pe buze. Pe atunci oricui îi era destul de uşor să mă jignească. Pentru un moment m-am simţit prost din cauza sărăciei hainelor mele. Mi-am petrecut o mână, destul de nehotărâtă, pe sub braţul lui Pons şi am intrat cu el în salon.

Era lume multă. Într-o încăpere alăturată, „persoanele serioase” se îndeletniceau, în principal, cu masa şi râsul. O doamnă grasă stăruie în amintirea mea, împietrită, cu faţa congestionată de râs ducând la gură linguriţa cu tort. Nu ştiu de ce am păstrat din confuzia şi mişcarea agitată a celorlalţi această imagine veşnic liniştită. Tineretul mânca şi el, bea, vorbind şi mutându-se mereu dintr-un loc într-altul. Predominau fetele frumoase. Pons m-a prezentat unui grup de patru sau cinci, spunându-mi că sunt verişoarele lui. M-am simţit destul de timidă în faţa lor. Îmi venea aproape să plâng, căci toată povestea asta nu avea nimic din ceea ce-mi închipuisem eu. Nu găseam sentimentul acela luminos pe care-l aşteptam. Simţeam că trebuie să plâng de furie şi de nerăbdare…

N-aveam curajul să mă despart de Pons pentru nimic în lume, şi mi-am dat seama îngrozită, că el, în faţa frumoaselor priviri încărcate de maliţie ale celor ce ne observau, începea să devină nervos. În cele din urmă a fost chemat într-un grup de alături, şi el – cu un surâs de scuze – m-a lăsat singură cu verişoarele lui şi cu doi tineri necunoscuţi. N-am ştiut ce trebuie să spun. Nimic nu mă putea distra. M-am văzut într-o oglindă, palidă şi întunecată, fără niciun pic de strălucire între acele vesele veşminte de vară ce mă înconjurau. Absolut serioasă în mijlocul animaţiei tuturor, m-am simţit ridicolă.

Pons dispăruse din apropierea mea. La sfârşit, când muzica a inundat încăperile cu un ritm de fox lent, m-am trezit complet singură, lângă o fereastră, privind dansul celorlalţi.

Dansul s-a terminat o dată cu începerea unor discuţii înflăcărate şi nimeni n-a venit să mă caute. Am auzit glasul lui Iturdiaga şi m-am întors în toate părţile să-l văd. Gaspar stătea de vorbă cu două sau trei fete cărora nu ştiu ce le explica, gesticulând şi mărturisindu-şi planurile lui de viitor. Spunea:

— Azi stânca aceea e inaccesibilă, dar eu voi construi un funicular până sus, iar casa va fi ridicată chiar în vârf, din ciment. O să mă-nsor şi voi petrece-n fortăreaţa aceasta câte douăsprezece luni pe an, fără nimeni altcineva cu mine, în afara soţiei iubite, ascultând şuierul vântului, ţipătul vulturilor şi detunăturile trăsnetelor…

O fetiţă, care-l asculta cu gura căscată, l-a întrerupt:

— Bine, Gaspar, dar aşa ceva nu-i cu putinţă…

— Şi de ce nu, domnişoară? Am deja planurile gata! Am stat de vorbă cu arhitecţii şi cu inginerii. Vrei să-mi spui de ce-i cu neputinţă?

— E cu neputinţă să găseşti o femeie care să trăiască acolo sus cu tine!… Nu crezi, Gaspar?

Iturdiaga a ridicat din sprâncene şi a surâs cu o

melancolie distinsă. Largii lui pantaloni albaştri se terminau peste pantofii lustruiţi ca oglinda. Nu ştiam cum să mă apropii de el, căci mă simţeam umilă, dornică să fiu însoţită de cineva, ca un câine bătut... Gândindu-mă la asta, m-am pomenit cu numele lui Iturdiaga strigat de cineva din spatele meu foarte clar, şi am întors capul. Stăteam sprijinită de o fereastră joasă ce da în grădină. Pe una din cărările asfaltate am zărit doi domni care, neîndoielnic, vorbeau de afaceri.

Unul dintre ei, gras şi destul de voinic, avea ceva care aducea cu Gaspar. Se opriseră din mers în dreptul ferestrei, la numai câţiva paşi, neatenţi din cauza discuţiei.

— Dar, vă daţi seama cam cât am câştiga de pe urma războiului în cazul acesta? Milioane, domnule, milioane!... Asta nu-i joc de copii, Iturdiaga!...

Au continuat să se plimbe.

Mie mi-a venit să zâmbesc, ca şi când i-aş fi văzut călărind pe cerul înroşit al înserării (pe demnele lor capete de oameni importanţi o tichie de vrăjitor), pe spinarea fantomelor negre ale războiului care pluteau peste câmpiile Europei...

Timpul, pentru mine, trecea destul de încet. O oră, poate două, am stat singură. Priveam mişcarea acestei lumi care, îngropată-n privirile mele, începea să mă obsedeze. Cred că eram destul de absentă, când am dat cu ochii de Pons. Era fericit şi roşu până-n vârful urechilor şi ciocnea paharul cu două fete, despărţit de mine prin întreaga lungime a salonului. Ţineam şi eu paharul în mâini şi m-am uitat la el cu un surâs prostesc. Singură, m-a încercat o inutilă şi meschină tristeţe. Adevăru-i că nu cunoşteam pe nimeni şi eram dezorientată. Semănam cu un armator căruia i s-au înecat corăbiile. Sau cu cineva căruia i s-ar fi dărâmat, la o simplă adiere de vânt, o mulţime de fotografii pe care se chinuise să le aşeze în formă de castel. Fotografii ale lui Pons cumpărând garoafe pentru

mine, promiţându-mi o vacanţă plăcută, scoţându-mă, de mână, din casa de pe Aribau ca dintr-un lac cu miasme pe un ţărm curat, spre fericire. Prietenul meu – care mă rugase atât de mult să viu aici, care începuse să mă înduioşeze cu atenţia lui – în seara aceea, neîndoielnic, se ruşina de mine… Poate că îl împinsese la asta prima privire a mamei lui, îndreptată spre pantofii mei… Sau poate că era vina mea. Cum de nu puteam eu să înţeleg lumea?

— Te-ai plictisit de moarte, mititico… Băiatul meu se poartă urât! Am să dau de îndată de el!

Mama lui Pons mă observase, desigur, în tot acest timp. Am privit-o nu fără oarecare mânie, căci mi se părea cu totul altfel decât mi-o închipuisem eu. Am zărit-o apropiindu-se de prietenul meu şi, în câteva clipe, acesta era lângă mine.

— Iartă-mă, Andrea, te rog… Vrei să dansezi?

Muzica umplea din nou încăperile.

— Nu, mulţumesc. Nu mă simt prea bine aici şi aş dori să plec.

— Dar pentru ce, Andrea?… Nu cumva te-ai supărat pe mine?… Am încercat mereu să fim împreună… M-au oprit de fiecare dată din drum… Am fost mulţumit însă că n-ai dansat cu alţii; te priveam, din când în când…

Am tăcut. Era cam nehotărât. Părea gata să plângă.

A trecut pe lângă noi una din verişoarele lui şi ne-a aruncat, aşa, la întâmplare, o întrebare tâmpită:

— Ceartă sentimentală?

Avea un surâs forţat de actriţă de cinema. Un surâs atât de schimonosit că, acum, amintindu-mi de el, îmi vine să râd. Atunci, însă, l-am văzut pe Pons ruşinându-se. Mi-a părut rău pentru el şi simţeam că sufăr.

— Nu găsesc nici cea mai mică plăcere să stau la un loc cu o „astfel” de lume, i-am zis eu, aşa cum e, de exemplu, fata asta…

Pons a dat semne de îndurerare şi agresivitate:

— Ce ai tu cu fata asta? O cunosc de când m-am născut şi ştiu că-i inteligentă şi bună… Poate unde-i atât de frumoasă, după cum crezi tu. Voi, femeile, sunteţi toate la fel.

De data asta am fost eu cea care a roşit, iar el, presimţindu-mi starea, a încercat să-mi reţină o mână în mâinile lui.

„E posibil oare să fiu chiar eu – mă gândeam în clipa aceea – protagonista unei scene atât de ridicole?”

— Nu ştiu ce se-ntâmplă cu tine, Andrea, astăzi; nu ştiu, dar nu eşti ca altădată… ca de obicei…

— E adevărat. Nu mă simt prea bine; ţi-am spus… Ascultă, în fond, eu nu voiam să vin în după-amiaza asta la tine… Doream doar să te felicit şi să plec. Ştii?… Numai că, atunci când mama ta a venit să mă salute, eram atât de zăpăcită, încât… Vezi foarte bine că n-am venit îmbrăcată ca să rămân la dans. N-ai observat că am venit cu tenişi în picioare? Nu ţi-ai dat seama?

„Of! gândea cineva în mine, cu o mutră de scârbă. De ce-oi fi spunând atâtea tâmpenii?”

Pons nu mai ştia ce să facă. Mă privea înfricoşat. Avea urechile roşii şi, înfăşurat în elegantul lui costum de culoare închisă, părea foarte mic. A privit instinctiv şi nemulţumit către locul în care bănuia că se află mama lui.

— Nu mi-am dat seama de nimica, Andrea, a îngăimat el, dar dacă vrei să pleci… eu… nu ştiu ce-aş putea face ca să te împiedic.

După pauza pe care-o făcuse, cuvintele astea mi-au provocat o stare şi mai proastă.

— Iartă-mă pentru vorbele spuse despre invitaţii tăi, Pons.

Ne-am îndreptat, tăcuţi, spre holul de la intrare. Urâţenia uriaşelor vase de lut de aici m-a făcut sa mă simt mai stăpână pe mine, slăbindu-mi parcă încordarea. La

despărţire, Pons, înduioşat, mi-a sărutat pe negândite, mâna.

— Eu nu ştiu ce s-a întâmplat, Andrea, mai întâi a fost sosirea marchizei… (Ştii, mama mea e puţin cam învechită în privinţa asta; respectă foarte mult titlurile.) Apoi verişoară-mea, Nuria, m-a luat în grădină… Da, mi-a făcut o declaraţie de dragoste… dar…

S-a oprit un moment să respire.

M-a făcut să râd. Mi se părea atât de comic totul…

— E fetiţa aceea frumoasă, care ne-a vorbit acum câteva clipe?

— Da. Nu voiam să-ţi spun. Nimănui, bineînţeles, nu voiam să-i spun… Pentru că vorbele pe care mi le-a spus sunt destul de-ndrăzneţe. E o fată seducătoare.

— Da, bineînţeles.

— La revedere… Aşa că… spune-mi, când ne vedem?

Şi s-a roşit din nou, căci era destul de copil. Ştia însă perfect de bine, aşa cum ştiam şi eu că, de-aici încolo nu ne vom mai vedea decât din întâmplare. La universitate sau, poate, în timpul vacanţei.

Aerul de afară era fierbinte. Dogorea. Am rămas în stradă, în atât de larga stradă Muntaner ce cobora în pantă, fără să ştiu ce trebuie să fac. Deasupră-mi, cerul, de un albastru-negru greoi, ameninţător parcă, fără niciun nor. Era însă ceva apăsător în minunăţia aceea clasică a culorii lui, desfăşurată peste liniştea străzii. Ceva care mă făcea să mă simt mică şi copleşită de puterea cosmosului, ca un erou de tragedie greacă.

Părea că mă înăbuşe atâta lumină, atâta sete dogoritoare de asfalt şi de piatră. Mergeam ca şi când aş fi străbătut propriul drum al vieţii mele, pustii. Privind umbra oamenilor care fugea fără s-o pot prinde. Intrând, cu fiecare clipă, în imperiul singurătăţii.

Au început să treacă maşini. Am urcat într-un tramvai ticsit de lume. Marea şosea Diagonal defila prin faţa

ochilor mei, cu promenada ei cu palmierii şi băncile ei. Pe una din aceste bănci m-am trezit şezând, în cele din urmă, într-o atitudine stupidă. Rănită şi îndurerată, ca şi când aş fi făcut în ziua aceea un efort deosebit.

Mi se părea că nu are niciun rost să alergi, dacă, de fiecare dată, trebuie să mergi pe acelaşi drum, închis şi pustiu, al personalităţii noastre. Unii oameni se nasc pentru a trăi, alţii pentru a munci, iar alţii doar pentru a privi viaţa. Eu nu aveam decât minusculul şi inutilul rol de spectator.

De care nu puteam scăpa. Înfiorătoarea durere a fost unicul lucru adevărat în clipa aceea.

Lumea a început să se legene în spatele unei pânze de ceaţă murdară, străpunsă de razele soarelui neputincios. Faţa mea, însetată, primea cu plăcere plânsul acesta. Am plâns într-adevăr, iar degetele mele încercau, mânioase, să oprească plânsul acela. Am stat mult timp pe bancă şi am plâns acolo, în intimitatea oferită de indiferenţa străzii, părându-mi-se că, în felul acesta, sufletul meu rămânea curat.

În realitate, copilărosul meu necaz n-avea nevoie de atâta pompă. Parcursesem rapid o pagină din viaţa mea, de care nu merită să-ţi mai aminteşti altă dată. Alături de mine, dureri adevărate, dureri mari, mă lăsaseră indiferentă, aproape zâmbind.

M-am întors acasă, în strada Aribau, exact la celălalt capăt al oraşului. Stătusem atât de mult numai cu gândurile mele, încât era gata să se întunece. Sufletul străzii se risipea parcă sub lumina amurgului, incendiindu-şi vitrinele ca pe un şir de ochi, galbeni sau albi, care priveau din orbitele lor întunecate... Mii de miresme, tristeţi şi poveşti pluteau peste caldarâm, urcau în balcoane sau apăreau în faţa porţilor şi pe strada Aribau. Un val mişcător de umeri şi braţe coborau de pe eleganta şi solida Diagonală împotriva celui ce înainta, de sus, din

Piaţa Universităţii. Amestec de viaţă, de calităţi, de gusturi, asta era strada Aribau. Iar eu: o părticică în plus, mică şi pierdută în ea.

Mă întorceam acasă la mine, de unde nicio invitaţie la o fermecătoare vacanţă n-avea să mă salveze. Mă întorceam de la primul meu bal unde nu dansasem deloc. Mergeam fără chef, numai cu dorinţa de a mă culca. În faţa ochilor mei, puţin trişti, s-a aprins felinarul de deasupra porţii, familiar, ca o fiinţă iubită, cu trăsături bine cunoscute, legănat pe braţul său negru de fier ruginit.

În clipa aceea am văzut-o, înspăimântată, pe mama Enei ieşind de la noi. M-a văzut şi ea şi a venit spre mine. Ca întotdeauna, vraja glasului şi simplitatea eleganţei acestei femei mi-a pătruns în suflet. Cuvintele ei au năvălit în mine reînviind o lume de amintiri.

— Ce noroc pe mine, Andrea, să te-ntâlnesc! mi-a spus ea. Te-am aşteptat mult timp în camera ta… Ai câteva clipe libere pentru mine? Îmi dai voie să te invit să luăm o îngheţată, undeva, amândouă?

PARTEA A TREIA

XIX

La cafenea, faţă în faţă, înainte de a lua loc la masă, mai eram încă fiinţa îndureratăşi amărâtă căreia i se spulberase un vis. Curând, însă, a început să mă pătrundă dorinţa de a o asculta, dintr-un moment într-altul, pe mama Enei, vorbindu-mi. Mi-am uitat de mine şi, în cele din urmă, mi-am recâştigat liniştea.

— Ce se întâmplă cu dumneata, Andrea?

Acel dumneata, pe buzele ei, devenea mângâietor şi familiar. Îmi venea să plâng şi mi-am muşcat buzele. Ea se uita în altă parte. Când am reuşit să-i surprind privirea, sub borul pălăriei, am văzut că era întunecată. O sclipire umedă, ca la un bolnav de friguri… Mă liniştisem, iar ea începea să-mi surâdă cu un aer de teamă.

— Nimic. Ce să mi se-ntâmple?…

— Se poate, Andrea… de câteva zile descopăr nişte umbre ciudate în toate privirile! Nu ţi s-a întâmplat niciodată să atribui starea în care te găseşti lumii din jurul tău?

Mi se părea că, surâzând, se străduia să mă facă să surâd şi eu. Îmi spunea toate astea cu un ton oarecum uşuratic.

— Dar cum se face că n-ai mai trecut pe la la noi în ultima vreme? Te-ai certat cu Ena?

— Nu, am coborât eu ochii. Mai degrabă cred că ea e cea care s-a supărat pe mine. E şi firesc…

— De ce? Ea te iubeşte foarte mult. Da, da, nu fă mina aceasta sceptică. Dumneata eşti singura prietenă a fetei mele. Tocmai de aceea am venit să-ţi vorbesc…

Se juca, neatentă, cu mănuşile, netezindu-le. Avea mâini foarte fine. Vârfurile degetelor se retrăgeau, brusc, la cel mai mic contact cu ceva aspru. Şi-a umezit buzele.

— Mi-e foarte greu să vorbesc despre Ena. Nu am făcut-o niciodată cu nimeni; o iubesc mult… Se poate spune că o

ador, Andrea.

— Şi eu o iubesc mult de tot pe Ena.

— Da, da, ştiu foarte bine… dar cum ai putea oare să mă înţelegi? Pentru mine, Ena se deosebeşte de toţi ceilalţi copii ai mei; e mai presus de tot ceea ce înseamnă viaţă pentru mine. Dragostea ce i-o port e fără margini.

O înţelegeam. Mai mult din ton decât din cuvinte. Mai mult după căldura vocii decât după ceea ce-mi spunea. Şi mi-era puţin frică… Întotdeauna m-am gândit că femeia aceasta arde. Întotdeauna. Când am auzit-o cântând, în acea primă zi în care am fost la ei acasă. Şi după aceea, când m-a privit în aşa fel, încât am încercat un sentiment de nelinişte.

— Ştiu că, în ultima vreme, Ena suferă mult. Înţelegi ce înseamnă asta pentru mine? Până acum viaţa ei a fost fără de griji. Perfectă. Mi se părea că la fiecare pas al ei se află succesul.

Râsul ei îmi dădea senzaţia însăşi a vieţii…

A fost întotdeauna atât de sănătoasă şi atât de lipsită de complicaţii… Şi, întotdeauna, foarte fericită. Când s-a îndrăgostit de acest băiat, de Jaime…

(În faţa uimirii mele a surâs cu o anume tristeţe, schimbându-şi, în acelaşi timp, expresia feţei.)

Când s-a îndrăgostit de Jaime, totul părea un vis minunat. Visul de a fi putut întâlni un om capabil s-o înţeleagă, exact în momentul în care, ieşind din adolescenţă, avea nevoie de înţelegere. Pentru mine, totul era ca o împlinire firească a legilor naturii…

Nu vroiam s-o privesc. Era agitată. M-am gândit: „Ce-o fi vrând să afle de la mine doamna asta?” Eram hotărâtă ca, în niciun caz, să nu trădez niciun secret de-al Enei, dintre multele pe care mama ei părea că le ştie. M-am decis să o las să vorbească fără să scot o vorbă.

— Vezi foarte bine, Andrea, că nu-ţi cer să-mi spui nimic din ceea ce fata mea doreşte să-mi ascundă. Nu-i nevoie

să-mi destăinuieşti secretele ei. Mai mult, te-aş ruga să nu-i spui niciodată ceea ce ştiu eu despre ea. O cunosc bine şi ştiu cât de aspră poate să fie în astfel de împrejurări. Nu m-ar ierta niciodată. La urma urmei, într-o zi, o să-mi spună ea singură poveştile astea. Eu, de fiecare dată când se întâmplă ceva cu Ena, trăiesc cu speranţa în ziua când mi se va mărturisi... Eu nu mă înşel niciodată. Ziua asta va sosi cândva. Aşa că, cerându-ţi discreţie, îţi cer să mă asculţi... Ştiu că Ena vine de multe ori la dumneata acasă, şi ştiu că nu vine să te vadă pe dumneata... Şi ştiu că iese în oraş cu o rudă de-a dumitale, pe care o cheamă Román. Şi că de atunci prietenia ei cu Jaime s-a cam răcit sau poate că s-a terminat de tot. Însăşi Ena pare să se fi schimbat complet... Spune-mi, ce părere ai dumneata despre acest unchi?

Am dat din umeri.

— M-am gândit şi eu la povestea asta... Partea cea mai proastă e că Román e destul de atrăgător în felul lui, deşi nu-i un om cumsecade. Dacă dumneavoastră nu-l cunoaşteţi, e imposibil să vă pot spune eu...

— Pe Román? Surâsul doamnei era atât de expresiv, încât o făcea aproape frumoasă. Îl cunosc pe Román. Sunt mulţi ani de când îl cunosc... Vezi dumneata, am fost colegi la Conservator. N-avea mai mult de şaptesprezece ani, când l-am cunoscut şi se îngâmfa încă de pe atunci, crezând că toată lumea o să fie a lui... Părea extraordinar de talentat, cu toate că progresa destul de puţin, din cauza leneviei. Profesorii îşi puneau speranţe mari în el. Mai târziu însă s-a dat la fund. Răul a triumfat asupra binelui... Când l-am revăzut, acum câteva zile, mi s-a părut un om sfârşit. N-a mai rămas din el decât teatralitatea, gestul lui de mag oriental, care vrea să descopere un mister. N-a renunţat nici la capcanele lui amoroase, nici la virtuozitatea muzicii pe care o scrie... Dar eu nu vreau ca fata mea să aibă de-a face cu un astfel de om... Nu vreau

ca Ena să plângă sau să fie nefericită. Pentru că…

Îi tremurau buzele. Era conştientă de tot ceea ce îmi spunea, şi culoarea ochilor i se schimba, mereu, încercând să se stăpânească. Uneori îi închidea, lăsând ca tumultul vorbelor sale să se consume, nevăzut, ca un fluviu care rupe digurile şi duce cu el totul…

— Doamne, Dumnezeule!… Da, îl ştiu foarte bine pe Román. L-am iubit mult timp, fata mea, ca să nu-l pot cunoaşte. Ce mi-ai putea spune dumneata despre ceea ce eu nu ştiu? Despre farmecul, despre magnetismul lui? Ce mi-ai putea spune dumneata despre tot ceea ce am suferit eu, datorită acestei forţe, care pare imposibil de stăpânit, a primei iubiri? Defectele lui le cunosc atât de bine încât, acum, când e înfrânt şi amărât pentru toată viaţa, dacă e aşa cum o presupun, numai gândul că fata mea ar putea fi atrasă de ele, aşa cum eu însămi am fost, e pentru mine o neînchipuită grozăvie. După atâţia ani de zile, nu mă aşteptam la o capcană a sorţii atât de crudă… Ştii dumneata ce înseamnă să ai şaisprezece, şaptesprezece sau optsprezece ani şi să fii obsedată numai de succesiunea gesturilor, de stările de suflet, de mişcările acelea care, la un loc, formează acest ceva care, uneori, ajunge să pară ireal, şi care, întotdeauna, înseamnă un bărbat?… Nu ştii ce nelinişte! Ce poţi să ştii dumneata, cu ochii aceştia, atât de limpezi, cu care mă priveşti? Nu ştii nimic. Nici despre această stare de a dori să stăpâneşti ceea ce prisoseşte, nici despre imposibila pudoare a sentimentelor. Să plâng, în singurătate, era singurul lucru ce mi se îngăduia în adolescenţă. Restul era săvârşit, simţeam asta, sub cea mai strictă observaţie… Să vezi un bărbat, chiar dacă ar fi fost de departe, aşa cum îl pândeam eu pe Román pe atunci, dintr-un colţ al străzii Aribau, sub ploaie, dimineaţa, cu ochii aţintiţi la poarta pe unde trebuia să apară cu servieta lui de student sub braţ, înghiontindu-şi aproape întotdeauna fratele din spate, într-

un joc de copilandri, ca doi căţeluşi care abia fac ochi? Nu, eu niciodată nu l-am putut aştepta acolo singură. Trebuia să fie mereu lângă mine servitoarea, zeflemitoare şi plictisită de acele albe aşteptări, care îi spulberau toate închipuirile despre ceea ce înseamnă dragoste… Respect extraordinar de mult libertatea Enei, numai când mi-amintesc de mustăţile negre şi de ochii iscoditori ai acelei femei care mă păzea. Căscaturile ei, sub umbrelă, în dimineţile de iarnă… Într-o zi, am reuşit să-l conving pe tata să-mi îngăduie să organizăm în casă un concert de pian şi vioară, pe care urma să-l dau eu şi Román, interpretând compoziţiile lui. A fost un succes răsunător. Toţi cei prezenţi erau ca electrizaţi… Nu, nu, Andrea; cu cât trăiesc mai mult, cu atât mi se pare imposibil c-o să mai pot simţi vreodată o emoţie asemănătoare cu cea de atunci, din primele clipe. Emoţia care mă distrugea atunci când Román îmi surâdea cu ochii lui aproape umezi. Puţin după aceea, în grădină, Román îşi dădea seama de acea adorare pe care o aveam faţă de el şi-şi bătea joc! Se purta cu mine cu curiozitatea aceea cinică pe care o are pisica atunci când se joacă, indiferentă, cu şoarecele pe care abia l-a vânat. Atunci mi-a cerut să-mi tai coada.

— Nu te simţi în stare s-o tai pentru mine? m-a întrebat el scăpărându-mă cu privirea.

Nici măcar nu visasem o fericire mai mare decât aceea ca el să-mi ceară ceva. Gestul sacrificiului era atât de măreţ, încât mă înspăimânta. Când aveam şaisprezece ani, părul era singura mea frumuseţe. Îl purtam într-o singură coadă, destul de groasă, care îmi ajungea până la mijloc. Era mândria mea. Román o privea de câteva zile cu un surâs neschimbat. O dată, privirea lui m-a făcut chiar să plâng. În cele din urmă n-am mai putut rezista şi, după o noapte de nesomn, am închis ochii şi am tăiat-o. Atât de greu era mănunchiul acela de păr, încât îmi tremura în mâini şi-am întârziat mult până să mă decid. Instinctiv,

simţeam că mă înăbuş, ca şi cum un nemilos călău ar fi încercat să-mi reteze gâtul. A doua zi, privindu-mă în oglindă, am izbucnit în plâns. Cât de stupidă-i, uneori, tinereţea!... În acelaşi timp, o umilă mândrie punea stăpânire pe mine... Ştiam că nimeni n-ar fi fost în stare să facă ceea ce făcusem eu. Nimeni nu-l iubea pe Román ca mine... I-am trimis părul, încercând aceeaşi dorinţă, puţin febrilă, cu a unei eroine dintr-o poveste romantică. N-am primit însă niciun rând de la el. În familie, purtarea mea a produs o consternare generală, ca şi când o adevărată nefericire ar fi căzut peste noi toţi. Drept pedeapsă, o lună de zile n-am avut voie să ies în oraş... Şi totuşi, îmi era foarte uşor să îndur orice pedeapsă, închideam ochii şi vedeam, în mâinile lui Román, funia aceea de aur, care era o parte din mine. În felul acesta mă simţeam recompensată... În sfârşit, am reuşit să-l revăd. M-a privit cu curiozitate şi mi-a spus:

— Cel mai bun lucru din tine se află în casa mea. Ţi-am furat farmecul. Şi, după aceea, a încheiat grăbit: De ce-ai făcut tâmpenia asta, fato? De ce te ţii după mine ca un câine?

Acum, când mă gândesc după atâta timp la toate astea, mă întreb şi eu cum de am reuşit să mă pot umili într-atâta, cum de ne putem îmbolnăvi în felul acesta şi cum de în simţurile oamenilor încape o atât de mare plăcere în durere... Pentru că eu eram bolnavă. Am avut, mult timp, febră. Uneori, nu mă puteam ridica din pat; aşa era otrava, obsesia care mă umplea... Şi dumneata mă întrebi dacă-l cunosc pe Román? L-am răsfoit ca pe o carte, Andrea, pe toate paginile, în toate cutele sufletului său, în tot timpul acelor nesfârşite zile de singurătate... Tata era alarmat. A început să mă bănuiască. Servitoarea i-a vorbit de „maniile" mele, şi durerea aceasta de a fi descoperită îmi rănea cele mai tainice gânduri. E ca şi când ai trage pielea de pe cineva pentru a-i vedea arterele roşii, pâlpâind între

ţesuturi… Un an de zile m-au ţinut la ţară. Tata i-a dat bani lui Román cu condiţia ca, la întoarcerea mea, să nu mai fie în oraş. Şi a avut cinismul şi neruşinarea de a accepta şi de a semna chiar o chitanţă din care rezulta acest lucru.

Mi-amintesc foarte bine de întoarcerea mea la Barcelona. De lunga oboseală din tren – dumneata nu poţi să-ţi închipui câte rochii, câte pălării, câte perechi de mănuşi şi voaluri trebuia să ai, pe atunci, pentru o simplă călătorie de patru ore. Îmi amintesc de automobilul uriaş al tatălui meu care ne aştepta la gară şi ale cărui scaune săltau încontinuu de la locul lor şi ne loveam între noi, învăluiţi în pledurile păroase, care ne obligau să asudăm. Şi ne asurzea zgomotul înfiorător al motorului. Trecuse un an întreg, fără să aud numele lui Román, şi-atunci fiecare copac, fiecare picătură de lumină – din această barocă şi de neconfundat lumină a Barcelonei – îmi amintea de el, îmi aducea mireasma lui, şi-mi dilatam nările, presimţindu-l…

Tata m-a îmbrăţişat, mişcat – căci şi eu, ca şi Ena, am fost singura fată între mulţi băieţi. Când s-a ivit prilejul, i-am spus că doream să-mi continui lecţiile de pian şi de canto. Cred că a fost, chiar, primul lucru pe care i l-am spus.

— Bine, dar nu ţi-e deloc ruşine să alergi tot timpul după tinerelul acela?

I se luminaseră ochii de ură. Tu nu-l cunoşti pe tata. Are cei mai vicleni şi cei mai dulci ochi din câţi cunosc.

— Crezi că nu se mai găseşte niciun alt bărbat pentru tine? Trebuie să fii tocmai tu, fata mea, cea care să alergi după un vânător de zestre?

Cuvintele acestea au rănit tot ceea ce mai era în mine din mândria mea de îndrăgostită, toată fiinţa dragostei mele. L-am apărat pe Román, am vorbit de genialitatea lui, de splendida lui generozitate. Tata m-a ascultat tăcut, iar la sfârşit mi-a pus în mâini chitanţa aceea.

— Poţi s-o citeşti singură. Nu vreau să fiu de faţă.

Niciodată, după aceea, nu s-a mai vorbit de Román în casa noastră. Sunt curioase reacţiile sufletului nostru. Sunt sigură că, nemărturisit, aş fi putut să îndur o nouă ofensă. Dar cu ochii familiei mele aţintiţi asupra mea, mi s-a părut imposibil să continui a-mi dovedi iubirea pentru acest om. Mă simţeam fără suflet. M-am căsătorit cu primul pretendent, după gustul tatălui meu, cu Luis… Azi dumneata, Andrea, ştii foarte bine c-am uitat toată povestea asta şi că sunt fericită.

Mi-era ruşine s-o ascult. Tocmai mie, cea care, în fiecare zi, auzeam cele mai urâte vorbe din limba noastră, tocmai mie, cea care ascultam, fără să mă înspăimânt, discuţiile Gloriei, presărate cu cea mai sălbatică meschinărie, îmi era ruşine şi nu puteam să suport această mărturisire a mamei Enei. Mă simţeam rău. Eram aspră şi intransigentă, ca tinereţea însăşi. Tot ceea ce însemna înfrângere şi prăbuşire îmi producea oroare. Dar ceea ce-mi povestise femeia aceasta cu voce tare părea că mă îmbolnăveşte.

Privind-o, mi-am dat seama că avea ochii plini de lacrimi.

— Dar cum crezi c-am să pot să-i explic Enei toate astea, Andrea? Cum pot să-i povestesc unei fiinţe atât de iubite, ceea ce aş putea spune numai la spovedanie, îndurerată? Cum pot să-i spun ei ceea ce abia am reuşit să-ţi spun ţie? … Ena mă cunoaşte numai ca pe un simbol al purităţii şi cinstei… Ştiu că nu ar suporta ca această imagine, pe care o iubeşte mai presus de orice, să-i fie aruncată într-un noroi de pasiuni şi dezechilibru. M-ar iubi mai puţin şi, pentru mine, fiecare picătură din dragostea pe care mi-o poartă e vitală. Ea e cea care m-a făcut să fiu aşa cum sunt.

Crezi dumneata că eu aş putea să-i distrug propria-i operă?… Între noi amândouă a existat o muncă delicată, tăcută şi temeinică.

Privirile i se întunecau; i se micşorau pupilele ca la pisici. Faţa ei avea ceva vegetal, delicat: îmbătrânea, umplându-se de nevăzute creţuri într-o singură clipă, sau se desfăşura ca o floare... Nu puteam înţelege cum de reuşeam să mă gândesc la faptul că ar putea fi urâtă.

— Ascultă, Andrea. Când s-a născut Ena, n-am iubit-o. Era primul copil şi nu mi-l dorisem. Primii ani din căsnicia noastră au fost dificili. E foarte ciudat cât de străine pot să fie două fiinţe care trăiesc împreună şi care nu se-nţeleg. Luis, spre fericirea lui, era atât de ocupat întreaga zi, încât nu avea timp să se gândească la inexistenta noastră intimitate. Pe deasupra, în faţa unei femei care abia scotea o vorbă, părea cam nehotărât. Mi-amintesc de privirile lui care alunecau, de pe ceas, la pantofii mei sau la covor, în orele acelea fără de sfârşit când el fuma, iar eu încercam să citesc. Era o distanţă atât de mare între noi doi, încât eram sigură că, încet, încet, cu anii, totul avea să se adâncească şi mai mult. Uneori îl vedeam ridicându-se nervos, ducându-se la fereastră. În cele din urmă, sfârşea prin a-mi propune un întreg plan de distracţie. Îi plăcea să fiu foarte bine îmbrăcată, iar în casă totul să fie confortabil şi luxos... Şi o dată ce reuşise toate acestea, nu ştia, săracul de el, ce lipseşte totuşi din viaţa noastră.

Dacă uneori îmi lua mâna, surâzându-mi greoi, părea să se înspăimânte de acea pasivitate rece a degetelor mele subţiri, pierdute în palma lui. Ridica ochii şi toată faţa lui părea posedată de nelinişte copilărească. În clipele acelea îmi venea sa râd. Era ca o răzbunare pentru toate înfrângerile mele de până aci. Mă simţeam puternică. Uneori, înţelegeam plăcerea de a fi făcut să vibreze sufletul lui Román, umilindu-mă. El mă întreba:

— Ţi-e dor, cumva, de Spania?

Dădeam din umeri şi spuneam că nu. Şi orele curgeau grăbite peste noi, tăind ţesătura unei vieţi complet cenuşie... Nu, Andrea, eu nu doream pe atunci niciun copil

de la bărbatul meu, şi totuşi, a venit. Şi fiecare durere fizică pe care o simţeam mi se părea o nouă brutalitate a vieţii, adăugată la multele pe care fusesem nevoită să le îndur. Când mi-au spus că era o fetiţă, la scârba mea s-a adăugat o tristeţe ciudată. Nici nu voiam s-o văd. M-am întins în pat şi m-am întors cu faţa la perete… Mi-amintesc că era toamnă şi că de după fereastră apărea o foarte tristă dimineaţă întunecată. Peste geam, se clătinau, aproape scârţâind, crengile ruginite şi seci ale unui copac uriaş. Noua-născută, aproape de urechile mele, a început să ţipe. Încercam remuşcarea de a fi făcut să se nască din mine acest strigăt, de a fi condamnat creatura aceasta să suporte moştenirea mea. Şi-am început să plâng, sfârşită de tristeţe, gândindu-mă că, din vina mea, această arătare care geme ar putea să fie odată femeie. Şi astfel, mişcată de un impuls de compasiune – la fel de ruşinos ca şi cel pe care îl încerci punând o pomană în mâinile oricărei fiinţe nefericite de care ne lovim pe stradă – am strâns bucăţica aceea de carne din carnea mea, am apropiat-o de trupul meu şi am lăsat-o să se hrănească, să rupă din mine şi în felul acesta să mă devoreze, să mă înfrângă, pentru prima dată, fizic…

Din clipa aceea, Ena a fost cea mai puternică; m-a robit, m-a supus ei. M-a făcut să mă minunez de vitalitatea ei, de forţa ei, de frumuseţea ei. Pe măsură ce creştea, o contemplam cu aceeaşi spaimă de a fi văzut crescând într-un alt trup decât într-al meu toate dorinţele mele nerealizate. Visasem sănătate, bucurie, succes personal, şi toate îmi fuseseră refuzate. Le-am văzut însă înflorind în Ena încă de pe când era o fetiţă. Dumneata ştii, Andrea, că fata mea este asemeni unei iradieri de putere şi viaţă… Am înţeles, umilă, sensul existenţei mele văzând în ea toată mândria mea, toate forţele şi dorinţele mele cele mai bune de perfecţiune, realizându-se, magic, în fiinţa ei. Am reuşit să-l privesc pe Luis cu alţi ochi, apreciind în el calităţile lui

pentru că le-am văzut, mai înainte, reflectate în faţa mea. Ea a fost cea care mi-a descoperit ţesătura fină a vieţii, miile de plăceri şi de renunţări ale iubirii, care nu sunt numai pasiune şi egoism orb, între un corp şi un suflet de bărbat şi un corp şi un suflet de femeie, căci există, în plus, sentimente de înţelegere, de prietenie, de duioşie. Ena a fost cea care m-a făcut să-l iubesc pe tatăl ei, cea care m-a făcut să-mi doresc şi alţi copii, şi – pentru că ea îşi cerea o mamă pe potriva perfecţiunii calităţilor ei omeneşti – ea e cea care m-a făcut să renunţ, conştientă, la morbiditatea bolilor mele, la tainicele mele egoisme… Şi să mă uit şi spre ceilalţi, să găsesc în felul acesta orizonturi necunoscute, căci înainte de a fi creat-o, aproape cu de-a sila, din propriul meu sânge, din oasele mele, din propria mea amărăciune, eram o femeie dezechilibrată şi meschină, nemulţumită şi egoistă… O femeie care prefera să moară înainte ca Ena să fi putut bănui ceva…

Am rămas tăcute.

Ajungând aici, nu mai rămânea nimic de spus, căci era uşor pentru mine să înţeleg acest glas al sângelui, al durerii şi al creaţiei, care începe cu însăşi substanţa fizică a celei care devine, şi este, femeie. Era uşor să înţeleg, cunoscând propriul meu trup pregătit – ca şi cum ar fi fost plin cu sămânţă – pentru această muncă de perpetuare a vieţii. Cu toate că totul în mine, pe atunci, nu era decât acid şi nedesăvârşit ca însăşi nădejdea. O înţelegeam, totuşi.

Şi când a tăcut, gândurile mele se armonizau, în întregime, cu ale ei.

M-am înspăimântat, mi-am dat seama că în jurul meu lumea începea să strige (ca un val, care, oprit – negru – un moment, se loveşte de zid şi se risipeşte în spumă). Toate luminile cafenelei şi ale străzii s-au topit în acelaşi timp, în ochii mei, când ea a reînceput să-mi vorbească.

— Din cauza asta doresc ca dumneata să mă ajuţi…

Numai dumneata sau Román ar putea să mă ajute, dar el n-a vrut. Aş fi dorit ca, fără să fi cunoscut această ruină ce face parte din mine şi pe care dumneata o ştii, Ena să se fi ruşinat de Román… Ea, fata mea, nu e o fiinţă bolnăvicioasă, cum am fost eu. Nu s-ar putea lăsa niciodată târâtă de aceleaşi febre, în care m-am consumat eu… N-am să-ţi cer nimic concret. Aş dori doar ca atunci când ei sunt sus, în camera lui, şi ascultă muzică, cineva să rupă penumbra şi vraja aceea falsă prin simpla aprindere a luminii. Aş dori ca cineva, care să nu fie eu, să-i vorbească Enei despre Román, dacă e nevoie minţind chiar… Spune-i că te-a bătut, încearcă să sublimezi sadismul, cruzimea, şiretlicurile lui… Ştiu că îţi cer prea mult… Acum sunt însă eu cea care te întreb: cunoşti dumneata pe unchiul dumitale în felul acesta?

— Da.

— Bine… Atunci ai să vrei să mă ajuţi? Mai ales, să n-o laşi, cum ai lăsat-o în ultima vreme, pe Ena singură… Dacă ea crede în cineva, atunci crede în dumneata. Te apreciază mai mult decât am reuşit să-mi dau seama. Sunt sigură.

— În ceea ce depinde de mine, puteţi fi sigură că voi încerca să vă ajut. Dar nu cred că am să-i fiu de mare folos.

(Sufletul meu scrâşnea pe dinăuntru ca o hârtie sfâşiată. Ca atunci când Ena, într-o zi, a strâns, în faţa mea, mâna lui Román.)

Mă durea capul. Atât de rău, încât mi se părea că pot să-mi pipăi durerea.

— Dacă aş putea s-o fac să vină cu mine… Ţi se pare caraghios că eu nu pot să-mi impun autoritatea într-o situaţie ca aceasta, legată de plecarea noastră în vacanţă. Dar soţul meu nu poate lăsa, tocmai acum, afacerile baltă, iar Ena se apără, făcându-şi scut din dorinţa ei de a nu-l părăsi… Şi reuşeşte să-l facă pe Luis să se înfurie de insistenţa mea şi, între glumă şi adevăr, să mă acuze de acapararea fiicei mele, pe care o îndrăgim amândoi. Îmi

spune să plec cu băieţii şi să i-o las lui pe Ena. E entuziasmat pentru că ea, care în mod obişnuit e foarte reţinută în actele ei de afecţiune, îi arată acum o duioşie extraordinară. Şi nopţi în şir nu pot să dorm din cauza asta…

(Mi-o închipuiam cu ochii deschişi, lângă somnul liniştit al soţului ei. Cu dureri în oase din cauza poziţiei forţate; din teama de a nu-l trezi… Atentă la scârţâitul patului, la durerea pleoapelor neadormite; la propria-i nelinişte interioară.)

— Pe de altă parte, Andrea, am încercat să-i povestesc anecdote ridicole sau meschinării de-ale lui Román, anecdote de care amintirile mele sunt pline… Totuşi, pe acest drum nu am curaj să merg prea departe. Dacă Ena se uită la mine, simt că roşesc, ca şi când eu aş fi vinovată. Că mă împroşc singură cu noroi, în ochii fetei mele… Tatăl meu mi-a promis că, din septembrie, Luis va trebui să ia în primire sucursala din Madrid… Dar până atunci se pot întâmpla multe lucruri…

S-a ridicat, gata să plece. Nu era descumpănită pentru că vorbise cu mine. Înainte de a-şi pune mănuşile, şi-a trecut, încă o dată, cu un gest maşinal, mâna peste frunte. O mână atât de fină, încât am încercat dorinţa de a mi-o apropia de ochi, pentru a mă minuna de netezimea ei, aşa cum, uneori, îmi place să privesc pe dedesubtul frunzelor…

O clipă mai târziu, am văzut-o cum se îndepărta, mică şi slabă, dispărând printre lume, lăsându-mă cu senzaţia aceea de apăsare, de stupoare.

După aceea, în camera mea, noaptea s-a umplut de nelinişti. Mă gândeam la vorbele ei: „L-am rugat pe Román să mă ajute şi n-a vrut…” Aşadar, doamna îl văzuse, singură, pe omul acela şi eu nu ştiam de ce Román mi s-a părut un biet nenorocit, pe care ea îl urmărise cu gândurile ei, ani de zile. Văzuse, în sfârşit, mica încăpere, micul teatru în care se închisese Román, cu viaţa lui. Şi

ochii ei trişti îmi destăinuiseră faptul că această încăpere ar fi putut s-o înfrângă pe fata ei. În zori, un cortegiu de nori întunecaţi, cu degete prelungi, au început să plutească pe cer. Şi în cele din urmă au şters luna.

XX

A venit dimineaţa şi mi s-a părut că o simt – deşi mai aveam pleoapele căzute – ca pe o Aurora într-un cer uriaş, ale cărui roţi se rostogolesc peste craniul meu. Mă asurzea zgomotul – scrâşnit de oase, trosnet de lemn şi fier pe asfalt. Zgomotul tramvaiului. O rumoare confuză de frunze şi lumini amestecate. Un strigăt îndepărtat:

— Haine veeechi…

Uşile balconului s-au deschis şi s-au închis lângă mine. Împinsă de un curent de aer a cedat până şi uşa camerei mele, puţin câte puţin, şi a trebuit să mă trezesc. Totul era inundat de lumină. Era, deci, foarte târziu. Gloria apăruse în balconul sufrageriei pentru a-l chema pe cumpărătorul de vechituri care striga din stradă, iar Juan a apucat-o de braţ, închizând, cu o lovitură zgomotoasă, ferestrele.

— Lasă-mă-n pace, omule!

— Ţi-am spus că nu mai vând nimic! Mă auzi? Ceea ce se află în casa asta nu e numai al meu.

— Iar eu îţi spun că trebuie să mâncăm…

— Pentru asta câştig destul.

— Ştii bine că nu, şi mai ştii foarte bine şi din ce cauză murim de foame.

— Nefericito, vrei să mă provoci?

— Nu mi-e frică, băiete.

— Ah, nu?

Juan a apucat-o de umeri, desperat.

— Nu!

Şi-am văzut-o pe Gloria căzând, izbindu-se cu capul de uşa balconului.

Geamurile au tremurat surd. Am auzit-o ţipând.

— O să te omor, blestemato!

— Laşule, nu mi-e frică.

Glasul Gloriei tremura, totuşi.

Juan a apucat ulciorul cu apă şi, în clipa când ea a dat să se ridice, a încercat să i-l spargă în cap. De data asta geamurile s-au spart de-a binelea, cu toate că ţinta nu fusese atinsă. Ulciorul s-a făcut ţăndări de perete. Câteva cioburi din el l-au rănit la mână pe copilul care stătea, în scaunul lui, şi privea totul cu ochii săi rotunzi şi serioşi.

— Copilul! Priveşte ce i-ai făcut copilului tău, imbecilo! Târfo!

— Eu?

Juan s-a aplecat asupra copilului care, înspăimântat, începuse să plângă. A încercat să-l liniştească, vorbindu-i dulce, luându-l în braţe. Şi s-a dus să-l spele.

Gloria plângea şi ea. A intrat la mine.

— Ai văzut bestia, Andrea? Ce bestie!

Eu mai stăteam încă în pat. S-a aşezat şi ea lângă mine, pipăindu-şi ceafa.

— Îţi dai seama că nu mai pot trăi aici? Nu mai pot… O să mă ucidă şi eu nu vreau să mor. Viaţa e frumoasă, mititico. Tu ai fost de faţă… Nu-i aşa că tu ai fost de faţă, Andrea? Când el însuşi a înţeles că eu eram singura care făceam câte ceva ca să nu murim de foame, în noaptea aceea, când m-a găsit jucând cărţi… Nu mi-a dat dreptate în faţa ta? Nu m-a sărutat el, printre lacrimi? Spune, nu m-a sărutat?

Şi-a frecat ochii, încercând să surâdă.

— Oricum, în seara aceea a fost ceva comic, mititico… Puţin comic. Tu ştii… Eu îi spuneam lui Juan că îi vindeam tablourile unor oameni care se ocupă cu obiecte de artă. În realitate le vindeam cumpărătorilor de vechituri pe cinci sau şase duros, şi cu asta puteam să joc, noaptea următoare, în casa surorii mele… Aici vin prietenii şi

prietenele ei de petrecere, aproape în fiecare noapte. Iar surorii mele îi face plăcere pentru că-i consumă băutură şi-n felul acesta ea câştigă bani buni. Uneori se stă până dimineaţa. Sunt oameni care ştiu să joace şi cărora le place să facă pariuri. Eu câştigam mai întotdeauna, mititico… Dacă se-ntâmplă să pierd, sora mea îmi împrumută suma de care am nevoie, iar eu, când câştig din nou, îi restitui, dându-i şi o oarecare dobândă… E singurul mod onorabil de a putea câştiga ceva bani. Ţie îţi pot spune că, uneori, mi s-a întâmplat să aduc acasă câte patruzeci şi chiar cincizeci de duros dintr-un singur joc. Şi-i foarte plăcut să joci, mititico… În noaptea aceea câştigasem; aveam în faţă treizeci de duros… Şi uneori, închipuie-ţi, lucrurile neprevăzute prind foarte bine. Sosirea lui Juan a fost cum nu se poate mai nimerită, căci jucam cu un individ cam necioplit şi, oarecum, trişasem… Câteodată trebuie s-o faci şi pe asta. Era un individ saşiu. Un tip ciudat, care, dacă l-ai cunoaşte, ţi-ar face plăcere, Andrea. Partea proastă e că nu ştii încotro se uită şi nici ce-a observat şi ce nu… Un contrabandist care a avut ceva legături cu Román. Ştii doar că Román se ocupă cu afaceri dubioase?

— Dar Juan?

— Ah, da, desigur! Era un moment emoţionant, mititico. Tăceam cu toţii şi Tonet tocmai spunea:

— Mi se pare că pe mine nimeni n-o să mă jupoaie de viu…

Eu, în mine, eram puţin înspăimântată… Şi-n clipa aceea au început să se audă ciocănituri în uşa dinspre stradă. O prietenă de-a surorii mele, Carmeta – o fată foarte frumoasă, să nu crezi cumva că… – i-a spus:

— Tonet, mi se pare c-au venit după tine.

Iar Tonet, care se ştia cu musca pe căciula, s-a ridicat ca un fulger. Soţul surorii mele… da, soţul surorii mele nu-i soţul ei, ştii? dar e ca şi când i-ar fi; i-a spus:

— Ieşi pe terasă şi treci la Martillet. Înainte de a deschide am să număr până la douăzeci. Cred că nu sunt mai mulţi de doi…

Tonet a apucat-o pe scară în sus. Uşa părea că are să se prăbuşească sub lovituri. Chiar sora mea, care-i mare diplomată, s-a dus să deschidă. Atunci l-am auzit pe Juan răcnind, iar cumnatu-meu, căruia nu-i plac poveştile sentimentale, s-a întunecat la faţă şi s-a dus să vadă despre ce-i vorba. Juan s-a luat la harţă cu el. Şi cu toate că e un om foarte voinic, cumnatu-meu, şi-i înalt cam de doi metri, ştii foarte bine că nebunii sunt foarte puternici. Juan era ca şi nebun. Nu l-a putut potoli; când a trecut însă pe lângă el şi a vrut să dea la o parte draperia, cumnatu-meu i-a dat un pumn în spate, făcându-l să cadă cu capul în jos, în camera unde eram noi. Mi s-a făcut milă, sărmanul (pentru că eu pe Juan îl iubesc, Andrea. M-am măritat cu el pentru că-l iubeam ca o desperată). M-am aplecat peste el şi l-am ajutat să se ridice, ţinându-l lângă mine, iar după aceea i-am spus că mă aflam acolo ca să câştig ceva bani pentru copil. Mi-a dat brânci şi s-a ridicat nu prea sigur pe el. Şi-atunci, sora mea, cu mâinile-n şold, i-a ţinut un discurs. I-a spus că ea însăşi mă pusese în legătură cu nişte bărbaţi care m-ar fi plătit bine, dar că eu i-am refuzat pentru că-l iubesc pe el, cu toate că din cauza lui îndur mizerie. Îi vorbea calm, stăpână pe ea, iar bietul de el privea în jur, dezorientat, cu umerii căzuţi. A văzut că banii se aflau pe masă şi că pe scaune stăteau Carmeta şi Teresa, împreună cu doi tineri drăguţi, logodnicii lor. Şi-a dat seama că e vorba de un lucru serios şi nici pe departe de-o petrecere… Sora mea i-a spus că în timp ce el vroia să mă ucidă, eu câştigasem treizeci de duros. Cumnatu-meu sughiţa într-un colţ, cu mâinile pe burtă, iar Juan părea hotărât să se ducă la el şi s-o ia de la capăt, furios… Sora mea însă e o fiinţă care face cât şapte, mititico. Tu o cunoşti. I-a spus:

— Şi-acum, Joanet, să luăm câte un pahar de rachiu împreună. Între timp Gloria o să-şi pună la punct socotelile şi o să poată pleca acasă să vadă de copil.

Abia atunci începeam să-mi dau seama ce se petrece cu mine. Când sora mea a dispărut cu el în camera de-alături, m-am gândit că Juan venise numai pentru că tu sau, poate, bunica, îl chemaserăţi cu telefonul sau că, şi asta părea să fie mai sigur, murise copilul… Pentru că eu pot să mă gândesc la multe, mititico. Nu crezi? Eu gândesc tare mult. A intrat frica-n mine şi nu mai eram în stare nici să-mi număr banii pe care-i câştigasem la joc… Căci eu îmi iubesc mult copilul. Nu-i aşa că-i drăguţ? Sărăcuţul!… Carmeta, care-i tot atât de bună, m-a ajutat să-mi fac socotelile. Şi n-a mai adus nimeni vorba că aş fi trişat… După aceea v-am găsit pe voi, pe tine cu Juan şi cu sora mea. Închipuieşte-ţi că eram atât de aiurită, încât nimic nu mi s-a părut ciudat. Nu mă mai gândeam decât la un singur lucru: „A murit copilul, a murit copilul”… Şi tu ai văzut foarte bine că atunci când i-am spus asta, Juan mă iubea cu adevărat… Pentru că bărbaţii, drăguţo, mă iubesc mult. Să nu crezi că şi-ar fi putut uita de mine atât de uşor… Juan şi cu mine ne-am iubit mult de tot…

A tăcut, şi eu am început să mă îmbrac. Gloria părea să se liniştească şi-şi freca mâinile. S-a uitat la mine.

— Ce picioare frumoase ai! Atât de plăpânde. Parcă-s de sfântă.

— Da, e drept; Gloria mă făcea întotdeauna să sfârşesc surâzând; în schimb, ale tale parcă-s de muză…

— Foarte frumoase, nu?

— Da.

(Avea picioare albe şi mici; cam infantile.)

Am auzit poarta dinspre stradă. Juan pleca. Şi a apărut bunicuţa, surâzând.

— S-a dus cu copilul la plimbare… Tot băiatul meu e mai bun!…

— Hoţomanco, s-a adresat ea Gloriei, de ce te încontrezi cu el? Vai, vai! Nu ştii că bărbaţilor trebuie să le dai întotdeauna dreptate?

Gloria a surâs şi a început s-o mângâie. Apoi a început să-şi dea cu rimei. A trecut un alt cumpărător de haine vechi şi ea l-a strigat din balcon. Bunicuţa a dat din cap, neliniştită:

— Repede, repede, fata mea! Să nu vină cumva Juan sau Román… Ascultă dacă nu vine Román! Nici nu vreau să mă gândesc la aşa ceva!

— Astea sunt lucrurile dumitale, mamă, nu ale copiilor. Nu-i aşa, Andrea? O să las copilul sa moară de foame ca să păstrez vechiturile astea? Şi, la urma urmei, Román îi datorează bani lui Juan. Ştiu eu…

Bunica a plecat, pentru că – aşa cum spunea ea – nu vroia să-i fie complice. Era foarte slabă. De sub păru-i alb, urechile-i subţiri, aproape transparente, păreau nişte aripi.

Cât timp îmi făceam duşul şi, după aceea, îmi călcam rochia în bucătărie – sub privirile aspre ale Antoniei, care nu-mi îngăduia niciodată să-i calc împărăţia – am auzit-o pe Gloria vorbind în dialectul catalan, în şoaptă, cu acel cumpărător de vechituri. Mă gândeam la ce-mi spusese Gloria, mai demult, în legătură cu Juan: „A fost ca un sfârşit de film. Ca un final al tuturor tristeţilor. Începeam să fim fericiţi…” Asta se întâmplase de mult, pe când, salvat de toată ameţeala războiului, Juan se înapoiase la ea şi ea îi făcuse un copil, ca să devină, astfel, soţia lui… Acum însă, aproape că nu-şi mai aminteau de loc de povestea asta. Şi totuşi, nu de mult, în acea neliniştită noapte de care-mi amintise Gloria cu toată discuţia ei, i-am revăzut din nou îmbrăţişaţi strâns, ca şi când şi-ar fi simţit sângele pulsând prin artere, iubindu-se, ajutându-se unul pe altul, împărtăşindu-şi aceeaşi durere. Era ceva asemănător cu sfârşitul tuturor duşmăniilor şi neînţelegerilor.

„Dacă în noaptea aceea, mă gândeam eu, s-ar fi sfârşit lumea sau dacă unul dintre ei ar fi murit, povestea lor ar fi rămas definitiv închisă şi frumoasă; ca un cerc.” Şi asta se întâmplă sa apară des în romane sau prin filme; în viaţă însă… Îmi dădeam seama, pentru prima oară, că totul continuă să existe, că devine cenuşiu, veştejindu-se cu zile. Şi că nu există, nu poate să existe nimic care să termine povestea noastră până când nu vine moartea şi risipeşte trupul…

— Ce vezi acolo, Andrea?… De ce te uiţi în oglindă cu ochii atât de măriţi?

Pusă pe glume, în timp ce mă îmbrăcam, Gloria apăruse-n spatele meu. Şi-n urma ei, cu faţa radioasă, bunicuţa. Biata de ea se temea din ce în ce mai mult de vânzările pe care le tot făcea Gloria. Credea în mod sincer că neobosiţii cumpărători de vechituri ne făceau o mare favoare primindu-ne mobila bătrână, iar inima-i bătea, înfricoşată, în timp ce Gloria discuta cu unul din ei. Se ruga, tremurând, în faţa micului ei altar plin de pulbere ca Maica Domnului s-o scape cât mai repede pe nora ei de umilinţă. Când neînduplecatul negustor pleca, răsufla uşurată, ca un copil care iese din casa doctorului.

Am privit-o cu duioşie. Faţă de ea, mă încerca întotdeauna un vag sentiment de căinţă. Câteodată, noaptea, când mă întorceam acasă, în vremea aceea de sărăcie, găseam pe măsuţa mea o farfurie cu puţină ciorbă de legume, destul de fără gust şi înăcrită de atâta stat, sau un codru de pâine, rămas aici ca şi când ar fi fost „uitat”. Mâncam pe nerăsuflate, împinsă spre asta de o necesitate mai puternică decât mine, tot ceea ce sărmana de ea îmi dăduse mie, lipsindu-se pe ea. Şi mi-era scârbă de purtarea mea. Iar a doua zi îi dădeam târcoale bunicuţei, prosteşte. Bănuiam un surâs atât de dulce în ochii ei clari, privindu-mă, încât mă înduioşa până la lacrimi, ca şi când mi-ar fi sfâşiat sufletul. Şi, împinsă de sentimentele mele, o

strângeam în braţe, jucându-mă cu trupul ei uscăţiv şi rece, ca de ţâr, dinăuntrul căruia bătea o inimă înspăimântător de vie…

Gloria s-a aplecat înaintea mea, pipăindu-mi bluza cu un fel de mulţumire de sine.

— Eşti destul de slăbuţă şi tu, Andrea…

Şi mai apoi, grăbită, pentru a nu fi auzită de bunica:

— Ena, prietena ta, o să vină în după-masa asta la Román, sus în cameră.

O furtună îmi bântuia sufletul.

— De unde ştii?

— Pentru că el i-a spus Antoniei să-i facă ordine în cameră şi să-i cumpere lichior… Eu nu sunt o toantă, mititico; şi la urma urmelor prietena ta e amanta lui Román.

M-am roşit brusc, iar ea s-a înfricoşat şi s-a îndepărtat de mine. Bunica ne observa, neliniştită.

— Sunteţi nişte sălbatici, i-am spus eu, furioasă. Tu şi Juan sunteţi ca nişte animale. Crezi că între un bărbat şi o femeie nu pot fi şi altfel de legături? Că nu există nimic altceva decât amorul? Vai de tine, nefericito!

Violenţa sentimentelor mele, atât de neaşteptată, îmi producea o stare de agitaţie care m-a făcut să-mi dea lacrimile. În clipa aceea eram îngrijorată de soarta Enei. O iubeam şi nu vroiam să aud astfel de vorbe murdare despre viaţa ei.

Gloria a schiţat un surâs cu colţul buzelor, ironic, dar care m-a obligat să surâd, pentru că îmi dădeam seama că şi ea e gata să plângă. Bunica, înspăimântată şi amărâtă, mi s-a adresat mie:

— Andrea! Nepoţica mea să vorbească astfel!?

Eu m-am adresat Gloriei:

— De ce te-ai apucat să bârfeşti o fată care-i prietenă cu mine?

— Pentru că-l cunosc foarte bine pe Román… Vrei să-ţi

spun ceva? După ce m-am măritat cu Juan, Román a încercat să mă facă amanta lui… Vezi? Ce poţi să aştepţi de la unul ca el?

— N-are a face. Eu o cunosc, în schimb, pe Ena… Ea aparţine unui anume fel de oameni de care tu, Gloria, nici n-ai idee… Ar putea s-o intereseze Román, dar numai ca prieten, nu ca…

(Mă uşuram spunând toate astea cu voce tare, dar, în acelaşi timp, a început să-mi repugne discuţia cu Gloria despre prietena mea. Şi am tăcut.)

M-am întors cu spatele şi am plecat în oraş. În trecere, bunica m-a apucat de haină.

— Fata mea! Fetiţa mea! Doamne, ce-i cu nepoţica mea că niciodată nu se mânia. Doamne, Dumnezeule!…

Nu ştiu ce stare pusese stăpânire pe mine. Şi am trântit uşa cu putere, asemenea lor. Exact ca ei…

Eram atât de nervoasă, încât şi după ce-am ieşit în stradă ochii îmi erau umezi. Cerul era acoperit cu nori, calzi şi ameninţători. Cuvintele celor de acasă, cântec vechi, se ţineau după mine, dansând în auzul meu: „Tu mănânci mult prea puţin, Andrea, şi eşti cam isterică…” „Da, eşti isterică…” „De ce plângi dacă nu eşti isterică?…” „Ce motiv ai tu să plângi?…”

Mi-am dat seama că lumea se uita la mine cu teamă şi, de furie, mi-am muşcat buzele… „Fac gesturi nebuneşti ca şi Juan… Şi o să înnebunesc şi eu…” „Sunt oameni care-au înnebunit de foame”…

Am coborât, pe Ramblas, până spre port. La fiecare pas mă mângâia amintirea Enei, de a cărei dragoste eram sigură. Chiar mama ei îmi mărturisise iubirea ei pentru mine. Ea, cea atât de iubită, cea atât de plină de bucurie, mă admira şi mă preţuia. Şi mă simţeam mândră de a mi se fi cerut o misiune providenţială pe lângă ea. Nu ştiam, totuşi, dacă amestecul meu în treburile ei aveau să-i servească la ceva. Vizita ei la Román în după-masa aceea,

despre care-mi vorbise Gloria, începea să mă preocupe.

Eram în port. Marea, ale cărei valuri se opreau în ţărmuri, îmi arăta petele de ulei de pe oglinzile ei; mirosul de gudron care îmbâcsea frânghiile, îmi tăia respiraţia, pătrunzându-mă. Cu borurile lor largi, vapoarele mi se păreau enorme. Din când în când, apa tresărea cu un plescăit ca de peşte: câte-o bărcuţa, câte-o vâslă, lovind. Stăteam pe mal, sub soarele amiezii de vară. Poate că de pe puntea câte unui vas, nişte nordici ochi albaştri se uitau la mine ca la o minusculă pictură străină... Eu, o fată spaniolă, cu părul închis, stând pe digul portului Barcelona. Dintr-o clipă în alta, continuându-şi mersul, viaţa avea să mă ducă de aici într-altă parte. Şi mă voi întâlni cu trupul meu fixat într-un alt peisaj... „Poate că – m-am gândit eu, în cele din urmă, învinsă întotdeauna de martirul instinctelor – undeva, unde să mănânc.” Aveam foarte puţini bani, dar aveam, totuşi. Şi, fără grabă, m-am îndreptat spre veselele baruri şi restaurante din Barceloneta. În zilele de vară ele capătă, albe sau albastre, un; aspect marinăresc, atrăgător. Câteva au terase, unde unele persoane cu poftă de mâncare înfulecă orez şi scoici proaspete, încântate de caldele şi coloratele miresme de vară ce vin dinspre plajă sau dinspre danele portului.

În ziua aceea însă, bătea o adiere ca de cenuşă, fierbinte. L-am auzit pe un necunoscut zicând că-i timp de furtună. Am cerut bere, caşcaval şi migdale... Barul în care intrasem era o clădire cu un etaj, de culoarea indigoului, împodobită cu motive marinăreşti. M-am aşezat la una din măsuţele aranjate în stradă şi mi se părea că, sub mine, pus în mişcare de un tainic motor, pământul începea să vibreze, ducându-mă departe... deschizându-mi orizonturi noi. Dorinţa aceasta, de nenumărate ori repetată în mine, la cel mai neînsemnat motiv, mă stăpânea iarăşi.

Am stat mult timp la măsuţa din stradă... Mă durea capul. Iar la sfârşit, la fel de fără grabă, m-am întors acasă,

simţindu-mi umerii apăsaţi de nori ca de nişte saci umpluţi cu lână. Făceam o bucată de drum şi mă opream… Mi se părea însă că, trecând orele, un fir nevăzut trăgea de mine din strada Aribau, din poarta casei, din camera lui Román, de sus, din capătul scării… Când trecuse mai mult de jumătate din după-amiaza aceea, nevăzutul fir a devenit irezistibil şi am intrat în casă.

Urcând treptele scării, m-am simţit luată în ghearele aceleiaşi nelinişti ciudate, care impregna totul. Printr-un geam spart, în dreptul unei odihne a scării, răzbătea până la mine cântecul tărăgănat al unei servitoare.

Sus, la capătul scării, se afla Román. Şi Ena. Şi trebuia să fiu şi eu. Nu ştiu de ce eram atât de sigură că prietena mea e la Román. Bănuiala Gloriei nu-mi era de-ajuns. Îi simţeam prezenţa ca un câine care adulmecă mirosul stăpânului. Dar, obişnuită să las ca lucrurile să se desfăşoare în voia lor, târându-mă cu ele, amestecul acesta începea să mă emoţioneze, părându-mi-se c-o să bruschez oarecum sentimentele Enei…

Cu fiecare treaptă, simţeam că pantofii sunt tot mai grei. Tot sângele îmi aluneca în tălpi şi aveam faţa palidă. Lângă uşa lui Román palmele îmi erau asudate şi, în acelaşi timp, reci ca gheaţa. M-am oprit. În dreapta, uşa de la terasă, întredeschisă, mi-a dat ideea s-o împing mai mult şi să rămân în spatele ei. Nu puteam sta la nesfârşit în faţa uşii lui Román şi n-aveam nici curajul să intru, deşi auzeam, dinăuntru, murmurul unei discuţii. Pentru a mă linişti, aveam nevoie să-mi schimb locul. Am ieşit pe terasă. Sub un cer, din ce în ce mai ameninţător, apărea – ca un stol de enorme păsări albe – panorama teraselor, prăbuşindu-se parcă peste privirile mele. Am auzit râsul Enei. Un râs în care notele false, uşor de recunoscut, mă îngrozeau. Ferestruica de la camera lui Román era deschisă. Instinctiv, m-am aşezat în patru labe, ca o pisică, şi m-am târât încet, ca să nu fiu văzută, instalându-mă sub

fereastra lui. Glasul Enei era clar şi puternic:

— Pentru tine, Román, ar fi o afacere destul de simplă. Ce gândeai tu? Că, poate, am să mă mărit cu tine? Că o să-mi petrec toată viaţa zbuciumată, temându-mă de cererile tale de bani, ca mama?

— Acum ai să mă asculţi tu pe mine… Román vorbea cu un ton pe care nu i-l cunoscusem niciodată.

— Nu. N-ai ce să-mi mai spui. Am toate dovezile. Ştii că te am la mână. În sfârşit, o să se termine totul…

— O să mă asculţi, nu? Chiar dacă nu vrei… Eu nu i-am cerut niciodată bani mamei tale. Cred că de la un şantaj nu poţi avea dovezi.

Glasul lui Román ajungea până la mine, târâş, ca şuierul de şarpe.

Repede, fără să mai stau pe gânduri, m-am strecurat pe lângă perete, ieşind de pe terasă şi, îndreptându-mă spre uşa unchiului meu, am început să bat. Nu mi-au răspuns şi am bătut iarăşi. Mi-a deschis Román. Mi-am dat seama, dintr-o privire, că era palid. O sorbeam din ochi pe Ena, care stătea foarte liniştită şi fuma. S-a uitat la mine plictisită. Mâna care ţinea ţigara îi tremura puţin.

— Oportunitate e numele tău, Andrea, a spus ea cu răceală.

— Dragă Ena… mi s-a părut că eşti aici. Am venit să te salut…

(Cam asta am dorit eu să spun, dar nu ştiu dacă am dus totul până la capăt.)

Román părea gata să se ia la harţă. Ne privea, deopotrivă, pe amândouă.

— Du-te, mititico, fii drăguţă… lasă-ne singuri.

Era tulburat.

Pe neaşteptate, Ena s-a ridicat cu elasticitatea şi rapiditatea mişcărilor ei, şi, înainte ca eu sau Román să fi avut vreme să ne dăm seama ce se întâmplă, m-a luat de braţ. Apropiindu-se de mine, am simţit, confuze, bătăile

unei inimi. Nu ştiam, însă, dacă e inima ei sau a mea.

Román a încercat să surâdă; frumosul şi binecunoscutul lui surâs atrăgător.

— Faceţi ce vă place, micuţelor – privind-o pe Ena, nu pe mine; numai pe Ena. Totuşi, Ena, mă surprinde plecarea aceasta, tocmai când eram la jumătatea discuţiei. Tu ştii foarte bine că nu putem termina astfel… Ştii foarte bine.

Nu ştiu de ce tonul acesta atât de amabil şi de scăzut al lui Román mi-a făcut frică. Privind-o pe prietena mea, ochii lui luceau aşa cum luceau cei ai lui Juan când era în pragul unei noi răfuieli.

Ena m-a împins spre uşă. A făcut o uşoară, şi plină de ironie, reverenţă.

— O să discutăm altă dată, Román. Până atunci, nu uita ce ţi-am spus. La revedere!

Surâdea şi ea. Avea ochii strălucitori şi era foarte palidă.

Abia în clipa aceea mi-am dat seama că Román ţinuse tot timpul mâna dreaptă în buzunar. Şi că buzunarul era destul de umflat. Nu ştiu ce întunecată presimţire m-a făcut să mă gândesc la pistolul său, tocmai când surâsul i se accentua. M-am repezit spre el ca o nebună şi i-am strigat Enei să fugă.

Román m-a împins şi i-am văzut faţa, în sfârşit, fără expresia aceea de nelinişte şi agitaţie.

— Tâmpito! Ce, crezi că aveam de gând să vă împuşc?

M-a privit cu seninătate. Primisem o lovitură în spate, izbindu-mă de balustrada scării. Román şi-a dus mâna la frunte, dând la o parte şuviţele rebele. Sub ochii mei, din ce în ce mai stinşi – aşa cum mi se mai întâmplase şi altă dată – trăsăturile lui îmbătrâneau. Ne-a întors spatele şi a intrat în camera lui.

Simţeam durerea din coaste. O pală de aer a scuturat uşa de la terasă. De departe, a ajuns până la mine bubuitul, înăbuşit, al unui trăsnet.

Am descoperit-o pe Ena aşteptându-mă pe una din

odihnele scării. Privirea ei, batjocoritoare, ca în cele mai îngrijorătoare şi rele momente.

— Andrea, draga mea, de ce erai atât de tragică?

Privirile ei mă răneau. Ridica fruntea, şi buzele ei se arcuiau într-un dispreţ insuportabil.

Îmi venea s-o bat. Mai apoi, furia mi s-a transformat într-o nelinişte care m-a făcut să întorc faţa şi să cobor scara, în fugă, gata să mă prăbuşesc, orbită de lacrimi… Fizionomia cunoscută a uşilor cu broderiile lor de fier forjat, cu ferestruicile albe sau negre, cu tăbliţele ce indicau destinaţia fiecărei încăperi… „Farmacie”, „Croitorie”… dansau, se precipitau peste mine, dispăreau în ceaţa lacrimilor mele.

Astfel am ajuns în stradă, biciuită de fără de sfârşita explozie de nelinişte ce mă obliga să fug, îndepărtându-mă de toate. Astfel, îmbrâncind trecătorii, am apucat-o pe Aribau în jos, până la Piaţa Universităţii.

XXI

Cerul acela bântuit de furtună îmi intra în plămâni şi mă orbea de tristeţe. Prin ceaţa chinuitoare care mă înconjura defilau, grăbite, mirosurile de pe Aribau. Miros de parfumerie, de farmacie, de băcănie. Miros de stradă peste care gravitează pulberea din pântecele unui cer sufocant de negru.

Piaţa Universităţii mi s-a părut tăcută şi enormă, ca în coşmaruri. Ca şi când puţinii pietoni, automobilele şi tramvaiele care o străbăteau ar fi fost atacate de paralizie. Cineva mi-a rămas, de atunci, în amintire cu un picior ridicat: atât de străină mi-a fost privirea care alerga peste tot, încât, foarte repede, îmi uitasem de tot ceea ce văzusem.

Nu plângeam, dar mă durea în gât şi-mi tresăltau sânii. M-am sprijinit de grilajul ce înconjoară grădina

universităţii, ca în ziua aceea de care-şi amintea Ena. O zi, când, pesemne, nu-mi dădeam seama că apa din cer se prăbuşea peste mine…

O hârtie murdară mi s-a lipit de fluierele picioarelor. Am scrutat aerul acela, gros, lipit de pământ, care începea să rotească colbul şi frunzele într-un dans macabru, ca de moarte.

Simţeam durerea singurătăţii – repetată şi, tocmai de aceea, mai insuportabilă decât cea încercată cu câteva zile în urmă, când am ieşit din casa lui Pons. Acum era ca o pedeapsă pentru lacrimile ce mi se terminaseră. Mă sfâşia pe dinăuntru, sub pleoape şi în gât.

Nu mă gândeam şi nu aşteptam pe nimeni, dar am simţit alături de mine prezenţa unei fiinţe umane. Era Ena, gâfâind, de parcă ar fi mers numai în fugă. M-am răsucit încet – mi se părea că nu-mi prea funcţionau bine oasele, că eram bolnavă, că orice mişcare era un chin. Am văzut-o cu ochii împăienjeniţi de lacrimi. Era pentru prima dată când o vedeam plângând.

— Andrea!… Vai, ce prostuţă!… Fetiţo!

A făcut o mutră ca şi când ar fi încercat să zâmbească şi a început să plângă şi mai tare. Mă sfâşia plânsul ei de nelinişte, ca şi când ar fi plâns pentru mine. Mi-a întins braţele, incapabilă să scoată un cuvânt şi ne-am îmbrăţişat în plină stradă. Inima – inima ei, nu a mea – bătea cu toată viteza, lângă mine. Am rămas aşa câteva clipe. Apoi eu m-am smuls brusc din duioşia ei. Observasem că lacrimile i se uscaseră repede şi că surâsul îi înflorea dintr-o dată pe buze, ca şi când n-ar fi plâns niciodată.

— Ştii că te iubesc foarte mult, Andrea? mi-a spus ea. Nu ştiam că te iubesc atâta… Nu vroiam să te văd, aşa cum nu vreau să văd nimic care ar putea să-mi amintească de casa de pe Aribau… Dar, după ce m-ai privit aşa, când ai fugit…

— Eu te-am privit „aşa”? Cum adică?

Nu mă interesa discuţia. Mă interesa reconfortanta

senzaţie de companie, de consolare, pe care o simţeam căzând peste sufletul meu, ca o ploaie binefăcătoare.

— Aşa… nu ştiu cum să-ţi explic. Mă priveai cu desperare. Şi-n afara de asta, cum ştiu că mă iubeşti atât de mult şi de sincer… Ca şi eu pe tine, crede-mă.

Vorbea incoerent şi vorbirea aceasta mi se părea plină de înţelesuri. Peste asfalt plutea miros de pulbere udă. Cădeau, mari, picături fierbinţi, dar noi nu ne mişcam. Ena şi-a petrecut un braţ pe după umerii mei, apăsându-şi, suavă, bărbia de mine. Toate rezervele noastre păreau risipite, iar momentele grele, trecute şi ele.

— Ena, iartă-mă pentru această după-amiază. Ştiu bine că nu suporţi să fii urmărită. N-am făcut-o niciodată până azi, ţi-o jur… Dacă am întrerupt discuţia ta cu Román, am făcut-o numai pentru că am simţit că el te ameninţă… Ştiu, poate-i ridicol. Dar aşa mi s-a părut.

Ena s-a îndepărtat de mine ca să mă privească. Toată faţa i se pregătea pentru zâmbet.

— Dar aveam nevoie de asta, Andrea! Parc-ai venit din cer! Nu ţi-ai dat seama că m-ai salvat?… Dacă m-am purtat aspru, mi-o explic numai pentru că eram nervoasă. Îmi venea să plâng. Şi, vezi bine, am şi plâns…

A respirat adânc, ca şi când asta i-ar fi uşurat sufletul încărcat. Şi-a dus mâinile la ceafă şi a tras de ele înapoi, eliberându-se de toată încordarea. Nu se uita la mine. Părea că nu mie îmi vorbeşte.

— Adevărul, Andrea, e că, în fond, întotdeauna am preţuit stima ta ca pe ceva extraordinar, dar niciodată nu am dorit să mă gândesc la asta. Până a te cunoaşte pe tine, prietenia sinceră mi se părea un mit, după cum tot mit mi se părea şi dragostea înainte de a-l fi cunoscut pe Jaime… Uneori, Andrea – a surâs ea cu o anume timiditate – mă gândesc ce-am făcut eu pentru a merita aceste două daruri pe care soarta mi le-a oferit… Te asigur că am fost o fetiţă teribilă şi cinică. Nu am crezut niciodată în vreun vis de

aur şi, contrar a ceea ce se petrece cu ceilalţi oameni, mie mi-au revenit cele mai frumoase şi mai nepreţuite bunuri. Întotdeauna am fost atât de fericită…

— Ena, nu te-ai îndrăgostit de Román?

Am pus întrebarea atât de în şoaptă, încât ploaia, care cădea fără întrerupere, a fost mai puternică decât vocea mea. Am repetat-o:

— Spune-mi, nu te-ai îndrăgostit?

Ena m-a scrutat cu o indefinibilă privire a ochilor ei atât de strălucitori. Şi-apoi, ridicându-şi fruntea spre nori:

— O să ne facem leoarcă, Andrea!

M-a târât până la intrarea în universitate, unde ne-am adăpostit. Sub picăturile ploii, obrazul ei părea mai fraged, puţin palid, ca şi când ar fi zăcut de febră. Furtuna s-a dezlănţuit în cascade, însoţită de trăsnete puternice. Am stat câteva clipe fără să schimbăm o vorbă, ascultând ploaia aceea care mă liniştea şi reînviora ca pe arbori.

— Ce frumos e! a rostit Ena, dilatându-şi nările. Mă întrebi dacă m-am îndrăgostit de Román… a continuat ea, aproape visătoare. M-a interesat mult. Foarte mult!

Şi a râs.

— Dar l-am umilit mult de tot şi l-am adus în pragul desperării…

Am privit-o nu fără o oarecare spaimă. Dar ea nu vedea decât pânza de ploaie, căzând, luminată de fulgere, la picioarele ei Pământul părea că fierbe, gâfâind, uşurându-se de toate veninurile lui.

— Ah! Ce plăcere! Să ştii că cineva te pândeşte, că te are în mâinile lui, iar tu să scapi, bătându-ţi joc de el… Cât de ciudat!… Román are un aer de cocină, Andrea. E atractiv şi e un artist mare, dar, în adâncul lui, e meschin şi josnic!… Ce fel de femei o fi cunoscut până acum? Presupun că la fel ca cele ce dădeau târcoale scării când mă duceam eu să-l văd… Servitoarea aceea de la voi şi încă una, la fel de aparte, cu părul roşu, despre care ştiu

doar că o cheamă Gloria… Şi de asemeni, poate, vreo femeie bună la suflet şi timidă, ca mama…

M-a privit cu coada ochiului.

— Tu ştii că mama, când era tânără, a fost îndrăgostită de el? Numai din cauza asta am dorit să-l cunosc pe Román. După aceea, decepţia! Am început să-l urăsc… Nu ţi s-a întâmplat niciodată să vezi în cineva o fiinţă deosebită, iar mai târziu să descoperi că, în realitate, face mai puţin decât tine şi, din cauza asta, să începi să-l urăşti? Uneori, ura mea pentru Román era atât de mare, încât îşi dădea şi el seama de asta şi-şi întorcea faţa, de parcă ar fi fost încărcat cu electricitate… Şi cât de deosebite au fost primele zile în care am început să ne cunoaştem! Nu ştiu dacă eram nefericită sau ba. Ştiu însă că, pentru mine, Román părea să devină un fel de obsesie. Am fugit de tine. M-am certat cu Jaime dintr-o prostie, iar după aceea nu-l puteam suferi lângă mine. Credeam că, dacă m-aş fi răzgândit şi l-aş fi revăzut, ar fi trebuit să renunţ, cu forţa, la aventura în care intrasem. Şi pe atunci mă simţeam îndeajuns de preocupată, aproape otrăvită de toată povestea asta… Când sunt cu Jaime, devin bună, Andrea, sunt altă femeie… Dacă ai şti că uneori mă tem de dualitatea puterilor care mă obligă să mă port astfel. Dacă într-o perioadă de timp toate au fost minunate, am poftă de altceva… Să rănesc puţin pe cineva.

M-a apucat de braţ şi, datorită gestului meu instinctiv de refuz, mi-a surâs cu o duioşie prefăcută.

— Te-nspăimânt? Şi atunci, cum vrei să fii prietena mea? Nu sunt un înger, Andrea, deşi te iubesc mult… Există pe lumea asta fiinţe ca Jaime, ca mama sau ca tine, care-mi umplu – fiecare în felul său – inima de bucurie… Dar, o parte din mine are nevoie să se risipească şi să-şi dea frâu liber veninului. Crezi că nu-l iubesc pe Jaime? Îl iubesc foarte mult. Nu aş dori să mă văd despărţită de el. Mi-e dor de prezenţa lui, de el, în întregime. Îl admir cu

pasiune… Dar mai există şi altceva: curiozitatea, această nelinişte bolnăvicioasă a inimii, căreia nu-i prieşte liniştea…

— Román ţi-a făcut curte? Spune-mi!

— Să-mi facă mie curte? Nu ştiu. Era desperat din cauza mea. Parcă turbase. Şi, deseori, ar fi fost capabil să mă sugrume… Ştie să se stăpânească însă la timp. Doream să-şi piardă această stăpânire de sine. Am reuşit numai într-o singură zi… E mai bine de-o săptămână, Andrea, de când am venit să-l văd pentru ultima dată. De cinci ori am intrat până acum în camera lui şi de fiecare dată m-am străduit ca cineva de afară să ştie acest lucru. Pentru că, în fond, Román mi-a inspirat, întotdeauna, teamă. Sunam la uşa ta când ştiam că nu eşti acasă şi întrebam de tine. Cele două femei, atât de curioase, care se purtau foarte ciudat când mă vedeau sosind, îmi erau de mare folos. Ştiam că vor rămâne ca nişte gardieni în spatele meu. Totuşi, tu nu-ţi dai seama că atmosfera aceasta atât de încordată reuşeşte să mă amuze. Uneori uitam până şi de sentimentul de a rămâne în permanenţă cu ochii în patru. Râdeam sincer, întârâtată şi entuziasmată. Niciodată nu mi se ivise un prilej asemănător de experienţe… Fiecare încercare a lui Román de-a se aşeza lângă mine era un astfel de prilej. De îndată ce-i simţeam trupul fierbinte, mă apuca o ură inexplicabilă; şi trebuia să fac un efort deosebit pentru a mi-o ascunde. Apoi, râzând încă, mă instalam într-un alt colţ de cameră. Îl scoteam din sărite. Când îşi închipuia că sunt pe jumătate subjugată de muzica lui, moale din pricina tonului lasciv, de mărturisire aproape perversă, al discuţiei, mă ridicam în picioare pe canapea. „Am poftă să sar”, îi spuneam eu.

Şi începeam într-adevăr să sar, ajungând până aproape de tavan, zbenguindu-mă aşa cum o fac numai cu fraţii mei. Iar el, auzind cascadele mele de râs, nu mai ştia dacă sunt nebună sau de-a dreptul tâmpită… Trăgeam mereu cu

coada ochiului, şi nu-l lăsam niciun moment nesupravegheat. După prima mişcare de involuntară surpriză, obrazul îi rămânea impenetrabil, ca întotdeauna… Dar nu asta doream, Andrea. Nu asta doream eu. Dacă ai şti tu cât a suferit mama, când era tânără, din pricina lui…

— Cine ţi-a spus poveştile astea?

— Cine mi le-a spus?… Ah, da! Chiar tata. Tata, o dată, când mama era bolnavă şi vorbea despre Román, aiurind din cauza febrei… Bietul tata, săracul, era foarte trist în noaptea aceea şi credea că mama are să moară.

(Aveam chef să surâd. În răstimp de câteva zile, viaţa îmi părea altfel decât mi-o închipuisem până atunci. Complicată şi, în acelaşi timp, simplă. Mă gândeam că tainele cele mai mari şi mai dureroase, pe care le păzim cu toată puterea, sunt tocmai acelea pe care cei din jurul nostru le cunosc de mult. Tragedii stupide. Lacrimi fără rost. Astfel începea să-mi apară, pe atunci, viaţa.)

Ena s-a întors spre mine şi nu-mi dau seama ce voia să afle în privirile mele. Mi-a vorbit brusc:

— Dar să nu mă crezi mai bună decât sunt, Andrea… Nu te strădui să-mi găseşti scuze… Nu numai ăsta era motivul pentru care vroiam să-l umilesc pe Román… Cum aş putea să-ţi explic oare jocul pasionant în care se transforma totul în momentele acelea?… Era o luptă din ce în ce mai aprigă. Pe viaţă şi pe moarte…

Cât timp vorbea însă, Ena mă observa, desigur. Mi s-a părut că-i simt privirile tot timpul. Nu puteam face altceva decât s-o ascult, cu ochii în ploaia a cărei furie devenea inegală, dezlănţuindu-se uneori ca un potop sau liniştindu-se definitiv.

— Ascultă, Andrea. Nu mă puteam gândi la Jaime, nici la tine, nici la nimenea, în momentele acelea. Eram absorbită în întregime de acest duel între răceala şi stăpânirea de sine a lui Román, dintre maliţia şi siguranţa mea… Ziua

când, în sfârşit, am izbutit să-mi bat joc de el, reuşind să-i scap din braţe, tocmai când el era mai sigur ca oricând de victoria lui, a fost o zi extraordinară…

Râdea. M-am uitat la ea puţin înfricoşată şi i-am descoperit strălucirea ochilor.

— Tu nu-ţi poţi închipui o scenă asemenea celei ce a pus capăt legăturilor mele cu Román, săptămâna trecută, exact în ajunul Sfântului Ion; mi-amintesc bine… M-am salvat… fugind; aruncându-mă ca o sinucigaşă pe treptele scării… Mi-am lăsat în camera lui poşeta, mănuşile şi până şi agrafele de păr. Dar Román a rămas, de asemeni, în cameră… În viaţa mea n-am văzut o faţă mai josnică decât a lui… Şi mă mai întrebi dacă m-am îndrăgostit de el?… De omul ăsta?

Am început s-o privesc pe prietena mea, văzând-o aşa cum era într-adevăr. Avea ochii adumbriţi de luminile acelea cenuşiu-schimbătoare ale cerului. Şi simţeam că n-am s-o pot judeca niciodată. Mi-am petrecut braţul pe după al ei şi mi-am sprijinit fruntea pe umăr. Eram obosită de moarte. Şi-mi treceau prin cap tot felul de gânduri.

— Asta s-a întâmplat în noaptea de Sfântul Ion?

— Da…

Un moment am tăcut. Şi-n tăcerea aceasta, fără să mă pot învinge, mi-am adus aminte de Jaime. A fost un fel de transmitere a gândurilor; telepatie.

— Cel cu care m-am purtat rău în povestea asta e Jaime, ştiu, a spus Ena.

Faţa-i era din nou copilăroasă, puţin bosumflată. M-a privit şi n-am mai regăsit în ochii ei nici dispreţ, nici cinism.

— De fiecare dată când mi-aminteam de el, simţeam că pătrund într-un teritoriu bântuit de furtuni şi cutremure. Dar nu-mi puteam stăpâni demonii care mă chinuiau… Într-o seară m-am dus cu Román la un bar, la Paralelo. Când am intrat în sala plină cu lume, cu fum de ţigară şi

miros de cafea, eram obosită şi plictisită. Iar când am dat cu ochii de Jaime, am crezut că am halucinaţii; stătea în spatele perdelei de fum şi miros şi nu mă saluta. Mă privea doar... În noaptea aceea am plâns. A doua zi – îţi aminteşti? – mi-ai adus mesajul acela de la el.

— Da.

— Nu doream decât să-l revăd şi să ne împăcăm. Eram atât de emoţionată când ne-am reîntâlnit! După aceea însă – nu ştiu dacă din cauza mea sau a lui – totul s-a dus de râpă. Jaime mi-a promis să fie înţelegător, dar în timpul discuţiei s-a înfuriat... Se pare că mă urmărise pas cu pas şi că ştia în amănunt viaţa şi potlogăriile lui Román. Mi-a spus că unchiul tău e un individ indezirabil, amestecat într-una din cele mai murdare afaceri de contrabandă. Mi-a explicat în ce constă această afacere... La urmă a început să mă acuze, desperat, de faptul că eu mă ţineam după „un asemenea bandit”... Era mai mult decât puteam suporta şi n-am avut altceva de făcut decât să-l apăr, din răsputeri, pe Román. Nu ţi s-a întâmplat niciodată să te încurci în propriile tale cuvinte şi să nu mai ştii cum să te salvezi?... În ziua aceea, Jaime şi eu, ne-am despărţit ca nişte nenorociţi... Şi a plecat din Barcelona. Ştiai?

— Da.

— Se gândeşte, poate, că am să-i scriu... nu?

— Bineînţeles.

A surâs şi şi-a sprijinit fruntea de zidul rece. Era obosită...

— Ţi-am vorbit cam mult, Andrea... Nu te-ai plictisit de mine?

— Dar nu mi-ai spus încă lucrul cel mai important... Nu mi-ai spus încă de ce, din moment ce ai terminat cu el în noaptea de Sfântul Ion, azi mai erai în camera unchiului meu...

Înainte de a-mi răspunde, Ena s-a uitat de-a lungul străzii. Furtuna se potolise, iar cerul era împestriţat cu

pete galbene şi cenuşii. Canalele înghiţeau apa care şiroia de-a lungul trotuarelor.

— Mergem, Andrea?

Am început să păşim, dezorientate. La braţ.

— Azi, a spus ea, întorcându-mă la Román, am jucat totul pe o singură carte. Îmi trimisese câteva rânduri prin care-mi spunea că mi-am uitat la el nişte lucruri şi că vroia să mi le dea… Mi-am dat seama că n-o să mă lase în pace cu una cu două. Mi-am amintit de mama şi mi se părea că, asemeni ei, dacă nu luam o hotărâre, trebuia să-mi petrec viaţa fugind. Şi atunci mi-a venit ideea să mă folosesc de spusele lui Jaime, ca de o salvare, în faţa lui Román. Cu siguranţa aceasta m-am dus la el. Eram decisă să-l văd pentru ultima oară… Să nu crezi că nu mi-a fost frică. Când ai venit tu, eram de-a dreptul îngrozită. Îngrozită, Andrea, şi înspăimântată de ideea mea… Pentru că Román e nebun. Cred că-i nebun… Când ai bătut în uşă, era să leşin. Din cauza nervilor…

S-a oprit în mijlocul străzii pentru a mă privi, începeau să se aprindă luminile, reflectându-se în asfaltul umed. Spălaţi de ploaie, arborii miroseau puternic a verde.

— Înţelegi, Andrea, draga mea, înţelegi că nu ţi-am putut spune nimic şi, mai mult, că era să te lovesc pe scară? Clipele acelea păreau că nu există pentru mine. Că nu exist nici eu. Când mi-am dat seama că eram eu, Ena, cea care trăia, fugeam pe Aribau în jos, pe urmele tale. La colţ te-am găsit. Stăteai sprijinită de zidul care înconjoară grădina universităţii, mică şi pierdută sub cerul acela plin de furtună… Aşa te-am găsit.

XXII

Înainte ca Ena să plece în vacanţă, pe o plajă din Nord, am ieşit, din nou, împreună; ea, Jaime şi eu. Ca în timpurile bune ale primăverii. Mă simţeam schimbată. Cu

fiecare zi, eram tot mai slabă de înger şi mă înduioşam din orice fleac. Îmi venea să plâng. Fericirea aceasta, atât de simplă, de a te afla îngropată sub un cer fără nori, lângă prieteni, mi se părea perfectă, dar uneori îmi scăpa, plutind într-o vagă închipuire de imagini, asemeni celei din timpul unui vis. Depărtări albastre îmi zbârnâiau în ţeastă, ca un gărgăune, obligându-mă să închid ochii. Printre crengile roşcovilor vedeam, deschizând pleoapele, firmamentul fierbinte, încărcat cu ciripit de păsări. Mi se părea că murisem de secole şi că tot corpul meu, desfăcut în pulbere minusculă, se risipea peste mări şi munţi. Atât de împrăştiată, de uşoară şi cu o vagă senzaţie a cărnii şi oaselor mele mă simţeam pe atunci… Uneori, dădeam de ochii Enei, neliniştiţi, aţintiţi asupră-mi.

— Cum de poţi dormi atâta? Mi-e teamă că ai slăbit prea mult, Andrea.

Această înduioşătoare preocupare pentru viaţa mea trebuia să se termine odată. Ena avea să plece în câteva zile şi, după terminarea vacanţei, nu avea să se mai întoarcă la Barcelona. Familia ei se gândea să se mute, direct, de la San Sebastián la Madrid. Mă gândeam că atunci când voi începe din nou cursurile aveam s-o fac în aceeaşi singurătate a sufletului; ca în anul trecut. Acum însă, o greutate imprimată de amintiri cădea peste umerii mei. O sarcină care mă împovăra puţin. În ziua în care m-am dus să-mi iau rămas bun de la Ena, m-am simţit înfiorător de tristă. Ea plutea prin gălăgia din gară, înconjurată de fraţii ei, blonzi, supravegheată de mama ei, posedată parcă de graba febrilă a plecării. M-a apucat de gât şi m-a sărutat de multe ori. Simţeam cum mi se umezesc ochii. Era un moment sfâşietor. Mi-a spus:

— O să ne vedem foarte curând. Andrea. Ai încredere în mine; întotdeauna!

Bănuiam că se va întoarce peste puţin timp la Barcelona, căsătorită, poate, cu Jaime.

Când trenul s-a pus în mişcare am rămas noi, tatăl Enei şi eu pe peronul plin de lume. Singur în oraş, tatăl Enei părea puţin plictisit. M-a invitat să urc într-un taxi şi a dat semne de nedumerire când am refuzat. M-a privit mult, cu surâsul lui plin de bunătate. Mă gândeam că e una din fiinţele acelea care nu ştiu să fie singure niciun moment, care nu pot sta numai cu propriile lor gânduri. Că poate nici nu au gânduri. Şi, totuşi, mi-era extraordinar de drag.

Îmi pusesem în gând să mă întorc de la gară dând un ocol larg; în ciuda căldurii umede şi apăsătoare care plutea peste tot. Şi am început să merg, să merg… Barcelona rămăsese dureros de pustie. Căldura lui iulie era înspăimântătoare. Am traversat împrejurimile închise şi solitare ale Pieţei Borne. Străzile erau pătate cu fructe putrede şi paie. Înhămaţi la căruţele lor, câţiva cai picoteau, nemişcaţi, în picioare. Mi-am amintit încă o dată de atelierul lui Guíxols şi am apucat-o pe Moncada. Maiestuoasa curte, cu scara ruinată de piatră cioplită, era aceeaşi dintotdeauna. O căruţă abia descărcată, mai păstra resturi de lucernă.

— Nu-i nimeni sus, domnişoară, mi-a spus portăreasa. Domnul Guíxols a plecat. Nu mai vine nimeni pe aici, nici măcar domnul Iturdiaga. A plecat şi el, săptămâna trecută, la Sitges. Nici domnul Pons nu-i în Barcelona… Dar dacă vă face plăcere să urcaţi, vă pot da cheia. Domnul Guíxols mi-a spus că pot s-o dau oricui.

Nu era în intenţia mea, urmând firul amintirilor mele, să ajung până aici, nici să intru în atelierul pe care îl ştiam închis. Şi totuşi, am acceptat propunerea. Dintr-o dată, perspectiva aventuroasă de a fi, cât de cât, protejată de liniştea pustie a casei, de prospeţimea zidurilor vechi, m-a atras. În spatele uşii, unde Guíxols obişnuia să-şi păstreze proviziile, am dat peste un baton de ciocolată. Picturile fuseseră acoperite atent, cu o pânză albă, şi păreau nişte spectre înfăşurate în giulgiu. Sufletul amintirii a miilor de

discuţii vesele.

Am ajuns pe Aribau când se întuneca. Ieşind din atelier, îmi reînnoisem desperata mea călătorie prin oraş.

În camera mea, am simţit mireasmă caldă de fereastră închisă şi de lacrimi. După umflătura plapumei, am bănuit prezenţa Gloriei, îngropată în patul meu şi plângând. Când şi-a dat seama că a intrat cineva a devenit furioasă. S-a liniştit, văzând că eram eu.

— Adormisem puţin, Andrea, mi-a spus ea.

Am descoperit că lumina nu se mai aprindea pentru că cineva luase becul. Nu ştiu ce m-a făcut să mă aşez pe marginea patului şi să iau, în mâinile mele, pe cele ale Gloriei, umede de sudoare şi de lacrimi.

— De ce ai plâns, Gloria? Crezi că nu ştiu că ai plâns?

Cum în ziua aceea eram tristă, tristeţea celorlalţi nu mi se părea jignitoare.

Nu mi-a răspuns imediat. Abia după o bună bucată de timp, a murmurat:

— Mi-e frică, Andrea.

— Bine, dar de ce ţi-e frică?

— Înainte, nu prea întrebai pe nimeni de nimic, Andrea… Acum ai devenit mai bună. Aş dori să-ţi spun de ce mi-e frică, dar nu pot.

Între noi s-a lăsat liniştea.

— N-aş vrea ca Juan să afle de ce am plâns. Îi voi spune că am adormit, şi asta numai dacă îmi observă ochii adânciţi în orbite.

Nu ştiu ce lăuntrice bătăi amare aveau lucrurile în noaptea aceea. Nu puteam să dorm, aşa cum mi se întâmpla destul de des, pe atunci, când oboseala mă ţinea trează. Înainte de a mă hotărî să închid ochii am căutat prosteşte pe măsuţa de marmură şi am descoperit o bucată de pâine din ziua trecută. Am mâncat-o pe nerăsuflate. Biata bunica uita de foarte puţine ori de micile ei cadouri. La sfârşit, când somnul a reuşit să pună stăpânire pe mine,

simţeam că intru în comă, de parcă m-aş fi aflat în anticamera morţii din urmă. Sfârşeala mea era îngrijorătoare. Cred că cineva a strigat mult timp, până când teribilele sunete să-mi ajungă-n urechi. S-ar putea să fi strigat, totuşi, numai câteva clipe. Mi-amintesc însă că aceste strigăte, înainte de a mă dezmetici, începuseră să facă parte din somnul meu. Niciodată nu am auzit strigând, în felul acesta, pe strada Aribau. Era un ţipăt lugubru, de animal înnebunit, încât am sărit din pat şi am început să tremur.

Am găsit-o pe servitoare, pe Antonia, prăbuşită jos, în hol, cu picioarele desfăcute, tragic, arătându-şi fustele, şi zgâriind pereţii cu mâinile. Uşa de la apartament era deschisă la perete, şi începuseră să-şi facă apariţia feţele curioase ale vecinilor. Pe moment, n-am avut decât viziunea comică a scenei. Poate pentru că eram ameţită şi foarte plictisită de astfel de scene.

Juan, care ieşise pe jumătate gol, a dat un picior în uşă, închizând-o în nasul fetelor curioase. După aceea a început s-o lovească pe Antonia şi i-a cerut Gloriei un ulcior cu apă, să toarne peste ea. Antonia a început să gâfâie şi să strănute, înăbuşit, ca un animal rănit. Imediat însă, ca şi când ar fi fost vorba numai de un moment de prefăcătorie, şi-a reluat înspăimântătoarele strigăte:

— A murit! A murit! A murit!

Şi arăta în sus.

Am văzut obrazul lui Juan pălind.

— Cine? Cine-a murit, tâmpito?

Apoi, fără să mai aştepte vreun răspuns de la ea, a ieşit şi a urcat, înnebunit, treptele scării.

— S-a tăiat cu briciul de bărbierit, a terminat Antonia.

Şi, în cele din urmă, a început să plângă, deznădăjduită, aşezată încă pe ciment. Lacrimile acelea de pe faţa ei erau un spectacol nemaivăzut. Îi împrumutau figura unui chinuit din iad. Trăia parcă un coşmar.

— Mă rugase să-i duc cât mai de dimineaţă un ibric cu cafea, pentru că vrea să plece într-o călătorie… Cu noaptea-n cap mi-a cerut-o… Şi acum e lungit la pământ, însângerat ca un animal. Vai! Vai! Trăsnet, fiul meu, de acum n-o să mai ai tată!…

Din toată casa au început să se audă zgomote asemănătoare cu murmurul unei ploi care creştea. După aceea, strigăte şi chemări. Prin uşa deschisă, noi, paralizate, vedeam oamenii de la celelalte etaje urcând spre camera lui Román.

— Trebuie anunţată poliţia, a strigat domnul cel gras, farmacistul, coborând scara foarte agitat.

L-am auzit noi, cei din casă, femeile, care alcătuiam, la un loc, un ciorchine stupid şi tremurător, neîndrăznind să reacţionăm la o întâmplare atât de neverosimilă. Antonia continua să strige încă şi numai vocea ei se auzea din acest compact şi straniu grup pe care îl formam Gloria şi ea, bunica şi eu.

Într-un anume moment, am simţit ca mie însămi îmi curge sângele, şi m-am dus să închid uşa. Întorcându-mă, am descoperit-o abia atunci pentru prima dată, în reala ei prezenţă, pe bunicuţa. Părea încovoiată, apăsata de vălul negru pe care şi-l pusese, neîndoielnic, pentru a se duce la biserică. Tremura şi ea.

— El nu s-a sinucis, Andrea… Căci s-a căit înainte de-a muri…

— Da, iubita mea, da.

Afirmaţia mea nu o consola. Avea buzele învineţite, se bâlbâia. Ochii ei, umezi, nu-i lăsau lacrimile să curgă în voie.

— Vreau să urc sus… Vreau să plec cu Román al meu.

Mi s-a părut mai potrivit să-i fac pe voie. Am deschis uşa şi am ajutat-o să urce, treaptă cu treaptă, pe scara aceea atât de cunoscută. Nu-mi dădeam nici măcar seama că nu mă îmbrăcasem şi că doar un halat uşor atârna pe mine.

Nu ştiu unde dispăruse lumea care năvălise pe scară. În prag se auzeau voci de paznici care se străduiau să oprească avalanşa. Ne-au lăsat să trecem numai după ce ne-au privit îndelung. Simţeam cum mă părăsesc nervii. Cu fiecare treaptă, un val nou de neliniştită teamă şi scârbă punea stăpânire pe mine. Genunchii îşi începeau dansul lor, nervos, împiedicându-mă să păşesc. Juan cobora dezolat, galben. Ne-a văzut imediat şi s-a oprit în faţa noastră.

— Mamă, blestemată să… Nu ştiu de ce chipul bunicii îl înfuriase într-atâta. Striga ca un turbat: În casă, imediat!

A ridicat mâna ca şi când ar fi vrut s-o lovească, stârnind murmurul dezaprobator al celor prezenţi. Bunica nu plângea, dar bărbia îi tremura, schimonosindu-se copilăreşte.

— E copilul meu! E fiul meu!… E dreptul meu să urc! Trebuie să-l văd…

Juan se liniştise. Privirile lui cercetau feţele celor ce-l contemplau cu aviditate. Un moment a părut nehotărât. La urmă, însă, a cedat brusc.

— Dar tu, nepoato, trebuie să cobori. Tu n-ai pierdut nimic, mi-a spus el.

A luat-o pe mama lui de mijloc şi, aproape târând-o, a ajutat-o să urce. Am auzit-o pe bunica, care începea să se jelească sprijinită de umărul copilului ei.

Intrând în apartamentul nostru, am dat peste o mulţime de oameni care se instalaseră aici şi începuseră să privească peste tot, prin toate colţurile, scotocind curioşi, murmurând cu compasiune.

M-am amestecat în această lume şi, împinsă de unii, sprijinită de alţii, am reuşit să ajung în cel mai îndepărtat colţ al camerei de baie. M-am retras aici şi am închis uşa.

Maşinal, fără să ştiu cum, m-am trezit în baia murdară, dezbrăcată, ca întotdeauna, pregătită să primesc duşul rece. M-am recunoscut în oglindă, îngrozitor de slabă,

clănţănind, de parcă aş fi murit de ger. Adevărul e că toată povestea asta era atât de neaşteptată, încât depăşea puterea mea de a înţelege tragedia vieţii. Am început să sar sub duş şi cred că, văzându-mă aşa, m-a scuturat un râs nervos, ca şi când ziua aceea ar fi fost la fel ca toate celelalte. O zi în care nu se întâmplase nimic. „Cred că sunt isterică”, mă gândeam eu, în timp ce apa cădea peste mine, biciuindu-mă şi înviorându-mă. Picăturile de apă cădeau de pe umeri pe piept, formau pârâiaşe pe pântec şi alunecau spre tălpi. Sus era Román, întins, însângerat, cu faţa sfâşiată de rictusul celor ce mor sub pedeapsă. Duşul continua să cadă peste mine, în nesfârşite cataracte proaspete. Auzeam cum rumoarea umană creştea de cealaltă parte a uşii şi simţeam că n-o să mă mai mişc niciodată de acolo. Parcă mă idiotizam.

Atunci au început să bată în uşa de la baie.

XXIII

Zilele următoare au plutit în cea mai mare întunecime, pentru că cineva a închis toate ferestrele, acoperindu-le cu pânză neagră. Aproape că nu mai răzbătea niciun firicel de aer proaspăt. O căldură densă şi moleşitoare învăluia totul şi am început să pierd noţiunea timpului. Ore sau zile, erau acelaşi lucru. Zile şi nopţi, păreau egale. Gloria s-a îmbolnăvit şi nimeni nu i-a dat atenţie. M-am aşezat lângă ea şi am descoperit că avea febră.

— L-au dus de aici pe omul acela?

Întreba în fiecare clipă.

I-am dat apă. Părea că n-o să se mai sature de băut. Uneori venea Antonia şi o contempla cu o expresie de ură atât de limpede, încât am preferat să rămân lângă ea tot timpul.

— N-o să mai moară, n-o să mai moară o dată, vrăjitoarea? Nu i-ar mai muri mulţi înainte! Ucigaşo!

spunea Antonia.

Tot de la ea am aflat şi ultimele amănunte despre viaţa lui Román. Amănunte pe care le ascultam ca din spatele unei perdele de ceaţă. (Mi se părea că începeam să-mi pierd văzul şi că lucrurile din jurul meu îşi şterg contururile.)

Se pare că în noaptea înaintea morţii, Román o chemase pe Antonia la telefon. I-a spus că abia venise din voiajul lui – lipsise, într-adevăr, în zilele acelea – şi că trebuia să plece din nou, la primul ceas al dimineţii. „Fii bună şi urcă până la mine să-mi faci geamantanele şi adu-mi toată rufăria curată; plec pentru mult timp”… Astea, după Antonia, fuseseră ultimele cuvinte ale lui Román. Ideea de a-şi tăia beregata trebuie să-i fi venit într-un moment de mâhnire, într-o rapidă nebunie, care l-a cuprins în timp ce se bărbierea. Când l-a descoperit Antonia, mai avea încă săpun pe faţă.

Gloria întreba pe un ton monoton de ultimele amănunte privitoare la Román.

— Şi picturile? Nu s-au găsit picturile?

— Ce picturi, Gloria? mă aplecasem eu peste ea, într-un gest prelungit de oboseală.

— Tabloul în care m-a pictat Román. Tabloul cu crini.

— Nu ştiu, nu ştiu nimic. Nu pot să mă interesez de nimic.

Când Gloria s-a mai însănătoşit, mi-a spus:

— Eu nu eram îndrăgostită de Román, Andrea… Mititico, citesc pe obrazul tău tot ce gândeşti. Crezi că nu-l uram pe Román…

Adevărul e că nu gândeam nimic. Nu mă mai ajuta capul. Cu mâinile Gloriei într-ale mele şi ascultând discuţia ei, uitam până şi de ea.

— Eu sunt cea care l-a făcut pe Román să se sinucidă. L-am denunţat la poliţie, şi de asta s-a sinucis… În dimineaţa aceea trebuiau să vină să-l ia…

Nu credeam nimic din ceea ce spunea Gloria. Era mai verosimil să-ţi închipui că Román fusese spectrul unui mort. Al unui om care murise de mulţi ani şi care, acum, se întorcea în infernul lui… Uneori, amintindu-mi de muzica lui, de muzica aceea plină de deznădejde, care îmi plăcea atât de mult şi care, la sfârşit, îmi dădea exact senzaţia de sfârşire, de risipire în moarte, mă înduioşam.

Din când în când, bunicuţa venea lângă mine, cu ochii deschişi, pentru a-mi şopti nu mai ştiu ce tainice consolări. Iluminată de credinţa care nu o părăsise, se ruga încontinuu, convingându-se că, în ultimul moment, graţia divină pusese stăpânire pe inima bolnavă a băiatului ei.

— Mi-a spus-o Sfânta Fecioară, fata mea. Azi-noapte mi-a apărut în vis, înconjurată de graţia divină şi mi-a spus asta…

Mi s-a părut consolatoare această dezordine mintală ce răzbătea din cuvintele ei şi am mângâiat-o, declarându-mă de acord cu ea.

Juan a lipsit mult de acasă; poate mai bine de două zile. A trebuit să însoţească trupul neînsufleţit al lui Román până la morgă şi după aceea pe ultimul său drum, la ultimul lui lăcaş, îndepărtat.

Într-o zi, sau, poate, într-o noapte când l-am văzut, în sfârşit, acasă, credeam că reuşisem să trecem de clipele cele mai dificile. Dar plânsul nu contenise încă. Niciodată, oricâţi ani vor trece, n-o să pot uita gemetele desperate ale lui Juan. Înţelegeam abia atunci că Román avusese dreptate când îmi spunea că Juan e în mâinile lui. Acum, când acesta murise, durerea lui Juan era impudică, înnebunitoare; ca durerea unei femei pentru amantul ei, ca durerea unei mame tinere pentru moartea primului copil.

Nu ştiu câte ore, în şir, nu am închis ochii, primind în mine toate durerile care pluteau, ca nişte viermi, prin măruntaiele casei. Când, în sfârşit, m-am prăbuşit într-un pat, nu ştiu nici eu câte ore am dormit, fără întrerupere.

Ca niciodată în toată viaţa mea; ca şi când aş fi închis ochii pentru totdeauna.

Când am început să-mi dau seama că trăiesc, am avut senzaţia că terminam de urcat din străfundurile unei fântâni foarte adânci, de la care păstram cavernoasa amintire a unor ecouri din întuneric.

Camera mea era în penumbră. Casa era atât de liniştită, încât crea o senzaţie stranie, de mormânt. O linişte cum nu auzisem niciodată pe Aribau.

Când am adormit, mi-aminteam casa plină de lume şi glasuri. Acum părea că nu mai există nimeni pe acolo. Parcă toţi ar fi abandonat-o. M-am dus la bucătărie şi am văzut, pe foc, două oale fierbând. Cărămizile păreau şterse de curând şi era o lentă şi densă linişte de cămin plutind în jur. La capătul coridorului, Gloria, îmbrăcată în negru, spăla hainele copilului. Ochii mi se adânciseră în orbite şi mă durea capul. Mi-a surâs:

— Ştii câte ore ai dormit, Andrea? m-a întrebat ea, venind către mine. Două zile în cap… Nu ţi-e foame?

A umplut un pahar cu lapte şi mi l-a întins. Laptele, călduţ, mi s-a părut o minune şi l-am sorbit dintr-o dată.

— Antonia a plecat azi-dimineaţă; cu Trăsnet cu tot, mi-a spus Gloria.

Numai aşa îmi puteam explica liniştea din bucătărie.

— A plecat azi-dimineaţă, în zori, în timp ce Juan dormea. Pentru că Juan nu voia s-o lase să plece cu câinele. Tu ştii că Trăsnet era dragostea lui… A fugit, însă.

Gloria a râs într-un mod prostesc şi după aceea mi-a făcut cu ochiul.

— Azi-noapte au venit mătuşile tale… Acum îşi bătea joc.

— Angustias? am întrebat eu.

— Nu, altele, pe care tu nu le cunoşti. Cele două căsătorite; cu soţii lor. Vor să te vadă, dar mai înainte îmbracă-te, mititico; ascultă-mă pe mine.

A trebuit să-mi pun singura mea rochie de vară, cernită,

mirosind a vopsea de casă. După aceea, fără niciun chef, m-am îndreptat spre sufragerie. Înainte de a intra, am desluşit un murmur de voci, ca şi când s-ar fi rugat. M-am oprit lângă uşă pentru că orice îmi rănea privirea: lumina şi penumbra. Camera era aproape complet în întuneric şi mirosea a flori artificiale. Chipuri grase, bine hrănite, apăreau din obscuritate. Mirosea a trup moleşit de căldură. Am auzit o voce de femeie:

— L-ai crescut rău. Aminteşte-ţi cum l-ai crescut de rău, mamă! Aşa a şi sfârşit…

— Întotdeauna ai fost nedreaptă, mamă! Întotdeauna i-ai iubit numai pe băieţi. Îţi dai seama că eşti vinovată de acest sfârşit?

— Pe noi nu ne-ai iubit niciodată, mamă! Ne-ai dispreţuit. Întotdeauna te-am văzut plângându-te de fetele tale, care, totuşi, nu ţi-au dat decât satisfacţii… Iată răsplata băieţilor pe care i-ai răsfăţat atâta…

— Doamnă, va trebui să dai socoteală faţă de Dumnezeu pentru acest suflet pe care l-ai trimis în infern.

Nu-mi credeam urechilor. Nu credeam că ciudatele înfăţişări din faţa mea există. Încet, încet, feţele lor începeau să se desluşească, schimonosite sau turtite, ca într-un capriciu de Goya. Cele în doliu păreau să oficieze o stranie liturghie.

— Eu v-am iubit pe toţi, copiii mei!

N-o puteam vedea pe bătrânică, de unde eram, dar mi-o imaginam pierdută în fotoliul ei hodorogit. A urmat un moment lung de linişte, şi la sfârşit de tot, am auzit un suspin:

— Vai, Doamne!

— N-ai ce să mai alegi din mizeria asta. Te-au furat, te-au despuiat, iar tu ai fost tot timpul oarbă. Niciodată, când te-am rugat, n-ai vrut să ne ajuţi. Acum moştenirea noastră s-a dus pe apa sâmbetei… Şi, pe deasupra, o sinucidere în familie.

— I-am ocrotit pe cei mai nefericiţi, pe cei care aveau mai multă nevoie.

— Şi prin asta i-ai dus la pierzanie. Nu-ţi dai încă seama de rezultat? Cel puţin dacă ei ar fi fost fericiţi. Chiar dacă am fi sărăcit noi toţi. Vezi însă că avem dreptate!…

— Şi nefericitul acesta de Juan care tace şi ne ascultă: căsătorit cu o femeie fără de căpătâi, care nu ştie să facă nimic, şi care îl lasă să moară de foame!

(Îl priveam pe Juan. Doream una din furiile lui. El părea să nu audă. Privea prin geam razele de lumină ale străzii.)

— Juan, fiul meu, a spus bunica, spune tu dacă au dreptate. Dacă tu crezi că asta-i adevărat…

Juan părea să înnebunească.

— Da, mamă. Au dreptate… Blestemată să fii! Toţi să fie blestemaţi!

Şi atunci toată camera s-a mişcat sub ţipete de isterie, ca bătută de nişte aripi uriaşe.

XXIV

Ţin minte că n-am reuşit să cred, cu adevărat, în moartea lui Román, decât mult timp după aceea. Până când vara nu a început să se coloreze în ruginiul lui septembrie, mi se părea că Román e încă sus, în camera lui, pe pat, fumând la nesfârşit sau mângâind urechile lui Trăsnet, câinele acela negru şi strălucitor, pe care Antonia i-l furase, ca un logodnic pe logodnica sa.

Uneori stam jos pe duşumea, în camera mea, caldă, ca toate celelalte încăperi, pe jumătate goale, pentru a putea să mă bucur de fiecare undă de aer rece, şi ascultam scârţâitul de lemn al uşilor, scârţâituri ca şi când lumina, care înroşea cercevelele ferestrelor, s-ar fi spart, dintr-o dată, zgomotos, sub strălucire… În după-amiezile acelea, neliniştite, îmi aminteam de vioara lui Román şi de gemetele ei profunde. Se priveau în oglindă, în faţa mea,

un cortegiu întreg de forme... scaunele de o culoare ştearsă, verdele cenuşiu al hârtiei de pe pereţi, un colţ monstruos de pat şi o bucată din propriul meu corp, aşezat pe prag, sub toată această simfonie, şi oprimat de căldură... În aceste ore începeam să suspectez colţurile încăperii, ca şi când m-aş fi aşteptat să aud dintr-unul din ele cântec de vioară.

Şi omul acela, care ştia să-şi stăpânească propriile lui suspine şi să le comprime într-o frumuseţe atât de rară, asemănătoare aurului antic, nu-mi mai părea atât de rău... Mă cuprindea nostalgia după el, încercam dorinţa de a simţi prezenţa lui, dorinţă pe care nu o simţisem niciodată pe când trăia. O dorinţă fierbinte pentru mâinile lui tremurând pe vioară sau pe claviatura pătată a bătrânului pian.

Într-o zi am urcat până sus, în cămăruţa lui cu aer oriental. Nu mai puteam suporta greutatea acestui sentiment în ziua aceea, şi-am observat că, fără niciun pic de ruşine, îi luaseră totul dinăuntru. Dispăruseră cărţile şi biblioteca, iar sofaua, fără saltea, stătea sprijinită de perete, cu picioarele în aer. Niciunul din toate micile fleacuri pe care Román le avea aici nu supravieţuise. Cutia viorii era deschisă şi pustie. Căldură insuportabilă. Ferestruica ce dădea spre terasă lăsa să treacă un mănunchi de soare fierbinte. Mi s-a părut destul de ciudat că nu mai puteam să ascult tic-tacul cristalin al ceasurilor lui.

Abia atunci am ştiut, şi nu m-am mai îndoit, că Román murise şi că trupul lui se risipea, într-un colţ necunoscut, sub acest soare care pedepsea, cu cruzime, leagănul lui de aici, atât de mizerabil acum, distrugându-i sufletul.

De-abia atunci au început pentru mine coşmarurile pe care debilitatea mea le convertea în grozăvii constante. Am început să mă gândesc că Román stătea înfăşurat într-un linţoliu cu mâinile acelea nervoase, descărnate, mâinile

acelea care ştiau să smulgă armonia şi materialitatea lucrurilor. Mâinile acelea pe care viaţa le făcea aspre şi în acelaşi timp elastice; care aveau o culoare închisă şi galbenă din cauza petelor de tutun; mâinile care, doar ridicate, ştiau să vorbească atât de limpede, să capete o elocinţă justă, de moment. Mâinile acelea îndemânatice – mâini de hoţ, curioase şi lacome – îmi apăreau îngropate, moleşite, tumefiate, iar, după aceea, transformate în doi ciorchini de piele şi de os.

Aceste înspăimântătoare viziuni m-au urmărit în toată ziua aceea de vară cu o cruzime monotonă. Şi-n serile acelea sufocante, în nesfârşitele nopţi încărcate de durere, inima mea primea imaginile pe care mintea nu reuşea să le îndepărteze.

Pentru a mă salva de aceste fantome, mă plimbam tot timpul pe străzi, alergam prin oraş, obosindu-mă fără rost. Mergeam îmbrăcată în rochia mea neagră, încreţită din cauza vopselei şi care-mi devenea din ce în ce mai largă. Alergam, instinctiv, cu pudoarea unei sărăcii mult prea mari; fugeam de cartierele luxoase şi îngrijite ale oraşului. Am cunoscut atunci periferiile cu tristeţea lor de lucruri prost făcute şi pline de praf. Mă atrăgeau mai mult străzile vechi.

Într-o seară, în apropiere de Catedrală, am auzit lentul sunet al unor clopote care pluteau peste partea cea mai veche a oraşului. Am ridicat ochii spre cerul care devenea din ce în ce mai transparent, mai albastru, îndată ce apăreau primele stele şi m-a impresionat frumuseţea aceasta, aproape mistică. Era ca o dorinţă de a muri acolo, privind în sus, sub marea duioşie a nopţii care începea să se lase. Şi m-a durut pieptul de foame şi de nemărturisita dorinţă de a putea respira. Era ca şi cum aş fi mirosit aroma morţii şi mi s-ar fi părut bună la început, pentru ca, după aceea, să-mi provoace teroare… Când a izbucnit o pală de vânt fierbinte, mai stăteam încă nemişcată,

sprijinită de perete; prostită. Din bătrânul balcon al unei case în ruină a apărut un cearşaf întins, care, agitându-se, mi-a dat ameţeli. Nu aveam capul prea limpede în ziua aceea. Pânza albă mi s-a părut un linţoliu şi-am început să fug… Am ajuns în strada Aribau pe jumătate nebună.

În felul acesta am început să simt prezenţa morţii în casa pe unde trecuse, cu tragedia ei, în urmă cu două luni.

La puţin timp, însă, viaţa mi s-a părut la fel. Aceleaşi strigăte începeau s-o umple. Juan continua s-o bată, ca întotdeauna, pe Gloria. Poate că acum începuse s-o bată pentru orice şi poate că brutalitatea lui sporise… Nu simţeam, totuşi, nicio diferenţă. Căldura ne înăbuşea pe toţi, şi doar bunica, din ce în ce mai zbârcită, tremura de frig. Dar nu exista nicio deosebire între această bunică şi bătrânica de altădată. Nu părea nici măcar mai tristă. Eu continuam să primesc surâsuri şi daruri din partea ei, iar în dimineţile în care Gloria chema pe cumpărătorul de vechituri, ea continua să se roage, din dormitorul ei, Sfintei Fecioare.

Mi-amintesc că, într-o zi, Gloria a vândut pianul. Vânzarea a fost mai rentabilă ca cele de până atunci şi simţurile mele au luat, de îndată, notă că în ziua aceea şi-a permis luxul să pună carne în mâncare. Acum, când nu mai era Antonia care, prin simpla ei prezenţă, drămuia şi dădea mâncărurilor gustul acela oribil, Gloria făcea eforturi ca lucrurile să meargă mai bine.

Tocmai mă îmbrăcam, dorind să ies în stradă, când am auzit un mare scandal în bucătărie. Juan, înfuriat la culme, trântea cratiţele care, un moment mai înainte, îmi stârniseră pofta, şi o lovea pe Gloria, care se afla la pământ.

— Nenorocito! Ai vândut pianul lui Román! Pianul lui Román! Nenorocito! Scroafo!

Bunica tremura, ca de obicei, apropiind de obrazul ei băieţelul pentru ca acesta să nu vadă ce face tatăl lui. Juan

avea spume la gură, iar ochii lui aveau strălucirea ochilor celor ce trăiesc în ospicii. Când a obosit din pricina loviturilor, şi-a dus mâinile la piept, ca cineva care se îneacă, şi după aceea, cu o furie mai mare, s-a îndreptat spre taburetele de brad de sub masă, pe care le-a făcut ţăndări… Gloria, pe jumătate moartă, a reuşit să iasă de acolo şi ne-am îndepărtat, toate, lăsându-l singur cu ţipetele lui. După ce s-a liniştit – mi-au spus ele – şi-a luat capul între mâini şi a plâns cu sughiţuri.

În ziua următoare a venit Gloria, încet şi spionând, până la mine, şi mi-a vorbit de hotărârea ei de a chema medicul şi de a-l băga pe Juan la ospiciu.

— Mi se pare că e bine, i-am spus eu (dar eram sigură că niciodată nu se va întâmpla aşa ceva).

Gloria stătea în fundul camerei. M-a privit şi mi-a spus:

— Tu nu ştii, Andrea, cât mi-e de frică!

Avea aceeaşi faţă inexpresivă dintotdeauna, dar, lacrimile îi umpleau ochii.

— Eu nu merit asta, Andrea, pentru că sunt o fată foarte bună…

A rămas un moment tăcută, părând subjugată de propriile ei gânduri. S-a apropiat de oglindă.

— Şi frumoasă… Nu-i aşa, că-s frumoasă?

Îşi pipăia trupul cu o anumită plăcere, uitând de neliniştea ei. S-a întors spre mine:

— De ce râzi?

A suspinat şi, imediat, a luat o mină de femeie înspăimântată…

— Nicio femeie n-ar fi suferit ceea ce sufăr eu, Andrea… De la moartea lui Román, Juan nu-mi dă voie să dorm. Zice că sunt o bestie care nu face altceva decât să doarmă, în timp ce fratele lui urlă de durere. Vorbele astea, spuse de el, mititico, te fac să râzi… Dar dacă ţi le spune la miezul nopţii, când eşti în pat… Nu, Andrea, nu-i de râs să te trezeşti pe jumătate strangulată de mâinile unui bărbat.

Zice să sunt o scroafă, că noaptea nu fac decât să dorm, iar ziua la fel. Cum să nu dorm ziua, dacă n-o pot face noaptea? Mă întorc de la sora mea foarte târziu şi, deseori, îl găsesc aşteptându-mă în stradă. Într-o zi mi-a arătat un cuţit mare pe care, zicea el, îl purta pentru a-mi tăia capul dacă aş fi întârziat cel mult o jumătate de oră… Tu crezi că n-ar avea curajul s-o facă? Dar cu un nebun ca el… Zice că Román îi apare în vis în fiecare noapte şi îl sfătuieşte să mă ucidă… Ce-ai face tu, Andrea, în locul meu? Ai fugi?

N-a aşteptat să-i răspund.

— Dar cum poţi să fugi când bărbatul are un cuţit în mâini şi nişte picioare care să te poată urmări până la capătul lumii? Tu nu ştii, mititico, ce înseamnă frica… Să te culci aproape spre ziuă, cu tot corpul plin de vânătăi, aşa cum mă culc eu, alături de un bărbat care-i nebun… Stau în pat pândind momentul în care el adoarme pentru a-mi adânci capul în pernă şi a mă odihni şi eu. Şi văd că el nu doarme niciodată. Îi simt ochii, deschişi, lângă mine. E treaz întru totul, cu muşchii încordaţi, şi în fiecare moment mă întreabă: Ai adormit? Şi trebuie să-i vorbesc ca să-l liniştesc. În cele din urmă nu mai pot, somnul îmi intră ca o durere neagră în ochi şi mă prăbuşesc, înfrântă… Imediat, îi simt respiraţia aproape, îi simt trupul atingându-l pe al meu, şi trebuie să mă îndepărtez, asudată de spaimă, pentru că mâinile lui îmi trec, uşor, peste gât şi nu ştiu ce se poate întâmpla… Şi dacă ar fi rău întotdeauna, mititico, l-aş putea urî şi poate că ar fi mai bine. Uneori însă mă mângâie, îmi cere iertare, plânge ca un copil… Ce pot să fac? Încep să plâng şi eu, cuprinsă de remuşcare… pentru că toţi avem remuşcările noastre, chiar şi eu… şi îl mângâi, la rându-mi… După aceea, dimineaţa, dacă îi amintesc toate astea, vrea să mă ucidă… Poftim!

Brusc, şi-a smuls bluza şi mi-a arătat o vânătaie, aproape însângerată, pe spinare.

Observam teribila cicatrice când mi-am dat seama că în cameră mai era cineva. Întorcându-mă, am văzut-o pe bunica mişcându-şi cu supărare căpşorul nins.

Ah, mânia bunicii! Singura mânie pe care mi-o amintesc… Mi-aducea o scrisoare pe care abia o primise. Şi-o scutura în plic.

— Blestematelor! Blestematelor! ne-a spus ea. Ce puneaţi la cale? Ospiciul?… Pentru un bărbat bun la suflet, care vă îmbracă şi care vă dă de mâncare, vouă şi copilului, care îşi petrece nopţile alintându-l, pentru ca soţia lui să doarmă liniştită… Nebunelor! Pe voi două şi pe mine ne vor închide împreună, înainte de a-i atinge lui un fir de păr.

Cu un gest de răzbunare a aruncat scrisoarea jos şi a dat din cap, gemând şi vorbind singură.

Scrisoarea era pentru mine. Mi-o trimitea Ena de la Madrid. Drumul vieţii mele începea să se schimbe.

XXV

Am terminat cu aranjatul cufărului şi l-am legat strâns cu o sfoară, pentru a întări încuietorile distruse. Eram obosită. Gloria a venit să-mi spună că masa era gata. M-a invitat să cinăm împreună în acea ultimă seară. Dimineaţa s-a aplecat spre mine:

— Am vândut toate sfeşnicile de perete. Nu ştiam că pentru lucrurile astea atât de vechi şi de murdare or să-mi dea atâţia bani, mititico.

În seara aceea a fost pâine din abundenţă. S-a servit peşte alb. Juan părea bine dispus. Copilul gângăvea, în scăunaşul lui înalt, şi mi-am dat seama, uimită, că în anul acela crescuse tare mult. Candelabrul se reflecta în obscuritatea geamurilor de la balcon. Bunica a spus:

— Hoţomano! Să vedem cât de repede ai să vii să ne vezi…

Gloria şi-a pus mâna ei mică peste cea pe care eu mi-o ţineam pe masă.

— Da, întoarce-te repede, Andrea, ştii doar că te iubesc mult...

Juan a intervenit şi el:

— N-o plictisiţi pe Andrea. Face bine că pleacă. În sfârşit, i se oferă ocazia de a munci şi de a face ceva... Până acum nu se poate spune că ar fi făcut-o.

Am terminat masa. Nu ştiam ce să spun. Gloria a îngrămădit farfuriile murdare în chiuvetă şi după aceea s-a dus să-şi facă buzele şi să-şi pună paltonul.

— Gata, îmbrăţişează-mă, mititico... De ce pleci atât de devreme? La cât e trenul?

— La şapte.

Am îmbrăţişat-o şi, lucru ciudat, am simţit c-o iubesc. După aceea am văzut-o îndepărtându-se.

Juan stătea în mijlocul holului, privind fără să spună un cuvânt, manevrele mele cu cufărul, pe care încercam să-l aşez lângă uşă. Voiam să fac cât mai puţin zgomot, să nu tulbur pe nimeni. Unchiul meu mi-a pus mâna pe umăr cu o amabilitate prostească şi m-a contemplat în felul acesta, despărţită de distanţa braţului său.

— Faci bine că pleci, nepoată! Ai să vezi că, oricum, să trăieşti într-o casă străină, nu-i acelaşi lucru cu a trăi împreună cu familia ta. Ai să înveţi să cunoşti ceea ce e viaţa...

Am intrat în camera Angustiei; pentru ultima dată. Era cald şi fereastra era deschisă. Acelaşi reflex al felinarului din stradă se întindea peste balcoane, risipindu-se în dungi galbene.

Nu am vrut să mă gândesc mai mult la ceea ce mă înconjura şi m-am aruncat pe pat. Scrisoarea Enei îmi deschisese, de data aceasta într-un mod real, orizonturile salvării mele.

„... Se găseşte de lucru pentru tine la biroul tatălui meu,

Andrea. O să-ţi poţi permite să trăieşti independentă şi, în afară de asta, să asişti la cursurile de la universitate. Pentru moment, vei locui la noi, iar după aceea ai să poţi să-ţi alegi o locuinţă pe placul tău, pentru că nu avem de gând să te sechestrăm la noi. Mama e foarte bucuroasă şi îţi pregăteşte camera. Eu, de bucurie, nici nu mai pot dormi."

Era o scrisoare lungă, în care îmi povestea toate preocupările şi speranţele ei. Îmi spunea că Jaime, de asemeni, va veni să locuiască în iarna aceea la Madrid. Că se hotărâse, în sfârşit, să-şi termine şi el studiile şi după aceea să se căsătorească.

Nu puteam adormi nici eu. Mi se părea nepotrivit să simt din nou acea nelinişte de acum un an, la mine în sat, înainte de a veni la Barcelona, când săream din pat la fiecare jumătate de ceas, temându-mă să nu pierd trenul de şase. Acum nu mai aveam aceleaşi iluzii, dar plecarea aceasta mă înduioşa. Tatăl Enei, care sosise la Barcelona pentru câteva zile, venea să mă ia a doua zi, de dimineaţă, pentru a-l însoţi în călătoria sa de întoarcere la Madrid. Urma să călătorim cu automobilul.

Eram îmbrăcată deja, când şoferul a ciocănit, discret, la uşă. Întreaga casă părea liniştită, adormită sub lumina scăzută, care intra prin balcoane. Nu am avut curajul să intru în camera bunicii. Nu voiam s-o trezesc.

Am coborât scările tiptil. Simţeam o emoţie vie. Îmi aminteam de teribila speranţă, de dorinţa de viaţă cu care le urcasem prima oară. Acum, plecam fără să fi cunoscut nimic din ceea ce, confuz, speram pe atunci: viaţa în plenitudinea ei, bucuria, pasiunea pentru muncă, iubirea. Din casa de pe Aribau nu luam cu mine nimic; cel puţin aşa credeam pe atunci.

În picioare, lângă automobilul lung şi negru, mă aştepta tatăl Enei. Mi-a întins mâinile în semn de bun venit cordial. S-a întors spre şofer pentru a-i da nu ştiu ce fel de sarcini.

După aceea mi-a spus:

— Vom lua masa la Zaragoza, dar, înainte, va trebui să luăm gustarea de dimineaţă; şi a surâs îndelung. O să-ţi placă voiajul, Andrea, ai să vezi…

Aerul dimineţii îmi făcea bine. Sub roua nopţii pământul părea umed. Înainte de a intra în automobil, am întors privirea spre casa unde trăisem un an de zile. Primele raze de soare se loveau de ferestre. Câteva clipe după aceea, strada Aribau şi toată Barcelona rămâneau în spatele meu.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....3
PARTEA ÎNTÂI.....22
PARTEA A DOUA.....109
PARTEA A TREIA.....208